

ΠΑΡΘΕΝΩΝ

ΕΤΟΣ Α΄.

Αύγουστος

ΦΥΛΛΑΔΙΟΝ ΣΤ΄.

ΗΓΗΣΙΠΠΟΣ ΜΟΡΩ

(Σκιαγραφία)

Ces gens là me laisseront mourir de faim ou de chagrin, après quoi ils diront : c'est dommage ! et me feront une réputation pareille à celle de Gilbert.

H. MOREAU

Α΄.

Ὁ ποιητής, τοῦ ὁποίου τὸν βίον σκιαγραφῶ, δὲν εἶναι ἴσως σήμερον τοσοῦτον ἀγνωστος, μολονότι ἔζησε καὶ παρήλθε σχεδὸν τοιοῦτος. Ἐὰν ἡ δυστυχία, ὑφ' ἧς ζῶν κατεβλήθη καὶ ἀπέθανεν ἐν ἡλικίᾳ προῶρῳ, ἐκώλυσε αὐτὸν ν' ἀπο-

[ΠΑΡΘΕΝΩΝ — ΕΤΟΣ Α΄.]

κτήσῃ περιφανὲς ὄνομα, πέμψασα εἰς τὸν τάφον δυστυχῆ καὶ ἀγνωστον, ἡ ὑστεροφημία, ὁ ἀπροσωπόληπτος καὶ ἀδέκαστος οὗτος ἐκδικητῆς τῆς κοινωνικῆς ἀδικίας, ἣν ὑπέστη πολλάκις ἡ εὐφυΐα ἐν τῇ ζωῇ, εὐγενῆς καὶ παρήγορος ἔρχεται νὰ ἐπιθέσῃ τὸν ἀμάραντον αὐτῆς στέφανον ἐπὶ τοῦ νεκροῦ μετώπου θύματος ἀδίκου τῆς μοίρας καταδρομῆς. Ποσάκις ἐν τῷ πολυταράχῳ τῆς κοινωνίας βρέυματι ἐκτροβιλιζοῦνται καὶ ἀπόλλυνται λάθρα καὶ ἀγνωστοὶ τοσαῦται εὐγενεῖς καὶ πολῦτιμοὶ ὑπάρξεις, ἃς ἀπεμάρανεν ὁ κοινωνικὸς ἐγωϊσμὸς, ἡ ἔνοχος ἀδιαφορία ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον, καὶ δὴ ὁ φθόνος πρὸς πᾶν τὸ εὐγενὲς καὶ γενναῖον κοινωνίας καχεκτικῆς καὶ γραῶδους, ὑπὸ τὴν ἐξωτερικὴν τῆς ἀποίας τήβεννον ὁ ψυχρὸς παρατηρητῆς οὐδὲν θέλει διακρίνει ἢ τὰ ῥάκη ψευδοῦς καὶ ἐπιπλάστου μεγαλείου, τὸ ὅποιον ἡ

ἐλαχίστη πνοὴ ἐναντίας τύχης ἀρκεῖ νὰ καταδείξῃ τοιοῦτο! Ποσάκις ὑπὸ τὴν φαινομένην ταύτην καὶ προσποίητον λαμπηδόνα καὶ καλλοῦν ἔμφωλεύει καὶ ὑποθάλλεται ἡ νέκρωσις καὶ ἡ σήψις τῶν κοινωνιῶν!

Μὴ ἀπατώμεθα· ὁ σήμερον ἐννοούμενος καὶ ἐπευφημούμενος πολιτισμὸς, ἡ εὐτελής αὐτῆ τοῦ ἐγωῖσμου καὶ τῆς ἀτομικότητος εἰδωλολατρεία, ἡ ἄρνησις πάσης ὑψηλῆς καὶ γενναίας ἰδέας δὲν εἶναι ὁ εὐγενὴς πολιτισμὸς, ἡ καθολικὴ ἁρμονία καὶ ἰσότης, ἣν ἐπεδίωξαν ἅπαντα τὰ φιλοσοφικὰ πνεύματα, ἣν ἐρρέεμβασαν ὅλοι οἱ ἰσχυροὶ νόες ὄλων τῶν αἰώνων ἐπὶ ματαίῳ. Ὁ ἄνθρωπος, κατὰ τὸ φαινόμενον μόνον προοδεύσας ἐν τῇ ὁδοιπορίᾳ τοῦ πολιτισμοῦ, οὐδαμῶς οὐδὲ κατ' ἐλάχιστον ἠτύχησεν ἐν τῇ προόδῳ ταύτῃ· τὸ μυστηριώδες ξύλον τῆς γνώσεως κατέστρεψε καὶ καταστρέφει ἐς αἰὲ τὴν εὐτυχίαν αὐτοῦ, τὴν ψυχικὴν ἐκείνην ἡρεμίαν, ἣν μάτην ὁ ἄνθρωπος θέλει ἀναζητήσει εἰς τὰ βάθη καρδίας φλεγμαινούσης ὑπὸ τὴν δηλητηριώδη πνοήν, τὴν ὑποβόσκουσαν καὶ ὀσημέραι καταβιβρώσκουσαν τὴν κοινωνικὴν αὐτοῦ εὐδαιμονίαν. Φαντάσθητε τὸν ἄνθρωπον ἐν τῇ πρωτογένῳ αὐτοῦ καταστάσει, εὐδαιμονοῦντα καὶ ἀγαλλόμενον ἐν τῇ πενιχρᾷ αὐτοῦ καλύβῃ, περὶ μηδενὸς σκεπτόμενον, τερπόμενον ἐν τῇ εὐαρέστῳ μετὰ τῶν τέκνων καὶ τῶν οἰκειῶν αὐτοῦ κοινωνίᾳ, καὶ συγκρίνατε αὐτὸν πρὸς τὴν παρούσαν κατάστασίν του· ὁ κομψὸς ἐκεῖνος οἰκίσκος, ἡ ἀπέριττος ἐκείνη νεοσσιὰ εἶναι ἡ καλύβη τοῦ πατριάρχου τῶν παλαιῶν χρόνων· παρὰ τὴν καλύβην ὑψοῦνται τοσαῦται ἄλλαι καλύβαι εὐδαιμόνων ἀνθρώπων· εἶναι νύξ· μετ' ὀλίγον θὰ κοιμηθῶσι λυσιμέριμοι τὸν ἀτάραχον τοῦ δικαίου ὑπνον· μὴ ταράξωμεν αὐτούς· αἱ ἐριννύες τῶν παθῶν οὐδαμῶς ἐπίσης θὰ διαταράξωσιν αὐτούς· καὶ ὅτε ἐρατεινὴ καὶ ροδόπεπλος ἀνατείλῃ ἡ πρωΐα, οἱ εὐδαίμονες ἀγρόται θέλουσιν ἐξεγερθῆ, ὅπως ποιήσωσιν ἔναρξιν τῶν γεωργικῶν αὐτῶν ἐργασιῶν· τοιαύτη εἶναι ἡ σκιαγραφία τοῦ

ἀνθρώπου τῆς φύσεως, ἀφελῆς, εἰδυλλιακῆ, πλήρης θεληγῆτρων. Ἦδη ἄς εἰσέλθωμεν εἰς μεγάλην πόλιν· τὸ πνεῦμα τοῦ πολιτισμοῦ ἀπαισιῶς ἐκτείνει ἐπ' αὐτῆς τὰς πτέρυγας του· ἰδέτε αὐτὴν ἄσεμον ὑββαλίδα νοχελῶς ἀναπαυομένην εἰς τὰς ἀγκάλας ἐπονειδίστων ὀργίων· ἀτενίσατε μακρόθεν τὴν νέαν ταύτην Βαβυλῶνα τῆς διαφθορᾶς, ἀλλὰ μὴ τὴν πλησιάσητε· ἡ δηλητηριώδης αὐτῆς ἀπόπνοια δύναται νὰ σᾶς διαφθείρῃ. Εἰσέλθωμεν πεφυλαγμένως εἰς τὸ κατάφωτον ἐκεῖνο μέγαρον· αἰθουσαι ἐκεῖ μεγαλοπρεπεῖς ἐκπέμπουσαι κραυγὰς ὀργιώδεις ἠδονῆς χαρμοσύνου· ἡ τελετὴ ἐκείνη δὲν εἶναι αἱ ἑορταὶ τῶν παλαιῶν χρόνων τῆς Κυβέλης· ἡ ἰλαρὰ θεότης πρὸ πολλοῦ ἐξέλιπεν· ἀλλ' ἐν τῇ ἑορτῇ ταύτῃ, τῇ πρὸ ἡμῶν παρισταμένη, τελοῦνται τὰ μυστήρια τῆς νεωτέρας Κυβέλης τοῦ πολιτισμοῦ! ... Ἀπολίπωμεν, ἀναγνῶστα, τὸν οἶκον τοῦτου, ἀποκρύψωμεν ἐξ αἰσχύνης τὸ πρόσωπον, διότι παρὰ τὸ μεγαλοπρεπὲς ἐκεῖνο μέγαρον, ἐντὸς καταρρέοντος οἰκίσκου, φωνὴ βραγχώδης τέκνου θνήσκουτος ἐξέρχεται, κραυγάζουσα πρὸς τὴν ἀσθενούσαν μητέρα του ἀνάρθρους καὶ φρικτοῦς μονολόγους: ἄρτον, πεινῶ· αἱ κραυγαὶ ἐκεῖναι εἰσὶν αἱ τελευταῖαι τοῦ ἐπιθανάτου τέκνου, τὸ ὅποιον μάτην τὴν ἐπιούσαν θέλει θερμάνει ἡ πνοὴ ἀπορφανισμένης μητρός· πόσον φοβερὰ ἡ ἀντίθεσις τῆς σκηνογραφίας ταύτης, ἀλλὰ πόσον ἀληθὴς! ἴσως τὰ καθημερινὰ ταῦτα θεάματα τοσοῦτον ἀπεσκήρηναι τὴν καρδίαν τοῦ ἀνθρώπου, ὥστε οὐδεμίαν πλέον ἐντύπωσιν εἰς τὸ ἀπνηδικὸς ἐκ τῶν συγκινήσεων καὶ τῶν συναισθημάτων τούτων πνεῦμά του ἐμποιοῦσιν· ὁ ἄνθρωπος ἠδύνεται βλεῖπων μᾶλλον τὴν δυστυχίαν ἢ τὴν εὐτυχίαν· καὶ ἐνῶ φθονεῖ τὸν εὐδαιμονοῦντα ἀδελφόν του, ἀρέσκειται τὸναντίον ἐπὶ τῇ θέᾳ τοῦ δυστυχοῦντος· ὁ ἐγωῖσμός του ἱκανοποιεῖται ἐπὶ τῇ παρουσίᾳ καὶ ἐτέρων δυστυχεστέρων αὐτοῦ πλασμάτων. Ἐπάρχουσιν ἄνθρωποι, δι' οὓς ἡ εἰμαρμένη εἶναι ἀνηλεὴς καὶ ἀποτρόπαιος·

ὁ ἀστὴρ τῆς ἀνατολῆς αὐτῶν ἦτο δυσ-
οίωμος, ὁ τῆς δύσεως ἀπαίσιος.

Ὁ Ἡγήσιππος Μορῶ ἔτυχε τοιοῦτος.

Ἡ γέννησις αὐτοῦ ὑπῆρξε μία παρά-
βασις τῶν πολιτικῶν καὶ ἠθικῶν νόμων
τῶν διεπόντων τὰς κοινωνίας· ἐγεννήθη
ὑπὸ τοὺς ἐνόχους ἀσπασμοὺς δύο ὑπάρ-
ξεων, ἅς πρὸς στιγμὴν συνήνωσεν ἔρως
φιλήδονος καὶ ἐγκληματίας· φεῦ! ἡ κοι-
νωσία ἢ καταπίνουσα τὴν κἀμηλον διῶ-
λίζει τὸν κῶνωπα· ἐθεώρησεν αὐτὸν πάν-
τοτε μὲ ὑποπτον καὶ αὐστηρὸν ὄμμα· ἐν
τῇ βραχεΐα ζωῇ του δὲν ἐγνώρισεν οὔτε
συγγενεῖς, οὔτε φίλους· ἀπέθανε δυστυ-
χῆς καὶ πενόμενος, δίχως ἐπὶ τῷ θανάτῳ
αὐτοῦ νὰ χυθῇ ἐν δάκρυ, δίχως νὰ θραυ-
σθῇ μία καρδία· οὐδεὶς συνεπάθησεν
αὐτὸν θνήσκοντα, ἐκτὸς τῶν ἀφώνων τοί-
χων ἐνὸς νοσοκομείου... Φεῦ! εἰς τὰ
ἐνδαιτήματα ἐκεῖνα τοῦ ἄλγους καὶ τοῦ
ἐλέους πόσοι ἕτεροι συνάδελφοι αὐτοῦ
ἐν δυστυχίᾳ καὶ μεγαλοφυΐᾳ ἐξέπεμψαν
τὴν τελευταίαν πνοήν, τὸ τελευταῖον
ἄσμα τοῦ βίου αὐτῶν!

Δὲν ἦτο ὁ πρῶτος, ἀλλ' οὔτε ὁ τελευ-
ταῖος.

Ὁ Σερβάντης, ὁ Μαλφιλάτρης, ὁ
Γιλβέρτης, ὁ Φόσκολος, ὁ Σούτσος καὶ
πλείστοι ἄλλοι ἀπέθανον τὸν αὐτὸν θά-
νατον. Οὐδεὶς παρέστη ἐν τῇ ἐπιθανά-
τῳ αὐτῶν ἀγωνία· οἱ ἄθλιοι! ἐκλαυσαν
ἴσως πύρινα δάκρυα, ἀλλ' ἡ ψυχὴ αὐτῶν
ἐνεκαρτέρησε, δίχως νὰ ἐκφράσῃ βλα-
σφημίαν τινὰ κατὰ τῆς εἰμαρμένης, κα-
τάραν τινὰ κατὰ τῆς κοινωνικῆς ἀδικίας·
καὶ ἴσως ἐψιθύρισαν, εὐγενεῖς καὶ χρι-
στιανικοὶ, τὰ περιπαθῆ καὶ φιλάνθρω-
πα ἐκεῖνα τοῦ Γιλβέρτου ἔπη!

«Εἶθε ν' ἀποθάνωσι πλήρεις ἡμερῶν
τοσοῦτο φίλοι κωφοὶ εἰς τοὺς ἀποχαι-
ρετισμοὺς μου· εἶθε ὁ θάνατός των νὰ
θρηνηθῇ, φίλου δὲ χεῖρ νὰ κλείσῃ τοὺς
ὀφθαλμούς των!»

Β'.

Ὁ Ἡγήσιππος Μορῶ ἐγεννήθη ἐν Πα-
ρισίῳ τὸν ἀπρίλιον τοῦ 1810. Καίπερ
γνωρίσας τοὺς φυσικοὺς αὐτοῦ γονεῖς,

ἐστερήθη αὐτῶν ἐν τρυφερωτάτῃ ἡλι-
κίᾳ. Τῇ προστασίᾳ εὐγενοῦς τινοῦ καρ-
δίας ἐσπούδασεν εἰς τι ἐπαρχιακὸν λύ-
κειον, ἐκ τοῦ ὁποῦ ἐξελθὼν εἰσῆλθεν
εἰς ἐν τῶν τυπογραφείων τῶν Παρισίων
ὑπάλληλος ὡς ὁ Βερανζέρος, ἀλλ' οὐχὶ
καὶ εὐτυχῆς ὅσον ἐκεῖνος. Ἐν ἀπαλῇ
ἡλικίᾳ διῆγε τὰς ἡμέρας του μόνος ἐν
θλίψει καὶ ἀθυμίᾳ· οὐδὲν μερίδιμα τῶν
γονέων του ἠσθάνθη ὁ νεαρὸς ποιητής· ἦτο
νόθος· ἡ κατάστασις αὐτῆ τῆς νοθείας, ἡ
μοιραία καὶ ἀπαισία, κατέβαλεν αὐτὸν
προώρως, δίχως νὰ αἰσθανθῇ τοῦ βίου
τὰ θέληγτρα, μολονότι τὴν κατάστασιν
ταύτην ὑπῆρξεν ἄλλος ποιητῆς ἐξυμνή-
σας αὐτὴν ὡς ποιητικὴν καὶ εὐδαίμονα·
ὁ Ριχάρδος Σαβάζ, νόθος καὶ οὔτος,
ἀλλ' οὐδέποτε, μεθ' ὄλην τὴν ἔξοχον αὐ-
τοῦ μεγαλοφυΐαν, ἀναγνωρισθεὶς ὑπὸ
τῆς σεμνοτύφου μητρός του, καίπερ ἐνα-
γαγὼν αὐτὴν ἐνώπιον τῶν δικαστηρίων·
ἀλλ' ὁ ἀπόκληρος ποιητῆς ἐξεδικήθη τὴν
μητέρα του διὰ λαμπρῶν στίχων, οἵτι-
νες συνεκίνησαν ἅπασαν τὴν Ἀγγλίαν,
ἐκτὸς τῆς μητρός του!

«Εὐδαίμων ὁ γεννηθεὶς νόθος! κομήτης
ἔκκεντρος, διαλάμπει ἐν τῇ ἀκανονίστῳ
αὐτοῦ πορείᾳ. Ἡ γέννησίς του δὲν εἶναι
προῖον φιλαρεσκείας, οὐχί! Ἡ φύσις
ἔπλασεν αὐτὸν ἐν στιγμαῖς ἐκστάσεως·
εἶδε τὸ φῶς, ὕπως θεμελιώσῃ νέαν γε-
νεὰν καὶ οὐχὶ ὅπως ἐξακολουθήσῃ ἐτέ-
ραν. Ὁ γενναῖος νόθος δὲν εἶναι δωδε-
κάτη τις οἰκογενειακῆ εἰκὼν, φέρων τὴν
ἀνόητον φυσιογνωμίαν τῶν προγόνων
του. Οὐδεμία παράδοσις κωλύει τὴν ἐ-
ξαρσιν τῶν ἐλπίδων του, οὐδεμία πρόλη-
ψις ἀμαυροῖ τὰ φυσικὰ αὐτοῦ φῶτα.
Ἡ φλόξ αὐτοῦ ἐγκείται ἐν αὐτῷ· δὲν
ἔχει ἀνάγκην τῆς τῶν ἄλλων καὶ δοξά-
ζεται διὰ τοῦ ἀκτινοβόλου ὀνόματος τοῦ
νόθου»...

Ἀλλὰ τὰ βίαια καὶ ὄλως Ἀγγλότρο-
πα ταῦτα αἰσθήματα τοῦ ἀποκλήρου
ποιητοῦ οὐδαμῶς ἐπηρεάσαν τὴν καρ-
δίαν τοῦ πτωχοῦ Ἡγήσιππου· εἰργά-
ζετο ἐν τῷ τυπογραφείῳ τοῦ προῖστα-
μένου του, ἐγκαρτερῶν ἐπὶ τῇ εἰμαρμένη
αὐτοῦ· παρθενικὸς τὴν καρδίαν καὶ τοὺς

πόθους, εἶχεν αισθανθῆ κατὰ τὴν ἐν τῷ τυπογραφείῳ διαμονὴν του ὅσον διάπτωρον τοσοῦτον ἀγνὸν ἔρωτα πρὸς τὴν ὠραίαν θυγατέρα τοῦ τυπογράφου Λουϊσίαν, ἣν ὑπὸ τὸν τίτλον ἀδελφῆς ἀναφέρει πολλαχοῦ τῶν ποιήσεων αὐτοῦ καὶ πρὸς ἣν ἀφιέρωσε τὰ διηγήματά του· ὁ ταλαίπωρος ὠνειροπόλησε τὴν εὐτυχίαν, ἀλλὰ τὸ ὄνειρον ὑπῆρξε βραχὺ, ὡς ὑπάρχουσι τοιαῦτα ὅλα τὰ ὄνειρα τοῦ βίου ἡμῶν, ὡς ἀφίπτανται εὐπετεῖς καὶ στιγμιαῖοι οἱ πόθοι καρδίας ἀτυχοῦς καὶ τεθλιμμένης.

Ἡ ἐν τῷ τυπογραφείῳ, ὅπου εἰργάζετο, περίοδος τῆς εὐτυχίας τοῦ νέου ποιητοῦ ὑπῆρξεν εὐάρεστος μὲν ἀλλὰ βραχυτάτη· ἀκολούθως ἡ θλίψις καὶ ἡ πενία κατέβρωσαν τὴν καρδίαν αὐτοῦ· προέβλεπε τὸ μέλλον αὐτοῦ ἀληθές, ἀλάνθαστον, ἤσθάνετο τὴν παγετώδη χεῖρα ἀνοικτίρμονος μοίρας, μελλούσης νὰ ὀδηγήσῃ αὐτὸν εἰς τὸν πρόωρον τάφον. Ἐν τινι τῶν διηγημάτων αὐτοῦ, χαριεστάτῳ καὶ ἀποπνέοντι βαθυτάτῳ ἔκφρασιν θλίψεως καὶ μελαγχολίας, ὁ πτωχὸς ποιητὴς προεφήτευσεν τὴν μέλλουσαν αὐτοῦ τύχην· ἀναγνώσατε τὸ ἐν τῷ διηγήματι τοῦ Ἰξοῦ ἀλληγορικὸν καὶ πένθιμον τοῦτο ἄσμα, καὶ ἂν δυνηθῆτε, μὴ κλαύσητε.

Εἶναι τὸ ἄσμα τοῦ Ἰξοῦ:

I

Ἄνοιξατε! Εἶμαι Ἰξὸς, ὁ πτωχὸς παράσιτος, ὅστις ὑπὸ πνοῆς ἀνέμου μέλλει ν' ἀποθάνῃ.

Ἡμέραν τινὰ, πρὸ δώδεκα ἐτῶν, πυγμαῖός τις ἔπεσεν ἀπὸ τὴν λεοντείαν δορὰν τοῦ Ἡρακλέους· ἐγὼ ἤμην ὁ πυγμαῖος ἐκεῖνος. Ὁ πατήρ μου δὲν με ἠγάπα, διότι ἤμην ἀσθενὴς καὶ βραχύσωμος· καὶ ὅτε, παιδίον ἔτι, προσέκοπτον εἰς τὰ γόνατά του, ἤκουον ἐπὶ τῆς κεφαλῆς μου φωνὴν βρυχωμένην ὡσεὶ τρικυμίας. Οἱ ἀδελφοί μου μὲ τύπτουσιν ὡσάκις γεγωννῖα τῇ φωνῇ ἀποκαλέσω αὐτοὺς ἀδελφούς, καὶ ἐν τούτοις θέλω νὰ ζήσω, διότι ἔχω ἀδελφὴν, ἀδελ-

φὴν ἀγαπῶσάν με... Εἶναι τοσοῦτον ἀγαθὴ ἡ Μακαρία!

Ἄνοιξατε! εἶμαι Ἰξὸς, ὁ πτωχὸς παράσιτος, ὅστις ὑπὸ πνοῆς ἀνέμου μέλλει ν' ἀποθάνῃ.

II

«Οἱ ἀδελφοί μου μοὶ εἶπον μίαν ἡμέραν: «Γενοῦ χρήσιμος εἰς τι· μάθε νὰ »εγείρῃς ἀνδριάντας καὶ ναοὺς, διότι »ἐσόμεθα θεοὶ ἴσως.» Καὶ προσεπάθησα νὰ ὑπακούσω εἰς τοὺς ἀδελφούς μου· ἀλλ' ἡ σμίλη καὶ ἡ σφύρα ἦσαν λίαν βαρεῖαι! καὶ ἐκτὸς τούτου, ὅπτασίαι παράδοξοι παρήρχοντο, παρήρχοντο ἀκαταπαύστως μεταξὺ ἐμοῦ καὶ τοῦ λίθου τῆς Πάρου, ἐνῶ ὁ ἀφηρημένος δάκτυλός μου ἀπεικόνιζεν ἐπὶ τῆς κούρας ἐν ὄνομα, πάντοτε τὸ αὐτὸ, τὸ γλυκὺ ὄνομα τῆς Μακαρίας.

Ἄνοιξατε! εἶμαι Ἰξὸς, ὁ πτωχὸς παράσιτος, ὅστις ὑπὸ πνοῆς ἀνέμου μέλλει ν' ἀποθάνῃ.

III

«Τότε οἱ ἀδελφοί μου μοὶ εἶπον· «Ξε»νίζομεν ἐν τῷ ἀνακτόρῳ πολιὸν γέροντα »τῆς Χαλδαίας, ὅστις εἰξεύρει ν' ἀνα»γινώσκῃ ἐν τῷ οὐρανῷ τὰ μέλλοντα· »ἄκουσον τὰ μαθήματά του, καὶ εἰπέ »ἡμῖν, ἂν βλέπῃς ἐν ταῖς νεφέλαις μέλ»λουτας θησαυροὺς καὶ νίκας.» Καὶ ἤκουσα τὸν γέροντα καὶ διήλθον μακρὰς γαληνίους νύκτας θεωρῶν τὸν οὐρανόν· ἀλλ' οὔτε νίκας εἶδον οὔτε θησαυροὺς, εἶδον μόνον ὑγρὰ καὶ περιλαμπῆ ἄστρα θεωροῦντά με μετ' ἔρωτος... ὡς οἱ ὀφθαλμοὶ τῆς Μακαρίας.

Ἄνοιξατε! Εἶμαι Ἰξὸς, ὁ πτωχὸς παράσιτος, ὅστις ὑπὸ πνοῆς ἀνέμου μέλλει ν' ἀποθάνῃ.

IV

«Τότε οἱ ἀδελφοί μου μοὶ εἶπον· «Δάβε τόξον καὶ βέλη καὶ ὑπαγε νὰ »θηρεύσῃς εἰς τὰ δάση.» Καὶ ἔτρεξα εἰς

τὰ δάση, κρατῶν τόξον καὶ βέλη· ἀλλ' ἀμέσως ἐλησμόνησα τὴν θήραν καὶ τοὺς ἀδελφούς μου. Ἐνῶ ἠκροαζόμενη τὴν ψαλμωδίαν τῶν ἀνέμων καὶ τῶν ἀηδόνων, ἔλαφός τις κατέβρωσε τὸν ἐν τῇ ἐσθῆτί μου ἄρτον, μικρὸν δὲ πτηνόν, κατάκοπον ἀπὸ μακρὰν πτήσιν, ἦλθε ν' ἀποκοιμηθῇ ἐν τῇ φαρέτρᾳ μου. Ἐκόμισα τὸ πτηνὸν εἰς τὴν Μακαρίαν.

«Ἀνοίξατε! Εἶμαι Ἰξός, ὁ πτωχὸς παράσιτος, ὅστις ὑπὸ πνοῆς ἀνέμου μέλλει ν' ἀποθάνῃ.

V

«Τότε οἱ ἀδελφοί μου μοὶ εἶπον· «Εἰς οὐδὲν εἶσαι χρήσιμος,» καὶ μὲ ἐρράπισαν· ἀλλὰ δὲν ἔκλαυσα, διότι ἐσκεπτόμην περὶ τῆς ἀδελφῆς μου. Καὶ αὐριον θέλουσιν ἀρπάσει τὴν ἀδελφὴν μου, καὶ αὐριον, ὅταν ἡ Μακαρία, καθημένη εἰς τὸ γαμικὸν συμπόσιον, εἶπη· «Τίς εἶναι λοιπὸν ὁ κυανοὺς ἐκεῖνος ἀτμὸς ὁ ἀποθρόσκων ἐκεῖ κάτω ὁπισθεν τοῦ δάσους τῶν δαφνῶν; — ὦ! τίποτε,» θέλουσιν ἀνακράξει οἱ συνδαιτυμόνες.

— «Εἶναι ἡ πυρὰ τοῦ Ἰξοῦ, τοῦ πτωχοῦ παρασίτου, ὅστις ὑπὸ πνοῆς ἀνέμου ἀπέθανεν.»

Ἐπὶ τοιαύτης πνοῆς ἀνέμου ἐμελλες ν' ἀποθάνῃς καὶ σὺ, πτωχὲ Ἠγήσιππε· ἡ προφητεία σου ἐξεπληρώθη· ἀλλ' οὐδεμία ἀδελφὴ εὐδαιμονοῦσα ἠρώτησε περὶ τοῦ θανάτου σου· δὲν ἔσχες τὴν ὑψηλὴν ταύτην παρηγορίαν, ὕστατον τοῦλάχιστον ἀντάλλαγμα τῆς δυστυχίας, ἣτις ἀμείλικτος ὑπέσκαψε τὴν ποιητικὴν καὶ ἀπαλὴν καρδίαν σου!...

Βαρυθεὶς τὸ τυπογραφεῖον, ὁ ἀνήσυχος ποιητὴς ἐγκατέλιπεν αὐτὸ καὶ ἠσπασθήναι τὸ διδασκαλικὸν στάδιον. Ἀπὸ τῆς καλιᾶς ἐκείνης, ἐν ᾗ εὔρε στέγην καὶ ἄσυλον, ὁ πενόμενος νεανίας ἐπετῆρισε εἰς τὸν αἰθέρα· ἀλλ' ἀντὶ τῆς γαλήνης ἔτυχε τὴν θύελλαν· δὲν ἐγνώριζε ποῦ νὰ προφυλαχθῇ ἀπὸ τῆς

καταιγίδος, ποῦ νὰ κοιμηθῇ· ἡ καρδία αὐτοῦ ἐγένετο κάμινος ὀδύνης· ἀνεμνήσθη ἀμέσως τὴν στέγην ἐκείνην, εἰς ἣν εὔρε τοσαύτην ἄλλοτε συμπάθειαν, ἀλλ' ἦν ἀφρόνως ἐγκατέλιπεν. Αἱ ἀκόλουθοι λέξεις εἶναι ἡ εἰκὼν τῆς ἠθικῆς αὐτοῦ καταστάσεως κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην. . . . «Ἡ ἐπιστολὴ αὕτη εἶναι ἴσως ὁ τελευταῖος ἀποχαιρετισμὸς μου. Σᾶς ἀγαπῶ, διότι μὲ περιεθάλψατε διὰ φροντίδων, ὧν δὲν ἤμην ἄξιος, καὶ διὰ τρυφερότητος, ἣν ἡ ἰδική μου δὲν δύναται ἀρκούντως νὰ ἐξοφλήσῃ. Σᾶς ἀγαπῶ, διότι ὀφείλω εἰς σᾶς τὰς μόνας ἡμέρας τῆς εὐτυχίας μου, καὶ ὅ,τι καὶ ἂν συμβῆ, μέχρι τοῦ τελευταίου μου στεναγμοῦ, θέλω σᾶς ἀγαπήσει καὶ σᾶς εὐλογῆσει. Δὲν σᾶς γράφω τὴν διεύθυνσίν μου! τίς οἶδε ποῦ θέλω κοιμηθῇ αὐριον;»

Οὐδεμίαν ὑπερβολὴν ἔλεγε, γράφων τοιοῦτοτρόπως ὁ πτωχὸς ποιητὴς παρηγορησας, ὡς ἀνωτέρω ἐρρήθη, τὸ τυπογραφεῖον, ἤρξατο διάγων βίον πλάνητα καὶ ἄτακτον· ἠθικὸς πυρετὸς κατεβίβρωσκε τὴν καρδίαν του, τὰ αἰσθήματά του· καὶ ἡ ἀπογοήτευσίς, ἡ φοβερὰ αὕτη τῆς συγχρόνου ἐποχῆς νόσος, ἀναπόδραστος ἀπόρροια φιλοσοφικοῦ δισταγμοῦ καὶ κοινωνικοῦ βίου ὑλιστικοῦ, κατέλαβεν αὐτὸν, ὅπως τόσα ἄλλα εὐγενῆ πνεύματα, πρωτῶς ἀποσβεσθέντα ὑπὸ τὴν θανατηφόρον πνοὴν τοῦ παγετώδους ὑλισμοῦ καὶ τῶν σκεπτικῶν τάσεων καὶ πόθων τοῦ αἰῶνος. Ἐν τοιαύτῃ ἠθικῇ καταστάσει διατελῶν, ἔφευγε τοὺς Παρισίους, μεταβαίνων εἰς τὴν ἐπαρχίαν, διὰ νὰ ζητήσῃ τὴν φιλοξενίαν Κυρίας τινὸς Γεράρδου, παρ' ἣν ἀνετράφη ἡ εὐγενὴς Κυρία περιεθάλψε τὸν πλάνητα ποιητὴν, ὅστις ὑπὸ τὴν στέγην ἡδὴ εὐεργετικοῦ ἀσύλου θερμαινόμενος, ἠύχετο τὴν αὐτὴν τύχην διὰ πάντας τοὺς πάσχοντας!

«Θεέ μου, ἀποκαλύφθητι ἀγαθὸς δι' ὄλους, ὅπως δι' ἐμέ· τὸ πίπτον μάννα σου ἄς σβέσῃ τὴν βλασφημίαν, ἄς ἐμποδίσῃ τὴν ὀδύνην, ἐπεὶ ποθεῖς τὴν ἀγάπην· ἄς μὴ τοξεύονται πλέον ἐπὶ γῆς

ἄγρια βλέμματα κατὰ τῶν ἐκλεκτῶν υἱῶν σου τῶν ἀποκλήρων· σὺ ὁ χορηγῶν τὸν χόρτον εἰς τὰ μικρὰ πτηνὰ, θρέψου ὅλους τοὺς πεινῶντας· διὰ πᾶν τὸ ἐν τῇ φύσει εἶη γλυκὺς ὁ χειμῶν σου· καὶ, τῆς βασιλείας σου τελεσθείσης, ὁ ποιητῆς καὶ τὸ πτηνὸν θέλουσι ψάλλει· — Ἔσο εὐλογημένος! »

Τὴν ἀνάμνησιν τῆς ξενίας ταύτης ἔψαλεν εὐφώνως ὁ ποιητῆς εἰς ἓν τῶν ὠραιότερων αὐτοῦ ἁσμάτων, τὴν Ἄγρομόνον ἢ εὐγνωμοσύνη διαλάμπει ἐν τοῖς ὠραίοις στίχοις αὐτοῦ ἀτημέλητος καὶ χαριεστάτη! « Πτερύγισον, ὦ ἁσμάτιόν μου, ἐπιφωνεῖ ἐν τέλει ἡ μελωδοῦσα ἔμμουσος αὕτη ἀκαθυλλίς, πτερύγισον, ὦ ἁσμάτιόν μου, εἶσαι ἀσθενῆς φόρος εὐγνωμοσύνης. Ἄλλ' εἶθε νὰ ψάλλῃ τὸν ἀπρίλιον ἢ ἀηδῶν πρὸς ἀποζημίωσιν, τὸ δὲ πτηνὸν τοῦ κοιμητηρίου ἔντρομον ὑπὸ τῶν ἐρωτικῶν ἁσμάτων τῆς ἐπὶ μακρὸν, ἐπὶ μακρὸν χρόνον νὰ συγῆσῃ διὰ τὸν ἀγρὸν καὶ τὴν ἀγρομόνον! . . . »

Καὶ ἦτο ἀληθῶς εὐτυχῆς κατὰ τὸ βραχὺ ἐκεῖνο τῆς παρὰ τῇ Κ. Γεράρδου ξενίας αὐτοῦ ὁ Ἡγήσιππος. Ἡ ὑγεία, ἡ προσφιλεστέρα αὕτη ἐρωμένη τοῦ ἀνθρώπου, ἐπανήρχετο βαθμηδὸν εἰς τὸν καταβληθέντα ποιητὴν, ἀναξωγογήσασα αὐτὸν καὶ πάλιν· δυστυχῶς τὸ ἀνῆσυχον πνεῦμα αὐτοῦ, ποιητικὸν καὶ παράδοξον, νέας ἀείποτε ποθοῦν συγκινήσεις, δὲν διέμενεν ἐν τῇ εὐαρέστῳ ἐκείνῃ εἰδυλλιακῇ καὶ φιλέρωτι γαλήνῃ, ἐν ἣ ἐπὶ τοσοῦτον χρόνον ἔζησεν εὐτυχῆς· ὁ δαίμων τῆς σατύρας, τῆς ἀγρίας καὶ πολεμικῆς ταύτης θεότητος, ἦτις κατέστρεψε τὸν Γιλβέρτην, προκάλεσαντα ἀμείλικτον τοῦ Βολταίρου πόλεμον ἐναντίον του, καὶ ἦτις ἔστειλεν αὐτὸν πρῶτως εἰς τὸν τάφον, ἦτις ἐν τῷ μέσῳ τῶν πολιτικῶν σάλων τῆς πρώτης Γαλλικῆς ἐπαναστάσεως ἀνεβίβασε τὸν Σχενιέρον εἰς τὸ ἰκρίωμα, καὶ ἔνεκα τῆς ὁποίας κατὰ τὸν χρόνον ἐκείνον ἐδολοφονήθη ὁ Παῦλος Κουριέρος, ἕξοχος Ἑλληνιστῆς, εἰς τὰ πατριωτικὰ τοῦ ὀποίου στήθη ἐφαίνετο ἀναγεννηθεῖσα ἡ

εὐφυΐα τοῦ Δουκιανοῦ καὶ τοῦ Ῥαβελαι, εἶχε διεγείρει τὸ καινότροπον καὶ ἄρρενωπὸν αὐτοῦ πνεῦμα. Πρὸ ὀλίγου ἔτι, κατ' ἐκείνην τὴν ἐποχὴν, εἶχον δημοσιευθῆ οἱ Ἰαμβοὶ τοῦ Ἀυγούστου Barbier, μεγάλην προκαλέσαντες ἐπιτυχίαν· ἐξεδίδετο ἤδη ἡ Νέμεσις τοῦ ποιητοῦ Βαρθελεμῆ, ἡ παράδοξος ἐκείνη ἔμμετρος ἐφημερίς, πλήττουσα τὰς κοινωνικὰς καταχρήσεις τῆς ἐποχῆς καὶ ὑποκαίουσα καὶ ἀναρριπίζουσα αἰσθηματὰ τῶς δειλᾶ, κοινῶμενα καὶ ἀτολμα εἰς τὰ στήθη τῆς Γαλλίας. Ὁ δὲ Βερανζέρος, Ἀνακρέοντειος ἅμα καὶ Ἀρχιλόχειος, ὑπὸ τὴν ἀφέλειαν ἐγκρύπτων τὴν εἰρωνείαν, πολεμῶν τοὺς βασιλεῖς καὶ τοὺς Ἰησουίτας, ἦτο τὸ προσφιλὲς εἶδωλον τῆς Γαλλικῆς δημοτικότητος.

Ἐπὶ τῆς ἐπιτυχίας τούτων γαλβανισθεῖς ὁ νεαρὸς ποιητῆς ἐζήτησεν, ἀπομιμούμενος τὴν Νέμεσιν, νὰ ἐκδώσῃ καὶ αὐτὸς ἰδίαν ἔμμετρον ἐφημερίδα ὑπὸ τὸν τίτλον ὁ Διογένης· ὁ τίτλος ἀληθῶς τῆς ἐφημερίδος ἦτο λίαν κατάλληλος διὰ σατυρικὴν ἐφημερίδα· ἀλλὰ φαίνεται οἱ ἄνθρωποι δὲν εἶναι σήμερον τοσοῦτον διατεθειμένοι ν' ἀκούωσι τὰς ἀληθείας, ἔστωσαν αὐταὶ λεγόμεναι καὶ ἐμμέτρως, ὅπως κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην τοῦ παλαιοῦ Διογένους, ὅστις ἐτόλμα νὰ κάμῃ παρατηρήσεις καὶ πρὸς τὸν δορυκτῆτορα τῆς Μακεδονίας. Ἡ Διογενικὴ ἰταμότης τοῦ νέου ποιητοῦ, γράφοντος μάλιστα καὶ ἐν μικρᾷ καὶ περιωρισμένῃ πόλει, προεκάλεσε πολλοὺς ἐχθροὺς ἐναντίον του· ὁ ταλαίπωρος σατυρογράφος! ἠγνῶει ὅτι δὲν ἔπρεπε νὰ λέγηται ἡ ἀλήθεια γυμνῇ καὶ ἀποκεκαλυμμένη, ὅτι ἡ ἀνθρωπότης ἀρέσκειται ν' ἀπατᾶ καὶ ν' ἀπατᾶται, ὅτι προτιμῶμεν ν' ἀκούωμεν τοὺς ψευδεῖς μέχρις ἀηδίας ἐπαίους καὶ ὕμνους, ἢ τὴν σοβαρὰν καὶ μεμετρημένην ἀλήθειαν, ἢ τὴν εἰρωνείαν ἐκείνην, ἦτις εἰς καταλλήλους δόσεις διδομένη, δύναται νὰ ἐπιφέρῃ τὴν ἴασιν καὶ σωτηρίαν τοῦ αἱμάσσοντος κοινωνικοῦ ἔλκουσ· ἐλησμόνησεν ὅτι οἱ αὐλικοὶ ποιηταὶ, οἱ ψάλλται τῶν ἐπιθαλαμίων ὕμνων, οἱ ἀγαθοὶ ἐκείνοι

θνητοί, οἵτινες ἅπαντα εὐρίσκουσιν ἐπὶ τῆς γῆς καλῶς ἔχοντα, οἵτινες χύνουσιν αἰέποτε δάκρυα εὐσεβοῦς κατανύξεως, συγκινοῦσης καὶ τὰς ἀτιθασσωτέρας καὶ ἀκαμπτοτέρας καρδίας, οἵτινες ἐξίστανται, βλέποντες τὸν μυστηριώδη δάκτυλον τῆς θείας προνοίας ἐπὶ τῇ αἰσίᾳ καὶ εὐτυχεῖ γεννήσει δωδεκάδος εὐτραφῶν καὶ στρογγύλων βασιλίσκων, ἐνορῶντες ἐν τῷ γεγονότι τούτῳ ὅτι ὁ Θεὸς ἠλόγησε τὴν Ἀβραμιαίαν βασιλικὴν οἰκογένειαν, ἀδιάφορον ἂν ἡ εὐλογία αὕτη γίνεται εἰς λογαριασμὸν τῶν ἰδρώτων καὶ μόχθων τοῦ φιλοβασιλικοῦ λαοῦ, ἠγνοεῖ ὅτι ὅλοι οὗτοι οἱ ἄιοδοὶ ἔζησαν καὶ ἀπέθανον εὐδαίμονες, ἐνῶ οἱ σατυρικοὶ ποιηταὶ ἔπεσον ὡς ἐπὶ τὸ πλείστον ὑπὸ τὸ δολοφόνον ἐγχειρίδιον ἀνάνδρου καὶ ἀγενοῦς ἐκδικήσεως· δὲν ἐγίνωσκε τὰς ἀληθείας τὰς ἀπὸ τῆς πράξεως καὶ τῆς πείρας ἐκπηγαζούσας ὁ Ἠγήσιππος Μορώ· καὶ ἡμέραν τινα ἔνεκα ἐλαφρῶν ὑπαιτιγμῶν περιεχομένων ἐν τινι ἀθῶῳ αὐτοῦ ᾄσματι, προεκλήθη εἰς μονομαχίαν ὑπὸ τινος συγγενοῦς τοῦ οἴκου ἐκείνου, παρ' ᾧ ἐφιλοξενεῖτο, καὶ ὁ ταλαίπωρος ἠναγκάσθη νὰ ἐγκαταλείψῃ τὴν οἰκίαν, ἐν ᾗ τοσοῦτον εὖρε συμπαθεῖς ἄσυλον, καὶ νὰ ἐπιστρέψῃ εἰς Παρισίους.

Ἦτο τὸ ἔτος 1854· ἡ μέχρι τοῦ θανάτου αὕτη περίοδος τῆς ζωῆς του ὑπῆρξεν ἡ τελευταία φάσις θλιβερᾶς καὶ τρικυμιώδους ὑπάρξεως, μακρὰ σειρά ἀπελπισίας καὶ ὀδύνης, ἣτις ἔφερεν αὐτὸν βαθμηδὸν εἰς τὸν τάφον.

Ω! κατὰ τὴν μακρὰν ἐκείνην ἐπιθανάτιον ἀγωνίαν τῆς πασχούσης ὑπάρξεως, κατὰ τὰς στιγμὰς ἐκείνας τῆς ἀπελπισίας καὶ τῆς ὀδύνης, ποσάκις καταβιβάζων τὸ νενεκρωμένον αὐτοῦ ὄμμα ἀπὸ τοῦ οὐρανοῦ, πρὸς ὃν ἐπτερυγίζε τὸ πνεῦμά του, περιέφερεν αὐτὸ μεταξὺ τῶν ὁμοίων του, ἐπῆτει ἄφωνος καὶ ἀγέρωχος τὸν οἶκον τῶν ἀνθρώπων, οἵτινες προσέφερον εἰς τὰς Δαΐδας τῆς ἐποχῆς τὸ τάλαντον, καὶ ἠρνοῦντο τὸν ὀβολὸν εἰς τὴν πτωχὴν μεγαλοφυΐαν!

Ποῖα αἰσθήματα κατεβίβρωσκον τότε

τὴν εὐγενῆ ἐκείνην ψυχὴν, τὴν ὁποίαν ἐμάραιεν ἡ ἀδιαφορία καὶ ἡ ἀγνωμοσύνη!

« Πόσας, λέγει, νεαρὰς καρδίας διέβρωσεν ἡ ἀμφιβολία! πόσα νεαρὰ μέτωπα διηυλάκωσεν ἤδη! ἡ ἀμφιβολία φεῦ! μὲ μαραίνει ἐπίσης καὶ φθίνω. Ἡ καταβληθεῖσα ψυχὴ μου ὁμοιάζει τὴν ἀποπλανηθεῖσαν ἐν τῇ ἐρήμῳ περιστερὰν, ἡ δὲ σῴτειρα ἐλαία οὐδαμοῦ ἐπιφαίνεται ἀναθάλλουσα... »

Φεῦ! οἱ στόνοι οὗτοι δὲν φαίνονται ἐξερχόμενοι ἀπὸ μνήμα μᾶλλον ἢ ἀπὸ στόμα ἀνθρώπινον; εἶναι ἀληθῶς μία ἐκ τῶν τελευταίων κραυγῶν τοῦ ἐπιθανάτου, μέχρις οὗ βραδέως, βραδέως, ὑπὸ τὸν πόνον, ὑπὸ τὴν ἀγωνίαν ἐθραύσθη, ἔπαυσε πάλλον τὸ ἀσθενὲς στήθος τοῦ ποιητοῦ....

Δήγοντος τοῦ ἔτους 1858 κατάρθωσε νὰ εὔρῃ ἐκδότην ἀναδεχθέντα τὴν ὑπὸ τὸν τίτλον Μυσοῦτις (*) ἐκδοσιν τῶν ποιησέων του· ὁ τύπος ἐχειροκρότησεν ἐκθύμως τὸν νέον ποιητὴν, ἅμα τῇ δημοσιεύσει αὐτῶν, ἀλλ' ἡ χαρὰ αὐτοῦ ὑπῆρξε βραχεῖα· ταυτοχρόνως σχεδὸν ἀσθενήσας εἰσῆρχετο εἰς ἐν τῶν νοσοκομείων τῶν Παρισίων· ἐκεῖθεν δὲν ἔμελλε νὰ ἐξέλθῃ πλέον!

Γ'.

Οἱ ποιηταὶ εἶναι ἢ ἄνδρες ἢ παιδιά, ἢ ἄετοι ἢ πτηνά. Οἱ πρῶτοι, ὑπέρτεροι τῶν ἄλλων ἀνθρώπων, διὰ τῆς ἐξόχου δυνάμεως τοῦ νοῦς καὶ τῆς φαντασίας, πλάττουσι καθ' ἑαυτοὺς κόσμον ὀλόκληρον νέων ἰδεῶν καὶ ἀποκαλύψουν, ὅστις ἂν μὴ ἦ πράγματι ἀληθής, παρίσταται τοῦλάχιστον αἰσθητικῶς τοιοῦτος· οἱ δεῦτεροι εἰσὶ τὰ αἰσθηματικὰ καὶ ὄνειροπόλα ἐκεῖνα παιδιά, αἱ πτερυγίζουσαι ὑπολαΐδες τῶν ἐρώτων καὶ τῶν ἀσμάτων, οἵτινες τρυφεροὶ καὶ λυσιμέριμνοι καταναλίσκουσι τὸν χρόνον, ἄδοντες τὰ ποικίλα αὐτῶν αἰσθήματα: τὸ ἔαρ, τὴν νεότητα, τὸ κάλλος, τὸν ἔρωτα, τὸν θάνα-

(*) Ἄνθος φυόμενον ἐν Γαλλίᾳ.

τον. Εἰς τὴν πρώτην τάξιν ἀνάγονται ὁ Ὅρφευς, ὁ Ὅμηρος καὶ οἱ λοιποὶ μεγάλοι τῆς ἀρχαιότητος ἰδρυταὶ τῶν διαφόρων θρησκειῶν, οἵτινες διὰ τῆς δαιμονίου αὐτῶν εὐφυΐας ἐπλασαν καὶ ἀπεκάλυψαν εἰς τοὺς ἀνθρώπους τὰς διαφόρους θρησκείας· τοιοῦτοι ὑπῆρξαν ὁ Δάντης, ὁ Σεξπῆρος, ὁ Γοίθιος κατὰ τοὺς νεωτέρους χρόνους, ἐνάμιλλοι τῶν παλαιῶν ἐκείνων μυστῶν, οἵτινες ἀπεκάλυπτον τὰ μέλλοντα εἰς τοὺς λαοὺς, ἐμπνεόμενοι ἀπὸ τὸν στεναγμὸν τῆς δρυὸς καὶ ἀπὸ τὴν κίνησιν τῶν ἀστέρων· πάντες οὗτοι ἔφερον ἐν ἑαυτοῖς θαυμασίως τὸν τύπον τῆς μεγαλοφυΐας, τὰ ἐξαισία αὐτῶν ψεῦδη, οἱ ὑψηλοὶ αὐτῶν ῥεμβασμοὶ ὑπῆρξαν οἱ τύποι παραδόξων κόσμων, οὓς ἡ ἀνθρωπότης δὲν ἔσχε τὴν τόλμην ν' ἀρνηθῆ, ἀλλ' ὑπέκυψε καὶ κατεπίεσθη, ὡς καταπίεθεται τὸ ἀγαθὸν παιδίον εἰς τὰς μυθώδεις ἀλλ' ἐπαγωγοὺς διηγήσεις τῆς τίτθης του. Εἰς τὴν δευτέραν τάξιν κατατάσσονται ὅλοι ἐκεῖνοι οἱ ἀοῖδοι τῶν ποικίλων αἰσθημάτων τοῦ ἀνθρώπου· ὁ ποιητὴς ἤδη, θερμῆ καὶ εὐαίσθητος καρδιά, ἐν ποιητικῇ ἠαρμονίᾳ καὶ ἐκστάσει ῥεμβάζει, ὄνειροπολεῖ, δέεται· εἶναι ἀμέριμνον καὶ φιλοπαίγμον παιδίον· παίζει μὲ τὸ ἄνθος, μὲ τὸ πτηνόν, μὲ τὸ ἀργυρόχρον νῆμα τοῦ ῥύακος, μὲ τὴν ἀκτινοβόλον μαρμαρυγὴν τοῦ ἀστέρος· ὡς τὰ πτηνὰ, τὰ ἀναμένοντα παρὰ τῆς φύσεως τὴν τροφὴν τῆς αὔριου, οὐδόλως οὗτοι μεριμνῶσι περὶ τῶν βιωτικῶν ἀναγκῶν τοῦ ἀνθρώπου, καὶ ἰδοὺ ὁ λόγος, δι' ὃν οἱ Ἐπιμηθεῖς οὗτοι τῆς ἀνθρωπίνης κοινωνίας καθίστανται ἀείποτε δυστυχεῖς καὶ ταλαίπωροι, θνήσκοντες ἐστερημένοι τοῦ ἄρτου καὶ πάσης ἀνθρωπίνης περιθάλψεως. Ὅλοι ἰδίως οἱ λυρικοὶ ποιηταί, οἱ κατ' ἐξοχὴν ποιηταὶ τῶν ποικίλων ἐξ ὑποκειμένου αἰσθημάτων τοῦ ἀνθρώπου, ἀνήκουσιν εἰς τὴν δευτέραν ταύτην τάξιν· ψάλλουσιν οὗτοι ἐπὶ τῆς ὡς ἐπὶ τὸ πλείστον τεθλιμμένης λύρας τῶν ἐντυπώσεως αὐτῶν, ἀδιάφοροι ἂν ὁ περὶ αὐτοὺς κόσμος συγκινεῖται καὶ συμπάσχη μετ' αὐτῶν, ἢ κωφὸς καὶ ἀναίσθητος σκέπτε-

ται μᾶλλον καὶ θυσιάξῃ εἰς ἄλλας ἐφημέρους θεότητος τῶν ἀνθρωπίνων προλήψεων· φέρουσιν οὗτοι ἰδιαζόντως ζωηρὸν τὸν τύπον τῆς ὑποκειμενικότητος, τὸν τύπον τῆς ἐν ἑαυτοῖς ἀφαιρέσεως· ὁ Πετράρχης, ψάλλων παρὰ τὰς χαρωπὰς ὄχθας καὶ ὑπὸ τὴν σκιὰν τῶν ἄλσων τῆς Βωκλούσης τὸν ποιητικὸν αὐτοῦ πρὸς τὴν Λαύραν ἔρωτα, ἀδιαφορεῖ περὶ τοῦ ἐπιλοίπου κόσμου, ἐξετάζων μόνον τὰ αἰσθήματα καὶ τὰς ὁρμὰς τῆς ψυχῆς αὐτοῦ· ὁ Δαμαρτίνος, ὁ αἰσθηματικὸς ποιητὴς τῶν Μελετῶν καὶ τῶν Ἀρμονιῶν, οὐχὶ ὁ ἱστορικὸς καὶ πολιτικὸς τῶν κοινωνικῶν σάλων, ἔψαλλε τὰς ἐντυπώσεις, ὅσας ἐνέπνευσεν αὐτῷ τὸ ποιητικὸν κλίμα τῆς Παρθενότητος, ὁ διαυγῆς αὐτῆς οὐρανοῦς αἱ τερπναὶ καὶ ἀρμονικαὶ αὐτῆς παραλῖαι, ἐπιχαρίτως λουόμεναι ὑπὸ τῶν κυανῶν τῆς μεσογείου κυμάτων· ἂν ἡ τότε ἐποχὴ, καθ' ἣν ἐδημοσιεύθησαν τὰ ἄσματά του, ὑπῆρξε κατὰ συγκυρίαν ποιητικῇ, καθὸ ἐξελθοῦσα ἄρτι ἀπὸ τῶν ἐπαναστατικῶν στάσεων καὶ τῶν ἐμφυλίων πολέμων, ὑφ' ὧν ἔταλαιπωρεῖτο ἡ Γαλλία, καὶ ὁ λαὸς ἠκροάσθη μετὰ προσοχῆς τοὺς γούους τῆς λύρας αὐτοῦ, σήμερον ἐν τῇ ἐποχῇ ταύτῃ τῶν πολιτικῶν παραφορῶν τὸ γλυκύτερον ἄσμα θὰ παρήρχετο καθ' ὀλοκληρίαν ἀπαρατήρητον, ἐνῶ ἡ κοινωνία εὐφραίνεται καὶ χειροκροτεῖ, ἀναγινώσκουσα τὰ χυδαιότερα ἄρθρα τῶν πολιτικῶν ἐφημερίδων· καὶ ὅμως δὲν θέλουσιν ἐκλείψει ποτὲ οἱ ποιηταὶ ἀπὸ τοῦ προσώπου τοῦ πλανήτου τούτου· ἀδιάφορον ἂν σήμερον καθ' ἑαυτοὺς ἄδουσι μονολογοῦντες, κάλλιστα γινώσκοντες ὅτι ὑπ' οὐδενὸς ἑτέρου ἀκούονται ἢ μόνον ὑφ' ἑαυτῶν, μὴ ἔχοντες πλέον τὴν εὐτυχίαν τῶν πρώτων ἀοιδῶν τῆς ἀνθρωπότητος, οὓς ἠκροάζοντο ἐκθαμβοὶ οἱ λαοὶ, καθήμενοι ὑπὸ τὰ μυστηριώδη τῶν δρυῶν φυλλώματα. Ἡ ποίησις οὐδέποτε θέλει ἀποθάνει· καὶ ὅταν ποτὲ ὁ περὶ ἡμᾶς οὗτος κόσμος συντριβῆ καὶ καταβρέουση ὑπὸ τοὺς μυστηριώδεις νόμους τῆς εἰμαρμένης, ἐπαυελθὼν εἰς τὸ βαθὺ καὶ ἀκατασκεύαστον χάος, ἀφ' οὗ παρήχθη,

μόνη ἢ ποιήσεις, πνεῦμα ἐπιπλέον ἐπάνω τῆς καταστροφῆς καὶ τῆς ἐρημώσεως, θέλει ἐπιζήσει, ὅπως θρηνήσῃ τὰ ἐρείπια, εἰς ἃ θέλει μεταβληθῆ ὁ γεγρακῶς καὶ καταστραφεὶς οὗτος κόσμος!...

Εἰς τὴν δευτέραν τάξιν τῶν ποιητῶν, οὗς ἀνωτέρω ἐμνημονεύσαμεν, ἀνάγεται ὁ Ἡγήσιππος Μορῶ· ὡς τὰ πτηνὰ ἐκεῖνα, ἄτινα, ἔαρος ἄμα φανέντος, ψάλλουσι τὸ μελαγχολικὸν καὶ περιπαθὲς αὐτῶν ἄσμα, ἄμα τῇ αὐγῇ τοῦ βίου του ἐκελάδησε τὰ ἄσματα αὐτοῦ· εἶναι ἀληθὲς ὅτι τὰ ἄσματα, γόοι καρδίας συντετριμμένης, προδίδουσι τὰ ἀλγεινὰ αἰσθήματα, ὑφ' ὧν ἐσπαράσσετο ἡ νεανικὴ αὐτοῦ καρδιά· ἐν τῇ ὁμίχλῃ τῆς ὀδύνης ἥτις σκιάζει τὰς ποιήσεις ταύτας, σπαινίως ἐπιφαίνεται ἀκτὺς ἡλίου καταναγάζουσα αὐτὰς, καὶ αὐτὴ ὡσάκις προσανατέλλει ὡς ἀπὸ τινος νέφους, εἶναι ἰλαρὰ καὶ χαρίεσσα, εἶναι ἐλληνοπρεπὴς, διότι ὁ νέος ποιητὴς ὑπὲρ πάντας τοὺς συγχρόνους του ἐμελέτησε τὸν Σχευιέρον καὶ τὸν Βεραυζέρον, πρὸς τῶν ὁποίων τὰ ἄσματα οὐδαμῶς εἶναι τολμηρὸν νὰ συγκρίνωμεν τὰ ἄσματα αὐτοῦ, ὑπὲρ πάντας δὲ τὸν Βαρθελεμῦν, τὸν ἔντονον καὶ αὐστηρὸν ποιητὴν τῆς Νεμέσεως, τοῦ ὁποῖου ἡ φωνὴ πολλάκις κατετάραξεν αὐτὸν ὑπνώττουτα.

Ἡ Μυσοσωτὶς ἐμπεριλαμβάνει τρία εἶδη ποιήσεως, τὴν σάτυραν, τὸ ἄσμα καὶ τὸ ἐλεγείον. Ἡ σάτυρα τοῦ Μορῶ, ὅπως καὶ προηγουμένως ἐρρήθη, βαίνουσα ἐπὶ τὰ ἔχνη μᾶλλον τῆς σατύρας τοῦ Βαρθελεμῦ καὶ τοῦ Βαρβιέρη ὡς καὶ τῶν ἀρχαιοπρεπῶν ἰάμβων τοῦ Σχευιέρου, ἢ τῆς τοῦ Βουαλῶ, εἶναι, μ' ὅλα τὰ πλημμελήματα, ἄτινα δύναται τις ἐν αὐτῇ νὰ ἀνεύρῃ, πηγάζοντα ἐκ τῆς νεανικῆς ἡλικίας τοῦ ποιητοῦ, εἶναι ῥέουσα καὶ ἔντονος πολλαχοῦ, ἀποπνεύουσα μελαγχολικὸν τινα σαρκασμὸν, ὃν προξενεῖ ἢ κατὰστασις κοινωνίας φθινούσης καὶ διεφθαρμένης, καὶ ὅστις ἰδίως παρατηρεῖται ἐν τῇ σατυρικῇ ποιήσει τῶν Ῥωμαίων. Ἀναγνώσατε τοὺς στίχους τούτους ἐνὸς σατυρικοῦ ποιήματός του, ἐπιγραφομένου Χειμῶν, ὅπου ὁ προφητικὸς

οὗτος Ἰεζεκιὴλ προλέγει τὴν καταστροφὴν τῶν Παρισίων, τῆς νέας ταύτης Βαβυλῶνος τοῦ καταρρέοντος πολιτισμοῦ· ἀληθῶς οἱ ποιηταὶ ἀποπνεύουσι προφητικὴν τινα ὁμφὴν ἐν ἐποχῇ ἐξουδενώσεως καὶ διαφθορᾶς μόνοι οὗτοι, ἀδιάφθοροι μεταξὺ τῶν συμπολιτῶν των, δύνανται νὰ προῖδωσι τὸν ὄλεθρον, πρὸς ὃν ἡ κοινωνία βαίνει, τυφλώττουσα καὶ παραπαίουσα ἐκ τῶν ὀργίων, εἰς ἃ ἡλιθίως κυλίσεται.

Ἴδου τινες στίχοι τοῦ χειμῶνος :

« Τότε θέλει τελεσθῆ ἡ τρομερὰ σκηυῆ, ἣν ὁ Ἰσνὰρ προεφήτευσεν εἰς τὸν λαὸν τοῦ Σηκουάνα· παρὰ τὴν ἐρημον παραλίαν θέλουσιν ἐκπληκτοὶ ἀναζητήσῃ οἱ βάρβαροι τὸν τόπον, ὅστις ὀνομάζετο Παρίσιοι. Ὁ κεραυνὸς θέλει ἐκτραγῆ, ὅπως ἐξαλείψῃ ἀπὸ τῆς γῆς τὴν βασιλίσσαν τῶν Σοδόμων, ἣν οὐδαμῶς θέλει ὑπερασπισθῆ ἡ βελὸν τῶν ἐκκλησιῶν της· οἱ τέσσαρες ἄνεμοι τοῦ αἰθέρος θέλουσι σκορπίσει ἄλλας ἐν εἶδει χαλάζης. Καὶ ἐγὼ θέλω χειροκροτήσῃ καὶ ἡ νεναρκωμένη νεότης μου θέλει καλῶς θερμανθῆ εἰς τὴν μεγάλην ταύτην πυρκαϊάν. . . »

Καὶ ἐγὼ θέλω χειροκροτήσῃ· Μὴ τρομάξητε, μὴ ὑπολάβητε σατανικὴν τὴν ἐπιχειρέκακον ταύτην ἐκφρασίαν. Ὅποταν οἱ λαοὶ διαφθειρόμενοι ψυχορράγουσιν, ὅταν οἱ μόνοι αὐτῶν πόθοι ἦναι ἡ κραιπάλη καὶ ἡ ἀναισθησία, ὅταν ἀναμιμνήσκωσι μόνον τὴν ὑπὸ τοῦ σατυρικοῦ ἐκεῖνου τῆς Ῥώμης διαγραφείσαν εἰκόνα τῶν τελευταίων χρόνων τῆς ἐναγοῦς ἐταίρας τῶν Καισάρων, τότε διατὶ νὰ μὴ ἐπευχηθῆ τις παρομοίαν καταστροφὴν; ἀλλὰ παραθέσωμεν τὴν ὑπὸ τῆς αἰμοσταζούσης γραφίδος τοῦ σατυρικοῦ ἀπικόνισιν τῆς τότε πρωτευούσης τοῦ κόσμου, ὅπως δικαιώσωμεν τὴν θλιβερὰν καὶ ἀπαισίαν εὐχὴν τῆς ἀγανακτήσεως τοῦ ποιητοῦ :

«... Ἡ Ῥώμη εἶχεν ἐξαπλώσει τὴν τήβεννον αὐτῆς ἐπὶ τοῦ βορβόρου· ἐκεῖ ὅπου ὁ ἀετὸς ἄλλοτε ἵπτατο, ἔρπει ἤδη ὁ σκορπίος· ἡ Ῥώμη ἐμεθύσκετο εὐθυμὸς καὶ ἐρυθρὰ τὴν ὄψιν, ἐνῶ δυσωδία

τάφων ἐξήρχετο ἀπὸ τῶν ὀργίων τούτων. Τὰ πάντα, καὶ ἔρος καὶ εὐδαιμονία, ἦσαν ἀποτρόπαια . . . Ἡ δόξα εἶχεν ἐπισκεφθῆ τὴν Ῥώμην κατὰ τὰς μεγάλας αὐτῆς ἡμέρας, καὶ ἤδη νήλυος ἐπεσκέπτετο αὐτὴν πᾶσα αἰσχύνη. Ἡ Μεσσαλίνα ἄφροντις, ὀλόγουμος, ἀκόλαστος προσήρχετο κατακλινομένη ἐπὶ τῆς δημοσίας κλίνης. Ἐπαφρόδιτος εἶχε προσκαίρων ἄνδρα τινὰ, κατ' ἔθραυε παίζουσα τοῦ Ἐπικτήτου τὰ μάρμαρα. Γυνὴ παχεῖα, γέρον εὐκίνητος, βρέφος θηλάζον, αἰχμάλωτοι, μονομάχοι, χριστιανοὶ ἐρρίπτοντο εἰς τὰ θηρία, καὶ τρέμοντες, ὠχροὶ, αἰμοσταγεῖς ἔφευγον, ἐνῶ ἡ ἀγωνία ἐξηγηριωμένη καὶ ζῶσα συνεστρέφετο ἐν τῷ ἵπποδρόμῳ, τῷ τρομερῷ βαράθρῳ . . . »

Τοιαύτη ἦτο ἡ Ῥώμη κατὰ τὰς τελευταίας αὐτῆς ἡμέρας, πρὶν ἢ ἐπέλθωσι κατ' αὐτῆς οἱ βάρβαροι τοῦ Βορρᾶ καὶ τιμωρήσωσιν αὐτὴν διὰ τὰ ἀνομήματα, εἰς ἃ ἐκυλίετο. Φεῦ! ἡ ἀνθρωπότης οὐδέποτε ἠθέλησε νὰ σωφρονισθῆ ἐκ τῶν διδαγμάτων τῆς ἱστορίας. Ἀείποτε νηπιάζουσα, αείποτε τυφλώττουσα πρὸ τῆς ἀληθείας, ἀρέσκειται ν' ἀπατάται, ἐξαγοραζομένη τὸν καιρὸν ὅστις οὐδαμῶς αὐτὴν ἀναμένει. Ἐνῶ φωνὴ αὐστηρὰ καὶ προφητικὴ ἐξέρχεται πολλάκις ἀπὸ τὰ στήθη εὐγενοῦς καὶ μεγάλης καρδίας μετὰ σπαραγμοῦ ἀναφωνούσης τὸ Μετανοεῖτε, οὐδεμία δίδεται ἀκρόασις ὑπὸ τοῦ ὄχλου, κυλιομένου εἰς τὸν ὄχλον τῶν ὀργίων καὶ τῆς ἀκολασίας, μέχρις ὅτου ἡ Νέμεσις, ἡ φοβερὰ καὶ ἀδυσώπητος αὐτῆ θεότης, ἐπέλθη βραδεῖα ἀλλ' ἀνηλεῆς, τιμωροῦσα τοὺς ἀοπληνηθέντας. Τοιαύτη ὑπῆρξεν ἡ εἰμαρμένη πάντων τῶν ἀρχαίων ἐθνῶν, τοιαύτη ἔσται καὶ ἡ τῶν νεωτέρων, ἡ ἀναπόδραστος καταστροφή — ὅποτε ἡ κακία ὑπερεκχειρίσασα καταφθείρη τὴν κοινωνίαν μέχρι τοῦ μυελοῦ τῶν ὀστέων . . .

Τὸν αὐτὸν τύπον τῆς σώφρονος καὶ αὐστηρᾶς ἀγανακτήσεως φέρουσι πάντα τὰ λοιπὰ σατυρικά ποιήματα τοῦ Μορῶ· καί τοι πολλαχοῦ ἀσθενῆς καὶ ἄτυχος ἡ ποίησις αὐτῆ, ἐν τούτοις ἐμπεριέχει

τεμάχια, ὅπως τὸ ἀνωτέρω παρατεθὲν, δυνάμενα νὰ τιμῆσωσι τὸν μεγαλείτερον σατυρικόν· ἀετιδεὺς νεοσσός, θεᾶται εὐτόλμως τὸν ἥλιον τῆς ποιήσεως καὶ θερμαίνεται ὑπ' αὐτοῦ καὶ θάλπεται ἡ ψυχὴ του, ἐν τούτοις πολλαχοῦ ἐν τῇ σατύρᾳ του ὁ ποιητῆς ὑποπίπτει εἰς τρυφεράν τινα καὶ γλυκεῖαν μελαγχολίαν, καὶ λησμονεῖ τὰ πρὸ αὐτοῦ τελούμενα κοινωνικά ἐλαττώματα, ὅπως ἀναμνησθῆ ἀποθανόντα τινὰ ἔρωτα εἰς τὰ ἄδυτα τῆς καρδίας του καὶ ψάλλῃ αὐτὸν εὐρύθμως καὶ εὐαισθήτως — ὅπως ψάλλει τοὺς πόθους αὐτῆς ἡ ἀηδὼν ὑπὸ τὰ ἀνθοῦντα τῶν δένδρων φυλλώματα· τὸ ὧδε παρατιθέμενον τεμάχιον ἐγκλείει συμπαθῆ καὶ ἀρωματικά τινα ἀνθύλλια ἀμιμήτου χάριτος καὶ φαντασίας:

« Ἐν τούτοις ἔσχον Εὐαν τινὰ ἐν τῇ σκοτεινῇ τοῦ βίου μου Ἐδὲμ, ἦν καθ' ἑαυτὸν εἶχον πλάσει, καὶ ἠγάπων ὄνειροπολῶν ὅπως καθαίρη τὰ δάκρυά μου ὁ προσφιλῆς δαίμων, προσέκλινεν ἐπὶ τῶν ὀφθαλμῶν μου τοὺς κυανοὺς αὐτῆς μαγικούς ὀφθαλμούς· τὰ φιλήματα τῆς ἐμέθυσκον τὰ διψαλέα χεῖλη μου, οἱ παρθενικοὶ δάκτυλοι μου ἐπέψανον τὸ αὐτῆς σχῆμα· καὶ τὴν νύκτα ἐπτερυγίζου, φερόμενος ἐπὶ τῶν βραχιόνων τῆς, πρὸς κόσμον ἰδανικὸν κεκοσμημένον δι' Ἀλαμβρῶν, καὶ ὅποτε, ἀπηυδηκυῖαι ἐκ τῶν μεταμορφώσεων των αἱ Σουλφίδες πορεύονται νὰ κοιμηθῶσιν ἐν τῇ ἐκ ῥόδων κλίνῃ αὐτῶν:—ταύτην τὴν ἐσπέραν, ἔλεγε φεύγουσα: καὶ τὴν ἐσπέραν ἐπανήρχετο καὶ πάλιν ὅπως καθεσθῆ ἐπὶ τῶν γονάτων μου. Ἐπὶ μακρὸν χρόνον ὑπῆρξα ὁ σύζυγος καὶ ὁ μύστης τοῦ λευκοῦ μου ἀγάλματος, οὐδὲν ἔχοντος πρότυπον ἐν τῷ κόσμῳ τούτῳ· πλὴν εἶδον σέ, ἡς ἀγνωῶ τὸ ὄνομα, σέ εἶδον, καὶ συνεχῶς δειλὸς Πυγμαλίων, καθιερῶνσε θεᾶν ἐν τῇ ἐξημμένη ψυχῇ μου, ἔθραυσα τὴν Γαλάτειάν μου ἐπὶ τοῦ στυλοβάτου τῆς ἐπάλαισα, πλὴν ματαίως, κατὰ γλυκερᾶς ἀναμνήσεως: ὁ ἄγγελος κατέβαλε τὸν Ἰακῶβ ὑπὸ τὸ θεῖον αὐτοῦ γόνυ.»

Δεκαευνεαστῆς ἤδη ὁ Μορῶ, ἐργαζόμενος ἐν τῷ τυπογραφικῷ καταστήματι

τοῦ Φιρμίνου Διδότου, ἀφιέρωσεν εἰς αὐτὸν ἔμμετρόν τινα ἐπιστολὴν περὶ τυπογραφίας. Ἐν νεανικῇ ἀφελείᾳ ἀποθεῶν τὴν ἱερὰν ταύτην τοῦ Γουτεμβεργίου τέχνην, καταδεικνύει τὰς εὐεργεσίας, ἃς αὐτὴ προσήνεγκε τῇ ἀνθρωπότητι καὶ μολονότι εἶναι ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ἀσθενῆς περὶ τὴν ἔκφρασιν, πολλάκις καθίσταται ἔντονος καὶ ζωηρὸς ὁ ἐπιστολιμαῖος ἔμμετρος αὐτοῦ λόγος. Συνήγορος ἔνθερος τῆς πολλάκις παραβιαζομένης ἐλευθερίας τοῦ τύπου, ἀπειλεῖ τοὺς Προκρούστας αὐτοῦ διὰ τῶν ἀπειλητικῶν τούτων λόγων :

« Τρέμετε σβύννοντες τὰς γενναίας ταύτας φλόγας! ἐρεθίζοντες αὐτὰς καθιστᾶτε κινδυνώδεις. Μάτην ὁ δεσποτισμὸς, καθωπλισμένος διὰ τοῦ σιδήρου τῶν νόμων, ὑπέταττε τὴν σιγὴν εἰς τὸν ἑκατόμφονον τύπον, σβύννων τοὺς φανοὺς ἐπὶ τῆς ὄχθης τῆς ἀβύσσου αὐτοῦ τοῦ θριάμβου του ἐγένετο θῦμα· καὶ ἂν πρέπη διὰ παραδείγματος νὰ ὑποστηρίξω τοὺς λόγους μου, ἰδέτε τοὺς λαοὺς καὶ τὰς αὐλὰς τῆς Ἀνατολῆς!!!... »

Σπανίως δικαϊκὸς συνήγορος ἢ πολιτικὸς δημοσιολόγος, ἀμννόμενος ἐνώπιον τῆς κοινωνίας ὑπὲρ τοῦ θείου τούτου δωρήματος τῆς ἐλευθερίας τοῦ τύπου, μετεχειρίσθη τοσοῦτον λογικὴν ἔκφρασιν, ὅση ἀπαντᾶται ἐν τοῖς ὀλίγοις τούτοις γλαφυροῖς καὶ εὐγλωττοῖς στίχοις τοῦ νέου ποιητοῦ. Ἐν τέλει τῆς Ἐπιστολῆς ὁ ποιητὴς δεικνύει τὸν ἀκατάβλητον αὐτοῦ πόθον πρὸς τὴν συγγραφὴν ὑποχρεωμένος νὰ συνθέτῃ ὡς σοιχειοθέτης τὰ ὑπὸ τῶν ἄλλων γραφόμενα, πολλάκις καὶ ἀνάξια λόγου διατι νὰ μὴ γράφῃ καὶ αὐτὸς τὰς ὑπαγορευσεις τῆς καρδίας του;

« Φεῦ! διατι ἄρα ἐν τῇ ἀποτυφλώσει τῆς νεότητος, ἢ μελέτῃ νὰ ἔχῃ τὴν μέθην αὐτῆς, ὅπως ὄλαι αἰ ἡδοναί; Τὰ διὰ τῶν φροντίδων μου ἀναπαραγόμενα ἀριστουργήματα ἐνησχόλησαν τὰς ἡμέρας μου, ἐμάγευσαν τὰς νύκτας μου, καὶ συνήθως, νήπιος! ἔκλαυσα, ὅμοιος μὲ τὸν σιδηρουργὸν, ὅστις προετοιμάζων ὄπλα, ἀπληστος κατορθωμάτων, ἄ-

τινα οὐδαμῶς συμμερίζεται, συρίζει ἄσμα ἐμπόλεμον καὶ ὀνειροπολεῖ μάχας... »

Μετ' ὀλίγον, καθὰ καὶ προηγουμένως ἔρρέθη, βαρυνθεὶς τὸ τυπογραφεῖον καὶ ἐγκαταλιπὼν αὐτὸ, ἤρξατο διάγων τὸν ἄφροντιν ἐκείνον καὶ ἀμέριμνον ἀλλὰ πικρὸν βίον, ὅστις βαθμηδὸν ἔφερεν αὐτὸν εἰς τὴν ἀπογοητευσιν καὶ τὸν ἐκ μαρasmus θάνατον. Αὕτη κυρίως εἶναι ἡ ἐποχὴ τῶν ἄσμάτων αὐτοῦ, χαριέντων καὶ δροσερῶν ἀνθυλλίων, ἅτινα ὁ ποιητῆς ἔδρεψεν, ἀσκόπως πλανώμενος εἰς τῆς νεότητος τὸν λειμῶνα, ἀγνοῶν ὁ τάλας ὅτι μετ' ὀλίγον ἔμελλε νὰ ἐκραγῇ κατὰ τῆς κεφαλῆς του ὁ κεραυνὸς τῆς εἰμαρμένης. Τὰ ἄσματα ταῦτα, ὑπομιμνήσκοντα ἰδίως τὸν Βεραυζέρον, τοιαύτην ἐπήνεγκον ἐντύπωσιν ἐπὶ τινος Γάλλου κριτικοῦ, ὥστε οὗτος ἔδραμεν ἀμέσως εἰς τὸν αἰοιδὸν τοῦ Θεοῦ τῶν ἀγαθῶν ἀνθρώπων, ἐπιφωνῶν αὐτῷ : — Τέλος, Βεραυζέρε, εὔρον μεγαλείτερον σου ποιητὴν ! Ὁ ἀγαθὸς γέρον ἀναμφιβόλως ἐμειδίασε, διότι ἡ μεγαλοφυΐα δὲν φθονεῖ, χειραγωγούσα καὶ προστατεύουσα. Πόσον ἐν τούτοις ὁ ποιητῆς ἠγάπα τὸν ἐνδοξον ἄσματογράφον, πόσον ἔτεινε πρὸς αὐτὸν, ζηλῶν τὴν δόξαν αὐτοῦ ! Εἰς ἐν ἐκ τῶν ἄσμάτων τὸν ἐπιγραφόμενον Βεραυζέρος, ὁ ποιητῆς ἐκφράζει τοὺς πόθους αὐτοῦ καὶ τὴν φιλοδοξίαν διὰ τὴν δόξαν τοῦ ἐθνικοῦ ἄσματοποιοῦ τῆς Γαλλίας· πόσον ἐκφραστικοὶ καὶ πικροὶ εἶναι οὗτοι οἱ στίχοι τοῦ ἄσματος !

« Τὸ μέλλον εἶναι ὠραῖον ἐδῶ κάτω!... τὸ πᾶν ὑποχρεοῖ τὸν ποιητὴν πρὸς ἄσματα ἐλπίδος. Ἄλλ' αὐτὸς (ὁ Βεραυζέρος) μὴ ἐνεχυρίασε τὸ ὠρολόγιόν του καὶ ἀγνοεῖ τὴν πορείαν τοῦ χρόνου ; ... Ἄ Θεέ, ἂν ἤμην Βεραυζέρος!!! »

Ἄλλ' ἔτι μᾶλλον καταδεικνύει τὴν ἐπίδρασιν τοῦ Βεραυζέρου ἐπὶ τῆς νεαρῆς φαντασίας τοῦ ποιητοῦ τὸ ἄσμα τὸ ἐπιγραφόμενον οἱ Κώδωνες. Δύο στροφαὶ τοῦ ἄσματος ἀρκοῦσι πρὸς τοῦτο : « Διὰ τοῦ παραθύρου μου ἀπέδρα αἰώ-

νίως ἡ Φαντασία! φαιδρὰ ὄνειρα, χαίρετε: ἀνιῶ εἰς τὸν ἦχον τῶν κωδῶνων, οὓς ἄλλοτε ἡγάπων· ἐκκαϊδεκαέτης ποιητῆς ἔσχον τὸ δῶρον νὰ διερμηνεύω τοὺς λήρους των...

«Δι' ἐμὲ οἱ κώδωνές σου, πτωχὴ Γαλλία, δὲν λαλοῦσι πλέον τοσοῦτον διαυγῶς· οὐδὲν πλέον ὀμιλεῖ ἐν τῷ αἰθέρι δι' ἐμὲ περὶ ἔρωτος, δόξης καὶ ἐλπίδος· ὡς ὅλος ὁ κόσμος οὐδὲν ἀκούω ἢ αἰώνιον ἦχον. Εἶθε ἡ δημοκρατία νὰ σᾶς καταστρέψῃ!!!»

Ἐν τῶν ὄραιότερων ἁσμάτων τῆς Μουσικῆς καὶ τὸ μᾶλλον ἀνεπίληπτον εἶναι τὸ κομψὸν ἐλεγείον, τὸ ἐπιγραφόμενον ἡ Βουλζία· διαρκῆς ἁρμονία, ὑπομιμνήσκουσα τὰ ἐλεγεία τοῦ Σχεινέρου καὶ τοῦ Λαμαρτίνου, ἐπιπνέει ἐπὶ τῶν στίχων τούτων· ἡ στιχοιργία εἶναι ἐμμελεστέρα, αἱ ἔννοιαι εἶναι εὐστοχοὶ καὶ μεμετρημένοι:

«Ἐν ὑπάρχητι ὄνομα γλυκύτατον διὰ τὴν ποίησιν, ὦ, εἰπέτε μοι ἂν δὲν ἦναι τὸ ὄνομα τῆς Βουλζίας;... Αὕτη ὑπῆρξεν ἡ Ἐγερία μου καὶ τὸ αἶσιον μαντεῖον εἰς ὅλας τὰς θλίψεις μου ἐπεφώνει: «Ἐλπίζε! Ἐλπίζε καὶ ψάλλε!»...εἰς τὸν τύπον τῶν κωφῶν περιήγαγον τὴν λύραν μου· ἔψαλα δίχως ν' ἀκουσθῶ, καὶ φρενητιῶν ἔθραυσα τὴν βάρβιτόν μου, εἶτα ἔρριψα τὰ τεμάχια τοῦ ἱεροῦ ὄργάνου εἰς τὸν ἄνεμον... καὶ ἔκλαυσα! Ἐν τούτοις σὲ συγχωρῶ, ὦ Βουλζία μου, καὶ, μολονότι τεθλιμμένος, τοσοῦτον ἔχω ἀνάγκην μύστου ἀγαπῶντός με, ὀμιλοῦντός μοι τρυφερῶς καὶ ἀπατώντός με, ὥστε πρὶν ἢ κλείσω εἰς τὸ φῶς τοὺς κατεπεπονημένους ὀφθαλμούς μου ὑπὸ τοῦ σφοδροῦ ἀνέμου, ποθῶ νὰ ἐπιχειρήσω εἰς τὰς ἀκτᾶς σου ἱεράν ἀποδημίαν, νὰ ἐπανίδω ὅλους τοὺς προσφιλεστάτους εἰς τὴν νεότητά μου θαμνώνας, νὰ κοιμηθῶ προσέτι εἰς τὸν ἦχον τῶν κλαυθμηρῶν καλαμώνων σου καὶ νὰ συνομιλήσω περὶ τοῦ μέλλοντος μετὰ τῶν ἀπατηλῶν κυμάτων σου.»

Ἡ τελευταία περίοδος τοῦ βίου τοῦ Μορᾶ παρήλθεν ἐν μέσῳ ἁσμάτων καὶ ἐλεγείων· ὡς ἡ φιλομήλα, ἡ κομψὴ ἀ-

οιδὸς τοῦ ἔρωτος καὶ τῆς μελαγχολίας, ψάλλει μόνον, ὅποτε τὰ δένδρα θάλλουσιν, ὅποτε ἡ ἀνηβῶσα φύσις περιβάλλεται τὴν ἀνθοσεφῆ τήβεννόν της, ὅποτε τὰ ἄστρα ἀνατέλλουσι πλήρη μυστικῆς ἁρμονίας καὶ γλυκύτητος, καλοῦντα τὸν ἄνθρωπον εἰς ἐκστάσεις καὶ ὄνειροπολήσεις, ὁ νεαρὸς ποιητῆς τῆς Μουσικῆς, ἐκελάδησε μόνον στιγμὰς βραχείας, ὡς βραχὺς ἦτο ὁ βίος του, εἶτα ἀπηυδηκῶς, ἀπογοητευθεὶς τὸν κόσμον καὶ τὰς συμφορὰς αὐτοῦ, ἔκλινεν, ἐνεκράθη... τὰ ρόδα τῆς νεότητός του ὑπὸ τὴν πνοὴν σφοδρᾶς θυέλλης ἐφυλλορόησαν μετ' ὀλίγον.

Τὰς πενθίμους ταύτας τῆς βραχείας νεότητός του ἐντυπώσεις ἀπετύπωσεν ἐπὶ τῶν ἁσμάτων αὐτοῦ ὁ ποιητῆς· ἀπόκληρος τῆς εὐδαιμονίας οὐδὲν ἠσθάνθη ἐν τῇ ὁδοιπορίᾳ τοῦ βίου του ἢ τὴν φοβερὰν ἐκείνην μελαγχολίαν, ἢ τὸν ἀπὸ τῶν ἐντυπώσεων καὶ τῶν αἰσθημάτων κόρον, ὅστις τάχιστα ὀδηγεῖ τὰ θύματά του εἰς τὸν τάφον, καὶ ὅστις ὑπῆρξεν ὁ κληρὸς τῶν εὐγενεστέρων καὶ ἐνθουσιωδεστέρων ποιητῶν. Ὡδὴ καὶ ὁ δύνητιδου ὁ βίος τοῦ ποιητοῦ, ὅστις λησμονῶν τὴν γῆν, πτερυγίζει πρὸς τὸν οὐρανὸν, ὅστις προτιμᾷ τὰ ἄστρα τοῦ στερεώματος τῶν ψευδῶν ἄστρων τοῦ γηϊνοῦ τούτου κόσμου· ἀλλοίμου εἰς τὰς κοινωνίας, ἐὰν ἐκέκτηντο εἰς τὰ σπλάγχνα των πολλοὺς τοιοῦτους παράφρονες! ἀνωφελεῖς πρὸς τοὺς κοινωνικοὺς θεσμοὺς, ἀνάξιοι ἀληθῶς τοῦ σκοποῦ τῆς κοινωνίας, κατηραμένοι, ἄνωθεν φέροντες τὸ σημεῖον τῆς καταδίκης ἐπὶ τοῦ μετώπου αὐτῶν, ὑφ' ὃ ὑποκαίει ἐν τούτοις ἱερὸν καὶ ἄσβεστον τὸ πῦρ τῆς μεγαλοφυΐας. Εἶχε δίκαιον ἀληθῶς ὁ φιλόσοφος τῆς Ἀκαδημίας, ἀποπέμπων αὐτοὺς στεφανηφόρους ἀπὸ τῆς πολιτείας του. Τί ζητοῦσιν αἱ εὐγενεῖς αὐταὶ ψυχαὶ ἐν μέσῳ τῆς ἀενάου πάλης τῆς ἀνθρωπότητος, ὅπου ἡ κακία θριαμβεῖ, ἢ δὲ ἀρετὴ προγεγραμμένη ἐν λήθῃ καὶ παραβύστω μαραινεται καὶ ἡ κοινωνία παριστᾷ τὸ εἰδεχθὲς καὶ ἀποτρόπαιον ἐκεῖνο θέαμα, τὸ ἄριστα διατυπωθὲν ὑπὸ

τοῦ φιλοσόφου Hobbes διὰ τῆς βαθείας καὶ φοβερᾶς ἀλλ' ἀληθεστάτης ταύτης φράσεως: *Bellum omnium in omnes!*...

Αἱ τελευταῖαι ἡμέραι τοῦ Μορῶ παρήλθον ἐν φοβερᾷ καὶ ἀλγεινῇ καταστάσει· πενέστατος, ἐστερείτο τοῦ ἐπιουσίου ἄρτου, οὐδένα εἶχε πρὸς τὸν ὅποιον νὰ καταφύγη, ἀλλὰ καὶ ἂν ἠδύνατο νὰ εὔρεθῃ εὐγενῆς καρδιά, ἣτις νὰ περιθάλλῃ τὸν ψυχορραγούντα ποιητὴν, οὗτος ὑπερήφανος θὰ ἀπηρεύετο νὰ προσλιπαρήσῃ καὶ ἐπαιτήσῃ τὸν ἐπιούσιον αὐτοῦ ἄρτον. Ἡ κατωτέρω ἐπιστολὴ, γραφείσα κατὰ τὰς τελευταίας ἡμέρας τῆς ζωῆς του, ὑποδεικνύει τὴν ἀληθῆ κατάστασιν, εἰς ἣν διετέλει ὁ ἀτυχῆς νεανίας:

« Ἡ ἔλλειψις τῶν πρὸς τὸ ζῆν ἀναγκαίων ἀείποτε παρέλυσε τὰς ἐν τῇ φιλολογίᾳ προσπαθείας μου. Διὰ νὰ κερδήσῃ τις, πρέπει νὰ ἔχη. Ἄν ἡμῶν υἱὸς οἰκογενείας καὶ οὐχὶ ἀπλῶς Ἑγγήσιππος Μορῶ, πιστεύω ὅτι πρὸ πολλοῦ χρόνου θὰ εἶχον φήμην. Κύριός τις, ὃν ἄπαξ μόνον εἶδον καὶ ὅστις διεκρίθη ἐν τῇ πολιτικῇ κατὰ τοὺς χρόνους τῆς Παλινορθώσεως πρὸ ὀλίγου μοὶ ἀπηύθυνεν ἐπιστολὴν ἐκ τετρακοσίων στίχων, ἐν ἧλίαν μὲ κολακεύει... Οἱ ἄνθρωποι οὗτοι θέλουσι μὲ ἐγκαταλίπει ν' ἀποθάνω ἐκ πείνης ἢ ἐξ ὀδύνης, ὅποτε θέλουσιν εἰπεῖ ἀκολούθως:— ΚΡΙΜΑ! καὶ θέλουσι μὲ ἐπευφημήσει ἐξίσου μὲ τὸν Γιλβέρτην. Ἀδελφὴ μου, ἀγαθὴ ἀδελφὴ μου, ἐπίτρεψόν μοι νὰ συνδιαλεχθῶ μετὰ σοῦ τοσοῦτον ἐκτενῶς περὶ τῶν πόνων μου. Ἡ δυστυχία μὲ καθιστᾷ ὀλίγον ἐγωιστὴν. Ἀνῆσθε ἐνταῦθα, δὲν θὰ ἐκωλυόμην νὰ θέσω τὴν κεφαλὴν μου ἐπὶ τοῦ ὄμου σου καὶ νὰ κλαύσω ὡς ἀνόητος, ὅπερ πράττω ὡσεὶ ἦσθε ἐνταῦθα: μόνον ἀντὶ νὰ ὀμιλῶ, γράφω... »

Τὸ τελευταῖον ἄσμα τοῦ Ἑγγήσιππου ἐπιγράφεται εἰς τὴν ψυχὴν μου. Ζοφερὸς καὶ βαρυσάλγης ἔλεγχος συντετριμμένης καὶ ἀγωνιώσης καρδίας, ὑ-

στάτη ἀναλαμπὴ τοῦ ψυχορραγούντος λύχνου τῆς ζωῆς του, ἐγράφη ἐν τῷ νοσοκομείῳ τῶν Παρισίων, ἐπὶ τῆς αὐτῆς ἴσως κλίνης, ἐφ' ἧς ἐγράφησαν οἱ τελευταῖοι στίχοι τοῦ Γιλβέρτη. Λέγεται ὅτι ὁ κύκνος πρὶν ἢ ἐκπνεύσῃ, ἐκβάλλει σπαρακτικὸν ἄσμα, τελευταῖον ἀποχαιρετισμὸν τοῦ ἔρωτός του πρὸς τὴν περὶ αὐτὸν φύσιν. Τοιοῦτον εἶναι τὸ τελευταῖον ἄσμα τοῦ Μορῶ. Οὐδὲν λέγω περὶ τοῦ κυκνείου ἄσματος τοῦ ψυχορραγούντος ποιητοῦ· εὐχομαι ἢ μετάφρασις, ὅσον καὶ ἂν ἦ ἀτελής, νὰ καταδείξῃ καὶ κατ' ἐλάχιστον τὰ κάλλη τοῦ πρωτοτύπου, τὸ ὅποιον δύναται νὰ παραβληθῇ πρὸς τὰ ὠραιότερα τεμάχια τῆς Γαλλικῆς ποιήσεως:

Φύγε, ψυχὴ μου ἄμωμος, γυμνὸν καὶ φθίνον σῶμα·
πετύγισον ἐν στεναγμῷ πρὸς τ' οὐρανοῦ τὸ δῶμα!

Δεκαοκτέτης ἄλλοτε βεβαίως ἀπηυχόμην
τὴν μίτραν τὴν καλύπτουσαν νεκρὸν τὸ ὄμμα
[πλέον·
ἐντὸς κοιλάδων χλοερῶν φαιδρὸς ἀπεπλανώμην
κ' ἐντὸς δρυμῶνων σκιερῶν, εὐδαιμονίαν πνέων·
τότε ὁ φοῖβος, ἡ βροχὴ, οἱ τῶν ἀνέμων στόνοι·
ἐβύβιζον τὸ ὄμμα μου πρὸς ἀνεράξεις θείας·
ἀλλ' ἤδη τὸ ἐσκίασαν τὰ δάκρυα, οἱ πόνοι·
οἴμοι! ἐγνώρισα πολὺ τοῦ κόσμου τὰς ἀνίας:

Φύγε, ψυχὴ μου ἄμωμος, γυμνὸν καὶ φθίνον σῶμα·
πετύγισον ἐν στεναγμῷ πρὸς τ' οὐρανοῦ τὸ δῶμα!

Ἀπηύδησα ὀδοιπορῶν· κατάπλεως κονίας
ἐν ἐρημίᾳ ἔβαινον μακρᾷ, κυμαινομένῃ·
ἀλλ' ἤδη ἀναπαύθητι ἐκ τῆς ὀδοιπορίας,
ψυχὴ μου, ἄνω ἄσας φαιδρὰ σὲ ἀναμένει.
Ἄνεφελος, ἀστερωπὸς τοῦ οὐρανοῦ ὁ θόλος
φαίνεται λίμνη κυανῇ μὲ κρῖνα στολισθεῖσα.
λούσθητ' εἰς ταύτην διαυγῆ καὶ δροσοβόλον ὄλως
καὶ ἄφες ἐπὶ τῆς ἀκτῆς τὰ ῥάκη, βαπτισθεῖσα.

Φύγε, ψυχὴ μου ἄμωμος, γυμνὸν καὶ φθίνον σῶμα·
πετύγισον ἐν στεναγμῷ πρὸς τ' οὐρανοῦ τὸ δῶμα!

Φύγε, διόλου μὴ πονῆς τὸ ἀδελφόν σου σῶμα·
ὅτε στενάξων ἔβαινον ἐν μέσῳ τῆς κακίας,
τὰς πτέρυγας σου ἔσειες, ψυχὴ μου, χθὲς ἀκόμα
κ' ἐθρήνεις μέσῳ φυλακῆς κλεισμένη ἐγκοσμία·
τὸ ἄλσος σου, ἀπόδημον πτηνόν, πικρῶς ἐθρήνεις,
ἀλλ' ἤδη ἐκ τοῦ πυρετοῦ μοιραίως κατεβλήθης·
τὸν θάνατόν μου διατὶ στενάξεις ἐξ ὀδύνης; ...
ἢ μὴ μὲ θραύσῃ τοῦ βορρᾶ τὸ πνεῦμα ἐφοβήθης;

Φύγε, ψυχή μου ἄμωμος, γυμνὸν καὶ φθίνον σῶμα·
πετεροῦγισον ἐν στεναγμῷ πρὸς τ' οὐρανοῦ τὸ δῶμα!

Φύγε, ἀτρόμητος, ἐάν ἀγίας φίλης στεφρον
ὁ πόθος μὲ ἐθέριαινε πρὸς ἡδονὰς βαθείας,
οὐ ἐκ τῶν συνενόχων μου δὲν ἦσο καὶ μαρτύρων,
ὄνειροπόλος πέλεια, εἰς πλάνας ἀπωλείας·
τὸ μάννα μὴ εὐρίσκουσα τῶν πόθων τῶν ἀγίων
ἢ πεῖνά μου ἐδάγκασε τὴν κόριν — ἢ νηπία!
σὺ ὅμως πρὸς τὸν Πλάστην σου, ψυχή μου, τὸν
παρθένος θὰ παρασταθῆς καὶ πάλιν ἐρασμαία.

Φύγε, ψυχή μου ἄμωμος, γυμνὸν καὶ φθίνον σῶμα·
πετεροῦγισον ἐν στεναγμῷ πρὸς τ' οὐρανοῦ τὸ δῶμα!

Τὰς ἀδελφάς σου ἐν τῇ γῇ θὰ ἐφορᾷς γλυκεῖτα,
ὀπόθεν ὁ Δημιουργὸς τὰς χεῖράς του μᾶς τείνει,
καὶ ὅταν ξανθοδόστρυχα καὶ ἀγαθὰ παιδία
ἐγγύς θὰ παίζουν τῶν νεκρῶν, θὰ χαίρης ἐν γα-
[λήνῃ·
θὰ χαίρης βλέπουσα αὐτὰ ἐπάνω τοῦ κευθμῶνος
νὰ ὀρέπωσιν ἀμέριμνα ὠχρῶν δεσμίδα ἴων·
θὰ χαίρης διὰ τῶν λευκῶν ὀστέων μου ὅτ' ἀπόνως
θὰ ῥίπτωσι τὰ κάρυα τῶν σκυθρωπῶν μνημείων.

Φύγε, ψυχή μου ἄμωμος, γυμνὸν καὶ φθίνον σῶμα·
πετεροῦγισον ἐν στεναγμῷ πρὸς τ' οὐρανοῦ τὸ δῶμα!

Δ'.

Γνωρίζετε τὴν ἱστορίαν τοῦ νεανίου
Ἄγγελου ποιητοῦ Θωμᾶ Σαττερτῶνος;
Ἐνδεκαέτης ἔγραφε σατύρας, δεκαεπτέ-
της ἐδημοσίευσε συλλογὴν ποιήσεων,
αἵτινες κατόπιον ἐθανμάσθησαν, ἅς ὅμως
οὐδεὶς ἀνέγνωσε δημοσιευθείσας· ἐν τού-
τοις στερούμενος τῶν πρὸς τὸ ζῆν ἀναγκαι-
ῶν, ἐγκαρτερήσας ἐπὶ ἱκανὰς ἡμέρας
ἐν τῇ πείνῃ καὶ τῇ δυστυχίᾳ, ἀλλὰ τέλος
μὴ δυνηθεὶς νὰ ἀνθέξῃ εἰς τὴν εἰμαρμέν-
ην, ἐδηλητηριάσθη ἐξ ἀπογνώσεως. Πό-
σους τοιοῦτους, θύματα τῆς κοινωνικῆς
καχεξίας, δύναται τις ν' ἀπαριθμήσῃ,
ἀποθανόντας ἀτόχειρας, ἀσίτους ἢ παρά-
φρονας!...

Ὁ ἐπισταμένως μελετῶν τὴν ἱστο-
ρίαν τῆς ἀνθρωπότητος, ἐν θλιβερᾷ ἀπο-
γνώσει παρατηρεῖ, ὅτι αἰείποτε τὸ κακὸν
ὑπερισχέει τοῦ ἀγαθοῦ, ὅτι καθ' ὅλους
τοὺς αἰῶνας ἡ ἀνθρωπότης διεβίωσεν ὑπὸ
τὴν ὑγρὰν καὶ δυσώδη ἀτμόσφαιραν τῆς
ἀδικίας καὶ τῆς ἀνισότητος. Πολλάκις
αἱ ἀυλητρίδες καὶ οἱ εὐνοῦχοι, ἢ ἀτυχῆς

αὕτη ὑποστάθμη τῆς κοινωνικῆς ἐξα-
χρειώσεως, ἐκράτησαν τὰ σκήπτρα καὶ
ἐπεβλήθησαν ἐπὶ ὀλοκλήρου κοινωνίας,
ἣτις ἠλιθίως ἠνέχθη αὐτοὺς ἀσελγαί-
νοντας καὶ κραυπαλῶντας ἐπὶ τῶν ἱερω-
τέρων καὶ προσφιλεστέρων αὐτῇ ἰδεῶν
καὶ αἰσθημάτων. Ἐν τοιούτῳ ἀπόζοντι
βορβόρῳ ἀνέτειλαν καὶ κατέδυσαν αἱ
ἀρχαῖαι κοινωναὶ τῆς Ἀνατολῆς καὶ
τῆς Ἑλλάδος, τοιοῦτον βίον διήνησεν ἡ
Ῥώμη τῶν Καισάρων, τὸ Βυζάντιον τῶν
Γραικορωμαίων, ἢ Ἰσπανία τῶν ἱερεξε-
ταστῶν, οὕτω θὰ καταστραφῶσι μοι-
ραίως, ἀφεύκτως τοσοῦτα ἔθνη, ὧν σῆ-
μερον ἀποθανυμάζεται τὸ ἐξωτερικὸν με-
γαλεῖον, ὑπὸ τὸ ὁποῖον ἐν τούτοις ὑφέρ-
πει καὶ ὑποτρέφεται ὁ μέλλον κατα-
στροφεὺς αὐτῶν σκόληξ τῆς διαφθορᾶς
καὶ τῆς ἠθικῆς καταπτώσεως. Οὐδέποτε
ἡ ἀνθρωπότης ὑπήρξεν εὐτυχῆς ἢ μόνου
κατὰ τοὺς πρωτογενεῖς αὐτῆς χρόνους·
ὁ πολιτισμὸς αὐξήσας τὰς ἀνάγκας τοῦ
ἀνθρώπου κατέστησεν αὐτὸν δυστυχέ-
στερον εἶναι τὸ ξύλον τῆς γνώσεως,
τὸ ὁποῖον γευόμενος αἰσθάνεται καὶ κατα-
νοεῖ τὴν γυμνότητά του, τὴν ὁποῖαν ἀδυ-
νατεῖ ἐν τούτοις νὰ καλύψῃ διὰ τοῦ μυθο-
λογικοῦ καὶ πλήρους ἀλληγορικῆς ἀλη-
θείας τῆς συκῆς φύλλου... Μόνου
κατὰ τοὺς πρώτους χρόνους τῆς ἡλικίας
του ὁ ἄνθρωπος ἠσθάνθη καὶ ἀνέπνευσε
τὸν μυθολογηθέντα χρυσοῦν αἰῶνα· ἡ
ἐπικληθεῖσα πρόοδος, τουτέστιν ὁ πλου-
τος καὶ ἡ βιομηχανία, τὸ μοιραῖον τοῦτο
ὄριον τῆς δυστυχίας, πρὸς ὃ τείνει ἡ
ἀνθρωπότης, ἐπήνεγκε τὴν ἠθικὴν αὐτῆς
παρακμὴν καὶ κακοδαιμονίαν. Ἡ ἱστο-
ρία τῆς ἀνθρωπότητος εἶναι ἡ
ἱστορία τῶν θυμάτων, ὡς εἶπεν ἔξο-
χος συγγραφεὺς τῶν καθ' ἡμᾶς χρόνων,
ὁ Ἐδουάρδος Λαβουλαῖν. Ἀπέθαντι τοῦ
ἀγράφου ἀλλ' ἀληθεστάτου τούτου βι-
βλίου τῶν αἰῶνων, τὸ ὁποῖον ἔπαντες
ἠσθάνθημεν καὶ ἐρρεμβάσαμεν, ὠχρῶσι
καὶ Θουκυδίδης, καὶ Τάκιτος, καὶ Γίβ-
βων, καὶ Μακόλαιν... Φεῦ! ὑπεράνω
πασῶν τῶν ἐγωϊστικῶν θεωριῶν καὶ
δογμάτων, τὰ ὁποῖα ἔπλασε καὶ ἐφεῦρε
δι' ἑαυτὸν ὁ ἄνθρωπος, μία εἶναι ἡ ὑπερ-

τάτη, ἡ ἀληθὴς ἀλήθεια, ἡ δυστυχία, ἡ μοιραία αὐτὴ καὶ πατροπαράδοτος καταδίκη, τὴν ὅποιαν οὐδέποτε ἠθέλησε νὰ καταπολεμήσῃ, διότι οὐδέποτε ἠθέλησε νὰ ἀφυπνισθῇ ἀπὸ τῆς νάρκης, εἰς ἣν διατελεῖ ἀπὸ τοσούτων αἰώνων...

Πτωχοὶ ὄνειροπόλοι! ὅσοι πλάττοντες διὰ τῆς καρδίας καὶ οὐχὶ διὰ τῆς πείρας χειμαιρικὸν κόσμον καὶ ἀτενίζοντες πρὸς τὸν μυστηριώδη καὶ ἀκατάληπτον οὐρανὸν, ἀνεγνώσατε ἴσως κατὰ τὰς μακρὰς νύκτας τῶν ἐκστάσεώς σας τὸ μέγα καὶ ἄπειρον αὐτοῦ βιβλίον, χωρὶς νὰ φροντίσητε νὰ μελετήσητε τὸ μικρὸν καὶ περιωρισμένον βιβλίον τοῦ μικροῦ τούτου πλανήτου, χωρὶς νὰ παρατηρήσητε τὴν πρὸ ποδῶν ὑμῶν χάλινουσαν ἄβυσσον τῆς εἴρονος καὶ πικρᾶς εἰμαρμένης!... Ποῖος εἶναι ὁ προορισμός σας; ποῖον τὸ μέλλον σας, ἀτυχεῖς φιλόσοφοι, ποιηταί, σεπτοὶ ἱεροφάνται καὶ μαχηταὶ τῶν ὠραιότερων τῆς ἀνθρωπότητος δικαιομάτων; ποία ἡ ἀνταμοιβή σας; ἡ ἀγνωμοσύνη, τὸ μῖσος, ὁ σταυρὸς, τὸ μαρτύριον. Αἱ ιδέαι σας εἶναι οὐτοπιαί, αἱ σκέψεις σας ἀκατάληπτα *ægri somnia*... Διὰ σᾶς τὸ φρενοκομεῖον, τὸ νοσοκομεῖον, ἡ εἰρκτῆ, ὅποτε οἱ δῆμιοί σας, οἱ εὐάριθμοι δῆμιοι ὀλοκλήρου τῆς κοινωνίας ὀργιάζουσι, κωφοὶ καὶ ἀναίσθητοι πρὸς τοὺς σιωπηλοὺς στόνους τοῦ μαρτυρίου σας!..

Ἐν ἐκ τῶν πολυαριθμῶν τούτων θυμάτων τῆς κοινωνικῆς ἀδικίας ὑπῆρξε καὶ ὁ Ἡγήσιππος Μορώ. Ἀφανῆς καὶ ἄγνωστος ἐγεννήθη, ἀφανῆς καὶ ἄγνωστος ἀπέθανεν ἐντὸς νοσοκομείου, ἀφανῆς ἐτάφη εἰς τὸ νεκροταφεῖον...

Ὅταν ἡ ψυχρὰ τοῦ μνήματος πλάξ ἐκάλυψε τὸ ἀπουεκρωθὲν ἐκείνου σῶμα, δὲν ἐρρίφθη ἐν ἄνθος ἐπὶ τοῦ πικροῦ τάφου του, δὲν ἐρρευσε ἐπ' αὐτοῦ δάκρυα μητρὸς ἢ ἐρωμένης, οὐδεμία καρδία ἐσκίρτησεν ἐκ πόνου καὶ συμπαθείας ἐπὶ τῇ ἄωρῳ ἀπωλείᾳ του· μόνος ὁ μαῦρος σαυρὸς, ἀπλοῦν ἐμβλημα τοῦ θανάτου, ἀνεστηλώθη ἐπὶ τοῦ ἐρημικοῦ τάφου τοῦ ποιητοῦ τῆς Μυρωτίδος!

N. ΚΑΖΑΖΗΣ

Ο ΓΑΜΟΣ

ΠΑΡΑ ΤΟΙΣ ΝΕΩΤΕΡΟΙΣ ΕΛΛΗΣΙΝ*)

Οἱ γάμοι ἐγίνοντο ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ἐν μικρᾷ ἡλικίᾳ, εἰς ἐκεῖνα πρὸ πάντων τὰ μέρη, ἐνθα δὲν ἐξετάζεται τόσον ἡ μέλλουσα οἰκονομικὴ τῆς οὕτω σχηματισθείσης οἰκογενείας κατάστασις, ὅσον ἡ εὐδαιμονία καὶ σωματικὴ εὐεξία τῶν συζύγων. Ἐν Μάνῃ οἱ μονογενεῖς πρὸ πάντων υἱοὶ, παῖδες ἔτι ὄντες, νυμφεύονται ὅπως μὴ ἀπολεσθῇ τὸ ὄνομα τῶν, οὐδόλως δὲ σπάνιοι εἰσὶν οἱ ἀρραβῶνες μελλονύμφων ἐν τῇ γαστέρι τῆς μητρὸς ἔτι ὄντων παρ' Ἀλβανοῖς, ὧν τὰ ἔθιμα ἔνεκα τοῦ χαρακτήρος τῆς φυλῆς τῶν πολὺ ὁμοιάζουσι πρὸς τὰ τῶν Μανιατῶν, ὁ πρωτότοκος υἱὸς ἅμα γίνῃ τριετῆς εἶναι ἀδύνατον νὰ μὴ ἀρραβωνισθῇ· διότι νομίζουσιν ὅτι εἰς τοὺς μνηστῆρας εἶναι ἴλεως ὁ οὐρανός. Ἡ τοιαύτη συνήθεια ἐπικρατεῖ καὶ ἐν Ζαχαρίῳ τῆς Ἡπείρου, ὁ δὲ κύριος Χασιώτης ἐν τινὶ περὶ τῆς χώρας ταύτης μονογραφίᾳ ψέγει αὐτὴν, γινώμονα ἴσως λαμβάνων τὰ παρ' ἡμῖν κοινωνικὰ ἔθιμα, οὐχὶ νομίζω ὀρθῶς ποιῶν· διότι κατωτέρω δὲν δύναται νὰ μὴ ὁμολογήσῃ «ὅτι πολὺ ὀλίγαι συνέβησαν τοιοῦτων γάμων κακαὶ συνέπειαι, καὶ ὀλίγιστα ἀκούονται παράποινα.» Ἡ ἐκκλησία καὶ οἱ ἐν ἰσχύϊ νόμοι διατάττουσιν ὅπως ἡ τοῦ γάμου ἱεροτελεστία γίνῃται μεταξὺ ἀρρένων ἀνωτέρας ἡλικίας τῶν δεκαῆξ ἐτῶν καὶ θηλέων τῶν δεκατεσσάρων. Οἱ δὲ νόμοι οὗτοι εἰς τὰ πλεῖστα τῆς Ἑλλάδος μέρη τηροῦνται.

Καὶ συνάπτουνται μὲν συνήθως οἱ γάμοι μεταξὺ προσώπων τῆς αὐτῆς τάξεως· «ὁ φτωχὸς φτωχὴν ἐπῆρε καὶ ὁ Θεὸς πολλὰ καλὰ τῶν ἔδωσε,» λέγει μία δη-

*) Ἀναβάλλοντες κατ' αἴτησιν τοῦ συγγραφέως διὰ τὸ προσεχὲς φυλλάδιον τὸ τέλος τῆς περὶ Κληθόνων πραγματείας, δημοσιεύομεν σήμερον τὰ ἀνωτέρω, ἀπόσπασμα ὄντα ἐκ τοῦ γάμου, κεφαλαίου τοῦ περὶ ἠθῶν καὶ ἐθίμων τῶν νεωτέρων Ἑλλήνων συγγράμματος τοῦ Κ. Ν. Πολίτου, παραλιπόντες τὰς σημειώσεις.

μώδης παροιμία· ἀλλὰ δὲν ἔλειψε νὰ κατανοήσῃ καὶ ὁ λαὸς τὴν παντοδύναμον τοῦ πλοῦτου ἐν τῷ κόσμῳ ἐπιρροήν, καὶ ἐν ἄλλῃ παροιμίᾳ ἀποφαίνεται: « Σὲ πλούσιο σπῖτι τὸ παιδί σου βάλε καὶ προῖκα μὴ γυρεύῃς. » Ἐνίοτε ἡ κοινὴ γνώμη τὸ κάλλος προτιμότερον τῆς προικὸς θεωρεῖ, ὡς ἐν τῇ ἐξῆς παροιμίᾳ, ἧς ἀνάλογον ἰδέαν εὐρίσκομεν ἐν τινι ἐπιγράμματι τῆς Παλατινῆς ἀνθολογίας:

Ποῦ πάρει χίλια ἑπέρπυρα καὶ κακοειδῆ γυναικὰ
τὰ χίλια πᾶν εἴ τ' ἀνάθεμα κ' ἡ κακοειδῆ πομένει.

Ἄλλὰ πλειότεραι εἰσὶν αἱ παροιμίαι ἐν αἷς μυκτηρίζεται ὁ οικογενειακὸς βίος ὠραίων, ἀλλὰ πενήτων συζύγων, ἐν ᾧ ἐξαιρεται ἡ τῶν ἀσχήμων ἀλλὰ πλουσιῶν εὐδαιμονία.

Οἱ γάμοι συνάπτονται ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον μεταξὺ οικογενειῶν εἰς τὴν αὐτὴν κατοικουσῶν χώραν· διότι « παπούτσι ἀπὸ τὸν τόπον σου, κ' ἄς ἦν καὶ ἄμπαλωμένο, » λέγει παροιμιαζόμενος ὁ λαὸς συμφώνως πρὸς τὸ Ἡσιόδειον:

Τὴν δε μάλιστα γαμεῖν ἥτις σέθεν ἐγγύθι ναιεῖ

καὶ νόμον τινὰ Ἀττικὸν κωλύοντα τὸν μετὰ ξένης γάμον ἀστοῦ Ἀθηναίου.

Ἐκ τῆς αὐτῆς οικογενείας νυμφεύονται τὰ τέκνα ἀναλόγως τῆς ἡλικίας των, πρὸ πάντων αἱ θυγατέρες· σπανιώτατα δὲ ἢ μᾶλλον οὐδέποτε παρὰ τοῖς σταθερῶς εἰς τὰ πάτρια ἐμμένουσι, νυμφεύεται ἢ νεωτέρα πρὸ τῆς πρεσβυτέρας αὐτῆς ἀδελφῆς. Τὸ ἔθιμον τοῦτο εὐρίσκομεν καὶ εἰς τὴν ἀπωτάτην ἀρχαιότητα παρὰ τοῖς Σημιτικοῖς λαοῖς· ἰδοὺ τί λέγει ἡ Πεντάτευχος: « Εἶπε δὲ Δάβαν οὐκ ἔστιν οὕτως ἐν τῷ τόπῳ ἡμῶν δοῦναι τὴν νεωτέραν πρὶν ἢ τὴν πρεσβυτέραν. »

Περὶ τοῦ γάμου τῶν τέκνων των, τῆς προικὸς καὶ τῶν τοιούτων φροντίζουσιν οἱ γονεῖς, χωρὶς νὰ λάβωσιν ὑπ' ὄψιν τὴν συγκατάθεσιν ἢ ἀπλῶς τὴν γνώμην αὐτῶν. Τὸ αὐτὸ ἐγένετο ἐν τῇ συναφῇ γάμων καὶ παρὰ τοῖς ἀρχαίοις λαοῖς, παρὰ τοῖς ὁποίοις ἢ τῶν ἡθῶν ἀπλοῖ-

κότης καθίστα δυνατὴν τὴν ὑπαρξιν εὐδαιμόνος συζυγικοῦ βίου καὶ ἐν τοῖς οὕτω συναφθεῖσι συνοικεσίοις.

Πηλεὺς θῆν μοι ἔπειτα γυναικὰ γαμέσσετα
[αὐτό:

λέγει ὁ Ἀχιλλεὺς παρ' Ὀμήρῳ· σαφέστερον δὲ ἡ Ἐρμιόνη παρ' Εὐριπίδῃ λέγει:

Νυμφευμάτων μὲν τῶν ἐμῶν πατὴρ ἐμὸς
μέριμναν ἔξει κοῦν' ἐμὸν κρίνειν τῶδε.

Ἔστι τοιοῦτον ἔθιμον καὶ παρὰ Ῥωμαίοις ὑπῆρχε δεικνύουσιν οἱ ἐξῆς τοῦ Τερεντίου στίχοι ἐν οἷς υἱὸς τις ὁ Πάμφιλος λέγει:

Praeteriem modo

mihī apud forum, uxor tibi ducenda est, Pam-
[phile, hodie inquit;
ubi domum.—Id mihī visus est dicere; abicito,
[et para suspende te.—

Ὁμοίως οἱ γάμοι γίνονται παρ' Ἀλβανοῖς καὶ Σέρβοις· παρὰ τοῖς τελευταίοις συγγενεῖς τοῦ γαμβροῦ ἔρχονται εἰς λόγους μετὰ τῶν γονέων ἢ πλησιεστάτων συγγενῶν τῆς νύμφης, ἧς ἡ συγκατάθεσις οὔτε κὰν ζητεῖται.

Ἀνάλογος συνήθεια εἶναι ἢ εἰς ὀλίγα μόνον μέρη πρὸ ἀρκετῶν χρόνων ἐθιζομένη, τοῦ ἀγορίζειν τὴν νύμφην, ἀναλογοῦσα πρὸς τὴν τῶν Ῥωμαίων coemptio. Τοῦτο μέχρι πρὸ ὀλίγων ἐτῶν ἐγένετο παρὰ Μανιάταις, παρ' οἷς ἡ σύζυγος ἠγοράζετο ἀντὶ μικρᾶς ποσότητος γροσίων· ἐν Τεγέᾳ τῆς Ἀρκαδίας πρὸ τῆς ἐπαναστάσεως ἐτελεῖτο πανήγυρις ἐν πλατείᾳ πεδιάδι πρὸ τῶν ἐρειπίων τοῦ ναοῦ τῆς Ἀλέας Ἰσως Ἀθηνᾶς, εἰς χριστιανικὴν μετατραπέντος ἐκκλησίαν, καὶ ἔδραν τοῦ ἐπισκόπου κατὰ τὸν Μεσαιῶνα (Παλαιοεπισκοπή.) Ἐκεῖ καὶ γάμοι κατὰ τὰς μαρτυρίας πολλῶν γερόντων συνήπτοντο τοῦ γαμβροῦ ἀγοράζοντος τὴν νύμφην, καὶ οἵκαδε μετ' αὐτῆς ἀπερχομένου μετὰ τὴν ἱεροτελεσίαν — Ὁ About σαρκαστικῶς διηγεῖται τὴν ἱστορίαν ἀγωνιστοῦ τινος τοῦ 1821, καὶ ὑπουργοῦ τοῦ Ὀθωνος μετὰ ταῦτα χρηματίσαντος, ὅστις, ὡς οἱ τοῦ Ὀμήρου ἦρωες, ἠγόρασε μίαν γυναικὰ

μεταξὺ τῶν αἰχμαλώτων, ἦν μετέπειτα ἐνυμφεύθη. Παρ' Ἀλβανοῖς, ὡς ὁ Hahn διηγείται, ὁ γαμβρὸς ἀγοράζει τὴν νύμφην, καὶ τὸ πρῶτον σάββατον πρὸ τῆς τελετῆς τοῦ γάμου ἀποστέλλει αὐτῇ τὰ φορέματά της καὶ 100 γρόσια, ὅπως τὸ ἔθιμον ἐκπληρωθῇ. — Ἡ τῶν γυναικῶν πρᾶσις ἦν φαίνεται ἔθιμον τῶν ἀρχαιοτάτων καὶ βαρβάρων λαῶν. «Τοὺς γὰρ ἀρχαίους νόμους λίαν ἀπλοῦς εἶναι καὶ βαρβαρικοὺς (λέγει ὁ Ἀριστοτέλης)· ἐσιδηροφόρου γὰρ τότε οἱ Ἕλληνες, καὶ τὰς γυναῖκας ἐνοοῦντο παρ' ἀλλήλων.»

Τοῦτου ἔθιμον παραπλήσιον, ἀρχαιοτάτης καταγωγῆς, εἶναι ὁ ἄνευ προικὸς γάμος, παρὰ Μανιάταις μόνον τηρούμενον ὡς καὶ ὁ κ. Καλαποθάκης ἀναφέρει, ὁ πατήρ ἢ οἱ τῆς νύμφης συγγενεῖς οὐ μόνον οὐδεμίαν ἄλλην προίκα, πλὴν τῶν ἐνδυμάτων, ἅτινα ἀναλόγως τῆς ἑαυτῶν καταστάσεως εἰμποροῦν νὰ ἦναι πολλὰ ἢ ὀλίγα, δίδουσιν, ἀλλὰ καὶ παρὰ τοῦ νυμφίου λαμβάνουσιν, ὁ μὲν πενθερὸς ἂν μὲν ἦναι ἀνωτέρας ἢ ἴσης γενεᾶς μὲ τὴν τοῦ γαμβροῦ πολλὰς ἢ ὀλίγας δραχμὰς κατὰ τὴν συμφωνίαν (ἐνίοτε μεταξὺ τῶν πτωχοτέρων 50 γρόσια). ἔπειτα ἀριθμὸν τινα σφακτῶν καὶ ἀνάλογον ἀριθμὸν ἄρτων ἀρκετὰ μεγάλων, καὶ διπλασίας τούτων ἰσάδας οἴνου. Κατόπι ἐν τῷ παραδιδόσθαι τὴν νύμφην, ὁ νυμφίος, ὅστις οὐδέποτε πρὸ τῆς στιγμῆς ταύτης δύναται νὰ πλησιάσῃ τὴν νύμφην καὶ νὰ συνομιλήσῃ μετ' αὐτῆς, εἶναι ὑπόχρεως νὰ δώσῃ δραχμὰς τινὰς πρὸς τὸν παραδίδοντα αὐτῷ τὴν νύμφην, καὶ εἰς τοὺς λοιποὺς στενωτέρους συγγενεῖς αὐτῆς, ἐκ τούτων δὲ αἱ μὲν πρὸς τὸν παραδιδόντα διδόμεναι καλοῦνται παραδοτικὰ, αἱ δ' εἰς τοὺς συγγενεῖς τῆς νύμφης παλλικαριατικά. Σημειωτέον ὅτι ὁ θελήσας νὰ λάβῃ σύζυγον ἀνωτέρας οἰκογενείας, οὐ μόνον λίαν ἀκριβὰ πληρῶνει αὐτὴν, ἀλλὰ καὶ ὑπήκοος σχεδὸν τοῖς συγγενεῦσι τῆς νύμφης γίνεσθαι ἂν ὁμως ὁ γαμβρὸς ἦναι ἀνωτέρας οἰκογενείας, τότε ἀντὶ νὰ δίδῃ λαμβάνει παρὰ τοῦ πενθεροῦ αὐτοῦ, καὶ εἶναι ὑπόχρεως νὰ ὑπερασπίζεται αὐτόν

τε καὶ τοὺς λοιποὺς συγγενεῖς του ἐν πάσαις περιστάσεσι. Τὸ ἔθιμον τοῦτο ἔσχεν ἰσχὺν νόμου, καὶ ἀναφέρεται ὑπὸ τοῦ συλλέξαντος τὰς νομικὰς τῆς Ἑλλάδος συνηθείας κυρίου Καλλιγᾶ.

Τὸ ἔθιμον τοῦτο ἐπεκράτει καὶ παρὰ Σέρβοις. Ἡ νύμφη δὲν ἔφερε τῷ συζύγῳ της προίκα, ἀλλ' ὁ ἀνὴρ ἦν ὑποχρεωμένος νὰ προσφέρῃ τοῖς γονεῦσιν αὐτῆς ἔδνα. Μόνον ὁ κώδιξ τοῦ Δανιὴλ Β' Πέτροβιτς ἀναγνωρίζει ὡς νόμιμον τὸν θεσμὸν τῆς προικὸς.

Εἶπαμεν ὅτι τὸ ἔθιμον τοῦτο ἦν ἀρχαιότατον. Παρ' Ὀμήρῳ, ὡς γνωστὸν, ὁ μνηστήρ ἔδιδεν ἔδνα εἰς τὸν πατέρα τῆς νύμφης. Νόμος δὲ τις τοῦ Λυκούργου ἐκέλευε γαμεῖν ἀπροίκους· ὁ δὲ Σόλων κατὰ Πλούταρχον «τῶν ἄλλων γάμων ἀφεῖλε τὰς φερνάς, ἱμάτια τρία, καὶ σκευὴ μικροῦ νομίσματος ἄξια κελεύσας, ἕτερον δὲ μηδὲν ἐπιφέρεισθαι τὴν γαμετήν.» — Παρ' Ἑβραίοις αἱ γυναῖκες δὲν ἔφερον προίκα πρὸς τοὺς ἀνδρας, ἀλλ' οὗτοι προσέφερον γαμήλια δῶρα· ὡσαύτως καὶ παρὰ τοῖς ἀρχαίοις Γερμανοῖς, ὧν ὁ καθ' ὅλου βίος καὶ χαρακτηριστὴρ πολλὰς ἀναλογίας πρὸς τὸν τῶν Μανιατῶν παρουσιάζει.

Περὶ προικὸς τοῦ λόγου γενομένου θέλω εἶπει τινα ἐνταῦθα, σημειῶν ὅτι τὰ περὶ αὐτῆς ἔθιμα ὑπὸ νομικὴν ἔποιψιν ἀναφέρει καὶ ὁ Maurer.

Ἡ προίξ κυρίως συνίσταται εἰς χρηματικὸν τι ποσὸν, καὶ ἀκίνητα κτήματα· οὐχ ἦττον μέγα μέρος αὐτῆς ἀποτελοῦσι καὶ ἀρκετὰ ἐπιπλα τοῦ οἴκου, καὶ ἱματισμὸς (σκουτισμὸς, σκουτικὸν), καὶ διάφορα τῆς πολυτελείας κοσμήματα ὑπὸ τῶν γονέων τῇ νύμφῃ δωρούμενα· ταῦτα ἐκθέτουσιν ἐπὶ τινὰς ἡμέρας εἰς τὴν οἰκίαν τῆς νύμφης, ὅπως ἐρχόμενοι οἱ συγγενεῖς καὶ φίλοι παρατηρῶσι καὶ θαυμάζωσιν αὐτά. Τὸ ἀνωτέρω παρατεθὲν τοῦ Πλουτάρχου χωρίον δεικνύει ὅτι καὶ παρ' ἀρχαίους ἐδίδοντο ὡς προίξ ἱμάτια καὶ σκευή. Ἡ Κλυταιμνήστρα παρ' Εὐριπίδῃ φέρει ἐν ὀχλήμασι τὴν προίκα τῆς κόρης της Ἴφιγενείας· πρὸς καλλιτέραν δὲ τῶν παρ' ἀρχαίους

καὶ παρ' ἡμῖν ἐθιζομένων σύγκρισιν παρθέτω τὸ ἐξῆς τοῦ Εὐριπίδου χωρίου, ἐν ᾧ ὀμιλεῖ ἡ νέα τοῦ Νεοπτολέμου σύζυγος Ἑρμιόνη:

Κόσμον μὲν ἀμφὶ κρατὶ χρυσέας γλιθῆς
στολμόν τε χρωτὸς τῶνδε ποικίλων πέπλων,
αὐτῶν Ἀγχιλλέως οὐδὲ Πηλέως ἄπο
δόμων ἀπαρχὰς δεῦρ' ἔχουσ' ἀφικόμεν,
ἀλλ' ἐκ Λακαίνης Σπαρτιάτιδος χθονὸς
Μενέλαος ἡμῖν ταῦτα δωρεῖται πατήρ
πολλοῖς σὺν ἔδοις, ὥστ' ἔλευθεροστομεῖν.

Ἡ προῖξ συνεφωνεῖτο μεταξὺ τῶν γονέων τῶν μελλονύμφων πρότερον μὲν ιδιωτικῶς ἤδη δὲ ἐνώπιον συμβολαιογράφου, τὰ δὲ συντασσόμενα συμβόλαια προικοσύμφωνα καὶ προικοχάρτια, ἢ ἐπὶ τὸ ξενικώτερον κόπιας καλοῦνται· ἐν δὲ Κωνσταντινουπόλει τράχωμα λέγουσι τὰς ἐν τοῖς συνοικεσίοις διδομένας τῷ γαμβρῷ παρὰ τῆς νύμφης χρηματικὰς ἐπιδόσεις.

Ἡ προῖξ κομίζεται ἐπὶ ἵππων συγχρόνως μὲ τὴν συνοδίαν τοῦ γαμβροῦ, παραλαμβάνοντος τὴν νύμφην. Ἐν Κερασούντι ὅμως συνεθίζουσι νὰ πέμπωσιν οἱ γονεῖς τῆς νύμφης τὴν πρωίαν τῆς τρίτης φορτώσαντες εἰς τινα γυναῖκα τὸ κιβώτιον αὐτῆς, περιέχον τὴν προῖκα συνισταμένην εἰς ὠρισμένην ποσότητα ἐνδυμασιῶν· οἱ πλουσιώτεροι δίδουσιν ὅσα ἂν θέλωσιν. Εἰς τὴν κομίσασαν δὲ τὸ κιβώτιον τοῦτο δίδεται μικρόν τι ποσὸν χρημάτων. Ἀνοίγεται δὲ ἐνώπιον πολλῶν συγγενῶν καὶ φίλων συναθροισθέντων ἐπὶ τούτῳ.

Ἐκτὸς τῆς κεκανοισμένης προικὸς καὶ ἄλλα δῶρα συνεθίζονται νὰ δίδονται, μέρος αὐτῆς ἀποτελοῦντα· τοιαῦτα εἶναι ἡ προγαμιαία δωρεὰ, τὰ ἐμβατήκια, τὰ ἀνακαλυπτήρια καὶ τὰ ἀπανωπροίκια. Ἡ προγαμιαία δωρεὰ εἶναι ἡ αὐτὴ μὲ τὰ προγαμειαίων ἀρχαίων, δῶρα πρὸ τοῦ γάμου διδόμενα. Ἐμβατήκια δὲ λέγονται τὰ εἰς τὸν γαμβρὸν ἢ τὴν νύμφην ὑπὸ τῶν πενθερῶν δωρούμενα κτήματα, ὅταν οὗτοι ἐμβαίνωσιν εἰς τὴν οἰκίαν των (τὸ πεθερικό). Τὰ ἀνακαλυπτήρια παρὰ τοῖς ἀρχαίοις ἐδίδοντο,

ὅτε τὴν νύμφην πρῶτον ἐξάγουσι τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ. Καὶ νῦν τῇ τρίτῃ τοῦ γάμου ἡμέρᾳ οἱ συγγενεῖς καὶ οἰκεῖοι φίλοι δῶρα τοῖς νεοσύμφοις προσφέρουσιν. Ἐν Κερασούντι τὴν τρίτην ἀπὸ τοῦ γάμου ἡμέραν ἀρχίζουσι τὰ χαρίσματα· εἰς τὴν νύμφην προσφέρουσιν εἰς πάντας τοὺς ἐν τῇ οἰκίᾳ ποτήριον οἰνοπνεύματος, χαρίζουσιν ἕκαστος φλωρίον ἴσης ἢ διαφόρου ἀξίας, ρίπτοντες αὐτὸ ἐντὸς τοῦ ποτηρίου, ὅταν πῖωσι τὸ οἰνόπνευμα. Ἡ νύμφη ἀναλαμβάνουσα τὸ ποτήριον φιλεῖ καὶ πάλιν τὴν χεῖρα τοῦ δόντος. Ἐρχονται δὲ καὶ διάφοροι συγγενεῖς καὶ φίλοι, καὶ ποιοῦσιν ὁμοίως. Ἐν Κύπρῳ ἐξημέρωμα λέγονται, ὡς διδόμενα ὑπὸ τοῦ νυμφίου τῇ νύμφῃ περὶ τὴν αὐγὴν τῆς ὑστεραίας τοῦ γάμου, ὁμοιάζουσι δ' οὕτω πρὸς τῶν ἀρχαίων τὰ ἐπαύλια τὰ μετὰ τὴν ἐρχομένην ἡμέραν τοῦ γάμου δῶρα παρὰ τοῦ τῆς νύμφης πατρὸς φερόμενα τοῖς νυμφίοις ἐν σχήματι πομπῆς.

Ἄλλαχού προσφέρονται τῇ νύμφῃ δῶρα πρὸ τῆς τελετῆς τοῦ γάμου, ἢ εὐθὺς ἅμα περατωθῆ ἢ ἱεροτελεστία. Κάπου δ' ἄλλου, λέγει ὁ Κ. Ἀντωνιάδης ἐν τῇ Κρητηδίᾳ

Κάπου δ' ἄλλου νεανία τὰ δῶρα συλλέγουσιν, ὅσα φέρουσι φίλοι πιστοί, κηδεσταί, συγγενεῖς καὶ [ἐταίροι, μέλλοντες ἔπαινον πάλιν ν' ἀκούσουν εἰς πλήθος [διστήχων. Ἄδουν καὶ πλέκουν στεφάνην χρυσοῦν νομισμάτων [ἀρχαίων, ἢν τινα κόρη μικρὰ πρὸς τὴν νύμφην ἐν ὥρᾳ θὰ [φέρῃ.

Τελουμένου τοῦ μυστηρίου, ὁ πατήρ πρῶτος ἀσπάζεται τοὺς στεφάνους, δίδει τὴν εὐχήν του ἐπισήμως εἰς τοὺς στεφομένους, καὶ ἀναρτᾷ εἰς τὸν λαιμὸν τῆς νύμφης χρυσὰ νομίσματα. Τὸ αὐτὸ πράττει ἡ μήτηρ καὶ ἅπαντες οἱ συγγενεῖς βαθμηδόν, καθὼς καὶ οἱ παρευρισκόμενοι ἅπαντες δίδουσι χρηματικὰ δῶρα εἰς τὴν νύμφην. Εἰς πολλὰ μέρη τῆς Ρούμελης τίθεται δίσκος ἐπὶ τῆς κεφαλῆς τῆς νύμφης καὶ ἐπ' αὐτοῦ οἱ περιστώτες ρίπτουσι νομίσματα, ἅτινα

ὑστερον τρυπᾶ ἢ νύμφη καὶ κοσμεῖ τὸ φέσι ἢ τὸν λαιμόντης. Ἐν Πελοποννήσῳ μετὰ τὸ τέλος τῆς ἱεροτελεστίας κάθεται ἢ νύμφη εἰς γυνίαν τινα τῆς αἰθούσης οἱ δὲ πλησιέστεροι συγγενεῖς ἀσπασζόμενοι αὐτὴν τῇ δωροῦσιν ἀδαμάντινον δακτύλιον.

Ὁ Lebrun περιγράφει ἕτερον τρόπον τοῦ δίδειν τοῖς μελλονύμφοις δῶρα, σωζόμενον μέχρι τοῦ νῦν εἰς πολλὰ μέρη. Πρὶν ἢ ἀρχίσῃ ἡ ἱεροτελεστία φέρουσι μεγάλου δίσκου εἰς τὸν ἱερέα, ὅστις τὸν θέτει πρὸ τῶν περιεστώτων καὶ ἐρωτᾷ αὐτοὺς ἂν ἔχωσι δῶρόν τι νὰ κάμωσιν εἰς τὸν γαμβρὸν καὶ τὴν νύμφην. Πρῶτος ὁ παράνυμφος (le Compère ou Parrain qui est comme le Paranymphe) θέτει τὸ δῶρόν του εἰς τὸν δίσκον καὶ μετ' αὐτὸν πάντες οἱ προσκεκλημένοι ἕκαστος κατὰ τὴν περιουσίαν του ἢ τὴν ἐλευθεριότητά του. Τινὲς μὲν δίδουσιν ἐν χρυσοῦν δουκάτον, ἄλλος ἐν τάληρον, καὶ οἱ πενέστεροι ἐν γρόσιον (vingt huit sous). Ἄλλοι δίδουσι πράγματα διὰ τὸ οἰκοκυρεῖον, ὡς μανδήλιον, λυχίας, μαγεϊρικὰ σκεύη καὶ τὰ τοιαῦτα. Ὅταν ὅλοι προσήνεγκον τὰ δῶρά των ὁ παράνυμφος συλλέγει ὅλα τὰ χρήματα, τὰ δένει εἰς ἐν μανδήλιον καὶ τὰ θέτει εἰς τὴν ποδιὰν τῆς νύμφης, βάλλει δὲ κατὰ μέρος τὰ ἐπιπλα.

Ἄπαν ὡ προῖκι λέγεται τὸ ὑπὸ τοῦ πενθεροῦ εἰς τὸν γαμβρὸν διδόμενον κτήμα, ὅταν ἡ κόρη του δὲν ἦτο παρθένος. Ἀνωτέρω δὲ ἐποισάμεθα μνεῖαν τοῦ παληκαριάτικου, δωρεᾶς ὑπὸ χήρας διδομένης εἰς γαμβρὸν, ὅστις συνέρχεται μετ' αὐτῆς εἰς γάμον, τὸ πρῶτον νυμφενόμενος.

Ὁ γαμβρὸς εἶναι ὑπόχρεως νὰ ἀγοράσῃ τὴν νυμφικὴν ἐσθήτα, ἢν τινα πέμπει εἰς τὴν νύμφην διὰ παιδός, εἰς ὃν ἡ νύμφη προσφέρει δῶρόν τι. Ἐν Κερασούντι τὴν κυριακὴν τοῦ γάμου πέμπονται εἰς τῆς νύμφης τὰ σινία. Εἶναι δὲ ταῦτα δύο δίσκοι, ἐφ' ὧν τίθενται διὰ τὴν νύμφην ὑποδήματα καὶ καλύπτρα, ἢτις πρότερον μὲν ἦν ἐριούχον ἢ ὕφασμα διάχρυσον, καὶ ἐλέγετο του βάκι τανῦν

δὲ εἶναι μεταξίνη (τουρκιστὶ τσαρτσάφ). Τούτους φέρουσιν ἐπὶ κεφαλῆς νεάνιδες ἢ συγγενεῖς τοῦ γαμβροῦ, συνοδευόμεναι ὑπὸ τῶν γυναικῶν. Ἀφ' οὗ δὲ παρατεθῶσιν αὐταῖς τρωγάλια καὶ τράπεζα, τίθενται ἐν τοῖς αὐτοῖς δίσκοις ἀπὸ μέρους τῆς νύμφης ὑποκάμισά τινα διὰ τὸν γαμβρὸν, τὸν παράνυμφον, τοὺς γονεῖς, τοὺς ἀδελφοὺς καὶ ἄλλους τινὰς συγγενεῖς τοῦ γαμβροῦ.

Ἡ χρηματικὴ ποσότης, ἡ διδομένη ὡς προῖξ δὲν εἶναι παντάπασιν ὑπέρογκος· ὁ Γάλλος About ὁ πάντα ἐν Ἑλλάδι περιπαίξων, διότι μέτρον τὴν Εὐρωπαϊκὴν κοινωνίαν νὰ λαμβάνη συνειθίζει, ποιεῖ μετ' εἰρωνείας λόγον καὶ τῶν μικροσκοπικῶν προικῶν, ἀλλ' ὡς ὁ κύριος Βρετὸς παρατηρεῖ ἢ προῖξ πολλάκις κατατῆ τύπος ἀπλοῦς τοῦ συνοικεσίου, ἂν καὶ δὲν λείπουσιν οἱ προικοθήρηαι τὰ τοιαῦτα ὅμως συνοικέσια δὲν εἶναι ἐκ τῶν εὐτυχεστέρων. Ἐν τούτοις, ὡς ἐν πάσῃ κοινωνίᾳ συνήθως συμβαίνει, πολλαπλασιαζόμενων τῶν ἀναγκῶν, ἠξάνετο καὶ τὸ ποσὸν τῆς προικός· κατὰ τὸν παρελθόντα μάλιστα αἰῶνα, τὸν ἀπρίλιον τοῦ 1757, ὁ πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως Νεόφυτος ἀπῆνυθεν πατριαρχικὸν γράμμα περὶ ὄρου προικοδοσίας πρὸς τὸν μητροπολίτην Ἀθηνῶν, ἐν ᾧ ἐπὶ ποιῆ ἀφορισμοῦ ὠρίζετο εἰς 1500 γρόσια μετὰ τοῦ ἀναγκαίου ἱματισμοῦ ὁ ἀνώτατος ὄρος τῆς προικός. Ἐκ τῆς ἐπιστολῆς ταύτης ἀποσπῶμεν τὰ κατωτέρω, ἐν οἷς ἐν ἐκτάσει ἐκτίθενται αἱ περὶ προικὸς κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην συνήθειαι.

Ἐπειδὴ τοιγαροῦν καὶ οἱ τῆς πολιτείας καὶ ἐπαρχίας ταύτης (τῶν Ἀθηνῶν) χριστιανοὶ ἐφθασαν ἤδη περιπεσεῖν τοιαύτη τινὶ κοινῇ δυστυχίᾳ τε, καὶ δυσπραγίᾳ ἐξ ὑπερβολῆς καὶ ἀμετρίας τὴν ἀρχὴν λαβούση ἐν ταῖς διδομέταις προικοδοσίαις ταῖς θυγατράσιν αὐτῶν· ἐπικρατησάσης καὶ γὰρ ἄνωθεν συνηθείας ἐν τῇ πολιτείᾳ ταύτῃ μὴ μόνον δίδοσθαι ἄσπρα μετρητὰ ταῖς εἰς γάμον ἐκδιδόμεναις θυγατράσιν αὐτῶν, ἀλλὰ προσέτι προικοδοτεῖσθαι ταύταις καὶ πράγματα, καὶ κτήματα, ἐλαιόδενδρα δηλαδὴ, ἀμπέ-

λια, χωράφια, μάλαγμα, μαργαριτάρια, και φορέματα ρουχικά οὐ τῆς τυχοῦσης τιμῆς ὄντα, και διὰ τὸ ἀδιόριστον εἶναι τὴν τούτοις δόσιν, εἰς ὑπέρογκόν τινα αὔξησιν τοῦ πράγματος κατὰ μικρὸν προκεχωρηκότος φιλοτιμίαις σφαλεραῖς τῶν ἀσταθμῆτῳ λογισμῷ ἀδιακρίτως εἰς ἐπιδείξεις ματαίας φερομένων ἠθῶν, οἱ τέως ἐμπολιτευόμενοι χριστιανοὶ βιαζόμενοι ἐκόντες ἀέκοντες ἀκολουθεῖν τῇ τοιαύτῃ ἀταξίᾳ τῆς ὑπερβολῆς, ἐφ' ᾧ διασῶσαι ἕκαστος τὸ τῆς ἡς ἔτυχε τάξεως ἐν τῷ πολιτικῷ καταστήματι ἔντιμον, μυρίων κακῶν ἀθρόον ἐν πείρᾳ γίνονται· αὐτοῖ τε γὰρ ὑποπίπτουσιν ἐσχάτη δυστυχία ἀναγκαζόμενοι ἐκκενῶσαι πᾶσαν αὐτῶν τὴν περιουσίαν εἰς τὴν προικοδοσίαν τῶν θυγατέρων αὐτῶν, και τὸ λοιπὸν τῆς ζωῆς αὐτῶν ἐν ἐνδείᾳ ἐσχάτη ἀτίμως διαβιῶσαι, οὐ μὴν, ἀλλὰ και εἰς τοὺς ἄρρενας αὐτῶν παῖδας ἀπρονοήτους και ἀκυβερνήτους καταλιμπάνειν, και ἀδίκως ὑστερεῖν αὐτοὺς τῆς ἀνηκούσης ἀπὸ πατρικῆς φιλοστοργίας, και νομικῆς διατάξεως κοινῆς και ἰσομοίρου ἐκ τῆς αὐτῆς περιουσίας συμμεθέξεως μετὰ τῶν λοιπῶν ἀδελφῶν..... Κάντεϋθεν διέγνωσαν, ὅπως ἡ μὲν πρώτη προικοδοσία ὑπάρχει διωρισμένη εἰς χίλια πεντακόσια γρόσια, δηλαδὴ πάντων τῶν προικοδοτουμένων πραγμάτων εἰς μέσον προτιθεμένων, τῶν μουλκίων, τοῦ μαλάγματος, τοῦ μαργαριταρίου, τοῦ χαλκώματος, τοῦ στάγκου, ἔτι δὲ και τῶν διωρισμένων σὺν τούτοις ρουχικῶν, ἧτοι δέκα ὑποκαμισοβράκων και οὐ πλειόνων, δέκα μπολιῶν, δύο κραββατοστρωσίαν μετὰ τῶν ἐπακολουθοῦντων αὐτοῖς νυμφικῶν κοσμημάτων, και λοιπῶν τῶν ἐπιτιδομένων μέχρι και τοῦ μικροτάτου... Μετὰ δὲ τούτου εἶναι, και γίνεσθαι και δευτέρας, και τρίτης τάξεως προικοδοσίαι, αἵτινες ἔχωσι μένειν ἀδιόριστοι μὲν κατὰ τὸν ἀριθμὸν ἔμψης ὀλιγοτέρας και κατωτέρας ποσότητος και ὑποβεβηκυίας τῇ πρώτῃ.....»

Ἀποφασισθέντος ὑπὸ τῶν γονέων τοῦ γάμου τελεῖται συμπεφωνημένην τινὰ ἡμέραν εἰς τὴν οἰκίαν τῆς νύμφης ὁ ἀρ-

ραβών. Ὁ μνηστὴρ μετὰ τῶν γονέων του, τοῦ παρανύμφου (κουμπάρου) και τινῶν συγγενῶν ὑπὸ περιληπτικὸν ὄνομα συμπεθεριὸ καλουμένων, ἄρχονται ἐκ τῆς νύμφης ὅπου ἀπλῶς ἀλλάσσοσι δακτυλῖδια χωρὶς νὰ τελεσθῇ ἡ ἀκολουθία τοῦ ἀρραβῶνος, ἧτις συνήθως τελεῖται τὴν κυριακὴν τοῦ γάμου, πρὸ τῆς τοῦ γάμου ἀκολουθίας. Ὁ ἀρραβῶν μεγάλας ἀναλογίας παρουσιάζει πρὸς τὴν ἐγγύησιν τῶν Ἑλλήνων και τὴν arrha sponsalia τῶν Ῥωμαίων.

Μετὰ τὸν ἀρραβῶνα οἱ μνηστῆρες βλέπουσιν ἀλλήλους συνεχῶς· ὁ ἀρμαστῆς (μνηστὴρ) ἐν Κάσσω δύναται νὰ εἰσέρχεται εἰς τὸν οἶκον τῆς ἀρμαστῆς, και νὰ χορεύῃ παρ' αὐτῇ. Πάσης δὲ συνδιατριβῆς φύλαξ ἐστὶν ἡ μήτηρ, ἡ τις τῶν τῆς κόρης συγγενῶν, ἀλλ' ὁ μᾶλλον ἀχώριστος και αὐστηρότερος εἶναι ἡ αἰδὼς και τὰ σοβαρὰ ἦθη· οὕτως ὁ μνηστὴρ ἐξακολουθεῖ νὰ βλέπῃ τὴν ἐρωμένην του, μέχρι τῆς ἡμέρας καθ' ἣν θέλουσιν ἀναφθῆ αἱ τοῦ ὑμεναίου λαμπάδες. Ἀρχαιότερον και νῦν εἰς τινα μέρη ἔνθα τὰ παλαιὰ τηροῦνται ἔθιμα, ἡ μνηστὴ ἀποφεύγει τὸν μέλλοντα σύζυγόν της, και ἐν μεγάλῃ αὐστηρότητι γίνονται αἱ συνεντεύξεις αὐτῶν ἐπὶ παρουσία και τῶν γονέων τῆς νύμφης. Ὅσῳ μακρὸν και ἂν ἦ τὸ μεταξὺ τῶν ἀρραβῶνων και τοῦ γάμου διάστημα οἱ μνηστῆρες δὲν εἶναι ἐπιτετραμμένον οὔτε νὰ βλέπωνται, οὔτε νὰ συναντῶνται, λέγει ὁ Fauriel. Ἐν Κερασούντι και μετὰ τὸν ἀρραβῶνα οὐδέποτε συγχωρεῖται τοῖς νέοις συμπεριφορά. Καὶ σπουδάζει μὲν ὁ νέος ὅπως βλέπῃ τὴν μνηστὴν αὐτοῦ, ἀλλ' αὕτη πάντοτε κρύπτεται και ἀπὸ αὐτῶν τῶν συγγενῶν του. Ἀλλὰ τὸ ἔθος τοῦτο ἐκλείπει κατ' ὀλίγον.

ΟΙ ΕΝ ΑΙΓΙΝῃ

ΥΠΟΓΕΙΟΙ ΤΑΦΟΙ

Περὶ τῶν ἐν Ἑλλάδι τάφων πραγματευόμενος ὁ μακαρίτης καθηγητῆς κ.

Ῥὸς ἐξέφρασε τὴν ἐλπίδα ὅτι ἐάν ποτε ἐνεργηθῶσι, καὶ εἰς Ἑλλάδα, ὅπως καὶ εἰς ἄλλα μέρη, ἀνασκαφαὶ μετ' ἄφθονα χρηματικά μέσα καὶ ὑπὸ ἱκανῶν τυμβωρύχων θὰ ἀνακαλυφθῶσι τάφου ὅμοιοι τοῖς ἐν Σικελίᾳ, Μεγάλῃ Ἑλλάδι καὶ Τυρρηνίᾳ ἀνευρεθεῖσι, τῶν ὁποίων τὰ ἐν τοῖς βράχοις λελαξευμένα δωμάτια κοσμοῦσι τοιχογραφίαι. Ἐπειδὴ εἶχον λόγους πείθοντάς με ὅτι ἡ γνώμη αὕτη τοῦ διακεκριμένου τούτου ἀρχαιολόγου ἦτο ὀρθή, διαμένων πρό τινων ἐτῶν εἰς Αἴγιναν ἐπελήφθην τῆς σπουδῆς καὶ ἐρεύνης τῶν ἐν αὐτῇ διεσπαρμένων ἀπειραριθμῶν τάφων· δυστυχῶς ὅμως αἱ ἐργασίαι μου ἔμειναν ἡμιτελεῖς, ἐπειδὴ τὸ ἐπὶ τῶν ἐκκλησιαστικῶν ὑπουργεῖον ἐξήτησε παρανόμως τὴν ἐφαρμογὴν τοῦ ἀρχαιολογικοῦ νόμου ἐπὶ τῶν ἐπιστημονικῶν ἐρευνῶν.

Ὡς ἐκ τῶν ὀλίγων ἐρευνῶν μου ἐπέσθην τυμβωρυχία ἐν Αἰγίνῃ δὲν ἐξησκήσθη, ὅπως ὁ κ. Ῥὸς νομίξῃ, ἐπὶ τῆς ἐποχῆς καθ' ἣν ὁ ἀείμνηστος Καποδίστριας διέμενε ἐν τῇ νήσῳ ταύτῃ· οἱ ὑπάρχοντες ἀνεωγμένοι μὲν, ἀλλὰ κερχωσμένοι τάφοι, πείθουσιν ὅτι ἡ τυμβωρυχία ἐξησκείτο κατὰ διαφόρους προγενεστέρων ἐποχῶν, ἰδίως δὲ ἐπὶ τῆς ἐπαναστάσεώς μας, ὅτε πλήθος διαφόρων Ἑλλήνων εἶχε καταφύγει εἰς Αἴγιαν, ἐξ ὧν πολλοὶ ἀνώρτυτον ἀρχαίους τάφους, ὅπως ἐκ τῆς πωλήσεως τῶν ἐν αὐτοῖς ἀνευρισκομένων ἀρχαιοτήτων προσπορίζονται τὰ πρὸς τὸ ζῆν. Κατὰ τὴν ἐποχὴν ταύτην ἀνευρέθησαν πλείστα καὶ καλλιτέχνα ἀγγεία, καὶ ἄλλαι ἀρχαιοότητες, αἵτινες κοσμοῦσι σήμερον διαφόρους εὐρωπαϊκὰς συλλογὰς, καὶ τινὰς τουρκικὰς ἐν Κωνσταντινουπόλει. Ἀλλὰ καὶ πρὸ τῆς ἐπαναστάσεως ἡμῶν εἶχον ἀνωρυχθῆ εἰς Αἴγιαν τάφοι, ἐπειδὴ πολλοὶ τοιοῦτοι εὐρύχωροι ἐχρησίμευσαν ὡς κατοικίαι τῶν προσφύγων.

Ἐκ τῶν ὑπογείων τούτων τάφων ἀρχαιότεροι εἶναι οἱ περίξ τῆς ἀρχαίας καὶ νῦν πόλεως τῆς Αἰγίνης ἐν τοῖς βράχοις λελαξευμένοι· οὗτοι ἔχουσι στόμιον τετράγωνον πλάτους συνήθως 4 ἕως 5

ποδῶν καὶ μήκους 5 ἕως 6, βάθος δὲ ἀνάλογον τοῦ πάχους τοῦ χώρου ἐν ᾧ εἶναι λελαξευμένοι, συνήθως 4 ἕως 5 μέτρων· τὸ τετράγωνον τούτου στόμιον εὐρύνεται κατὰ τὴν βάσιν, ὥστε σχηματίζονται εἰς τὰς δύο ἀντικειμένας πλευρὰς δύο μικρὰ δωμάτια, ἐξ ὧν τὸ μὲν ἐν εἶναι ὡς τὰ πολλὰ ἐστραμμένον πρὸς Ἀνατολὰς, τὸ δὲ ἄλλο πρὸς Δυσμὰς, καὶ τὰ ὁποῖα ἔχουσιν ὕψος 1 1/2 μέχρι 2 μέτρων, πλάτος τὸ αὐτὸ καὶ μήκος ἀνάλογον τῷ τῆς ἐν αὐτοῖς λάρνακος. Οἱ τάφοι οὗτοι εἶναι ἀπλοὶ ἀνευ κοσμήματός τινος ἢ κονιάσεως· συνήθως περιέχουσι δύο πωρίνους λάρνακας ἀνὰ μίαν εἰς ἕκαστον δωμάτιον, μὲ ἓνα ἢ καὶ πλείονας εἰς ἐκάστην νεκρούς. Αἱ λάρνακες αὗται ἐνίοτε ἦσαν καὶ ξύλιναι καὶ ἐστηρίζοντο ἐπὶ στρώματος μικρῶν λίθων· ὡς δὲ ἐκ τῆς ἀνευρέσεως τοιούτων τάφων ἐπέσθην, τὰς ξυλῖνας λάρνακας μετεχειρίζοντο οἱ πτωχοὶ, χάριν φαίνεται οικονομίας, καὶ διὰ τούτου εἰς αὐτοὺς σπανίως ἀνευρίσκονται ἀγγεία· καὶ τὰ ἀνευρισκόμενα δὲ εἶναι ὅλως ἀσήμαντα.

Αἱ εἰς τοὺς τάφους τούτους ἀρχαιότητες κεῖνται συνήθως ἐντὸς τῆς λάρνακος εἰς τὴν κεφαλὴν τοῦ νεκροῦ, εἰς τὰς χεῖρας καὶ εἰς τοὺς πόδας, ἐνίοτε δὲ καὶ εἰς τὰς γωνίας τῶν δωματίων ἢ ὑπὸ τὴν λάρνακα. Εἷς τινὰς δ' αὐτῶν εἶναι ἐγκεχαραγμένον καὶ τὸ ὄνομα τοῦ νεκροῦ εἶτε ἐπὶ τῆς πλακῆς τῆς καλυπτούσης τοῦ τάφου τὸ στόμιον, εἶτε ἐπὶ τῆς λάρνακος, ἢ καὶ εἰς ἀμφοτέρωτα ταῦτα. Εἷς τινὰς τάφους εὐρίσκονται ἐλάσματα μολύβδινά ἢ χρυσᾶ, εἰς ἃ εἶναι ἐγκεχαραγμένον τοῦ νεκροῦ τὸ ὄνομα. Τοιοῦτοι χρυσοῦν εὐρέθη πρό τινος εἰς Αἴγιαν φέρου ἀρκετὰ ὀνόματα, τὸ ὁποῖον δὲν μοι ἐπέτρεψεν ὁ κύριός του νὰ ἀντιγράψω.

Ἐπὶ τῆς λάρνακος καὶ ἐπὶ τῆς μιᾶς πλευρᾶς τοῦ στομίου ἐνὸς τοιοῦτου τάφου εἰς τὴν πλησίον τῆς πόλεως τῆς Αἰγίνης θέσιν Καρὰς ἀνέγνων τὸ ἀρχαῖο ἐρυθροῖς γράμμασιν ἐγκεχαραγμένον ὄνομα

εἰς ἄλλου δὲ τὸ ὄνομα

Λ. ΚΑΤΙΖΟ

ἐπὶ τῆς τὴν λάρνακα καλυπτούσης πλα-
κὸς ἄλλου τάφου ἀνέγνω

ΚΟΙΤΟΒΟΛΑΪ: Α
ΒΑΓΟΡΑ

καὶ τὰ γράμματα ταῦτα ἦσαν ἐρυθρᾷ,
δυστυχῶς ὅμως ὁ ἀνευρὼν τὸν τάφον
ὀλίγου φροντίσας διὰ τὴν ἐπιγραφήν
συνέτριψε τὴν πλάκα, ὥστε περιεσώθη
μόνον τὸ ἥμισυ μέρος αὐτῆς, καὶ διὰ
τοῦτο καθίσταται ἡ ἀνάγνωσις αὐτῆς
δύσκολος. Ἐπὶ τῆς πλακὸς τῆς καλυ-
πτούσης τὸ στόμιον ἄλλου τάφου ἀνέ-
γνω τὰ συμβολικὰ ὡς νομίζω ταῦτα
στοιχεῖα·

Μ Ξ Ε
Μ Θ
Π Π

Ἐπὶ τῶν τεσσάρων πλευρῶν ἄλλου
τάφου τῆς αὐτῆς ἐποχῆς, πρὸ πολλῶν
ὅμως ὡς φαίνεται ἐτῶν ἀνευρεθέντος, καὶ
διὰ τοῦτο εἰς ἀθλίαν κατάστασιν εὐρι-
σκομένου ἀνέγνω τὰ βουστροφηδὸν γε-
γραμμένα ταῦτα καὶ λίαν δυσανάγνω-
στα ὀνόματα·

Τ Λ Α Χ Β Υ Ζ Μ (Μενεκράτης)
ΕΥ Α Υ Μ Λ + Ο Ξ (Ευρύμαχος)
Ζ + Ι Ζ Ι Ο Φ (Φῶνξ)
Μ Γ Ι Ι Ν Ι Ο Φ (Φοίνισα) (;)

Τὸ στόμιον τῶν τοιούτων τάφων εἶναι
συνήθως σκεπασμένον μὲ πλάκα ἐρμη-
τικῶς, καὶ διὰ τοῦτο εὐρίσκονται συνή-
θως κενοὶ, ἐνίοτε καὶ πλήρεις χώματος
τὸ ὅποιον εἰσέδυσεν εἰς αὐτοὺς παραμε-
ρισθείσης τῆς πλακὸς διὰ διαφόρους φυ-
σικὰς αἰτίας· τότε δὲ ἀπαιτεῖται προ-
σοχὴ πρὸς διάκρισιν αὐτῶν, ἂν ἐπληρώ-
θησαν χωμάτων ἐπίτηδες, ἢ κατὰ τύχην
καὶ ἂν ἐπομένως ὁ τάφος ἐσυλλήθη ἢ οὐ.
Τοιούτους τάφους ἀπήνησα πολλοὺς,
τὴν προσοχὴν μου ἐν τούτοις ἐφείλκυσε
εἰς, ἐπειδὴ ἀντὶ χώματος ἦτο πλήρης
ἄμμου, ἐντὸς τῆς ὁποίας ὑπῆρχον πολλὰ
μικρὰ ἀτεχνοὶ ὑδρῖαι καὶ τεμάχια ἀγ-

γείων μὲ καλλιτέχνους γραφᾶς, τὰ ὅποια
ἐφαίνετο ὅτι ἦσαν ἐπίτηδες τεθειμένα
καὶ ὄχι ἐκ τύχης. Καὶ ὁ τάφος οὗτος
ἀπετελεῖτο ἐκ δύο δωμάτων, ἐκ τούτων
τὸ μὲν ἐν ἦτο ἐντελῶς πλήρες ἄμμου,
τὸ δὲ ἄλλο μικρῶν στρογγύλων λίθων.
Εἰς ἀμφοτέρα τὰ δωμάτια ὑπῆρχον
ἐσπαρμένα ὑδρῖαι καὶ τεμάχια ἀγγείων,
ἐνιαχοῦ δὲ καὶ ὀστᾶ πτηνῶν καὶ ζώων,
οὔτε λάρναξ ὅμως ὑπῆρχεν, οὔτε ὀστᾶ
ἀνθρώπινα. Διὰ τοῦτο, ἂν καὶ μέχρι
τοῦδε, καθόσον τοῦλάχιστον ἐγὼ γινώ-
σκω, δὲν ἀνευρέθη τοιοῦτος τάφος, ἢ δὲν
ἐφείλκυσε ἴσως τὴν προσοχὴν τῶν τυμ-
βωρύχων, ὑποθέτω ὅτι ὁ τάφος οὗτος
εἶναι ἐξ ἐκείνων, τοὺς ὁποίους οἱ ἀρ-
χαῖοι ἐποιοῦν εἰς μνήμην τῶν εἰς τὴν
ξένην ἀποθανόντων ἢ ἀπολωλότων, ὧν
παραδείγματα διέσωσαν ἡμῖν οἱ ἀρχαῖοι
συγγραφεῖς. Ὁ Πausanias εἶδε τοιοῦτον
τάφον εἰς Θήβας· γράφει δὲ περὶ αὐτοῦ
(9, 48, 5) «Θηβαῖοι δὲ καὶ Τειρεσίου
» μνήμην ἀποφαίνουσι, πέντε μάλιστα
» καὶ δέκα ἀπωτέρω σταδίοις ἢ Οἰδίπο-
»δος τοῖς παισὶν ἔστιν ὁ τάφος· ὁμολο-
» γοῦντες δὲ καὶ οὗτοι συμβῆναι Τειρεσίᾳ
» τὴν τελευταίαν ἐν τῇ Ἀλιαρτία τὸ παρὰ
» σφίσις ἐθέλουσιν εἶναι κενὸν μνήμα.»
Τάφου κενοῦ μνημονεύει καὶ ὁ Δημοσθέ-
νης (κατὰ Μειδίου 10, 512.) Ὁ Μενέ-
λαος ἐποίησε κενοτάφιον τῷ Ἀγαμέμνονι
γράφας ἐκεῖ ἐν λίθῳ τὸ αὐτοῦ ὄνομα
(Ὀδύσ. Δ. 584) χεῦ Ἀγαμέμνονι τύμ-
βον, ἵν' ἄσβεστον κλέος εἴη.

Τοιοῦτοι εἶναι οἱ ἀρχαιότεροι ἐν Αἰ-
γίνῃ τάφοι, τῶν ὁποίων πλείστοι ὑπάρ-
χουσιν εἰς διαφόρους αὐτῆς θέσεις κατὰ
διαφόρους, ὡς ἐλέχθη, ἐποχὰς ἀνορυ-
χθέντες καὶ συλληθέντες. Ἄν ἐν τούτοις
ἐπιμείνη τις ἀνασκάπτων εἰς τινας θέ-
σεις, πιστεύω ὅτι θὰ ἀνακαλύψῃ πολ-
λοὺς τοιούτους ἀθίκτους· χρειάζεται ὅμως
ἐπιμονὴ καὶ δαπάνη, αἵτινες ὅμως ἀντα-
μείβονται.

Δεύτερον εἶδος τάφων ὑπογείων, μετα-
γενεστέρας, ὡς ὑποθέτω, ἐποχῆς, ἀποτε-
λοῦσιν ἐκεῖνοι, οἵτινες εἶναι μὲν ἐν τῷ
βράχῳ λελαξευμένοι, ἀλλ' ὄχι φρεατο-
ειδῶς, ὡς οἱ μνημονευθέντες. Εἰς τού-

τους κατέρχεται τις διὰ βαθμίδων ἐν τῷ βράχῳ ὁμοίως λελαξευμένον. Καὶ τοῦ εἵδους τούτου ὑπάρχουσιν εἰς Αἴγιναν ἱκανοὶ τάφοι καὶ ἀνευρέθησαν ὄχι ὀλίγοι, ὧν τινες διακρίνονται διὰ τὰς γραφάς των καὶ τὴν διασκευὴν. Δυστυχῶς ὅμως οἱ πλείστοι εἴτε ἐκαλύφθησαν ἅμα ἀνευρέθησαν, εἴτε κατεστράφησαν ὑπὸ τῶν ἀνευρόντων αὐτοὺς διὰ τὰ ἀποκρύψωσι τὰς ἐν αὐτοῖς ἀνευρεθείσας πολλὰς καὶ σπουδαίας ἀρχαιότητας.

Πρὸς ἐξέτασιν τῶν τοιούτων τάφων ἐξέχωσα ἓνα ἐντὸς τῆς πόλεως τῆς Αἰγίνης εὐρισκόμενον καὶ κατὰ τὸ 1852 ἀνευρεθέντα, περιέργου δὲ καὶ διὰ τὴν ἀρχιτεκτονικὴν του διασκευὴν καὶ διὰ τὰς ἐν αὐτῷ γραφάς.

Ὁ τάφος οὗτος εἶναι ὅμοιος τοῖς παρ' ἡμῖν ἤδη ἐν χρήσει ὑπογείοις κατοικίαις· εἰσέρχεται τις εἰς αὐτὸν δι' εἰσόδου 1]2 μέτρου ὕψους ἐχούσης καὶ 0,80 πλάτος, ἐν περίπου μέτρον κάτωθεν τοῦ ἐδάφους ἐν τῷ βράχῳ λελαξευμένης καὶ κλειομένης διὰ θύρας ἐκ πλακῶς ἀναλόγων διαστάσεων· φέρει δὲ εἰς τὸ ἐσωτερικὸν τοῦ τάφου κλίμαξ ἐκ δώδεκα ὁμοίως ἐν τῷ βράχῳ λελαξευμένων βαθμίδων· ὅπως εἰσέρχεται τις δὲ εἰς αὐτὸν ὄρθιος ἢ τὴν κλίμακα καλύπτουσα ὀροφή ἔχει σχῆμα ἡμικυκλιοειδές, ἐδόθη δὲ εἰς τὸν μεταξὺ αὐτῆς καὶ τῆς κλίμακος χάρον ἀνάλογον ὕψους ἐνὸς καὶ ἡμίσεως μέτρου, διὰ τῆς προσθήκης πυρίνων πλακῶν ἐπὶ τοῦ βράχου τοποθετηθεισῶν. Ἡ εἰσόδος αὕτη εἶναι κεκοιμημένη καὶ χρωματισμένη εἰς μὲν τὸ πρὸς τὰς βαθμίδας μέρος μὲ χρῶμα ὑπόφαιον, ἄνωθεν δὲ τούτων καὶ ἐπὶ τῆς ὀροφῆς μὲ χρῶμα λευκὸν, τὸ ὅποιον εἶναι πεποικιλμένον μὲ σταγόνας κιρρᾶς καὶ κυανείας. Μετὰ τὰς βαθμίδας δευτέρα θύρα φέρει εἰς τὸ ἐσωτερικὸν τοῦ τάφου, αἱ παραστάδες καὶ τὸ ὑπέρθυρον τῆς ὁποίας ἔχουσι χρῶμα ὑπόφαιον πεποικιλμένον διὰ σταγόνων λευκῶν καὶ κιρρῶν.

Ὁ τάφος οὗτος εἶναι δωμάτιον εὐρύχωρον ἔχον μῆκος μὲν 5 μέτρων, πλάτος δὲ 4 καὶ ὕψος 1 καὶ 1]2. Πλησίον τῶν τριῶν πλευρῶν τῶν δωματίων τούτων

ἐκτὸς τῆς πρὸς τῇ εἰσόδῳ, τὸ ἔδαφος εἶναι ἐσκαμμένον καθ' ὅλον τὸ μῆκος αὐτοῦ εἰς σχῆμα λάρνακος καὶ εἰς βάθος 0,60· ὅπως δὲ ἀποτελεσθῆ τὸ ἀπαιτούμενον διὰ τάφον βάθος εἰσὶ τοποθετημέναι πλάκες ἐκ πάρου. Εἰς δὲ τὰς γωνίας τῶν τριῶν τούτων πλευρῶν ὁ τοίχος πρυέχει ὀλίγον καὶ ἀποτελεῖ στύλον, ὅστις ἐχρησίμευε κατὰ πᾶσαν πιθανότητα καὶ διὰ τὴν στερεότητα τοῦ ὑπογείου, καὶ πρὸς διάκρισιν ἐκάστου τάφου· ὀλόκληρον τὸ δωμάτιον καὶ τῶν τάφων αὐτῶν μὴ ἐξαιρουμένων, εἶναι κεκοιμημένον καὶ χρωματισμένον ἐν μὲν μέτρον ἄνωθεν τοῦ ἐδάφους χρῶματι κιρρῶ, ἄνωθεν δὲ τούτου καὶ ἐν τῇ ὀροφῇ χρῶματι λευκῷ· μεταξὺ τῶν δύο τούτων χρωμάτων ὑπάρχει ταινία κυανεῖος πεποικιλμένη μὲ σταγόνας ἐρυθρὰς καὶ λευκὰς, ἐκ τῆς ταινίας ταύτης κρέμονται κροσσοὶ τὸ ἐμβαδὸν τῶν ὁποίων κοσμεῖται ὑπὸ γραμμῶν ἐρυθρῶν ἀποληγουσῶν εἰς σχῆμα κλιμακοειδές· ὑπεράνω ἐκάστου τάφου, εἰσὶ δὲ τοιοῦτοι τρεῖς καὶ εἰς μικρὸς παρὰ τὴν εἰσόδον, ὑπάρχει γραφὴ στεφάνου ἐκ δύο κύκλων ἀποτελουμένου, τὸ ἐμβαδὸν τοῦ ὁποίου κοσμεῖται ὑπὸ σχημάτων ῥομβοειδῶν ἐρυθρῶν ἐναλλάξ καὶ κυανῶν, ἄνωθεν δὲ ἐκάστου στεφάνου εἶναι γεγραμμένον τὸ ὄνομα τοῦ νεκροῦ.

«ΑΡΙΣΤΑ
ΑΙΣΧΡΙΩΝΟΣ»

«ΚΙΚΑΖ

«ΑΜΦΙΑ

«ΑΡΙΣΤΑ

Ἐκτὸς τοῦ τάφου τούτου εὐρέθησαν πρό τινων ἐτῶν πλησίον τῆς πόλεως δύο ἄλλοι ἐπισημότεροι καὶ καλλιτεχνικότεροι. Τὸ πρὸ τῆς εἰσόδου ἔδαφος τοῦ ἐνὸς τούτων ἦτο κεκοσμημένον μὲ ὠραίου ψηφοθέτημα, ἢ δὲ πλάξ δι' ἧς ἐκλείετο ἢ θύρα ἐστρέφετο ἐπὶ στροφίγκων, ὅπως δὲ ἀνοίγεται εὐκολώτερον ἔφερε χαλκοῦν δακτύλιον ἐν τῷ μέσῳ. Ἡ ἐσωτερικὴ τοῦ δωματίου διασκευὴ ἦτο ποικιλωτέρα καὶ ὠραιότερα ἢ ἡ τοῦ περιγρα-

φέντος· οἱ τοῖχοι ἐκοσμούντο μὲ γραφὰς καὶ ἐπιγραφὰς. Δυστυχῶς ὅμως εὐρέθη ἐντὸς τοῦ κτήματος ἀνθρώπου ἀπειροκάλου, ὅστις ἅμα ἀφῆρεσε πᾶν ὄ,τι ὁ τάφος περιεῖχεν ἐγένευσεν αὐτὸν μὲ λίθους καὶ χρώματα, ἄνωθεν δ' αὐτοῦ ἐφύτευσε ἀμπελον. Καὶ ὁ ἄλλος ἐκοσμείτο διὰ γραφῶν καὶ ἐπιγραφῶν ἐπιχρῦσων μάλιστα, ἀλλὰ καὶ οὗτος ἔλαβε τὴν αὐτὴν τύχην μὲ τὸν προμνημονευθέντα. Τίς δ' οἶδε πόσοι ἄλλοι ὅμοιοι τάφοι εὐρέθησαν χωρὶς ν' ἀκουσθῆι τι περὶ αὐτῶν, ἔνεκα τοῦ ἄπο τῆς κυβερνήσεως φόβου, οἱ ὑπάλληλοι τῆς ὀποιᾶς κατήντησαν μάλιστα τῶν πολιτῶν, καὶ ἀφορμὴ τῆς καταστροφῆς τῶν ἀρχαιοτήτων καὶ τῶν εἰς τὴν ξένην μεταναστεύσεως αὐτῶν, ἐξ οὗ καὶ ἡ πατρίς ἡμῶν ζημιούται καὶ ἡ ἐπιστήμη τὰ μέγιστα. Ἴσως βελτιουμένης ποτὲ καὶ παρ' ἡμῖν τῆς ἀρχαιολογικῆς ὑπηρεσίας ληφθῆ πρόνοιά τις πρὸς διάσωσιν τῶν ἀρχαιοτήτων καὶ μελέτην αὐτῶν καὶ ἔρευναν· ὡς ἔχουσιν ὅμως ἤδη τὰ πράγματα ἄς μὴ περιμένωμεν βελτίωσιν τινα.

Ὅμοιος τάφος σώζεται ἤδη ἀκέραιος καὶ ὅπως δῆποτε καλῶς διατηρημένος ἡμίσειαν περίπου ὄραν μακρὰν τῆς πόλεως πρὸς τὸ ἀνατολικὸν αὐτῆς μέρος πρὸ πολλῶν ἐτῶν καὶ οὗτος ἀνευρεθεὶς, μὲ μαρμαροκονίαν κεκονιμένος. Περὶ τούτου ἐπραγματεύθησαν οἱ κκ. Πρόκες καὶ Ῥόξς (Arch aufsæize 1,46)· ὁ δεῦτερος τούτων γράφει ὅτι εὗρεν αὐτὸν κλειστὸν, ἐνῶ καὶ ἀνοικτὸς διατελεῖ καὶ ἔκτοτε μεταχειρίζονται αὐτὸν ὡς ἀχυραποθήκην. Ἄν δὲ καὶ ἐκ τῶν χρόνων καὶ ἐκ τῆς κακῆς χρήσεως ἔπαθε πολὺ, ἢ ἐν αὐτῷ ἐπιγραφὴ διατηρεῖται εἰς καλὴν ὅπως δῆποτε κατάστασιν καὶ τελειότερα ἀφ' ὅτι ἐδημοσίευσεν αὐτὴν ὁ κ. Ῥόξς. Εἶναι δὲ ἡ ἐπομένη ὡς αὐτὴν ἀντέγραφα.

ΜΗ ΑΝΟΙΓΕ

ΟΥ ΓΑΡ ΜΗ ΞΥΝΕΙΚΗ

ΤΟΙ ΑΛΛΟΝ ΤΙΝΑ
ΚΑΤΘΕΝΤΙΕ ... ΤΑΝ

Μὴ ἄνοιγε

Ὅς γὰρ μὴ συνε-

[νεῖχη

τοὶ ἄλλον τινὰ

καθέντι ἐς ταύ-

[την

ΤΑΝ ΞΟΡΟΝ ΑΔΕΜΗ .. ΑΥ
ΑΙΤΙΑΞΗτὴν σορόν. Α δὲ
μὴ σαυτὸν αἰ-
[τίαση.

Ἡ ἐπιγραφὴ αὕτη εἶναι γεγραμμένη ἐπὶ τοῦ τοίχου τοῦ δωματίου μὲ μέλαν χρῶμα καθὼς καὶ τὸ ὄνομα τοῦ νεκροῦ τὸ ὅποῖον ὁ κ. Ῥόξς νομίζει ὅτι δὲν σώζεται, ἐν ᾧ τοῦτο καὶ σώζεται καὶ καλῶς διατηρεῖται.

ΘΕΟΓΝΙΣ

Περὶ τοῦ ἐντὸς τοῦ ὄρφανοτροφείου εὐρεθέντος τάφου νομίζω περιττὸν ν' ἀναφέρω τι ἀφοῦ ἐπραγματεύθη περὶ αὐτοῦ ἐκτεταμένως ὁ κ. Ῥόξς, ὅστις καὶ ἐδημοσίευσεν τὰς ἐν αὐτῷ περισωθείσας ἀκολάστους σατυρικὰς γραφὰς καὶ ἐπιγραφὰς.

Πλησίον τοῦ τάφου τούτου ὑπάρχει καὶ ἄλλος ἐκ δύο δωματίων, ἐξ ὧν τὸ μὲν ἐν εἶναι πλήρες χρώματος, τὸ δὲ ἄλλο κατὰ τὸ ἡμισυ. Μετὰ κόπου εισδύσας εἰς τὸ ἐν τούτων εὗρον εἰς ἀρίστην διατηρημένην κατάστασιν τὴν ὑπὸ τοῦ κ. Ῥαγκαβῆ δημοσιευθεῖσαν Antq. Hellen. B. 2,919 ἐπιγραφὴν·

ΠΑΡΚΛΕΟΔΙΚΟΥ ΤΟΥ ΑΓΕΜΑΧΟΥ | ΚΑΙ ΜΕ-
ΛΑΙΝΙΔΟΣ ΗΡΑΚΛΕΙΔΑΣ ΕΠΡΙΑΤΟ

Ἐκ τῆς ἐπιγραφῆς ταύτης ἀποδείκνυται, ὡς νομίζω, ὅτι τὸν τάφον τούτου κατεσκεύασεν ὁ Κλεόδικος πρὸς ἰδίαν αὐτοῦ καὶ τῆς οἰκογενείας του χρήσιν, καὶ ὅτι τὸν ἐπώλησε μετὰ ταῦτα εἰς τὸν Ἡρακλείδην, ὅστις κατὰ τὰ φαινόμενα ἐχρειάσθη τοιοῦτον πρὶν φροντίση. Καὶ ὁ τάφος οὗτος εἶναι κεκονιμένος μὲ μαρμαροκονίαν, ἢ δὲ ἐπιγραφὴ εἶναι γεγραμμένη ἐρυθροῖς γράμμασιν.

Εἰς τὴν θέσιν ταύτην ἦτις τανῦν καλεῖται εὐμορφῆ ἐκ κλησία, ἔνεκα τῆς ἐν αὐτῇ ὑπαρχούσης ὀραίας Βυζαντινῆς ἐκκλησίας τῶν ἁγίων Θεοδώρων *) εὐρίσκονται ἐκατέρωθεν τῆς ἐν

*) Ἡ ἐκκλησία αὕτη εἶναι βεβαίως ψυχοδομημένη ἐπὶ τῆς βάσεως ἀρχαίου τινὸς ναύσκου ἢ ἡρώου καὶ ἐκ τῶν λίθων αὐτοῦ. Καὶ τὸ ἐσωτερικὸν δ' αὐτῆς εἶναι κεκοσμημένον μὲ γραφὰς

τῷ βράχῳ λελαξαμένης ἀμαξιτῆς ὁδοῦ πολλοὶ καὶ τινες καλοὶ τάφοι, πρὸ πολλῶν ἐτῶν ἀνασκαφέντες. Ὡς δὲ ἐκ τῆς διαχαράξεως τῆς ὁδοῦ ταύτης καὶ τῶν παρ' αὐτῇ σωζομένων εἰσέτι λειψάνων διαφόρων οἰκοδομημάτων δύναται τις νὰ εἰκάσῃ ἡ ὁδὸς αὕτη ἦτο τῶν καλλιτέρων τῶν νήσων καὶ ἔφερεν, ὡς ἐκ τῆς διευθύνσεώς τῆς καταφαίνεται, κατὰ πᾶσαν πιθανότητα εἰς τὸν ναὺν τῆς Ἀθηνᾶς. Διὰ τὸν λόγον δὲ τοῦτον πιστεύω ὅτι ἐν τῇ ὁδῷ ταύτῃ, ὡς εἰς τὸν ἐν Ἀθῆναις Κεραμεικὸν, ὑπῆρχον οἱ ἐπισημότεροι τῆς Αἰγίνης τάφοι, καὶ διὰ τοῦτο ἴσως ὀδυστυχῆς Κλεόδικος ἠναγκάσθη νὰ πωλήσῃ τὸν τάφον του εἰς τὸν πλουσιώτερον Ἡρακλείδην. Ἀνασκαφαὶ εἰς τὴν θέσιν ταύτην πιστεύω ὅτι θὰ φέρωσιν εὐάρεστα ὑπὸ πολλὰς ἐπόψεις ἀποτελέσματα.

Ἐκτὸς τῶν δύο μνημονευθέντων εἰδῶν τῶν τάφων κατεσκευάζοντο συγχρόνως, πιθανώτατα πρὸς χρήσιν τῶν κατωτέρων τάξεων, καὶ ἄλλοι ἔχοντες τὸ σχῆμα τῆς λάρνακος, καὶ οἱ ὅποιοι ἠνοιγόγοντο ἐπὶ τῶν ἐν τῇ ἐπιφανείᾳ τῆς γῆς κειμένων πορίνων αὐτῆς στρωμάτων· ἐπειδὴ δὲ τοῦ εἶδους τούτου οἱ τάφοι δὲν παρουσιάζουσι διαφορὰν τινα, ἀπαντῶνται δ' ἐντὸς αὐτῶν ἀγγελία καὶ ἄλλαι ἀρχαιοτάτες διαφόρων ἐποχῶν, πείθομαι ἐκ τούτου ὅτι τὸ εἶδος τοῦτο τῶν τάφων ἦτο ἐν χρήσει καθ' ὅλας τὰς ἐποχάς. Ἐντὸς τῶν τάφων ὁμως τούτων ἰδίως ἀπαντᾷ

βυζαντινῆς ἐποχῆς εἰλημμένας ἐκ διηγήσεων τῆς παλαιᾶς καὶ νέας διαθήκης, τῶν ὁποίων αἱ πλεῖσται διακρίνονται διὰ τὴν τέχνην των, πρὸ πάντων ὁμως δύο Ἀγγελοὶ, οἵτινες κατὰ γράμμα εἶναι ἀπομίμησις τῶν Ἐρινύων, οἷας ἀπαντᾷ τις αὐτὰς εἰς εἰκόνας παριστώσας τὸν ὑπ' αὐτῶν διωκόμενον μητροκτόνον Ὁρέστην. Τῆς αὐτῆς τέχνης Ἀγγελοὶ ἀπαντῶνται καὶ ἐν ἄλλῃ βυζαντινῆς ἐποχῆς ἐκκλησίᾳ τῶν Ἀσωμάτων, κειμένη εἰς τοὺς πρόποδας τοῦ Ὄρου καλουμένου καὶ ἐπὶ τοῦ κρηπιδώματος τῶν λειψάνων τοῦ ἐκεῖ ναοῦ τοῦ Πανελληνίου Διὸς ἠεροδομημένη. Ἐκτὸς ὁμως τῶν Ἀγγέλων τούτων ὑπάρχουσι καὶ ἄλλαι γραφαὶ μεταξὺ τῶν ὁπίων διακρίνεται ἰδίως ὁ Ἰησοῦς τοῦ Ναυῆ. Εὐχῆς ἔργον θὰ ἦτο ἂν τις τῶν ζωγράφων μας ἐφρόντιζε νὰ ἀντιγράψῃ τὰς ὠραίας ταύτας εἰκόνας.

τις συχνὰ πολλοὺς νεκροὺς εἴτε κατὰ τὴν αὐτὴν ἐποχὴν ταφέντας, εἴτε κατὰ διαφόρους καὶ ἀλλήλων ἀφισταμένας. Διὰ τοῦτο ἀνευρίσκει τις πολλάκις ἐντὸς ἀγγελία ἀρχαιοτάτης ἐποχῆς εἰς τὰ κάτω στρώματα καὶ ἄλλα μεταγενεστέρας, λυχνίας καὶ ὑέλινα ἀγγελία ἐπὶ τῶν ἄνω, τῶν ὁποίων ἐγίνετο χρήσις κατὰ τοὺς ῥωμαϊκοὺς χρόνους. Ἐκτὸς τῶν συμφυῶν τούτων τῷ βράχῳ λαρνακῶν ἀπαντῶνται καὶ ἄλλαι πύρινοι εἴτε ἐκ κεράμων αὐτοτελεῖς, τῶν ὁποίων ὁμως χρήσις συμπεραίνω ὅτι ἐγένετο κατὰ τοὺς ῥωμαϊκοὺς χρόνους. Εἰκάξω δὲ τοῦτο ἐκ τῶν ἐν αὐταῖς ἀνευρισκομένων ἀρχαιοτήτων, αἵτινες ἀνέκουσιν εἰς τὴν μεταγενεστέραν ταύτην ἐποχὴν.

Τρίτον εἶδος ὑπογείων τάφων ἀποτελοῦσιν ἐκεῖνοι οἵτινες ὁμοιάζουσι μὲν ἔξωτερικῶς μὲ τοὺς πρώτους, ἀλλ' ἔχουσι στόμιον μεγαλειτερον, μήκους 8—9 ποδῶν, καὶ πλάτος 6—7. Ἐσωτερικῶς οἱ τάφοι οὗτοι δὲν διαιροῦνται εἰς δύο μόνον χωρίσματα, ὅπως οἱ τοῦ πρώτου εἶδους, ἀλλ' εἰς ἐν μέγα τετράγωνον τῆς ἐπιφανείας. Ἐντὸς τούτου εἶναι ἐναποτεθειμένοι πολλοὶ λάρνακες. Καὶ τὸ εἶδος τοῦτο τῶν τάφων μετεχειρίζοντο αἱ κατώτεροι τάξεις· ἰδίως δὲ κατὰ τὴν ῥωμαϊκὴν καὶ βυζαντινὴν ἐποχὴν, ὡς ἀποδείκνυται καὶ ἐκ τῆς πληθύσεως τῶν ἐν ἐκάστη λάρνακι νεκρῶν, καὶ ἐκ τῶν αὐταῖς ἀνευρισκομένων μεταγενεστέρων καὶ εὐτελῶν ἀρχαιοτήτων. Καὶ οἱ τάφοι οὗτοι εἶναι ἀπλοὶ ἄνευ κονιάσεως, ἢ ἄλλου τινὸς κόσμου.

Ἀνακαλύψας χωρικός τις ἐν Αἰγίνῃ τοιοῦτον τάφον μετήνεγκετὰς καλυπτύσσας τὰς λάρνακας πλάκας εἰς τὴν οἰκίαν του καὶ μετεχειρίσθη αὐτὰς εἰς οἰκοδομικὰς ἐργασίας· εἰς μίαν δ' ἐξ αὐτῶν περισωθεῖσαν ἦτο ἐγκεκαραγμένη περιεργωτάτη καὶ σπανία εἰς τὸ εἶδος τῆς ἐπιγραφῆς, δυστυχῶς ἀτελής, ἐπειδὴ ὡς φαίνεται καὶ ἡ ἀρχὴ αὐτῆς καὶ τὸ τέλος ἐμπεριείχετο εἰς τὰς ἄλλας καταστραφείσας πλάκας· εἶναι δὲ ἡ ἐπομένη·

ΚΑΙ ΜΥΚ ΥΑ ΝΘ ΜΑ
 ΙΓΛ
 Ο
 ΤΩ
 ΡΟ
 ΜΑ-ΙΞ

Ἐκτὸς τῆς ἐπιγραφῆς ταύτης ἀνεῦρε καὶ ἀνάγλυφον ἐπιτύμβιον κακότεχνον καὶ ἐφθαρμένον φέρου τὴν ἐπομένην ἐπιγραφὴν·

ΦΙΛΚΡΑΤΗΣ ΝΙΚΟΞΤΡΑΤΑ ΗΡΩΙ

Πρὸς δὲ ἐπιτύμβιον μαρμάρου πεν-
 τελησίου μὲ τὴν ἐπομένην ἐπιγραφὴν.

ΘΕΟΔΟΤΗ
 ΔΗΜΗΤΡΙΟΥ
 ΘΕΟΦΙΛΟΞ
 ΜΗΝΟΔΩΡΟΥ
 ΧΑΙΡΕΤΕ

Ἔτερον μὲ τὴν ἐπομένην.

ΜΟΥΜΙΟΣ
 ΘΕΟΞΕΝΟΥ
 ΧΑΙΡΕ
 ΦΙΞΤΩ
 ΚΑΙΟΓΕΜΟΥ
 ΧΑΙΡΕ

Σ. ΛΟΓΙΩΤΑΤΙΔΗΣ

ΑΓΓΕΛΟΥ ΒΛΑΧΟΥ

ΚΩΜΩΔΙΑΙ

Α΄.

Τὰ Ἀττικὰ τυπογραφεῖα ὁμολογου-
 μένως κατὰ τὰ τελευταῖα ταῦτα ἔτη εἶ-
 ναι γονιμώτατα περὶ τὴν παραγωγὴν.
 Καθ' ἐκάστην ἀπὸ τῶν τυπογραφικῶν
 πιεστηρίων ἐξέρχεται καὶ νέον τι προῖον
 τῆς Ἑλληνικῆς φιλοπονίας, ὥστε ὁ με-
 λετῶν τὴν στατιστικὴν τῆς διανοητικῆς
 προόδου ἐν Ἑλλάδι, ἤθελε τὰ μέγιστα
 ἐκπλαγῆ, παρατηρῶν τὴν ἀήθη ταύτην
 καὶ πυρετώδη ζωηρότητα, μεθ' ἧς ἐργά-
 ζεται τὸ Ἑλληνικὸν πνεῦμα. Ἀναμφι-
 βόλως ἢ διανοητικὴ αὕτη ἀμιλλα δὲν

ἠδύνατο νὰ καταλογισθῇ οὐδὲ κατ' ἐλά-
 χιστον ὡς ἐπιβλαβῆς εἰς τὴν δημοσίαν
 προαγωγὴν· τὸ τοιοῦτο ἤθελεν εἶσθαι
 ἀληθέστατον, ἂν οἱ περὶ τὰ τοιαῦτα
 τυρβάζοντες νεώτεροι Ἀθηναῖοι δὲν ἐ-
 στεροῦντο καὶ τοῦ ἐλαχίστου διανοητι-
 κοῦ προσόντος, παραδόξως καὶ ἐγωϊ-
 στικῶς ἀξιοῦντες νὰ χρησιμεύσωσιν ὡς
 φάροι καὶ φωστήρες τῆς ἐν Ἑλλάδι ἀ-
 ναπτύξεως. Ἄνευ οὐδενὸς τίτλου οἱ πα-
 ράδοξοι οὗτοι Καππαδόκαι παρουσιάζου-
 νται εἰς τὸ κοινὸν ὡς παιδαγωγοὶ αὐ-
 τοῦ καὶ διδάσκαλοι. Ἀνθρωποὶ μὴ τυ-
 χόντες τῆς τυχαιοτέρας παιδείσεως, δι'
 οὗς τὰ μαθήματα τῶν διδασκάλων ὑ-
 πῆρξαν Σινικὰ ἀκατάληπτα, λαμβά-
 νουσι τὴν τιμὴν καὶ τὴν τόλμην νὰ
 προσέλθωσιν εἰς τὴν κορίστραν τῆς δη-
 μοσιότητος, παντελῶς ἐστερημένοι παν-
 τὸς τίτλου ἠθικοῦ ἢ διανοητικοῦ. Συν-
 τάκται καὶ ἐκδότης ἐφημερίδων εἰσὶν οἱ
 πλείστοι, οἵτινες ἐν εὐνομομένη πολι-
 τεῖα ἀναμφιβόλως ἤθελον εἶσθαι πολί-
 ται τῶν κατέργων μᾶλλον ἢ τῆς κοινω-
 νίας αὐτόκλητοι διδάσκαλοι· συγγραφεῖς
 πρωτότυποι ἢ μεταφρασταὶ εἰσὶ πλεί-
 στοι, οἵτινες ἀμοιροῦσι καὶ τῆς ἐλαχί-
 στης παιδείσεως, δυνάμενοι κάλλιστα
 νὰ ὑπηρετήσωσιν ὡς ζοιχεισθέναι μᾶλ-
 λον βιβλίων ἢ ὡς συγγραφεῖς· ὄχληρά
 δὲ θὰ ἦτο ματαιοπονία καὶ διὰ τὸν γρά-
 φοντα καὶ διὰ τὸν ἀναγινώσκοντα τὰς
 γραμμὰς ταύτας ἢ κατάδειξις ὄλων ἐ-
 κείνων τῶν φιλολογικῶν προϊόντων, ἅ-
 τινα ἀπὸ τίνος χρόνου ἐπλημμύρησαν
 τὴν Ἑλλάδα. Ἄλλοτε ἐν τοῖς ἀγῶσιν οἱ
 ἀνίκανοι καὶ σπεύδοντες ἐρραβδίζοντο
 διὰ τὴν θρασύτητά των, σήμερον διὰ
 τοὺς καθ' ἡμᾶς ἀθλητὰς ἐχρειάζετο ἀ-
 ναμφιβόλως ποιηὴ τις μεγαλειτέρα τῆς
 μαστιγώσεως. Τὰ ἐννέα δέκατα τοῦλά-
 χιστου τῶν τοιούτων τυπογραφικῶν
 προϊόντων εἰσὶν ἐκτρομακτικὰ καὶ ἀπο-
 φύλια τέρατα προωρισμένα ἅμα τῇ δη-
 μοσιεύσει διὰ φιλόξενόν τινα Κεάδαν.
 Ἄν ἡ Ἑλληνικὴ κοινωνία ἦτο ἀρκούν-
 τως πεφωτισμένη, κατατάσσουσα εἰς τὴν
 οἰκείαν θέσιν τὰ ἔργα ταῦτα, ὅπως
 συμβαίνει εἰς ἄλλα ἔθνη, παρ' οἷς ἀνα-

γινώσκονται καὶ τιμῶνται μόνον τὰ ἄξια ἀναγνώσεως καὶ τιμῆς βιβλία, οὐδεμία θὰ ἦτο τότε ἀφορμὴ νὰ ὀμιλή τις περὶ νεκρῶν, εἰς οὓς οὐδέποτε ἠδυνήθησαν νὰ ἐμφυσήσωσι ζωὴν οἱ γεννητορές των· δυστυχῶς ὅμως ἡ Ἑλληνικὴ κοινωνία λίαν μειρακιωδῶς λαμβάνει εἰς χεῖρας καὶ ἀναγιώσκει ἔργα ἐκ γενετῆς φέροντα τὸν τύπον τῆς αἰωνίου ἠθικῆς καταδίκης. Διὰ τοῦτο ἠγχομένη ὅπως ὑπάρξῃ ἐν Ἑλλάδι κριτικὴ αὐστηρὰ καὶ μεμετρημένη, κριτικὴ μὴ στερομένη ἰδίως ἠθικῆς καὶ λογικῆς ἀνατροφῆς, ἀλλ' ἀμερόληπτος καὶ ὑπερέρα τῶν χυδαίων καὶ κακοζήλων παθῶν, ὑφ' ὧν ἰδίως διέπεται ἡ κριτικὴ ἐν Ἑλλάδι. Ἰσως διὰ τῆς εἰλικρινοῦς καὶ πατρικῆς αὐτῆς ἐπιτιμήσεως καὶ νουθεσίας θὰ κατάρθου βαθμηδὸν τὴν διαμόρφωσιν τοῦ δημοσίου πνεύματος, διδάσκουσα τὸ Γ νῶθι Σ αὐτὸν εἰς τοὺς καθ' ἡμᾶς συγγραφεῖς καὶ ἐπιβάλλουσα φέμωτρον εἰς τὸ φλύαρον αὐτῶν γόμα. Εἶναι ἀηδὲς καὶ ἄχαρι ἡ διέγερσις θυέλλης, καὶ διὰ τοῦτο ἐγράφησαν τὰ ὀλίγα ταῦτα ἀορίστως καὶ γενικῶς, μολούτι ὑπάρχει ἀπόλυτος ἀνάγκη ἠθικῆς καυτηριάσεως πολλῶν τολμηρῶν, ἀπερισκέπτως καὶ θρασέως εἰσελαυνόντων εἰς τὸ στάδιον τῆς δημοσιότητος.

Ἐν τούτοις ἀπὸ οἴκτου καὶ ἀηδίας χαράξαντες τὰς ἀνωτέρω γραμμὰς δὲν σκοποῦμεν νὰ παραδώσωμεν ἀκάρδως εἰς τὴν κοινὴν καταδίκην καὶ τὰ ὀλίγα ἐκεῖνα διανοητικὰ προϊόντα, ἅτινα σποραδικῶς καὶ ἐκ διαλειμμάτων ἀναφύμενα εἰς τὸν χέρσον εἰσέτι ἀγρὸν τῆς Ἑλληνικῆς φιλολογίας, ἐπικοσμοῦσιν αὐτὸν χαριέντως, μολούτι ὡς ἐπὶ τὸ πλείστον τυγχάνουσι τῆς ἀκηδίας τῶν πολλῶν, ἀνικάνων νὰ ἐκτιμήσωσι τὴν ἀξίαν τῶν τοιούτων ἔργων, ἔνεκα τῆς ἐκ κακῶν ἀναγνώσεως καὶ διδασκαλιῶν στρεβλώσεως τοῦ νοῦς αὐτῶν καὶ τῆς καρδίας. Μεταξὺ τῶν ὀλίγων τούτων ἔργων, ἅτινα, ἐν τῇ διανοητικῇ ταύτῃ νάρκῃ, εἰσὶν ὑπέρτερα τῆς ἐποχῆς, καθ' ἣν ἐγεννήθησαν, εἰσὶν ὁμολογουμένως

αἱ ἀρτίως δημοσιευθεῖσαι κωμωδίαι τοῦ Κυρίου Ἀγγέλου Βλάχου.

B'.

Τὸ Ἑλληνικὸν ἔθνος ἀναμφιβόλως εὐρίσκεται εἰσέτι ἐν νεαρᾷ ἡλικίᾳ, καθ' ἣν ὅπως εἰς τὸν βίον τῶν ἀνθρώπων οὕτω καὶ εἰς τὸν βίον τῶν ἐθνῶν ὑπάρχει ἔλλειψις ὄλων ἐκείνων τῶν ἐλαττωμάτων, ἅτινα ὑπάρχουσι μὲν μικροσκοπικῶς ἐν αὐτῷ, δύναται ὅμως διὰ τῆς παρελεύσεως τοῦ χρόνου καὶ τῆς ἠθικῆς διαπαιδαγωγήσεως πάντα νὰ ἐξουδετερωθῶσιν, ἢ τοῦναντίον νὰ μεγαλυνθῶσιν ἔνεκα τῆς κακῆς ἀνατροφῆς, ἣτις ἠθελε δοθῇ παρὰ τῶν διδασκάλων αὐτοῦ καὶ παιδαγωγῶν. Ἐν Ἑλλάδι ἀτυχῶς συνέβη τὸ ἐναντίον· ἀντὶ τὸ ἔθνος ἀφιέμενον εἰς τὰς ἐσωτερικὰς αὐτοῦ δυνάμεις νὰ προάγῃται βαθμιαίως καὶ σωφρόνως ἐν τῷ βίῳ αὐτοῦ, οὐδένα ἔχον ὑπογραμμὸν ἢ τὸν ὀρθὸν λόγον καὶ τὰ παραδείγματα τῶν προγόνου του ἢ τῶν ἐθνῶν ἐκείνων, ὅσα δι' αὐστηρᾶς καὶ μεμετρημένης διαγωγῆς κατάρθωσαν νὰ διακριθῶσιν ἐν τῇ ἰστορίᾳ τῆς ἀνθρωπότητος, δίκην παιδὸς ἀφρονος, ἀναισθητοῦντος πρὸς τὰς νουθεσίας τῶν διδασκάλων του, ἀφέθη νὰ παρασύρηται ἀπὸ τὴν φορὰν τῆς ἠθικῆς καὶ πολιτικῆς θυέλλης, ἣτις πλήττει τὸ ποντοπλανὲς αὐτοῦ σκάφος. Προσοχὴ μὴ τὸ σκάφος τοῦτο, μὴ ἡ ἱερὰ αὐτῆ ναῦς τῶν ἐθνικῶν καὶ πολιτικῶν ἡμῶν ἐλπίδων ἀντὶ τοῦ λιμένος τῆς σωτηρίας, προσορμισθῇ ἔνεκα τῆς ἀφροσύνης τῶν ναηγῶν του εἰς ἀπορρώγα καὶ ἄξενόν τινα βράχον. Εἰς τὸ Ἑλληνικὸν ἔθνος ἔπρεπε νὰ δοθῇ ἄλλη πολιτικὴ καὶ κοινωνικὴ ἀνατροφή, ἠθικώτερα ἐκείνης, ἣν ἔλαβε παρὰ τῶν διδασκάλων αὐτοῦ· δὲν ἔπρεπε ν' ἀντιγράψῃ καὶ θέσῃ ὡς ὑπογραμμὸν τοῦ βίου του, ἅμα ἀνεγερθὲν ἀπὸ μακροῦ χρόνου, ὄθνεῖα ἦθη καὶ ἔθιμα, ξενοτρόπους τάσεις καὶ πόθους· ἦρκει ἢ εἰς ἑαυτὸ πεποιθήσις, οὐχὶ ἢ ἀπομίμησις ἀκαταλήπτου ἀνατροφῆς. Οὕτω τὸ ἔθνος ἅμα ἀναγεννηθὲν περιε-

βλήθη τὰ σάβανα τῆς κοινωνικῆς καχεξίας, απομιμηθὲν πάντα τὰ ἐλαττώματα τῶν Ἑσπερίων ἔθνων καὶ ἰδίως τοῦ ἔθνους ἐκείνου, τὸ ὁποῖον σήμερον, ἔνεκα τῆς πλημμελούς αὐτοῦ ἠθικῆς πορείας, σφαδάζει ὑπὸ τὴν φορὰν θλιβεράς ἠθικῆς παρακμῆς. Εἰς τοιαῦτα ἔθνη ἐγγηράσαντα πλέον καὶ παρηκμακότα ἀναφαίνεται ἡ κωμωδία καυτηριάζουσα τὰ ἔλκη τῆς διαφθορᾶς καὶ τῆς ἐξαχρειώσεως. Ἡ Ἑλλὰς δὲν ἔπρεπε σήμερον νὰ ἔχῃ ἀνάγκην νὰ κωμωδηθῇ ἢ νὰ σατυρισθῇ, ὅπως διορθωθῶσιν αἱ ἐλλείψεις αὐτῆς· νεαρὰ καὶ στεφανηφόρος, ἀμιλλωμένη ἐν τῷ σταδίῳ τοῦ πολιτισμοῦ πρὸς τὰ μᾶλλον εὐημεροῦντα ἔθνη ἐπαξίως τοῦ παρελθόντος αὐτῆς, ἔπρεπε νὰ προβαίῃ ἐν τῇ πορείᾳ τῆς ἀνθρωπότητος. Οὕτως ἠυχόμεν ὅπως τὸ βιβλίον τοῦ Κυρίου Βλάχου ἀντὶ συλλογῆς Κωμωδιῶν περιέχῃ συλλογὴν λυρικῶν ποιήσεων, ὕμνων καὶ ἄλλων τοιούτων ἀσμάτων, ἀναπτερούντων καὶ καρδίαν καὶ φαντασίαν πρὸς πᾶν ὑψηλὸν καὶ γενναῖον. Ἐν τῇ ἀρχαίᾳ Ἑλλάδι πολὺν χρόνον μετὰ τὸν Ὀμηρον, τὸν Ἀνακρέοντα, τὸν Σίμωνιδην, τὸν Αἰσχύλον ἀνεφάνησαν ὁ Ἀριστοφάνης, ὁ Μένανδρος καὶ ὁ Λουκιανὸς, ὅποτε τὸ ἔθνος ἐπέσπον τῶν παραδόσεων αὐτοῦ, ἡσπάζετο ἀρχὰς ἀνειμένας καὶ βλαβεράς, ἀπόρροιαν τοῦ φιλοσοφικοῦ δισταγμοῦ, ὅστις ἤρξατο νὰ μαραίνει καὶ διαφθείρῃ τὴν ἔθνικὴν αὐτοῦ συνείδησιν· δυστυχῶς ὅμως σήμερον ὁ ποιητῆς ὁ ζῶν καὶ ἀναπνέων μετὰ τοῦ ἔθνους του, ὅστις ἀπ' αὐτοῦ καὶ μόνου λαμβάνει τὰς ἐμπνεύσεις του, περιέρχεται εἰς τὴν ἀναπόφευκτον ἀλλὰ θλιβεράν ἀνάγκην ἀντὶ νὰ ψάλλῃ θουρίους καὶ ἐπευφημῇ, παροτρύνων τοὺς συμπολίτας του πρὸς εὐγενῆ καὶ ὑψηλὴν ἀμιλλαν, διὰ τοῦ καυτηρίου νὰ ἐπίζητῇ τὴν ἐπούλωσιν τῶν πληγῶν καὶ τὴν ἐξάλειψιν τοῦ μιάσματος, ἐκ φόβου μὴ τοῦτο διαδοθῇ βαθμιαίως καθ' ἅπαν τὸ κοινωνικὸν σῶμα. Εἶναι σκληρὰ βεβαίως ἡ τοιαύτη ἐργασία· εἶναι ἐν τούτοις ἠθικὸν καθήκον, ὑπὸ τοῦ ὁποῖου πρέπει νὰ

κατέχεται πᾶς ὁ ἀγαπῶν τὸν ἄνθρωπον. Οἱ Σπαρτιάται ἐμέθυσκον τοὺς δούλους αὐτῶν καθισῶντες αὐτοὺς ἡλιθίους πρὸς παραδειγματισμὸν τῶν τέκνων των· ὁ κωμικὸς ἢ σατυρικὸς ποιητῆς ἀναγκάζεται νὰ ἐξευτελίσῃ καὶ πομπεύσῃ τοὺς ὁμοίους του πρὸς παραδειγματισμὸν τῆς κοινωνίας. Μὴ τις δὲ ὑποθέσῃ ὅτι οἱ ποιηταὶ οὗτοι ἔχουσι μαύρην τὴν ψυχὴν καὶ τὴν καρδίαν, οἷοι ἐπιχαιρόντες ἐπὶ ταῖς κοινωνικαῖς ἀσχημίαις· οἱ φαινόμενοι κούφοι οὗτοι γελαστικοὶ βεβαίως ἔχυσαν πλείονα δάκρυα ἐπὶ τῇ ἀνθρωπίνῃ ἀδυναμίᾳ, ἠσθάνθησαν μᾶλλον πάντων τῶν ἄλλων ἀνθρώπων τὰς συμφορὰς, αἵτινες κατατρύχουσι τὰς κοινωνίας.

Γ'.

Αἱ κωμωδίαί, ἃς ὁ Κ. Βλάχος προσήνεγκε πρότινων ἡμερῶν εἰς τὸ Ἑλληνικὸν δημόσιον εἰσὶν ἑπτὰ τὸν ἀριθμὸν· πέντε μὲν πρωτότυποι, ἕτεροι δὲ δύο, διασκευασθεῖσαι πρὸς τὰ Ἑλληνικὰ ἤθη κατὰ ξένα πρωτότυπα, ὡς λέγει ἐν τῷ προλόγῳ τῶν κωμωδιῶν ὁ ποιητῆς.

Πρώτη κατὰ τάξιν, ἂν οὐχὶ καὶ κατ' ἀξίαν ἔρχεται ἡ Κόρη τοῦ Παντοπώλου, ἣν πολλάκις τὸ ἀττικὸν δημόσιον μετ' εὐαρεσκείας ὑπεδέχθη διδασχθεῖσαν ἀπὸ τοῦ ἐν Ἀθήναις θεάτρου. Τὸ κωμικὸν ἄλλας, ἐν τῇ κωμωδίᾳ ταύτῃ βεβαίως δὲν ἐλλείπει, πολλαχού μάλιστα εἰς ἰκανὰς δόσεις, διεγείρον τὴν εὐθυμίαν εἰς τὴν καρδίαν τοῦ ἀναγνώστου καὶ τὸ μειδιάμα εἰς τὰ χεῖλη του. Ἡ ξενότροπος λέπρα τοῦ ψευδοῦς Εὐρωπαϊκοῦ πολιτισμοῦ, ἡ ταραττουσα τοὺς ἀσθενεῖς ἐγκεφάλους πολλῶν νεανίδων καὶ νεανίσκων, κωμωδεῖται λίαν ἐπιτυχῶς ἐν τῷ προσώπῳ τῆς Μαριγῶς, τῆς ἡρωίδος τοῦ δράματος. Εἶναι νεᾶνις τῆς σημερινῆς ἀνατροφῆς, ψελλίζουσα ὀλίγα Γαλλικὰ, πλείεστα δὲ ἀναγνώσασα μυθιστορήματα· ὁ ἔρωτότροπος χαρακτήρ τῆς γυναικὸς, τῆς διαφθορείσης τὴν καρδίαν ἐκ τῆς ἀναγνώσεως τῶν ξένων μυθιστορημάτων διαγράφεται φυσικώτατα· πα-

ραιτεὶ ἀμέσως, βδελυττομένη τὸν ἐραστήν αὐτῆς, ὃν ὑπελάμβανεν ὡς διπλωμάτην, ἀνακαλύπτει δὲ κατὰ συγκυρίαν εἶτα ὑπηρετήν πρεσβείας... θέλομεν μόνον παρατηρήσει καὶ ἡμεῖς ἐνταῦθα — μολονότι ἡ παρατήρησις αὕτη ἐγένετο πρὸ πολλοῦ ὑπὸ πλείστων — ὅτι καθίσταται λίαν ἀπίθανον πῶς ἡ Μαριγῶ, ἣτις καὶ τοι ἐλαφρὰ, ὅπως τὸ γυναικείου φύλον ἐν γένει, δὲν στερεῖται ἐν τούτοις εὐφύας, πῶς δὲν ἐνόησε τὸν ἐραστήν αὐτῆς ἐκ τοῦ ἐνδύματός του, γυνῆ οὔσα τοῦ κόσμου, μὴ ἀπολείπουσα βεβαίως τῶν τέρψεων τῶν περιπάτων καὶ τῶν πλατειῶν. Ἡὐχόμεθα προσέτι ἡ γλῶσσα τῆς κωμωδίας ταύτης νὰ ἦναι πῶς ἀβροτέρα καὶ ἀπηλλαγμένη τινῶν ἐκφράσεων, αἵτινες δυστυχῶς δὲν ἐλλείπουσι καὶ ἐκ τῶν λοιπῶν κωμωδιῶν τοῦ κυρίου Βλάχου· νομίζομεν ὅτι ἡ ἐκφρασις οὔσα εὐγενεστέρα δὲν παύει νὰ ἦναι καὶ ἐντονωτέρα. Ἐν τούτοις ἡ κωμωδία αὕτη προβαίνει καθ' ὅλου ἄπαιστος καὶ φυσικωτάτη τὴν λύσιν· ὁ εὐθυμος γέλως, ὃν διεγείρει τῷ ἀναγνώστῃ δὲν εἶναι ἄτοπος, εἶναι ἀληθῆς καὶ εὐάρεστος, ὃν προξενοῦσιν ἰδίως πάντα τῆς ἀληθοῦς κωμωδίας τὰ καλλιτεχνήματα, οὐχὶ δὲ τὰ ἔργα ἐκεῖνα τὰ θηρέοντα ὡς μόνον σκοπὸν τὸν στιγμιαῖον καὶ θορυβῶδη γέλωτα τοῦ ἀναγνώστου ἢ τοῦ θεατοῦ, χωρὶς τὸ ἐλάχιστον ἀκοιούθως νὰ ἐγκαταλίπωσιν ἴχνος ἠθικῆς διδασκαλίας καὶ ὠφελείας ἢν ἰδίως σκοπεῖ ἡ κωμωδία. Ταῦτα μὲν ὀλίγιστα τὰ κατὰ τὴν Κόρην τοῦ Παντοπώλου· ἤδη μεταβῶμεν εἰς τὴν ἐπίσης βραχυλογικὴν ἐξέτασιν τῶν ἐτέρων δύο καλλιτέρων κωμωδιῶν τοῦ κυρίου Βλάχου, τῆς Γαμβροῦ πολιορκίας καὶ τοῦ Δοξαγοῦ τῆς Ἐθνοφυλακῆς.

Ἡ Γαμβροῦ πολιορκία εἶναι τὸ κυριώτερον τῶν ἐν τῇ συλλογῇ ταύτῃ δραματικῶν ἔργων, οὐχὶ βεβαίως διότι ἐβραβεύθη ἐν ποιητικῷ ἀγῶνι, κριθεῖσα ὑπερτέρα τῶν ἐτέρων μετ' αὐτοῦ συναγωνισθέντων δραμάτων. Ἐν τῇ ἀπεικονίσει τῶν χαρακτήρων τῆς κωμωδίας ταύτης ὁ ποιητὴς ἐπέτυχε λίαν· αἱ

γραμμαὶ, ἃς ἐχάραξε διὰ τῆς σμίλης αὐτοῦ μολονότι ἀβαθεῖς ὀλίγον, εἶναι ἀληθεῖς καὶ ἐκ τοῦ πραγματικοῦ βίου ἐξηγμέναι· ἐν τούτοις ἡ ἀλήθεια ἐν τῇ ποιήσει ὀφείλει νὰ ἦναι οὐχὶ ἡ γεωμετρικὴ ἀλήθεια, ἀλλ' ἡ ἀλήθεια ἡ αἰσθητικὴ ἢ κωμωδία αὕτη τοῦ κυρίου Βλάχου ἂν ἠμμοίρει καὶ τοῦ προσόντος τούτου θὰ ἦτο ἀσυγκρίτῳ τῷ λόγῳ μείζονος ἀξίας ἔργον. Ἡ Λίξια, ἡ θήλεια ἠρωῖς τῆς κωμωδίας ταύτης, διαγράφεται ἀκριβῶς κατὰ τὸν χαρακτήρα τῶν σημερινῶν νεανίδων· εἶναι ἐν πνεύματι ἀδελφὴ τῆς κόρης τοῦ παντοπώλου, ὡσαύτως καὶ τῶν λοιπῶν κωμικῶν ἠρωίδων τοῦ κυρίου Βλάχου, διότι τοιοῦτος εἶναι σήμερον ὁ ἐν Ἑλλάδι χαρακτήρ τοῦ γυναικείου φύλου, κοῦφος καὶ ἐπιπόλαιος διαπλασθεὶς ὑπὸ τῶν μυθιστοριῶν τοῦ Δουμᾶ καὶ τῶν τοιούτων μυθιστοριογράφων· ὡς αἱ ἐλαφραὶ ἐκεῖναι παρὰ Μολιέρῳ Femmes précieuses, ὡς τὰ has bleus τῆς Γαλλικῆς κοινωνίας αἱ καθ' ἡμᾶς νεάνιδες ἀπεμιμήθησαν τὰ ξένα ἤθη, ἅτινα οἰκτρῶς παρῶδησαν, καὶ ἀναμφιβόλως ἐν ταῖς κωμωδίαις ταύταις πλείσται τῶν νεανίδων ὡς ἐν ἀσφαλεῖ καὶ πιστῷ κατόπτρῳ, ἠτέμισαν ἀληθῆ τὴν εἰκόνα των. Ὁ Κωστάκης, ὁ ἥρωὸς τῆς κωμωδίας, εἶναι ὁ κοῦφος ἐκεῖνος νεανίας, ὅστις οὐδὲν ἔμαθε μεταβὰς εἰς Εὐρώπην ἢ τὴν λεγομένην κομψὴν συμπεριφορὰν ἢ τὸ γόητρον τοῦ καταθέλγειν τὸ ὄραϊον φύλον. Εἶναι ἐν τούτοις λίαν φιλόδοξος ὁ αὐτοσχέδιος οὗτος σοφὸς ὁ κατὰ φαντασίαν μόνον φοιτήσας εἰς τὰ φραγκικὰ πανεπιστήμια· τὸ ὄνειρόν του εἶναι νὰ διορισθῇ καθηγητῆς — τοῦ Πανεπιστημίου βεβαίως — βασανίζεται ὑπὸ τῆς ἀμέτρου ταύτης φιλοδοξίας καὶ ὀνειροπολεῖ φλογερῶς καθηγητικὴν θέσιν, τοιαῦτά τινα λέγων εἰς τὴν ἐρωμένην του:

« Θέλω, φίλη μου,
ὅταν μαζῆ μου ἔξω θὰ σὲ βλέπωσι,
νὰ σὲ φθονοῦν ὁ κόσμος ὅλος, καὶ σιγὰ
νὰ λέγωσι: « τὴν βλέπετε; καθηγητῆς
ὁ σύζυγός της εἶναι »

Ἐναμφιβόλως οὐδαμῶς εἶναι φιλόδοξος ὁ τοιοῦτος νέος, ὅστις ὄνειρεῖται τοιαύτην θέσιν σήμερον, ὅτε πανεπιστημιακῶς ἔδρας κατέχουσι πρόην μελανωταὶ τῶν τυπογραφείων, οἵτινες ἔγραψαν ὑπὲρ ἑαυτῶν « ὅτι τοὺς ἐσεβάσθησαν οἱ αἰῶνες, οἵτινες διέπραξαν αἰσχιστα πρὸς καπήλευσιν καὶ εἰσβολὴν εἰς τὸ ἀνώτατον ἐνδιαίτημα τῶν Μουσῶν, οἵτινες πυρπολοῦσι διὰ τῶν ἀθλιῶν ὀργάνων τῶν ἐν μέσῳ πανεπιστημίῳ τὸν ἐξελέγξαντα αὐτοὺς τύπον, κατὰ τοῦ ὁποίου προχωροῦσι μέχρι δολοφονίας. Διατί ἄρα ἀφ' οὗ ἐφιλοτιμήθησαν τινὲς τῶν παρ' ἡμῖν ὑπουργῶν νὰ μεταβάλωσιν εἰς ζωολογικὸν μουσεῖον τὸ Πανεπιστήμιον, ὁ Κωστάκης ἢ τις ἄλλος τοιοῦτου φυράματος νὰ μὴ ὄνειροπολῇ καθηγητικὴν ἔδραν ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ; *)

Πάντες ἐνθυμοῦνται τὸν πάταγον ὃν διήγειρεν ἢ ἐν τῷ Ὀλυμπιακῷ ἀγῶνι βράβευσις τῆς Γαμβροῦ πολιορκίας. Ἄφορμῇ τοῦ πατάγου ἐκείνου ὑπῆρξε μονοψηφῶν τις καθηγητῆς, ὁ καταστὰς περιώνυμος διὰ τὴν φράσιν αὐτοῦ, ὅτι εἶναι ὁ μόνος ἐν Ἑλλάδι κατὰ ληλος περὶ τὴν κρίσιν ποιημάτων ὁ κύριος Βλάχος δὲν ἤξιζε νὰ γράψῃ περὶ τούτου ἐν τῷ προλόγῳ του· ἤρκει τὸ ἐκφραστικὸν τῆς κοινωνίας μειδίαμα, δὲ οὐ ἀντημείφθη ὁ σοφὸς καθηγητῆς. Ἐκτὸς τούτου οὐδόλως παράδοξον εἰς αὐτὸν, ἔμπειρον ψυχολόγον, ἀνέκαστος ἄνθρωπος σκέπτεται καὶ κρίνῃ περὶ τῶν πραγμάτων κατὰ τὴν ἐγκεφαλικὴν του ιδιοτροπίαν ἢ κατὰ τὸ πρότυπον, τὸ ὁποῖον ἔχει ἐν τῷ κατόπτρῳ τοῦ οἴκου του καὶ ἀποθανυμάζει . . .

Ὁ Δοξαγὸς τῆς Ἐθνοφυλακῆς εἶναι ἡ κωμῶδιᾳ ἢ ἔχουσα περισσοτέραν πλοκὴν πασῶν τῶν ἄλλων· οἱ χαρακτῆ-

ρες εἶναι ἐν ταῦτοις ἦττον εὐκρινῶς διαγεγραμμένοι ἢ εἰς τὰ πρόσωπα τῆς Γαμβροῦ πολιορκίας· ἐν τῇ κωμῶδιᾳ ταύτῃ γελοιογραφεῖται ἡ μανία ἣτις εἶχε καταλάβει πλείστους, ἄλλωστε ἐντιμοτάτους πολίτας, περὶ τὴν κατάληψιν ἀξιομάτων τῆς ἐθνοφυλακῆς. Ὁ ἥρωσ τῆς κωμῶδιᾳ εἶναι ἀγαθὸς τις ἀστὸς Θεοσίας καλούμενος, διαφλεγόμενος ὑπὸ τῆς δόξης ἀξιωματικοῦ τῆς Ἐθνοφυλακῆς, θυσιάζων πρὸς τούτο τὰ πάντα, καὶ αὐτὴν τὴν ἀδελφήν του, δίδων αὐτὴν ὡς σύζυγον εἰς τινα δικηγορίσκον, ἔχοντα πατέρα κομματάρχην, μεγίστην κεκτημένου πολιτικὴν ἐπιρροὴν ἐν τινι τῶν Ἀθηνῶν συνοικίᾳ.

Ἡ ἐκ τῆς ἀναγνώσεως τῆς κωμῶδιᾳ ταύτης τέρψις εἶναι ζωηροτάτη, καθὸ περιγράφουσα καὶ διακωμῶδουσα πρόσωπα καὶ πράγματα καθ' ἐκάστην συμβαίνοντα ἐν πάσῃ βουλευτικῇ ἢ δημοτικῇ ἢ ἄλλῃ τοιοῦτου εἶδους ἐκλογῇ, ἐν οἴφδηποτε δήμῳ τῆς Ἑλλάδος, ὅπου ἐξέλιπεν ἢ συνείδησις τοῦ Γνωθὶ Σαυτὸν, πλείστοι δὲ πολῖται, οἵτινες ἠδύνατο νὰ ἦναι κάλλιστοι ιδιώται, ἐνασχολούμενοι περὶ ἐντιμὸν τι βιοποριστικὸν ἔργον, παραγνωρίσαντες ἑαυτοὺς ἐξ ἀμέτρου περὶ τὴν πολιτικομανίαν ζήλου, οὐ μόνον κατέσρεψαν ἑαυτοὺς καὶ τὰς οἰκογενείας των, ἀλλὰ καὶ πλείστους συμπολίτας αὐτῶν διέφθειραν διὰ τῆς ὑπαλληλομανίας, ἣν ἐνέπνευσαν εἰς αὐτοὺς. Τὰ στενὰ ὄρια τῆς βιβλιογραφικῆς ταύτης σημειώσεως δὲν ἐπιτρέπουσιν ἡμῖν νὰ προέλθωμεν εἰς ἐκτενεστέραν τοῦ ὑπὸ πᾶσαν ἔποψιν ἀξιολόγου τούτου ἔργου ἀνάλυσιν, συστήνοντες αὐτὸ θερμῶς εἰς τὴν ἀνάγνωσιν πάντων τῶν ἐν Ἑλλάδι πολιτευομένων.

Ἐκ τῶν λοιπῶν τεσσάρων μικρῶν κωμῶδιῶν τῆς συλλογῆς ταύτης ἡ κομψοτέρα καὶ χαριεσττέρα εἶναι ὁ Γάμος ἔνεκα βροχῆς, ἣτις ἰδίως διακρίνεται διὰ τὴν εὐφυῖαν καὶ κομψότητα τοῦ διαλόγου, καθὼς καὶ ἡ ἑτέρα, ἡ ἐπιγραφομένη πρὸς τὸ Θεαθῆναι, ἣτις καὶ τοιξευότροπος ὡς πρὸς τὰ καθ' ἡμᾶς ἦθη, δὲν στερεῖται δροσερᾶς τινος κω-

(*) Σημ. Ὁ γράφων τὴν βιβλιογραφίαν ταύτην οὐδαμῶς σκοπεῖ νὰ προσβάλῃ τὰ ὑπολειπόμενα εἰσέτι γεραρὰ λείψανα τῆς ἀρχαιοτέρας γενεᾶς, ἣτις ἐδόξατο τὸ πανεπιστήμιον· διὰ τῶν ἀνωτέρω μικρῶν ἐκφράσεων ἐννοεῖ ἐκείνους, οὓς πρὸ πολλοῦ κατενόησε καὶ ἐβδελύχθη ἅπασα ἡ νοήμων Ἑλληνικὴ κοινωνία.
N. K.

μικῆς χάριτος, διαπνεύσης ἐν τῇ κωμωδίᾳ ταύτῃ.

Δ'.

Λυπούμεθα διότι ἄκροις μόνον δακτύλοις ἐπελαβόμεθα τῆς ἀναλύσεως τῶν κωμωδιῶν τούτων, καθ' ὅσον ἐπέτρεπον ἡμῖν τὰ στενὰ ὄρια τοῦ περιοδικοῦ, ἢ μᾶλλον ἢ ὑφ' ἡμῶν προβλεπομένη ἀδημονία τοῦ ἀναγνώστου ἀνυπομόνως ἐπιζητούντος τὸ τέλος τῆς διατριβῆς ταύτης. Μίαν μόνην τελευταίαν σύστασιν θέλομεν κάμει ὑπὲρ τοῦ βιβλίου τούτου, νὰ παροτρύνωμεν τὸν ἀναγνώστην τῶν κωμωδιῶν νὰ μελετήσῃ ἐπισταμένως τὸν πρόλογον τοῦ ποιητοῦ. Ἐν σελίσιν ὀλιγωτέραις τῶν δέκα, διὰ γλώσσης εὐφραδοῦς καὶ ἐπιχαρίτου ὁ ποιητῆς διεξέρχεται ἐν συντόμῳ τὴν ἱστορίαν τῆς κωμωδίας ἀπὸ τῆς πρώτης ἀρχῆς αὐτῆς μέχρι τῶν καθ' ἡμᾶς χρόνων. Δὲν ἀσπαζόμεθα καθ' ὀλοκληρίαν ὅλας τὰς περὶ κωμωδίας δοξασίας τοῦ ποιητοῦ, δὲν δυνάμεθα ὅμως ν' ἀρνηθῶμεν ὅτι ἐν τῇ σκιαγραφικῇ ταύτῃ ἐπιθεωρήσει ὁ ποιητῆς ἀπέδειξεν ὅτι γράφων τὰς κωμωδίας, συνέτασεν αὐτὰς μεμελετημένως καὶ ἀπὸ βαθείας τῶν διαφόρων σχολῶν γνώσεως, κλασικῶν τε καὶ ῥωμαντικῶν, ἀπὸ τοῦ Ἀριστοφάνους καὶ τοῦ Πλάτου μέχρι τοῦ Σεξπήρου καὶ τοῦ Μολιέρου....

Τὰ δραματικά ταῦτα ἔργα τοῦ κυρίου Βλάχου δὲν θέλουσιν εἶσθαι οὔτε τὰ πρῶτα, οὔτε τὰ τελευταῖα. Ἀναμένομεν νὰ ἴδωμεν τὸν φίλον ποιητὴν ζωηρότερον καὶ πικρότερον ὑποδύομενον τὸν κόθορνον τοῦ Μενάνδρου καὶ κωμωδοῦντα καὶ χλευάζοντα τὰς ἐλλείψεις καὶ παρεκτροπὰς τῆς συγχρόνου κοινωνίας. Ὅταν ἡ κοινωνία ἡλιθίως παραπαίῃ ἐν τῇ πορείᾳ αὐτῆς, πᾶς πολίτης ἔχει τὸ καθήκον καὶ τὴν ὑποχρέωσιν νὰ συντελέσῃ τὸ καθ' ἑαυτὸν εἰς τὴν καταστροφὴν καὶ τὴν διόρθωσιν τῶν κακῶς τεθειμένων. Ἴσως καθισταμένη καταγελαστός ἡ κοινωνία, ἀνανήψῃ ἐκ τοῦ ληθάργου τῆς ἡμέραν τινα σάφρων καὶ νηφάλιος. Ὁ Ῥαβελαι, ὁ Λουκιανὸς τῆς

Γαλλίας εἶπε τὸ ἐξῆς δίστιχον, ὅπερ παραθέτομεν ἐνταῦθα, ὅπως χρησιμεύσῃ οἷον ἐπιδόρπιον τῆς παρούσης βιβλιογραφίας:

•Mieux est de ris que de larmes escripre,
pour ce que rire est le propre de l' homme.»

N. ΚΑΖΑΖΗΣ

ΜΑΡΙΝΑ

[Μετάφρασις.]

Οἱ πόλεμοι, δι' ὧν ὁ Φερδινάνδος Κόρτεξ κατέκτησε τὸν Μεξικὸν, εἰσὶ γνωστοί· ὅτε ὁ ἔμπλεως ῥομαντικῆς κλίσεως καὶ θρησκευτικοῦ φανατισμοῦ ἵπποτικὸς στρατηγὸς, ἐπεθεώρησε τὴν 10 φεβρουαρίου 1519 τὸν στρατὸν του, ἐν τῷ ἀκρωτηρίῳ τοῦ ἁγίου Ἀντωνίου, οὗτος συνεκροτεῖτο ἐξ 110 ναυτῶν, 550 στρατιωτῶν καὶ 200 Ἴνδῶν, πάντων ἐτοίμων νὰ συμμερισθῶσι τὴν τύχην του. Ἴνδαίτινες εἶχον φροντίσει διὰ τὴν συντήρησιν τοῦ ἱματισμοῦ καὶ διὰ τὰς τροφάς. Ὁ στρατὸς του εἶχε δέκα βαρέα πυροβόλα, τέσσαρα ἐλαφρότερα καὶ πολλὰ πολεμεφόδια· ἐκτὸς τούτων εἶχε καὶ δεκαεξ ἵππους. Μὲ τὰ ἀσήματα ταῦτα μέσα ἐπεχειρίσθη ὁ θαυμάσιος ἀνὴρ τὴν κατάκτησιν χώρας, πεντάκις μεγαλειτέρας τῆς Ἰσπανίας, καὶ τῆς ὁποίας ὁ βασιλεὺς εἶχε στρατὸν ἐκ 500,000 στρατιωτῶν.

Εἰς τὸν χαρακτῆρα τοῦ στρατηγοῦ, τριακοντατριῶν ἢ τριακοντατεσσάρων ἐτῶν ὄντος, ἠνοῦτο ἡ ἀκλόνητος εὐστάθεια τῆς θελήσεως, μετὰ τῆς καρτερίας ἐκείνης, ἣτις, οὔτε ἔνεκεν ἐπικινδύνου ἢ τύχης κακῆς, δύναται νὰ κλονισθῇ ἢ νὰ κορεσθῇ εὐκόλως ἐκ τῶν ἐμποδίων καὶ τῶν ἀπροβλέπτων συμβάντων. Ὁ Κόρτεξ διεκρίνετο διὰ τε τὸ ψυχρὸν αἷμα καὶ τὴν παρρησίαν αὐτοῦ, διὰ τε τὴν ἀτομικὴν ἀνδρίαν καὶ τὴν πονηρίαν· ἀλλὰ δὲν πιστεύομεν ὅτι ἤθελεν ἐπιτύχει εἰς τὸ μέγα καὶ τολμηρὸν ἐπιχειρήμα του, εἰ δὲν ἐγίνωσκε νὰ ἐπωφελεῖται κατὰ μέγα μέρος ἐκ τῶν τυχαίων περιστά-

σεων. Οὐ μικρὸν ὤφειλε τὴν ἐπιτυχίαν του, ἵνα μὴ εἴπωμεν κατὰ μέγα μέρος, εἰς ἐνεργείας Ἰνδῶν συμμάχων, τοὺς ὁποίους ἠρέθισεν ἐναντίον τοῦ Μοντεζούμα, ἀλλ' ἰδίως εἰς τοῦτο συνεισέφερον ἢ ἔξοχος εὐφυΐα ὄντος τὸ ὁποῖον ἢ καλὴ του τύχη, κατὰ τὰς ἀρχὰς τῆς ἐκστρατείας, ἔρριψεν εἰς χεῖράς του, ἢ θαυμασία ἐκείνη γυνή, τῆς ὁποίας τὸ ὄνομα, καὶ σήμερον ἔτι, προφέρεται ἐν Μεξικῷ μετὰ σεβασμοῦ καὶ ἀγάπης.

Ὁ Κόρτεζ κατήλθεν εἰς νέαν Ἰσπανίαν καὶ ἐνίκησε τοὺς Ταβασκάνους εἰς εὐτυχῆ τινα μάχην, πρὸς τῆς ὁποίας τὴν εὐτυχῆ ἔκβασιν συνετέλεσαν πρὸ πάντων οἱ ἱππῶται τῆς Καστιλλίας, διότι οἱ κάτοικοι, οἵτινες οὐδέποτε εἶχον ἰδεῖ ἵππον, ἐνόμιζον ὅτι ἵππος καὶ ἱππεὺς ἦσαν ἓν· ἰδόντες αὐτοὺς, κατελήφθησαν ὑπὸ θανατηφόρου τρόμου, καὶ ἀφῆκαν τὰ ὄπλα. Ὁ Κόρτεζ ἔλαβεν ἐκ τῶν ἠττηθέντων, μεθ' ὧν εἰρήνην ἐποίησατο, πλοῦσια δῶρα, μετὰ τῶν ὁποίων καὶ εἴκοσι δούλας, ὁ δὲ στόλος ἔπλεεν ἤδη τόσον πλησίον τοῦ Μεξικῷ, ὥστε ἠδύνατό τις ἐκ τοῦ πλοίου νὰ βλέπῃ τοὺς κατοίκους. Ἐντὸς ὀλίγου ἔφθασαν εἰς τὴν νῆσον Σαγικουνούλαν. Ὁ καιρὸς ἦτο εὐδιδιος. Σωροὶ κατοίκων αὐτοχθόνων συνῆλθον εἰς τὰ παραθαλάσσια, ἵνα ἴδωσι μετ' ἴσης ἐκπλήξως καὶ περιεργείας τὸ ἀγνωστον θέαμα προελεύσεως εὐρωπαϊκοῦ στόλου· ἦτο δὲ ἑσπέρα τῆς μεγάλης πέμπτης, καὶ ἐπειδὴ κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην, πνέουσιν εἰς τὴν θάλασσαν ἔτι βόρειοι ἄνεμοι ἐνίοτε, ὁ Κόρτεζ ἐσκόπει νὰ ἀγκυροβολήσῃ ἐκεῖ. Μόλις τοῦτο ἐγένετο, ἦλθεν ἀπὸ τῆς πλησίον ἀκτῆς ἐλαφρὰ λέμβος πρὸς τὸ πλοῖον, Ἰνδοὶ δ' ἀνῆλθον εἰς αὐτὸ μὲ ὄλην τὴν ἐμπιστοσύνην, κομίζοντες δῶρα, καρπούς, ἄνθη καὶ μικρὰ χρυσὰ κοσμήματα, τὰ ὁποία ἀντήλλαξαν μετὰ χαρᾶς ἀπὸ τῶν κοινοτέρων πραγμάτων, ἅτινα προσεἴλκυσαν τὴν περιέργειάν των. Κατὰ κακὴν ὁμῶς τύχην, οὐδεὶς ἐνόει τὴν γλῶσσάν των, καὶ ἦτο δύσκολον νὰ συνεννεῶνται διὰ σημείων. Ἐν τοιαύτῃ στενοχωρίᾳ εὐρισκόμενοι, εἶπον εἰς τὸν στρατη-

γὸν ὅτι μία ἀπὸ τὰς δούλας αὐτοῦ, τὰς ὁποίας τῷ ἐδώρησαν οἱ ἠττηθέντες Κατσίκοι τοῦ Ταβασκάν, γεννηθεῖσα ἐν Μεξικῷ, γνωρίζει καὶ τὴν διάλεκτον ταύτην. Ἡ δούλη προσεφέρθη καὶ ὠφέλησεν ἐξαιρέτως ὡς διερμηνεύς. Ἡ Μαρίνα, οὕτως ὠνομάζετο ἡ νέα Ἰνδῆ, ἐγεννήθη εἰς Παϊνάλλα, εἰς τὴν ἐπαρχίαν Κοατακαυάλτο, εἰς τὰ νότια ὄρια τοῦ βασιλείου τοῦ Μεξικῷ. Ὁ πατὴρ αὐτῆς, πλούσιος καὶ ἰσχυρὸς Κατσίκος, ἀπέθανεν, ὅταν αὕτη ἦτο ἀκόμη νεωπάτη, ἢ μήτηρ ὁμῶς αὐτῆς ὑπανδρευθεῖσα ἐκ νέου καὶ γεννήσασα υἱὸν, ἠθέλησεν ἵνα τὸ παιδίον τοῦτο τὸ ἐκ δευτέρου γάμου λάβῃ τὴν νόμιμον τῆς Μαρίας κληρονομίαν. Ἐπομένως παρέδωκε κρυφίως τὴν κόρην τῆς εἰς τινὰς ξένους ἐμπόρους, λέγουσα ὅτι ἀπέθανεν αὕτη. Οἱ ἐμποροὶ παρέδωκαν τὴν κόρην εἰς τὸν Κατσίκον τοῦ Ταβασκάν, ὅστις πάλιν τὴν ἐδώρησεν εἰς τοὺς Ἰσπανούς. Κατὰ τὴν εἰς τὴν πόλιν ἐκείνην διαμονὴν τῆς, εἶχε μάθει διαφόρους διαλέκτους τῆς χώρας, καὶ οὕτω αὕτη ἦτο τὸ μέσον, διὰ τῶν φιλολογικῶν τῆς γνώσεως, δι' οὗ κατάρθου ὁ Κόρτεζ νὰ συνεννοῆται μετὰ τῶν Ἀτζέκων.

Ἡ Μαρίνα ἦτο νέα εἰσέτι καὶ πεπρωκισμένη διὰ τῶν συνήθων προσωπικῶν θεληγῆτρων. Οἱ εἰλικρινεῖς καὶ ἐκφραστικοὶ αὐτῆς χαρακτήρες, τὸ γενναῖον ὕφος καὶ τὰ ἐξαισία δῶρα τοῦ σώματος τῆς, ἀνταπεκρίνοντο πρὸς τὴν χαρίεσσαν αὐτῆς μορφήν. Ὁ Κόρτεζ, γνωρίζων νὰ ἐκτιμᾷ τὰς ἐκδουλεύσεις, τὴν κατέστησε διερμηνέα του, καὶ ἐντὸς ὀλίγου οικιακῆν του. Ἀπὸ τῆς εὐνοίας, μέχρι τοῦ ἔρωτος, εἶναι πολλάκις ἐν βῆμα. Οὕτω συνέβη καὶ ἐνταῦθα. Ἡ καθημερινὴ θέα τόσων ἐξαισιῶν θεληγῆτρων, ἀνέφλεξε τὴν καρδίαν τοῦ Ἰσπανοῦ, καὶ ἡ Μαρίνα συνεμερίσθη τῶν τρυφερῶν αὐτοῦ αἰσθημάτων. Ὁ Κόρτεζ ἦτο ἤδη εἰς ἀνδρικὴν ἡλικίαν. Τὸ ἀνάστημά του μέτριον, ὠχρότης καὶ μεγάλοι μέλανες ὀφθαλμοί, παρείχον εἰς τὸ πρόσωπόν του ἐκφρασιν φιλόφρονος σοβαρότητος· τὸ σῶμά του ἦτο ἰσχυρὸν,

τὸ στήθος ἐξωγκωμένον, οἱ ὄμοι εὐρεῖς, τὰ μέλη νευρώδη καὶ ἀνάλογα. Ἡ ἐνδυμασία οὐδὲν ἐδείκνυε καταπληκτικὸν καὶ πομπῶδες, ἀλλ' ἦτο πλουσία καὶ εὐάρεστος· ἔφερον ὀλίγα κοσμήματα, μεγάλης μὲν ἀξίας, ἀλλὰ πάντοτε τὰ αὐτά. Τὸ ἦθος ἐλεύθερον εἰς στρατιωτικὸν, ἤρμοξε μὲ τὸν χαρκτηῖρά του. Ἡ Ἰνδὴ ἠγάπα τὸν ὠραῖον χλωμὸν ἄνδρα, ὅπως καὶ οὗτος αὐτήν, ὅστις καὶ τὴν κατέστησε σύντροφόν του. Τὴν δὲ σύζυγόν του Καταλίαν, ἐκ τῆς ἀρχαίας οἰκογενείας τῆς Γρενάδης Ζουαρέζ καταγομένην, εἶχεν ἀφήσει εἰς τὴν νῆσον Κούβαν. Ὁ ἔρωσ εὐκόλως ἐκμανθάνει τὰς γλώσσας, ἐπομένως καὶ ἡ Μαρίνα γρήγορα ὠμίλησε τὰ Καστιλλιανὰ, καὶ ἀπέδωκεν εἰς τὸν ἄνδρα τῆς καρδίας της, ὡς διερμηνεὺς καὶ διπλωματικὸς μεσίτης, τὰς οὐσιωδεστέρας ὑπηρεσίας.

Ἡ σταθερότης καὶ ἰλαρότης, μεθ' ἧς ἡ Μαρίνα ὑπέφερε τὰ βάρη τῆς εἰς τὰ στρατόπεδα ζωῆς, ἐπέσυραν τὴν γενικὴν ὑπόληψιν καὶ πάντες προσεκύνησαν εἰς τὰς ἐξόχους αὐτῆς ιδιότητας. Μακρὰν τοῦ νὰ ἐπιδείξῃ τὴν φυσικὴν δειλίαν καὶ ἀδυναμίαν τοῦ φύλου της, δὲν ἐφοβείτο οὐ μόνον οὐδένα μόχθον, ἀλλὰ καὶ τὸ πᾶν ἔπραττεν ἵνα ἐνθαρρύνῃ εἰς δυσχερεῖς τινὰς περιστάσεις τοὺς στρατιώτας, ἐν ᾧ ἀφ' ἐπέρου προσεπάθει νὰ καταπραῦνῃ τὴν δυστυχίαν τῶν συμπατριωτῶν της.

Κατὰ τὴν πρὸς τὸ Μεξικὸν ὁδοιπορίαν, ἔσωσεν ἡ Μαρίνα τὸν στρατὸν, διὰ τοῦ ἐξῆς τρόπου. Εἶχον φθάσει εἰς Καλούλαν, ἔνθα τοὺς ὑπέδεχθησαν καλῶς· ἀλλ' ἐντὸς ὀλίγου ἠλλάξαν τὰ πράγματα, καὶ διάφορα ἐνδόσιμα ἔδειξαν κίνδυνον. Ὁ Κόρτεξ ἐφοβείτο πολὺ, καὶ ἐντὸς ὀλίγου ἔλαβε διὰ τῆς Μαρίνης σαφεῖς ἀποδείξεις ὅτι ὁ φόβος του δὲν ἦτο ἀβάσιμος. Διὰ τῆς ἀξιαγαπήτου συμπεριφορᾶς της, εἶχε κατακτήσει τὴν φιλίαν τῆς συζύγου Κατσίκου τινὸς τῆς Καλούλας, ἣτις τὴν παρέκάλεσε πολὺ νὰ τὴν ἐπισκεφθῇ, καὶ δι' ἡ βεβαιότητός της, τῇ ὑπέδειξεν ὅτι διὰ τῆς ἐπισκέψεως ταύτης ἡδύνατο ν' ἀ-

ποφύγῃ τὴν τύχην ἣτις περιέμενε τοὺς Ἰσπανούς. Ἡ διερμηνεὺς, ἐννοοῦσα τὴν φύσιν τῆς τάσεως ταύτης, ἐφαίνετο σύμφωνος καὶ ὑπεκρίνετο ὅτι καὶ αὐτὴ εἶναι λίαν δυστυχής, ἔνεκα τοῦ τρόπου τῶν λευκῶν, οἵτινες καὶ αὐτήν, ὡς ἔλεγεν, ἐκράτησαν εἰς ἀκούσιον αἰχμαλωσίαν. Οὕτως ἡ Μαρίνα ἀπέκτησε τὴν πίστιν τῆς εὐπίστου Καλουλανῆς, καὶ κατώρθωσε νὰ μάθῃ ὅλον τὸ σχέδιον, καθ' ὃ οἱ Ἰσπανοὶ ἔπρεπε νὰ προσβληθῶσι καὶ φουεθῶσι κατὰ τὴν ἀναχώρησίν των, δοθέντος σημείου. Ἡ Μαρίνα δὲν ἐδίστασε νὰ κάμῃ χρῆσιν τῶν ὄσων ἤκουσε, καὶ εἶπε τὰ πάντα εἰς τὸν Κόρτεξ, ὅστις διέταξεν ἀμέσως νὰ φυλακισθῇ ἡ σύζυγος τοῦ Κατσίκου, καὶ νὰ ἐξετασθῇ αὐστηρῶς. Ἡ ἀδύνατος γυνὴ ἐπεβεβαίωσε τὰ ὑπὸ τῆς ὠραίας διερμηνέως λεχθέντα καὶ ὁ Κόρτεξ ἔλαβε τὰ μέτρα του τοσοῦτον καλῶς, ὥστε ἡδύνατο νὰ ἐκδικήσῃ τὴν ἐπιούσαν τὴν προδοσίαν διὰ τρομερᾶς αἰματοχυσίας. Ἡ συνωμοσία εἶχε σχεδιασθῆ τοσοῦτον καλῶς, ὥστε εἶχον προσδιορίσει καὶ ἐκείνους ἐκ τῶν Ἰσπανῶν, οἵτινες ὄφειλον νὰ θυσιασθῶσι εἰς τοὺς θεοὺς. Διὰ τῆς Μαρίνης ἐσώζετο ὁ στρατός.

Αἱ ἐκδουλεύσεις της ὅμως δὲν περιωρίσθησαν μέχρις ἐδῶ. Μετὰ τὴν πρῶτην εἰς τὸ Μεξικὸν εἴσοδον, ἡ Μαρίνα μετὰ τοῦ φίλου της, διεξήγαγον ἀπάσας τὰς πρὸς τὸν Μοντεζούμαν καὶ τοὺς Ἀτζέκους διαπραγματεύσεις. Ἐσπευσεν αὐτὴ νὰ ἐξηγήσῃ εἰς τὸν αὐτοκράτορα, διὰ τῆς χρυσοῦς φωνῆς της, τὰ ὑψηλὰ δόγματα τῆς θρησκείας τοῦ Ἰησοῦ· ἀλλὰ ματαίως, οὗτος δὲν ἠθέλησε ν' ἀφήσῃ τὴν θρησκείαν τῶν πατέρων του. Ὅποίαν ἐπιρροὴν εἶχεν αὐτὴ, ἐξάγεται ἐκ τοῦ ὅτι ὁ Κόρτεξ ὠνομάζετο Μαλυντσίβιν ὑπὸ τῶν Ἀτζέκων, τουτέστιν αὐθέντης τῆς Μαρίνης ἢ Μαλιγκές.

Πλησίον τῆς Μαρίνης, ἐλησμόνησεν ὁ κατακτητὴς νικητὴς τοὺς δεσμοὺς τῆς πρώτης συζύγου αὐτοῦ μετὰ τῆς Δόνας Καταλίνας, τῆς μὴ ἀγαπωμένης

γυναϊκός. Ἐγκαίρως ἔπρεπε ν' ἀναμνησθῆ τῆς συζυγοῦ ταύτης. Ὅτε ἀνεκτίσθη τὸ κατεστραμμένον Μεξικόν, ὁ Κόρτεζ ἐνδιεφέρετο νὰ λάβῃ πληθυσμὸν ἢ πρωτεύουσα· τούτου ἕνεκα διέταξεν ἕκαστος νυμφευμένου Ἰσπανὸν νὰ φέρῃ πλησίον του ἐντὸς δεκαοκτῶ μηνῶν τὴν γυναῖκά του· ἠπέιλησε μάλιστα ἀσπληρῶς ολους τοὺς ἀγάμους, ἂν δὲν ἐπληθύνοντο συζυγοί, ἐντὸς τοῦ διαστήματος τούτου. Ὁ στρατηγὸς δυσκόλως κατῴρθωσε τούτο, πλὴν ἔδειξε τὸ καλὸν παράδειγμα. Ἡ σύζυγός του Δόνα Καταλίνα τοῦ Ζουαρέζ, εὐρίσκετο μεταξὺ τῶν εἰς νέαν Ἰσπανίαν μεταναστευσάντων. Ἐφαίνετο εἰς τοὺς ἔξω ὅτι ἔξη εἰς πλήρη μετ' αὐτῆς ἀρμονίαν, καὶ μ' ὅσῃν εἶχε πρὸς αὐτὴν ἀπέχθειαν, ἦτο ἀρκουντως συνετὸς ὥστε νὰ μὴ προδώσῃ τὰ αἰσθήματά του εἰς τὸν κόσμον. Τρεῖς μῆνας μετὰ τὴν ἀφίξιν της, ἀπέθανεν ἡ Δόνα Καταλίνα· τὸ συμβᾶν τούτο ἔδωκεν ἀφορμὴν εἰς τὰς αἰσχροτέρας φήμας· δικαίως ἢ ἀδίκως τὶς δύναται νὰ τὸ κρίνῃ;

Ὁ Κόρτεζ ἐξεστράτευσε τὸ 1524 κατὰ τῆς Χουδουρας, ἡ Μαρίνα εὐρίσκετο πάλιν πλησίον του, καὶ τελευταίαν ἴσως φοράν ἡ παρακινητικὴ ὑποταγή της, δὲν εὐρίσκειν, ὡς πρότερον, ἠχῶ εἰς τὸ στήθος τοῦ νῦν ἀντιβασιλέως, ἢ ἴσως ὑπῆρχον ἄλλαι αἰτίαι· ἀρκεῖ· ὁ Κόρτεζ ἐκστρατεῦεν πρὸς τὴν Χουδούραν, ἐχωρίσθη τῆς πιστῆς αὐτοῦ συντρόφου, ἧτις ὑπὲρ τὸ δέον τὸν ἠγάπησε, καὶ τῷ προσέφερεν ἀναριθμήτους ἐκδουλεύσεις ὡς διερμηνεύς· ἔδωκε τὴν Μαρίναν σύζυγον εἰς τὸν Καστιλλανὸν ἱππότην Δὸν Ζουὰν Ξαμεριλλον· πρὶν τὴν ἀποχωρισθῆ, συνέβη συγκινητικὴ σκηνή.

Ὅτε ὁ στρατὸς, κατὰ τὰς πρώτας ἡμέρας τῆς πορείας του, ἔφθασεν εἰς τὴν πατρίδα τῆς ὠραίας διερμηνεύς Κοατσακουάλτο, διέμεινεν ἡμέρας τινὰς ὁ Κόρτεζ ἐκεῖ, ἵνα συζητήσῃ με τοὺς Κατσίκους, τοὺς βασιλεῖς τῶν περιχώρων, διαφόρους ὑποθέσεις κυβερνητικὰς καὶ θρησκευτικὰς. Μεταξὺ τῶν πρὸς τὸν σκοπὸν τούτου προσκεκλημένων προσώ-

πων, εὐρίσκετο καὶ ἡ μήτηρ τῆς Μαρίνας, συνοδευομένη ὑπὸ τοῦ υἱοῦ αὐτῆς. Οἱ Ἰσπανοὶ ἐξεπλάγησαν ἐκ τῆς ὁμοιότητος τῆς εὐγενούς Ἰδίης πρὸς τὴν φίλην τοῦ στρατηγοῦ. Αἱ δύο γυναῖκες ἀμέσως ἀνεγνωρίσθησαν, μολοῦσι δὲν εἶχον ἰδεῖ ἀλλήλας ἀπὸ τὸν καιρὸν τοῦ ἀποχωρισμοῦ των. Βεβαίως ἐστενοχωρήθη ἡ καρδιά τῆς σκληρᾶς μητρὸς, ἧτις κατέπεσεν εἰς κάθισμα, ὅτε ἐνεθυμήθη τὴν σκληρότητα της, ἀλλ' ἡ Μαρίνα προσεπάθησε νὰ καθυστερήσῃ τὸν φόβον της, βεβαιούσα αὐτὴν ὅτι οὐδὲν ἠθέλε πάθει. Τρέχουσα πρὸς τοὺς προϊσταμένους, ἐβεβαίουν αὐτοὺς ὅτι ἡ μήτηρ της δὲν ἤξευρε τί ἔκαμνεν, ὅταν ἐπώλησεν εἰς κακὴν ὥραν τὴν κόρην της εἰς τινὰς ἐμπόρους, καὶ ὅτι τὴν συγχωρεῖ ἐξ ὅλης αὐτῆς καρδίας. Ἐπειτα περιεπτύχθη τὴν γραιῖαν τρυφερότατα, καὶ τῇ ἐδώρησε πάντας τοὺς λίθους καὶ τὰ κοσμήματα, τὰ ὅποια ἔφερε μεθ' αὐτῆς. Διὰ συγκινητικὴ ὑπήρξεν ἡ στιγμή τῆς ἀναγνωρίσεως μετὰ τῆς μητρὸς της, εὐρισκομένης πλησίον τοῦ υἱοῦ της καὶ τῆς θυγατρὸς της, πλησίον τοῦ ἐνδόξου κατακτητοῦ.

Πιθανὸν εἶναι ὅτι ἡ Μαρίνα, μετὰ τὸν χωρισμὸν ἀπὸ τοῦ Κόρτεζ, διήγε τὰς ἡμέρας της εἰς τὰ κτήματα, τὰ ὅποια τῇ ἐδώρησεν εἰς τὴν πατρίδα της. Ἐκτοτε ἐξαλείφεται τὸ ὄνομά της ἐκ τῆς ἱστορίας· ἀλλ' ἔμεινε τοῦτο πάντοτε εἰς τὴν εὐγνώμονα ἀνάμνησιν καὶ τῶν Ἰσπανῶν καὶ τῶν αὐτοχθόνων. Πολλὰ ἰνδικὰ ἄσματα ἀναμνησκουσι τὰς ἀρετὰς αὐτῆς, καὶ τὰ μυθιστορήματα ἀκόμη ἀναφέρουσιν ὅτι τὸ φρόνημα αὐτῆς φυλάττει τὸ Μεξικόν. Οἱ δὲ χωρικοὶ βλέπουσι συνεχῶς τὸ φάσμα ἡγεμονίδος, δροσιζόμενον τὸ ἑσπέρας ἄνω τῶν σπηλαίων τοῦ αὐτοκρατορικοῦ λόφου Χαπολτέπεκ.

Ἡ Μαρίνα ἐγέννησε μετὰ τοῦ Κόρτεζ υἱὸν, Μαρτίνον Κόρτεζ καλούμενον. Οὗτος ἔφθασεν εἰς μεγάλα ἀξιώματα καὶ ἔλαβε μάλιστα καὶ τὸν μεγαλόσαυρον τοῦ ἀγίου Ἰακώβου. Κατόπιν τὸν ὑποπτεύθησαν ὡς ἔνοχον ἐσχάτης προ-

δοσίας, καὶ οὔτε αἱ ἕκτακοι ἐκδουλεύσεις τῶν γονέων του, οὔτε τὰ ἴδια ἑαυτοῦ προτερήματα, ἠδυνήθησαν ν' ἀναχαιτίσωσι τὴν σκληροτάτην καταδίωξίν του. Κατὰ τὸ 1568 ὁ υἱὸς τοῦ Φερδινάνδου Κόρτεζ ὑπεβλήθη αἰσχροτάτα εἰς τὰ βασανιστήρια, εἰς τὴν αὐτὴν ἐκείνην πόλιν, τὴν ὁποίαν ἐκεῖνος εἶχε κατακτήσει διὰ τὸ στέμμα τῆς Ἰσπανίας.

A. I. ΟΛΥΜΠΙΟΣ

ΚΑΤΑΔΙΚΟΥ ΑΘΩΟΤΗΣ

ΔΙΗΓΗΜΑ

(Συνέχεια, ὄρα φυλ. δ')

— Ἐφημέριε, νομίζω ὅτι εἰμπορεῖτε νὰ υπάγετε νὰ κοιμηθῆτε, εἶπεν ὁ ἰατρὸς σπογγίζων τὸ μέτωπον· εἶμαι βέβαιος τώρα ὅτι θὰ τὸν σώσωμεν.

Τότε πρῶτον ὁ Δωβιὰν ἐζήτησε τοὺς ὀφθαλμοὺς τῆς Λουκίας, ἀλλὰ δὲν τοὺς συνήνητσε διότι ἡ νεαρὰ γυνὴ ἀκούσασα τοὺς λόγους τοῦ ἰατροῦ ἐρρίφθη γονυπετῆς καὶ ἐφάνη προσευχομένη ἐν θέρμῳ.

Πρὸ πολλοῦ εἶχε φανῆ ἡ ἡμέρα. Πρὸ τῆς οἰκίας εἶχε σχηματισθῆ ὄμιλος χωρικῶν καὶ ἐργατῶν τῶν ὁποίων αἱ θορυβώδεις συνομιλίας ἐμαρτύρουν ποίαν ἐντύπωσιν εἶχε παραγάγει εἰς τὰ πέριξ ἡ εἶδησις δολοφονίας ἀνθρώπου πλουσίου καὶ εἰς ὅλους σεβαστοῦ. Ἡ ταραχὴ τοῦ εἴδους ἐκείνου τῆς ὀμηγύρεως ἐδιπλασιάσθη αἰφνης καὶ ἔλαβε μανιώδη χαρακτῆρα εἰς τὴν θεὰν τοῦ Καληχέρη τὸν ὁποῖον δύο χωρικοὶ ὑπὸ τὴν ὀδηγίαν τοῦ Πικέτου ἔφερον ἐν θριάμβῳ μὲ τὰς χεῖρας δεδεμένας ὀπισθεν τῆς ράχους. Βλασφημίας, ἀπειλαί, κραυγαὶ θανάτου ἐξ ὧν ἐν τοιαύταις περιστάσεσιν ὁ λαὸς πάντοτε εὐμοιρεῖ, εἰς τὰ μεσημβρινὰ κλίματα πρὸ πάντων, ὑπεδέχθησαν διὰ τρομακτικῆς συμφωνίας τὸν ὑποτιθέμενον αὐτουργὸν τῆς δολοφονίας. Ἐκ τῶν ὑβρεῶν ἔμελλον νὰ μεταβῶσιν εἰς τὰς

λιθοβολήσεις καὶ ἴσως ἐκ τῶν λιθοβολήσεων εἰς τὰς μαχαίρας, ὅταν ἡ συνάθροισις εὐρέθη αἰφνης διηρημένη εἰς δύο. Ἔνεκα ἀμάξης ἐρχομένης ἐν μεγάλῳ τάχει καὶ ἐκ τῆς ὁποίας ἐπήδησεν ἀνὴρ μελανεῖμων, σοβαρὸς καὶ αὐστηρᾶς φυσιογνωμίας.

— Ἐν ὀνόματι τοῦ νόμου, ἀνέκραξε δι' ἐπιτακτικῆς φωνῆς, μὴ ὑψώση κανεῖς τὴν χεῖρα ἐπ' αὐτοῦ τοῦ ἀνθρώπου.

Ἀναγνωρίζαντες τὸν εἰσαγγελέα τοῦ δικαστηρίου τῆς Ρεόλης οἱ λυσοσδέστεροι παρήτησαν τὸν τρόπον ἐκείνον τῆς συνοπτικῆς διαδικασίας καὶ σιγήσαντες ὀπισθοχώρησαν βήματά τινα. Ὁ εἰσαγγελεὺς ἀφοῦ ἠρώτησε τὸν Πικέτον διέταξε νὰ λύσωσι τὸν κατηγορούμενον τοῦ ὁποίου τὰ πλήρη πηλοῦ ἐνδυματα καὶ πλήρες μωλώπων πρόσωπον ἐμαρτύρουν ὅτι δὲν ἐνέδωκεν εἰμὴ μετὰ πάλην ἀπηλπισμένην. Ὁ εἰσαγγελεὺς ἀνέθεσε προσωρινῶς τὴν φύλαξίν του εἰς τοὺς ἀνθρώπους ἐκείνους οἵτινες ἐκουσίως εἶχον ἀναλάβει τὴν σύλληψίν του· ἔπειτα εἰσῆλθεν ἐν τῇ οἰκίᾳ διὰ νὰ ἐξακολουθήσῃ τὴν ἀνάκρισιν δι' ἣν ἀπεσταλμένος ἦλθε νὰ τὸν ζητήσῃ κατὰ τὸ μεσονύκτιον.

IV

Χάρις εἰς τὰς ἐνδελεχεῖς φροντίδας τὰς ἐπιδαφιλενομένας αὐτῷ ὁ Κ. Γορσὰξ εἶχεν ἐπαναλάβει μικρὸν κατὰ μικρὸν δυναμίν τινα καὶ ὅλας τὰς αἰσθήσεις του, ἂν καὶ δὲν ἐπανέκτησεν ἀκόμη τὴν δυναμιν τοῦ ὀμιλεῖν. Μέχρις οὗ ἔλθῃ εἰς κατάστασιν νὰ ὑποστῇ ἀνάκρισιν, ὁ εἰσαγγελεὺς ἠρέυνησε τὰ μέρη καὶ συνήθροισε μετὰ λεπτομερεστάτης προσοχῆς τὰ ἀντικείμενα τὰ χρησιμεύοντα ὡς ὑλικά ἀποδείξεις μέλλουσαι νὰ ἐκτυλιχθῶσι βραδύτερον ἐν τῇ διαδικασίᾳ. Μετὰ τῶν συναθροισθέντων ἐν τῇ οἰκίᾳ προσώπων, ἐν μόνον ἐμαρτύρησεν ἐκ προκαταβολῆς ὅτι εἶχεν ἰδεῖ φεύγοντα τὸν δολοφόνου· ἦτο ὁ Ἀρθούρος Δωβιὰν, ὅστις ἠναγκάσθη νὰ ἐπαναλάβῃ τὴν ἡμιψευδῆ διήγησιν τῆς ὁποίας ὁ Πικέτος

παρεμόρφωσεν ἤδη λεπτομερείας τινάς.

— Λοιπὸν, κύριε, εἶπεν ὁ δικαστικὸς ἄρχων, ὁ κηπουρὸς ἀπατάται βεβαιῶν ὅτι πιστεύετε νὰ ἀνεγνωρίσατε τὸν καλούμενον Καληχέρην ἐν τῷ ἀνθρώπῳ ὅστις ἀνερριχάτο τὸν τοίχον;

— Δὲν εἶδον τὸ πρόσωπόν του, δὲν εἶναι λοιπὸν δυνατὸν νὰ τὸν ἀνεγνώρισαι, ἀπεκρίθη ὁ Ἀρθοῦρος, ὅστις ὑπέγραψε τὴν κατάθεσίν του διὰ χειρὸς σταθερᾶς, ἀπόφασιν ἔχων νὰ σώσῃ ἔστω καὶ διὰ ψευδορκίας τὴν τιμὴν τῆς γυναικὸς ἢ τὴν ἡγάπα.

Περαιωθεῖσάν τῶν προανακρίσεων τούτων, ὁ εἰσαγγελεὺς, ὅστις ἔσπευδε νὰ φθάσῃ εἰς τὸν κύριον σκοπὸν τῆς ἀνακρίσεώς του φέρων εἰς ἀντιπαράστασιν τὸ θῦμα καὶ τὸν κατηγορούμενον, ἐπέστρεψεν εἰς τὸ δωμάτιον τοῦ Κ. Γορσᾶζ. Ἐπλησίασε πρὸς τὴν κλίνην τοῦ γέροντος, ὅστις, μὲ ὄλην τὴν ἀτουίαν του, κατέβαλεν ἀγῶνά τινα διὰ νὰ ἀνεγερθῇ καὶ ἐφάνη ὡσεὶ εὐχαριστῶν αὐτὸν διὰ βλέμματος ἐν τῷ ὁποίῳ ἔλαμπεν ἡ νοημοσύνη.

— Δὲν εἶναι ἀκόμη εἰς κατάστασιν νὰ ὀμιλήσῃ, εἶπε μὲ χαμηλὴν φωνὴν ὁ ἱατρὸς πρὸς τὸν δικαστικὸν ἄρχοντα· ἀλλ' ἀκούει καὶ ἐννοεῖ ὅσα τοῦ λέγουσι.

— Κύριε, εἶπε τότε ὁ εἰσαγγελεὺς κλίνων ἐπὶ τῆς κλίνης, μετ' ὀλίγον, ἐλπίζω ὅτι θὰ δυνηθῆτε νὰ μᾶς δώσετε διὰ ζώσης τὰς πληροφορίας τὰς ὁποίας περιμένει ἡ δικαιοσύνη διὰ νὰ τιμωρήσῃ τὴν ἀπόπειραν τῆς ὁποίας ἐγένεατε θῦμα. Μέχρις οὐ ὅμως δυνηθῆτε νὰ ὀμιλήσετε, εὐαρεστηθῆτε, σᾶς παρακαλῶ, νὰ μοῦ ἀποκριθῆτε διὰ νευμάτων... Κηρίον εὐρεθὲν ἐπὶ τοῦ γραφείου, μᾶς κάμνει νὰ ὑποθέσωμεν ὅτι ὁ δολοφόνος μετεχειρίσθη φῶς, τοῦλάχιστον προσπαθῶν νὰ διαπράξῃ τὴν κλοπὴν. Κατὰ τὴν στιγμὴν ἐκείνην ἴσως ἠδυνήθητε νὰ τὸν ἰδῆτε. Εἶναι ὀρθὴ ἢ εἰκασία αὕτη; Εἶδατε τὸν φονέα;

Ὁ Κ. Γορσᾶζ ἔκαμε μετ' ἀγωνίας βεβαιωτικόν τι νεῦμα.

— Ἐὰν σᾶς τὸν παρουσιάσῃ θὰ τὸν ἀνεγνωρίζατε;

Ὁ γέρον ἐπανέλαβε τὸ αὐτὸ κίνημα

μετὰ πλειοτέρας ἐνεργητικότητος, ἐνῶ ἔκφρασις φρίκης ἐξωγραφεῖτο ἐν τοῖς ὀφθαλμοῖς του.

— Κύριε, εἶπεν ὁ ἱατρὸς λαμβάνων κατὰ μέρος τὸν εἰσαγγελέα, ὀφείλω νὰ σᾶς εἶπω ὅτι κατὰ τὴν στιγμὴν ταύτην θὰ ἦτο ἐπικίνδυνος ἡ ἀντιπαράστασις. Ἡ κατάστασις τοῦ πληγωμένου εἶναι ἀκόμη πολὺ ἐπισφαλῆς, καὶ ἡ θέα τοῦ φονέως θὰ τῷ ἐπιφέρῃ ἀναγκαίως συγκίνησιν ἢ φρόνιμον ἢ θελεν εἶσθαι νὰ ἀποφύγωμεν.

— Καὶ ἐγὼ ἀκριβῶς διότι θεωρῶ τὴν κατάστασιν τοῦ πληγωμένου ὡς λίαν ἐπισφαλῆ, ἀπεκρίθη ὁ εἰσαγγελεὺς, θεωρῶ ἀδύνατον νὰ ἀναβάλω ἀντιπαράστασιν ἣτις μόνη δύναται νὰ ρίψῃ φῶς ὀριστικὸν ἐπὶ τῆς ὑποθέσεως ταύτης. Πρὸς τὸ συμφέρον τῆς κοινωρίας καὶ τὸ τοῦ κατηγορουμένου, δὲν πρέπει νὰ παραμελήσω τὸ μόνον μέσον τοῦ νὰ ἐπιβεβαιώσω ἀδιστακτῶς τὴν ἀλήθειαν. Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Κ. Γορσᾶζ τί θὰ μείνῃ; ὕλικα ἐνδείξεις, προκαταλήψεις μᾶλλον ἢ ἦττον σοβαραὶ, ἀλλ' οὐδεὶς μάρτυς αὐτόπτης, ἀφοῦ ὁ Κ. Δωβιὰν ἐπιμένει ὅτι δὲν ἀνεγνώρισε τὸν φεύγοντα. Πρέπει λοιπὸν νὰ ἐπωφεληθῶμεν ἄνευ ἀναβολῆς ἐκ τῆς ὑγιοῦς διανοητικῆς καταστάσεως τοῦ πληγωμένου, καταστάσεως ἣτις δύναται ἀπὸ στιγμῆς εἰς στιγμὴν νὰ χειροτερεύσῃ.

— Ἀνατιρρήτως θὰ χειροτερεύσῃ ἐὰν εισάξτε τὸν δολοφόνου εἰς τὸ δωμάτιον τοῦτο, εἶπεν ὁ ἱατρὸς μετὰ φωνῆς ζωηρᾶς.

— Μοὶ ἐγγυᾶσθε διὰ τῆς τιμῆς σας, ἠρώτησεν ὁ εἰσαγγελεὺς, ὅτι ὁ Κ. Γορσᾶζ θὰ ζῇ ἀκόμη αὔριον τὴν πρωΐαν;

— Οὐδεὶς εἶναι βέβαιος ὅτι θὰ ζῆσῃ μέχρι τῆς αὔριου, ἀπεκρίθη ὁ ἱατρὸς, ἀποφυνῶν νὰ ἀπαντήσῃ ἀπ' εὐθείας· πράξετε ὅπως βούλεσθε. Διαμαρτυρόμενος ἐναντίον μέτρου ὅπερ δύναται νὰ ἀποβῇ ἀπαίσιον εἰς ἄνθρωπον ἐμπιστευμένον εἰς τὰς φροντίδας μου, ἐξεπλήρωσα τὸ καθήκον μου.

— Καθὼς θὰ ἐκπληρώσω καὶ ἐγὼ τὸ ἰδικόν μου, ἀνακαλύπτων τὸν ἐνοχον ἀδιάφορον διὰ ποίας θυσίας.

— Ἔστω καὶ ἐὰν ἡ θυσία αὐτὴ ἦτο ὁ θάνατος ἑνὸς γέροντος; ἠρώτησεν ὁ ἰατρὸς μετὰ γενναίας παραφορᾶς.

— Κύριε, ἀπήντησεν ὁ δικαστικὸς ἄρχων μὲ ὕφος αὐστηρὸν, ὀμιλεῖτε ὡς ἀπόστολος τῆς ἀνθρωπότητος· ὅθεν ὀφείλω νὰ μὴ θεωρῶ ὡς προσβλητικὸς τοὺς λόγους σας. Ἐγὼ εἶμαι ὁ ἀντιπρόσωπος τῆς κοινωρίας, καὶ ὀφείλετε νὰ ἐννοήσετε καὶ ὑμεῖς ὅτι μὲ εἶναι ἀδύνατον νὰ προδώσω τὴν ἀποστολήν μου, οἰαδήποτε καὶ ἂν ἦναι ἐνίοτε ἡ αὐστηρότης αὐτῆς. Διψοῦμαι ἕνεκα τῆς μεταξὺ ἡμῶν διεγερθείσης διαφωνίας, ἂν καὶ ἀληθῶς εἰπεῖν ὁ χαρακτήρ αὐτῆς εἶναι ὅλως τίμιος, ἀφοῦ ἀποδεικνύει ὅτι ἀμφότεροι γνωρίζομεν τὰ καθήκοντα ἡμῶν. Εἰς τὴν θέσιν σας θὰ ἐφερόμην ἴσως ὡς ὑμεῖς· ἐπιτρέψατέ μοι δὲ νὰ πιστεύω ὅτι εἰς τὴν θέσιν μου θὰ ἐπράττετε καὶ ὑμεῖς τὸ αὐτό.

Οἱ δύο ἄνδρες ἀπεχωρίσθησαν μετ' ἀμοιβαίας σοβαρότητος. Ἐνῶ ὁ εἰσαγγελεὺς ἐξήρχετο τοῦ δωματίου διὰ νὰ διατάξῃ νὰ εἰσάξωσι τὸν κατηγορούμενον, ὁ ἰατρὸς ἐπλησίασε τὸν Δωβιᾶν καὶ τὸν ἐφημέριον, οἵτινες, ἀφ' ἧς στιγμῆς ὁ Κ. Γορσᾶξ ἐπανέλαβε τὰς αἰσθήσεις του, ἴσταντο εἰς γωνίαν τιμὰ, μακρὰν τῶν βλεμμάτων του· ὁ ἱερεὺς, διὰ νὰ μὴ ἀφήσῃ τὸν πληγωμένον νὰ ἐννοήσῃ ὅτι ἡ κατάστασις του ἐφαίνετο τοσοῦτον σοβαρὰ ὥστε νὰ καταστήσῃ ἀναγκαίαν τὴν ἐπέμβασιν τῶν θρησκευτικῶν βοηθειῶν· ὁ Ἀρθούρος, ὑπὸ τῆς αἰδημοσύνης ἐκείνης ἠγίς γεννᾶ ἐν ταῖς καρδίαις τῶν τιμίων ἀνθρώπων τὴν πεποίθησιν ὅτι προσέβαλον ἀνεπανορθώτως τὴν τιμὴν ἀνδρὸς σεβαστοῦ.

— Ἐφημέριε, εἶπεν ὁ ἰατρὸς μετὰ δυσηρησημένου ὕφους, ἡ ἀνθρωπίνη δικαιοσύνη σχεδὸν δὲν εἶναι ἀνθρωπίνη. Ὄφείλετε νὰ ἀποτείνετε διδαχὴν ἐπὶ τοῦ ἀντικειμένου τούτου. Ἐνῶ ὑμεῖς κρύπτετε φιλανθρώπως τὸ ῥάσον σας διὰ νὰ μὴ φοβίσετε τὸν δυστυχῆ τούτον, ὁ εἰσαγγελεὺς ἐπιδεικνύει τὸ ἐπάγγελμά του. Ἀρκεῖ νὰ συμπληρώσῃ τὴν ἀνάκρισίν του καὶ ὀλίγον φροντίζει διὰ τὰ

λοιπά. Θὰ εἰσάξῃ τὸν δολοφόνον εἰς τὸ δωμάτιον τούτο. Τῷ εἶπον ὅτι δὲν ἐγγινώμαι περὶ οὐδεὸς, ἀλλ' ἐκεῖνος ἐπιμένει. Ἄς πράξῃ ὅ,τι θέλει· ἐγὼ νίπτω τὰς χεῖρας.

— Πρέπει νὰ λάβετε τὴν κυρίαν Γορσᾶξ, εἶπεν ὁ Ἀρθούρος εἰς ὃν κατ' ἐκείνην τὴν στιγμὴν ἡ Δουκία ἐνέπνευσε τόσον οἶκτον ὅσον καὶ ἔρωτα.

— Αὐτὸ ἤθελα νὰ εἰπῶ, ἐπανέλαβεν ὁ ἰατρὸς. Σεῖς μόνον, ἐφημέριε, δύνασθε νὰ ἐπιτύχετε. Δάβετε τὴν λοιπὸν, καὶ μὴ τὴν ἀφήσετε νὰ ἐπανέλθῃ. Ἐὰν λάβωμεν ἀνάγκην ὑμῶν, θὰ στείλω νὰ σᾶς ζητήσω· ἀλλ' αὐτὴ ἂς μὴ εἰσέλθῃ πλέον ἐδῶ. Ἐχει ὄργανισμὸν νευρικὸν, εἰς τὸ ἔπακρον εὐερέθιστον, καὶ φοβοῦμαι μήπως τὸ αἷμα ἀναβῆ εἰς τὸν ἐγκέφαλόν της. Κλείσατε αὐτὴν εἰς τὸ δωμάτιόν της· θὰ ἀναβῶ ὅταν δυνηθῶ νὰ ἀπουσιάσω ἐντεῦθεν. Ἴσως θὰ ἀναγκασθῶ νὰ τὴν φλεβοτομήσω.

— Σᾶς φαίνεται πρᾶγματι ἡ κατάστασις τῆς ἐπικίνδυνος; ἠρώτησεν ὁ Δωβιᾶν ἀνησυχήσας διὰ τοὺς λόγους ἐκείνους.

— Φίλιπτε κύριε, τῷ εἶπεν εἰς τὸ ὦτιον ὁ ἰατρὸς, ἡ κατάστασις νεαρᾶς γυναικὸς φοβερὰ νευρικῆς καὶ νυμφευμένης μὲ γέροντα εἶναι πάντοτε ἐπικίνδυνος.

Χρῶμενος τῇ διπλῇ αὐτοῦ ἐξουσίᾳ, ἦτοι τῆς ἡλικίας καὶ τοῦ ἱερατικοῦ χαρακτήρος, ὁ ἐφημέριος κατῴρθωσε νὰ ὀδηγήσῃ τὴν Δουκίαν ἐκτὸς τοῦ δωματίου. Καθ' ἣν στιγμὴν ἐξήρχοντο καὶ οἱ δύο, ὁ εἰσαγγελεὺς ἐπέστρεφεν ἀκολουθούμενος ὑπὸ τοῦ Καληχέρη, τὸν ὁποῖον ἐκράτουν ἐκατέρωθεν δύο χωρικοὶ, ἐβελονταὶ φύλακες του. Εἰς τὴν θέαν τοῦ δολοφόνου τοῦ συζύγου της, ἡ κυρία Γορσᾶξ ἀπέστρεψε τὴν κεφαλὴν καὶ ἐκλονίσθη εἰς τὸν βραχίονα τοῦ ἱερέως ὅστις ἔσπευσε τὴν πορείαν λέγων χαμηλοφώνως·

— Ἐν τοιαύτῃ μεγάλῃ συμφορᾷ, σὲ εὐχαριστῶ Θεέ μου· δὲν εἶναι τέκνον τῆς ἐνορίας μου.

Ὁ κατηγορούμενος καὶ ἡ συνοδία του ἐστάθησαν εἰς τὴν εἴσοδον τοῦ δωμα-

τίου, ἐνῶ ὁ εἰσαγγελεὺς ἐπροχώρει μόνος πρὸς τὸν πληγωμένον ὅπως τὸν προδιαθέσει εἰς τὴν τοιαύτην συνέντευξιν.

— Ἴδου ἡ κρίσιμος στιγμή, εἶπεν ὁ ἰατρός πρὸς τὸν Δωβιάν· βοηθήσατέ με, διότι αὐτοὶ οἱ ὑπηρεταὶ εἶναι τόσον ἀδέξιοι ὥστε δὲν πρέπει νὰ περιμένωμεν παρ' αὐτῶν οὐδεμίαν συνδρομήν. Περάσατε τὸν βραχίονα ὑπὸ τὸ προσκεφάλαιον καὶ ὑποστηρίξατε τὸν Κ. Γορσᾶς· εἰς τὴν παροῦσαν θέσει, δὲν εἰμπορεῖ νὰ ἰδῇ τὸν ἄνθρωπον τὸν ὁποῖον φέρουν, καὶ πρέπει νὰ προσπαθήσωμεν νὰ βραχύνωμεν τὴν τελετήν.

Ἐπί τῆς εἰσαγγελεὺς ἀφοῦ ἐβεβαιώθη ὅτι ὁ πληγωμένος, εἰ καὶ ἄλαλος ἀκόμη, ἐνοεῖ τὴν σκηνὴν ἧτις ἔμελλε νὰ συμβῇ, καὶ ἐφαίνετο δυνάμενος νὰ τὴν ὑποστή, ἔνευσεν εἰς τὸν Καληχέρην νὰ πλησιάσῃ. Ὁ κατάδικος ἔρριψε γύρω του ἄγριον βλέμμα καὶ ἐφαίνετο ὑπολογίζων τὰς πιθανότητας φυγῆς τῆς ὁποίας ὁμως ἀνεγνώρισεν τὸ ἀδύνατον· ἐγκαρτερῶν τότε, ἐπροχώρησε βραδέως καὶ ἔμεινεν ἀκίνητος δύο βήματα ἀπὸ τοῦ θύματός του, μὲ κεφαλὴν χαμηλωμένην, μὲ πρόσωπον πελιδνὸν καὶ ταρασσόμενον ὑπὸ γενικοῦ κλονισμοῦ τὸν ὁποῖον παρετήρησαν ὅλοι οἱ παρευρισκόμενοι.

— Τόσο σκληρὴ ζωὴ ἔχει αὐτὸς ὁ γεροκατεργάρης! ἐσκέφθη βλέπων ἀνοικτούς καὶ προσηλωμένους ἐπάνω του τοὺς ὀφθαλμοὺς τοῦ Κ. Γορσᾶς τοὺς ὁποίους ἐνόμιζε κλεισθέντας διὰ παντός.

Ἡ ἐπαπειλουμένη κρίσις διетρανῶθι πάραυτα. Εἰς τὴν θέαν τοῦ φονέως, ὁ γέρον, μὲ ὄλην τὴν ἐνεργητικότητά του, ἤσθάνθη τρόμον τοῦ ὁποῖου τὴν βιαιότητα ἐμαρτύρησεν αἰφνιδία ἀλλοίωσις τῶν χαρακτήρων. Ἦδη ὠχρότατος, ἐπελιδνώθη ἔτι μᾶλλον· τὰ βλέφαρά του ἐκλείσθησαν καὶ ἡ κεφαλὴ του ἐκυλίσθη ἐπὶ τοῦ προσκεφαλαίου, ὡς εἰν ἡ θεὰ τοῦ κακούργου συνεπλήρωσε τὸ ἔργον τοῦ ἐγχειριδίου του. Ἐνῶ ὁ ἰατρός ἔσπευδε νὰ προετοιμάσῃ τονικόν τι, ὁ Ἀρθούρος, ὅστις διὰ τοῦ ἐνὸς βραχίονος ὑπεστήριξε τὸν πληγωμένον, ἔκλινε διὰ νὰ τῷ δώσῃ νὰ ὀσφρανθῇ ἀρωματικῶν

ἄλας. Κατ' αὐτὴν τὴν στιγμήν ὁ Κ. Γορσᾶς ἤνοιγεν ἐκ νέου τοὺς ὀφθαλμοὺς· εἶδε τότε πλησίον τοῦ προσώπου του τὴν μορφήν τοῦ ἀνθρώπου χάριν τοῦ ὁποῖου τὸν ἐπρόδωσεν ἡ Λουκία. Τὸν παρετήρησεν ἐπὶ τινα χρόνον μὲ ὕφος ἐννεὸς, ὡς ὅταν παρατηρῇ τις ὀπτασίαν τὴν ὁποῖαν ὁ ὀρθὸς λόγος δὲν ἐπιτρέπει νὰ πιστεύωμεν· ἀλλ' αἴφνης ἐπὶ τῶν χαρακτήρων του, τοὺς ὁποίους ὁ θάνατος ἐφαίνετο ἤδη συστρέφας ἐντὸς τῆς παγερᾶς χειρὸς του, φλόξ ἀνήφθη· τὸ μῖσος, ἡ ἀγανάκτησις, ἡ μανία, ἡ ἐκδίκησις, ὅλα τὰ αἰμοχαρῆ πάθη, τὰ ὁποῖα ἀπὸ τῆς προτεραίας κατέτρωγον τὴν καρδίαν του, ἀνεπήδησαν ἐκ τῶν ὀφθαλμῶν του δι' ἐνὸς μόνου βλέμματος. Ἄνευ βοηθείας καὶ διὰ κινήματος ἀπιστευτῶς βιαίου, ὁ γέρον ἀνεσηκώθη, ἔπειτα ἐξέτεινε τὴν χεῖρα πρὸς τὸν Ἀρθούρου τὸν ὁποῖον τὸ κίνημα ἐκεῖνο ἐξέπληξε καὶ τὸν ἐπλήρωσε δεισιδαίμονος τρόμου. Ὅπως ὀμιλήσῃ δὲ κατέβαλε σπασμωδικοὺς ἀγῶνας οἵτινες ἐπὶ τέλους συνέτριψαν τὰ δεσμὰ ὑφ' ὧν ἡ γλῶσσά του ἐκρατεῖτο μέχρις ἐκείνης τῆς στιγμῆς.

— Ὁ δολοφόνος! ὁ δολοφόνος! ἀνέκραξε διὰ φωνῆς ἧτις ἐφαίνετο ἐξερχομένη ὡς ἀπὸ πτώματος.

Κεραυνὸς πίπτων εἰς τὸ δωμάτιον μόλις θὰ παρήγεν ἐντύπωσιν ὁμοίαν ἐκείνης ἣν παρήγαγεν ἡ τρομερὰ καὶ ἐκδικητικὴ ἐκείνη ἀναφώνησις. Ὁ Δωβιάν ἔμεινεν ἄφρονος καὶ ἀναυδος, ὡς εἰν ἡτο ἔνοχος· μεῖδιμα εὐθὺς διήλθε τὰ χεῖλη τοῦ κακούργου. Ὁ εἰσαγγελεὺς καὶ ὁ ἰατρός ἀντήλλαξαν ἐκφραστικὸν βλέμμα· ὁ τελευταῖος δὲ οὗτος πλησιάζων τὸν πληγωμένον, τῷ ἔλαβε τὸν βραχίονα καὶ τῷ ἐψηλάφησε τὸν σφνυμὸν.

— *Aegri somnia*, εἶπεν ἀποτεινόμενος πρὸς τὸν δικαστικὸν ἄρχοντα.

— Ὅχι, δὲν εἶναι ὄνειρον ἀσθενοῦς, εἶπε μετὰ φωνῆς ἀγρίας μὲν ἀλλ' ἀκουσμένης· τὸ αἷμα τὸ ὁποῖον ἀπώλεσα δὲν μοῦ ἀφῆρεσε τὴν διάνοιαν. Ἐχω ὄλον τὸ λογικόν μου· σὰς βλέπω ὅλους... Εἰσθε ὁ Κ. Μαλλὲ... Ὑμεῖς, εἰσθε ὁ Κ.

Καρινιέ, εἰσαγγελεύς τῆς 'Ρεόλης· ὁ ἐφημέριος ἐξήλθε πρὸ ὀλίγου ἐκ τοῦ δωματίου μετὰ τῆς συζύγου... Ἰδοὺ τινὲς ἐκ τῶν ἐργατῶν μου, καὶ ὁ ἄνθρωπος αὐτὸς... ἐξηκολούθησε δεικνύων διὰ μανιώδους χειρονομίας τὸν Ἄρθουρον, ὁ ἄνθρωπος αὐτὸς εἶναι ὁ δολοφονήσας με.

— Ἡ εἰσέτι ἀσθενὴς ὄρασίς σας σὰς ἀπατᾷ βεβαίως, εἶπεν ὁ εἰσαγγελεύς ὅστις, ὡς ὁ Κ. Μαλλέ, ἐπέμενε πιστεύων ὅτι ὁ πληγωμένος δὲν εἶχε πλήρεις τὰς διανοητικὰς του δυνάμεις· στραφῆτε πρὸς τοῦτο τὸ μέρος, δὲν ἀναγνωρίζετε ὡς φονέα σας τὸν ἄνθρωπον ὅστις εἶναι ἐδῶ, εἰς τὰ δεξιὰ μου;

— Μὴ ἀνοησίας, κύριε εἰσαγγελέα, ἀνέκραξεν ὁ Καληχέρης· βλέπετε καλὰ ὅτι ἀνεγνώρισε τὸν ἄλλον, προσκαλῶ μάρτυρας ὅλους ἐδῶ.

Ἐν τῷ γέρον κατέστειλε τὴν φρίκην τὴν ὁποίαν τῷ ἐνέπνευεν ἡ θεὰ τοῦ κακούργου, καὶ τὸν παρητήρησε πρὸς στιγμὴν μετὰ προσπεποιημένης ἀταξίας.

— Ὁ ἄνθρωπος αὐτὸς, εἶπεν, ὀνομάζεται Καληχέρης· εἶναι ἐργάτης τοῦ κηπουροῦ μου. Δὲν εἶναι αὐτὸς ὁ δολοφονήσας με... ἀλλ' ἐκεῖνος, σὰς λέγω, ὁ Ἄρθουρος Δωβιάν... Ἐκτελέσατε τὸ καθήκόν σας, κύριε εἰσαγγελεῦ· δὲν ἔχω ἴσως νὰ ζήσω εἰμὴ στιγμὰς τιμας μόνου, ἀς γράψωσι τὴν κατάθεσίν μου. Ἐὰν ἀποθάνω, σὰς ἐξορκίζω ὅλους νὰ ἐπαναλάβετε ἐνώπιον τῶν ἐνόρκων τοὺς τελευταίους λόγους μου... Γράψατε... ὄχι, δότε μοι κουνδύλιον, θὰ ἔχω τὴν δύναμιν νὰ γράψω μόνος μου.

— Μάτια μου δουλειά, εἶπε καθ' ἑαυτὸν ὁ Καληχέρης ἀναπνέων εὐκολώτερον ἢ πρότερον· ἐὰν ὅλοι οἱ ἐργιδῶται μου ἦσαν τόσον στρογγυλοὶ εἰς τὰς ὑποθέσεις των, δὲν θὰ ἦτο διόλου δυσάρεστος ἡ ἐργασία μου. Φαίνεται ὅτι ὁ γεροπανούργος δὲν ἐχῶνευσεν ἀκόμη τὴν μεταξωτὴν κλίμακα τοῦ μεγάλου μελαγχρικοῦ· αὐτὸ μὲ συμφέρει.

Ἐν τῷ Δωβιάν δὲν εἶχε προφέρει οὐδὲ λέξιν· θῆμα ἐκδικήσεως τῆς ὁποίας δὲν ἠδύνατο νὰ ἀποφυγῇ τὴν ῥομφαίαν χω-

ρὶς νὰ ἀτιμάσῃ δημοσίως γυναῖκα ἀγαπωμένην, ἔμεινε σιωπῶν ὑπὸ ἐγκαρτερήσεως καὶ περιφρονήσεως.

— Κύριε, εἶπεν ὁ εἰσαγγελεύς μετ' ἀμηχανίας εἰς ἡν σπανίως ἐκτίθενται οἱ ἄνθρωποι τῆς δικαιοσύνης, ὅσον παρὰ δόξος καὶ ἂν φαίνεται εἰς ἡμᾶς ὅλους ἡ κατάθεσις τοῦ Κ. Γορσᾶζ, μὲ εἶναι ἀδύνατον νὰ μὴ τὴν μνημονεύσω κατὰ γράμμα εἰς τὰ πρακτικὰ μου.

— Ἐνεργήσατε τὸ καθήκόν σας, κύριε, ἀπεκρίθη ὁ Δωβιάν σοβαρῶς.

Ἐπὶ τῇ προσκλήσει τοῦ Κ. Καρινιέ, ὁ γέρον διηγήθη ἐν λεπτομερεία τὴν δολοφονίαν ἧς ἐγένετο θῆμα ἢ κατάθεσις του ὑπῆρξεν ἀληθῆς ὑφ' ὅλας τὰς ἐπὶ ψεῖς, ἐξαιρέσει μιᾶς. Εἰς πείσμα ὅλων τῶν γενομένων αὐτῷ ἐκ μέρους τοῦ ἐρωτῶντος παρατηρήσεων, ὑποκαθίστα εἰς τὸ ὄνομα τοῦ ἀληθοῦς φονέως τὸ τοῦ ἐραστοῦ τῆς Δουκίας. Καθ' ἡν στιγμὴν ἐλάμβανε τὴν γραφίδα διὰ νὰ ὑπογράψῃ τὴν κατάθεσιν ἧτις ἔμελλε νὰ στείλῃ εἰς τὴν λαιμητόμον ἄνθρωπον ἀθῶον, ὁ ἐφημέριος εἰσήρχετο εἰς τὸ δωματίον. Εἰς τὴν θέαν τοῦ λειτουργοῦ θρησκείας ἐπιτασσούσης τὴν συγχώρησιν τῶν προσβολῶν, ὁ Κ. Γορσᾶζ ἠσθάνθη στιγμιαίον δισταγμὸν, ταχέως πνιγέντα ὑπὸ τοῦ μίσους· διὰ χειρὸς στερεᾶς εἰσέτι ὑπέγραψε τὸ ἔγγραφον καὶ ἐπανέπεσεν ἀμέσως ἐπὶ τοῦ προσκεφαλαίου ἐξαντληθεὶς ὑπὸ τῶν φοβερῶν ἀγώνων τοὺς ὁποίους εἶχε καταβάλλει ὅπως ἐξασφαλίσαι τὴν ἐκδίκησίν του ἐμπιστευόμενος αὐτὴν εἰς πράξιν αὐθεντικὴν.

— Ἐτελείωσεν; ἠρώτησε τὸν εἰσαγγελέα ὁ ἰατρός· ἰδοὺ αὐτὸς ἡμιαποθανών νομίζω ὅτι τοῦτο σὰς ἀρκεῖ. Δὲν ἐμάθατε ὅσα ἠθέλετε νὰ ἠξεύρετε;

— Ἐμαθον πᾶν ὅ,τι ἐπεθύμουν, ἀπεκρίθη ὁ Κ. Καρινιέ μὲ ὕφος περιφρονητικὸν σκέπτεσθε περὶ τῆς καταστάσεως τοῦ Κ. Γορσᾶζ; πιστεύετε ἀκόμη ὅτι ἐν τῇ παραδόξῳ ταύτῃ καταθέσει ἐνυπάρχει ἐξαψὶς πυρετοῦ;

— Καὶ ἡ ζωὴ μου ἂν ἐξηρτᾶτο ἐκ τούτου, ἀπεκρίθη ὁ ἰατρός, πάλιν δὲν θὰ ἠδύναμην νὰ ψευσθῶ πρὸς τὴν συνειδή-

σίν μου. Ὁ Κ. Γορσαῆς δὲν ἔχει πυρετὸν κατ' αὐτὴν τὴν στιγμήν, καὶ ἠξεύρει κάλλιστα τί λέγει. Λέγει ἄρα γε τὴν ἀλήθειαν; ἰδοὺ ὅ,τι ἀγνωῶ.

— Καὶ ὑμεῖς, κύριε, δὲν μὲ βοηθεῖτε διὰ τῶν φώτων σας; εἶπεν ὁ εἰσαγγελεὺς πρὸς τὸν ἐφημέριον ὅστις μαθὼν τὴν κατάθεσιν τοῦ γέροντος ἔμεινε βεβηθισμένος εἰς ἄφωνον ἔκστασιν.

— Ἀληθῆς χριστιανὸς θὰ συνεχώρει, ἀπεκρίθη ὁ γέρον ἱερεὺς πρὸς ὃν ἡ Λουκία εἶχεν ἐξομολογηθῆ.

— Τί θὰ συνεχώρει; ἠρώτησεν ὁ εἰσαγγελεὺς.

Ὁ ἐφημέριος ἐνόησεν ὅτι μίαν λέξιν ἐὰν ἐπρόφερε περισσότερον θὰ ἐπρόδιδε τὸ μυστήριον τῆς ἐξομολογήσεως.

— Ὁ Θεὸς βλέπει τὰς καρδίας, ἐπαρέλαβε διὰ συγκεκινημένης φωνῆς· αὐτὸς μόνος δύναται νὰ φωτίσῃ τοὺς ἀνθρώπους ὧν ἡ ἀποστολὴ εἶναι τὸ ἀπονέμειν τὴν δικαιοσύνην. Αὐτὸς δύναται νὰ κηρύξῃ τὴν ἀθωότητα καὶ νὰ τιμωρήσῃ τὸν ἔνοχον.

— Ἐπεθύμουν νὰ ἐγνώριζα τὴν γνώμην σας, εἶπεν ὁ εἰσαγγελεὺς ἐπιμένων· φρονεῖτε τὸν Κ. Δωβιανὸν ἔνοχον τοῦ ἀποδιδομένου αὐτῷ φόνου;

— Τὸν φρονῶ ἀθῶον, κύριε, ἀπεκρίθη ἐνθέρμως ὁ ἱερεὺς.

— Πῶς λοιπὸν ἐξηγεῖτε τὴν διαγωγὴν τοῦ Κ. Γορσαῆς;

Ὁ ἱερεὺς ἐταπείνωσε τοὺς ὀφθαλμοὺς καὶ ἔμεινε σιωπῶν. Ὁ Κ. Καρινιέ, ὅστις εἶχε καθήσει ἔμπροσθεν γραφείου διὰ νὰ ἀναγνώσῃ ἐκ νέου τὸ πρακτικόν, ἔκλινε τὴν κεφαλὴν ἐπὶ τῶν χειρῶν του καὶ ἐτήρησεν ἐπὶ τινα χρόνον τὴν σκεπτικὴν ταύτην στάσιν.

— Μὲ φέρει εἰς ἀμηχανίαν ἡ ἀπόπειρα τῆς κλοπῆς, εἶπε τέλος ὀμιλῶν πρὸς ἑαυτόν· διαπράττονται φόνοι εἰς ὅλας τὰς τάξεις τῆς κοινωίας· ἀλλ' αὐτὴ ἡ κλοπὴ! ἰδοὺ τὸ ἀνεξήγητον· ἀνθρώπος πλούσιος δύναται νὰ δολοφονήσῃ ἕνεκα ζηλοτυπίας, ἕνεκα ἐκδικήσεως, ἀλλ' οὐχὶ ὑπὸ ἀπληστίας. Τὸ πάθος γεννᾷ τὸν φόνον, ἡ ἀνάγκη γεννᾷ τὴν κλοπὴν· ἐδῶ ὑπάρχει ἴσως τὸ πά-

θος, ἀλλὰ ποῦ εἶναι ἡ ἀνάγκη; — Ὁ Κ. Δωβιανὸς ἔχει περιουσίαν, δὲν εἶναι ἀλήθεια; εἶπε χαμηλοφώνως ἀποτεινόμενος πρὸς τὸν ἱατρὸν.

— Ναί, ἐὰν τοῦ ἀφήκε τὸ χαρτοπαίγνιον, ἀπεκρίθη οὗτος διὰ τῆς αὐτῆς φωνῆς.

— Ἄ! εἶναι χαρτοπαίκτης! εἶπεν ὁ εἰσαγγελεὺς.

— Χαρτοπαίκτης ὀλίγον ἠφανισμένος, πιστεύω, ἐπαρέλαβεν ὁ Κ. Μαλλέ-τὸν εἶδον τινὲς εἰς Βορδῶ χάνοντα ἐν μιᾷ ἑσπέρᾳ δώδεκα χιλιάδας φράγκα.

— Τότε ἀλλάσσει τὸ ζήτημα, εἶπεν ὁ εἰσαγγελεὺς ἐφ' οὗ οἱ λόγοι τοῦ ἱατροῦ ἐνεποίησαν ζωηρὰν ἐντύπωσιν· ἐσκεπτόμην πρὸ ὀλίγου ὅτι δὲν δύναται νὰ ὑπάρξῃ ἀποτέλεσμα ἄνευ αἰτίας· ἀλλὰ τὸ χαρτοπαίγνιον εἶναι αἰτία. Ἠξεύρετε τὸ ἀξίωμα: Ἀρχίζει τις ἀπατώμενος καὶ τελευτᾷ ἀπατῶν. Τελευτᾷ ὅμως ἐνίοτε διὰ χείρους τρόπου. Δὲν εἶδομεν τὸν κόμητα Χὸρν δολοφονοῦντα γέροντα τοκογλύφον διὰ νὰ κλέψῃ τὰ χρήματά του;

— Δίδετε εἰς ἀπερισκέπτους λόγους ἐξήγησιν ὅλως ξένην τῶν σκέψεών μου, ἔκραξεν ὁ ἱατρὸς ἐπιπληκτικῶς.

— Τὸ ἐξηγεῖν εἶναι τὸ ἐπάγγελμα ἀμφοτέρων ἡμῶν, ἀπεκρίθη ψυχρῶς ὁ Κ. Καρινιέ. Μεταβαίνετε ἐκ τῶν συμπτωμάτων εἰς τὴν ἀσθένειαν· ἐγὼ μεταβαίνω ἐκ τῶν ἐνδείξεων εἰς τὸ ἔγκλημα, ἐκ τῶν ὑπονοιῶν εἰς τὴν ἀπόδειξιν.

Ὁ εἰσαγγελεὺς ἠγέρθη καὶ πλησιᾶσας τὸν Ἀρθοῦρον ὅστις, καθ' ὅλην ταύτην τὴν σκηνὴν, εἶχε τηρήσει τὴν αὐτὴν σταθερὰν καὶ σιωπηλὴν στάσιν.

— Κύριε, τῷ εἶπε μετὰ σοβαρᾶς ἀβροφροσύνης, ἔχετε νὰ ἐπιφέρετε παρατήρησιν τινα εἰς ὅσα ἠκούσατε;

— Οὐδεμίαν, κύριε, ἀπεκρίθη ὁ νεανίας μετὰ φωνῆς ἐν ᾗ διεφαινετο συγκίνησις ματαίως συνεχομένη· δὲν ἀνήκει εἰς ἐμὲ νὰ διαφιλονεικῶ τὴν κατηγορίαν ἧς εἶμαι τὸ ἀντικείμενον, μήτε νὰ ζητήσω νὰ διασκεδάσω τὴν πλάνην τοῦ Κ. Γορσαῆς. Ἐν τῇ καταθέσει μου, εἶπον τὴν ἀλήθειαν· εἶναι λοιπὸν ἀνωφε-

λές νὰ προσθέσω τίποτε. Φρονῶ ἀνάξιον ἐμοῦ νὰ διαμαρτυρηθῶ ὑπὲρ τῆς ἀθωότητός μου περὶ ἧς οὐδεὶς ἐνταῦθα ἀμφιβάλλει.

Ἐρριψεν ἐκφραστικὸν βλέμμα ἐπὶ τῆς κλίνης τοῦ γέροντος, ὅστις ἀπεκρίθη εἰς τὴν ἐκκλησίαν ἐκείνην τοῦ κατηγορουμένου διὰ μειδιάματος μόνον ἐν τῷ ὁποίῳ κατεφαίνετο ὁ θρίαμβος ἀδιαλλάκτου μίσους καὶ ἀμειλικτου ἐκδικήσεως.

— Ἡξεύρει τὰ πάντα, ἐσκέφθη ὁ Ἀρθούρος, καὶ ζητεῖ τὸν θάνατόν μου. Θὰ τὸν εὐχαριστήσω, ἐὰν, διὰ νὰ σωθῶ, ἦναι ἀνάγκη νὰ καταστρέψω τὴν Λουκίαν.

Κατ' αὐτὴν τὴν στιγμήν δύο χωροφύλακες, οἵτινες πρὸ μικροῦ ἔφθασαν ἐκ Ρεόλης, διέβησαν πρὸ τοῦ παραθύρου, διὰ τοῦ ὁποίου ἐξηκόντισαν βλέμμα περιέργων. Εἰς τὴν θέαν των ὁ Καληχέρης ἠσθάνθη τὸν αὐτοματικὸν τρόπον ὃν ἐμπνέουσιν πάντοτε εἰς τοὺς κακούργους οἱ ἄνθρωποι τῆς ἐξουσίας, ὁ Δωβιὰν συνέσπασε τὴν ὄφρυν καὶ τὰ χεῖλη του συνεστάλησαν ἐλαφρῶς.

— Αὐτοὶ οἱ ἄνθρωποι ἦλθον ἐδῶ διὰ νὰ μὴ δραπετεύσω; ἠρώτησε τὸν εἰσαγγελέα μετὰ κατηγορησμένης εἰρωνείας.

— Εἰμπορῶ νὰ σᾶς προσφέρω θέσιν εἰς τὸ ὄχημά μου, ἀπεκρίθη ὁ δικαστικὸς ἄρχων, ὅστις εἰς τὴν ὑπερήφανον στάσιν τοῦ νεανίου ἠσθάνθη εἰδός τι ἀκουσίου σεβασμοῦ.

— Θὰ μᾶς συνοδεύσωσι καὶ αὐτοί; ἐπανέλαβεν ὁ Δωβιὰν, μᾶλλον ἀνησυχῶν διὰ τὴν ἀτιμίαν ἢ διὰ τὸν κίνδυνον τῆς θέσεώς του.

— Ὅχι, ἐὰν μὲ ὀρκισθῆτε ὅτι δὲν θὰ ἀποπειραθῆτε νὰ φύγετε.

Ὁ Ἀρθούρος ἐμειδίασε περιφρονητικῶς.

— Δύο μόνον εἶδη ἀνθρώπων ὑπάρχουσιν οἵτινες φεύγουσιν, εἶπεν, ὁ ἀνανδρὸς καὶ ὁ ἐνοχος. Δὲν εἶμαι μήτε τὸ ἓν μήτε τὸ ἄλλο. Δύνασθε λοιπὸν νὰ ἐμπιστευθῆτε εἰς τὸν λόγον τῆς τιμῆς μου. Τώρα δὲ ἐπιτρέψατέ μοι νὰ σᾶς ζητήσω ἄλλην μίαν χάριν.

[ΠΑΡΘΕΝΩΝ — ΕΤΟΣ Δ΄.]

— Εἰπέτε, κύριε, εἶπεν ὁ εἰσαγγελεύς.

— Ἄς ἀναχωρήσωμεν ἀμέσως, ἐπανέλαβεν ὁ Ἀρθούρος σπεύδων νὰ ἐξέλθῃ τοῦ μέρους ἐκείνου, διότι ἐφοβεῖτο μήπως ἐπιστρέφουσα ἡ Λουκία ἀπροόπτως ἐγένετο μάρτυς σκηνῆς τοσοῦτον ἀπειλητικῆς δι' ἀμφοτέρους.

— Εἶμαι εἰς τὰς διαταγὰς σας, ἀπεκρίθη ὁ εἰσαγγελεύς, τελειώσας τὴν ἀνάκρισίν του καὶ θεωρῶν ἑαυτὸν περιττὸν πλέον.

Εἰς ἐν νεῦμά του ἐξῆλθον τοῦ δωματίου. Οἱ δύο χωροφύλακες περιέμενον εἰς τὴν θύραν. Ἐξ ἐπαγγέλματος φυσιογνωμισταί, ἐτοποθετήθησαν ἐκατέρωθεν τοῦ Καληχέρη ἐπὶ τῆς μορφῆς τοῦ ὁποίου ὠσφράνθησαν τὸ ἐγκλημα.

— Κύριε εἰσαγγελέα, ἔκραξεν ὁ ἀπελευθερωθεὶς κατάδικος, εἰπέτε δὲ εἰς αὐτοὺς τοὺς ἀνθρώπους ὅτι ἀπατώνται. Ἐπειδὴ εἶναι φῶς φανερὸ ὅτι εἶμαι ἀθῶος, ἐλπίζω ὅτι θὰ εἰπήτε νὰ μὲ ἀπολύσουν. Ἐχω ἐργασίαν εἰς τὸν κῆπον· δὲν εἶμαι ἀκαμάτης νὰ χάνω τὰς ἡμέρας μου ἄδικα καὶ παράλογα.

— Ἡ κοινὴ φήμη σᾶς κατηγορεῖ, ἀπεκρίθη ὁ Κ. Καρινιέ, καὶ ἀναγκάζομαι νὰ σᾶς θέσω ὑπὸ προσωρινὴν κράτησιν. Ἐὰν δὲν παρουσιασθῶσιν ἀποδείξεις καθ' ὑμῶν, θὰ ἀπολυθῆτε μετὰ τινὰς ἡμέρας.

— Νὰ τί θὰ εἰπῆ δικαιοσύνη, εἶπεν ὁ ἄνθρωπος τῶν κατέργων ὅταν εἶδε τὸν Δωβιὰν ἀναβαίνοντα πλησίον τοῦ εἰσαγγελέως· ὁ ἀναγνωρισμένος δολοφόνος τρέχει μὲ τὴν ἄμαξαν, καὶ ὁ ἀθῶος πηγαίνει πεζὸς καὶ μὲ δύο χωροφύλακας. Αὐτὰ κάμνουν οἱ πλούσιοι καὶ ἀπελπίζουν τὸν λαόν. Σεῖς οἱ ἄλλοι, ὅσοι ἔχετε αἷμα εἰς τὰς φλέβας, θὰ ἀφήσετε νὰ σύρουν εἰς τὰς φυλακὰς ἓνα ἀδελφόν σας;

— Δὲν ἔχεις ἐδῶ οὔτε ἀδελφούς οὔτε ἐξαδέλφους, ἀκούεις, ὥρολογοκλέφτη; ἔκραξεν ὁ Πικέτος θυμοειδῶς.

— Ζήτω ἡ δημοκρατία! κάτω οἱ ἰησουίται! ἐβρυχήθη ὁ Καληχέρης, ὅστις, ἐν τῇ ἐπιθυμίᾳ του νὰ κινήσῃ ὑπὲρ αὐτοῦ τὸν ὄχλον, ἐξέφερε τὴν μίαν μετὰ

τὴν ἄλλην τὰς δύο μᾶλλον τερατώδεις προκλήσεις τὰς ὁποίας ἠδυνήθη νὰ φαντασθῇ.

Οὐδείς ἐκινήθη μετὰ τῶν παρισταμένων· ἰαχαί τινες μάλιστα ἠκούσθησαν, καὶ ὁ κακοῦργος βιασθεὶς νὰ ἐκκινήσῃ συνοδευόμενος ὑπὸ τῶν νέων φυλάκων του, ἐπέισθη ὅτι ἡ τύχη του ἐλαχίστην διήγειρε συμπάθειαν μετὰ τῶν ἀρχαίων του συντρόφων.

— Πολὺ ὠραῖον θὰ ἦτο νὰ ἀπελυόμεν ἄμέσως, εἶπε καθ' ἑαυτὸν μετὰ κατηναγκασμένης ἐγκαρτερήσεως· ἀρκεῖ ὁ γέρον ὁ ὅποιος ὑπῆρξε πολὺ καλὸν παιδίον ἕως τὴν στιγμὴν ταύτην νὰ μὴ μεταβάλλῃ γνώμην.

Ἡ ἀναχώρησις τῶν δύο ὑπόπτων διήγειρε μετὰ τῶν πρὸ τῆς οἰκίας συνηθροισμένων χωρικῶν ταραχὴν τινὰ ἀκουσθεῖσαν καὶ εἰς τὸ δωμάτιον τῆς Λουκίας. Σχεδὸν περίφοβος διὰ τὰς κραυγὰς τὰς ὁποίας ἤκουεν, ἡ νεαρὰ γυνὴ ἐπλησίασεν εἰς τὸ παράθυρον καὶ εἶδε τὸν Ἀρθοῦρον ὅστις ἀκριβῶς ἐκείνην τὴν στιγμὴν ἀνέβαιεν ἐν τῇ ἀμάξῃ τοῦ εἰσαγγελέως.

— Ποῦ πηγαίνει λοιπὸν ὁ Κ. Δωβιάν; ἠρώτησεν ἀκουσίως τὸν ἱατρὸν ὅστις πρὸ ὀλίγης ὥρας ἦτο μετ' αὐτῆς.

— Εἰς τὴν φυλακὴν, πιθανῶς, ἀπεκρίθη ὁ Κ. Μαλλὲ παρατηρῶν αὐτὴν ἀτενωῶς.

— Εἰς τὴν φυλακὴν! ἐπανέλαβεν ἡ Λουκία.

— Ἄγνοεῖτε λοιπὸν ὅτι αὐτὸς ἠθέλησε νὰ δολοφονήσῃ τὸν Κ. Γορσάζ; Ὁ σύζυγός σας τὸν ἀνεγνώρισεν ἐπισήμως.

Ἡ δυστυχὴς γυνὴ, ἀντὶ νὰ ἀποκριθῇ, παρετήρησε γύρω μὲ ὕφος ἡλίθιον· αἰφνης ἔκλεισε τοὺς ὀφθαλμοὺς ὠχριάσασα, καὶ ἔπεσεν εἰς τοὺς βραχίονας τοῦ ἱατροῦ ὅστις ἐφαίνετο περιμένων τὴν κρίσιν ἐκείνην, διότι χωρὶς νὰ ταραχθῇ, τὴν ἔφερον ἐπὶ ἀνακλιντροῦ καὶ τῇ παρέσχε τὰ βοηθήματα ὧν εἶχεν ἀνάγκην.

— Ἐφημέριε, εἶπεν εἰς τὸν γέροντα ἱερέα εἰσερχόμενον κατ' ἐκείνην τὴν στιγμὴν εἰς τὸ δωμάτιον, ἡ γυνὴ αὕτη ἔχει τώρα δύο πνευματικούς.

Ε'.

Ἐπὶ ἕξ ἐβδομάδας καὶ περισσότερον ὁ δόκτωρ Μαλλὲ ἐπεριποιοεῖτο δύο ἀσθενεῖς ἀντὶ ἐνὸς ἐν τῇ οἰκίᾳ τοῦ Κ. Γορσάζ. Μετὰ τινὰς ἡμέρας ἡ κατάστασις τῆς Λουκίας ἐφάνη μᾶλλον ἐπικίνδυνος τῆς τοῦ γέροντος εἰς ὃν πάθος μὴ κορεσθῆν παρέιχε ζωτικὴν ἐνεργητικότητα καὶ πρὸς τὴν τῆς ἡλικίας ἀδυναμίαν καὶ πρὸς τὴν σοβαρότητα τῶν πληγῶν. Ἐνῶ ὁ προσβληθεὶς σύζυγος προσεκολλᾶτο βιαίως εἰς τὴν ζωὴν τὴν ὅποιαν δὲν ἤθελε νὰ ἐγκαταλείψῃ κατὰ τὸ ἥμισυ μόνον ἐδίκηθεις, ἡ νεαρὰ γυνὴ, καταληφθεῖσα ὑπὸ στυγνῆς ἀπελπισίας ἐφαίνετο πορευομένη ἀφ' ἑαυτῆς εἰς προὔπαντησιν προώρου καὶ ἐπιθυμητοῦ θανάτου. Βλέπων αὐτὴν καθ' ἡμέραν, ἀσθενεστέραν καὶ ἡλλοιωμένην, νὰ καταλαμβάνεται ὑπὸ πυρετοῦ ὅστις, ἀφοῦ ἐξήντησε τὸ σῶμα, ἠπέλει νὰ κατακλύσῃ τὸν ἐγκέφαλον καὶ νὰ σβέσῃ ἴσως τὴν διάνοιαν, ὁ ἱατρὸς μετεμελήθη πολλὰς διότι κατέφυγεν εἰς τὸ τραχὺ μέσον τῆς δοκιμασίας ἐπὶ τῷ σκοπῷ τοῦ νὰ καταστήσῃ τὰς φροντίδας του ἀποτελεσματικώτερας ἀνακαλύπτων ποῦ ἔπρεπε νὰ τὰς ἐφαρμόσῃ. Ὀλίγον κατ' ὀλίγον, ἐν τούτοις, οἱ ἐπίμονοι ἀγῶνές του ἐθριάμβευσαν κατ' ἀσθενείας τῆς ὁποίας τὰς ρίζας καθίστα ὀλιγώτερον ἐπιμόνους ἡ ἡλικία τῆς Λουκίας. Ὁ πυρετὸς ἐσβέσθη πρὶν φέρῃ καταστροφὴν εἰς τὸν βωμὸν τῆς ψυχῆς, ὡς ἡ πυρκαϊὰ, στερουμένη τροφῆς, σβύνεται πρὸ τοῦ οὐδοῦ τοῦ ναοῦ. Ἡ νεαρὰ γυνὴ ἐπανελάβε βαθμῶν τὰς δυνάμεις τῆς καὶ διετήρησε τὸ λογικόν της· ἀθλία ἐπιτυχία τῆς τέχνης! μετὰ τοῦ λογικοῦ θὰ ἔχανεν ἴσως τὴν συναίσθησιν τῆς δυστυχίας τῆς.

Ὁ Κ. καὶ ἡ κυρία Γορσάζ δὲν εἶχον ἰδεῖ ἀλλήλους ἀπὸ τῆς ἡμέρας τῆς δολοφονίας. Κεχωρισμένοι ἀλλήλων, ἐνούμενοι μόνον ὑπὸ κοινοῦ στοχασμοῦ, ἐξίτου σκληροῦ δι' ἀμφοτέρους, εἶχον ἐξαυτλήσει, κατὰ τὰς μακρὰς ὥρας τῶν ὀδυνηρῶν ἀγρυπνιῶντων, πᾶν ὅ,τι δηλητηριώδες περιέχει τὸ κυλίκιον τῶν ἀπερι-

σκέπτων ἐνώσεων. Πρῶτος ὁ Κ. Γορσὰξ ἦλθεν εἰς κατάστασιν νὰ παραβῆ τὴν αὐστηρὰν ἀπαγόρευσιν τοῦ ἱατροῦ του. Ἐσπέραν τινα, ἐποφελούμενος ἐκ τῆς στιγμιαίας ἀπουσίας τοῦ ὑπηρετοῦ τοῦ ἐπιφορτισμένου νὰ τὸν φυλάττη, ἐξῆλθε τοῦ δωματίου του, καὶ ἀνέβη ἐπιπόπως εἰς τὸ δωματίον τῆς Λουκίας. Διὰ κινήματος ἐπιτακτικῆ ἀπέπεμψε τὴν θαλαμηπόλον τρομάξασαν ἕνεκα τῆς ἀπροῦπτου ἐκείνης ἐμφανίσεως, καὶ ἔμεινεν ἐπὶ τινα χρόνον ἀκίνητος ἐπὶ τοῦ κατωφλίου τῆς θύρας. Ἡ Λουκία ἐκάθητο ἢ μᾶλλον ἦτο κατακεκλιμένη ἐπὶ μακρᾶς καθέδρας πλησίον τῆς θερμάστρας. Εἰς τὴν θέαν τοῦ συζύγου της, οὐδεμίαν κίνησιν ἔκαμνεν, οὐδεμίαν λέξιν ἐπρόφερον, ἀλλ' ἔμεινε μὲ ὀφθαλμούς προσηλωμένους ἐπ' αὐτοῦ μετὰ τρόμου καὶ οὐχὶ μετὰ φρίκης. Οἱ δύο σύζυγοι παρετηρήθησαν ἐπὶ τινα χρόνον χωρὶς νὰ λύσωσι τὴν σιωπὴν ἠρεῦνησαν μετὰ στυγνῆς ἀπληστίας τὰς ἐφ' ἐκάστου καταστροφᾶς, τὰς ἀπὸ τοῦ χωρισμοῦ των καὶ ὑπὸ τῆς ἀσθενείας ἐπενεχθείσας. Ὁ γέρον εὖρε μαρανθείσαν καὶ ὠχρὰν τὴν νεαρὰν γυναῖκα ἣν εἶχεν ἀφήσει πλήρη ζωῆς καὶ δροσερότητος. Ἡ Λουκία παρετήρησε τὰς νέας ρυτίδας τὰς ἐπὶ τοῦ μετώπου τοῦ συζύγου της· ἀλλὰ μετ' ὀλίγον δὲν εἶδεν ἄλλο εἰμὴ τοὺς ὀφθαλμούς του ἐν τοῖς ὁποίοις ἤστραπτεν ἀμείλικτον πάθος.

— Ἦτο ἀνάγκη νὰ ἔλθω νὰ σᾶς ἰδῶ ἀφοῦ ὑμεῖς δὲν καταβαίνετε, εἶπεν ὁ Κ. Γορσὰξ καθεζόμενος εἰς τὴν ἄλλην γωνίαν τῆς θερμάστρας.

— Θὰ σᾶς εἶπον ὅτι καὶ ἐγὼ ἤμην ἀσθενής, ἀπεκρίθη ἡ Λουκία δι' ἀδυνατοῦ φωνῆς.

— Ἄνευ τούτου δὲν θὰ μὲ ἀφίνατε ὦ! δὲν ἀμφιβάλλω, εἶπεν ὁ γέρον πικρὸν μειδιάσας· ναί, βλέπω ὅτι ἠσθενήσατε. Τόσον μετεβλήθητε, ὥστε εἰσερχόμενος μόλις σᾶς ἀνεγνώρισα. Φαίνεται ὅτι ὑπέφερατε πολὺ.

— Πολὺν, εἶπεν ἡ νεαρὰ γυνὴ καταπνίγουσα στεναγμόν.

— Νὰ ὑποφέρετε, εἰς τὴν ἡλικίαν σας!

βέβαια αὐτὸ θὰ σᾶς φαίνεται ἄδικον, ἐπανέλαβεν ὁ Κ. Γορσὰξ μετ' εἰρωνικῆς συμπαθείας· καλὰ δι' ἐμὲ ὅστις παραπολὺ ἐξῆσα καὶ ὅστις δὲν ἀξίζω πλέον ἄλλο τίποτε εἰμὴ τὸν τάφον. Ἀλλὰ σεῖς, παιδίον ἔτι! ἄνθος! νὰ ὑποφέρετε! Ναί, ἐννοῶ ὅτι τοιαύτη ἀλλόκοτος μοῖρα σᾶς ἐκπλήττει καὶ σᾶς φέρει εἰς ἀγανάκτησιν. Ἐγὼ ἔπρεπε νὰ ὑποστῶ ὅλας τὰς ὀδύνας· εἰς ὑμᾶς ἔπρεπε νὰ μένωσιν ἡ χαρὰ καὶ ἡ εὐδαιμονία. Τί σημαίνουν ῥανίδες τινὲς αἵματος εἰς τὸ ἐξῆς ἀνωφελούς, ἀντὶ τῶν πικρῶν μαργαριτῶν τῶν ὁποίων τὰ ἔχνη βλέπω εἰς τοὺς ὀφθαλμούς σας; Βεβαίως ὑπῆρξα ἐγωῖστής. Ἐπρεπε νὰ κλαύσω τὰ δάκρυσά σας διὰ τῶν ἰδικῶν μου. Τοιουτοτρόπως ἡ λάμψις τῆς καλλονῆς σας δὲν θὰ ἐπεσκιάζετο· τί σημαίνει δι' ἐμὲ μία θλίψις περισσότερον;

Ὁ γέρον ἀφῆκε τὴν κεφαλὴν του νὰ πέση ἐπὶ τοῦ στήθους του, καὶ ἔμεινεν οὕτω ἐπὶ τινα χρόνον χωρὶς νὰ ἐξακολουθήσῃ.

— Δὲν μὲ ἀποκρίνεσθε, ἠρώτησε παρατηρῶν ἀτενῶς τὴν σύζυγόν του.

— Δὲν μὲ ἠρωτήσατε τίποτε, ἀπεκρίθη αὐτὴ μὲ ὕφος σκοτεινόν.

— Ἐχετε δίκαιον. Ἐχω τόσον ἀσθενῆ τὴν κεφαλὴν, ὥστε μετὰ μίαν στιγμὴν δὲν ἐνθυμούμαι πλέον τί εἶπα, ἢ μᾶλλον νομίζω ὅτι εἶπα ὅτι δὲν εἶπα. Τί εἶχα λοιπὸν νὰ σᾶς ἐρωτήσω; Ἄ! ἐνθυμήθη, ἐξηκολούθησε μὲ ὕφος ὡς ἂν ἐξήτει ἐν τῇ μνήμη του, πιστεύετε ὅτι ἔχετε τώρα ἀρκοῦσαν δύναμιν νὰ ὑποστήτε ὀλίγων ἡμερῶν ὀδοιπορίαν;

— Ποίαν ὀδοιπορίαν; εἶπεν ἡ νεαρὰ γυνὴ μετὰ μυστικῆς ἀνησυχίας.

— Μέχρι Βορδῶ. Βλέπετε ὅτι περίπατος μόνου εἶναι.

— Καὶ τί θὰ κάμωμεν εἰς Βορδῶ; ἐπανέλαβεν αὐτὴ μὲ φωνὴν ἠλλοιωμένην.

— Δὲν πρέπει νὰ ἤμεθα ἐκεῖ εἰς τὴν ἔναρξιν τοῦ κακουργοδικείου; ἀπεκρίθη ὁ Κ. Γορσὰξ μετὰ προσπεποιημένης ψυχραιμίας... Ἐλαβον πρότινων ἡμερῶν διπλὴν πρόσκλησιν, δι' ὑμᾶς καὶ δι' ἐμέ. Δικάζουν ἐκείνον τὸν ἄνθρωπον,

καὶ πρέπει νὰ μεταβῶμεν διὰ νὰ μαρτυρήσωμεν.

Ἡ Λουκία ἠγέρθη καὶ ἔπεσε πρὸ τῶν γονάτων τοῦ συζύγου της τοῦ ὀποίου ἔδραξε τὰς χεῖρας σπασμωδικῶς.

— Εἶμαι ἔνοχος, εἶπε μετὰ φωνῆς εἰς ἣν ἡ ἀπελπισία ἐδίδεν ἀνέκφραστον ἰσχύν παρεβίασα τοὺς ὄρκους μου· ἐλησμόνησα τὰ καθήκοντά μου, σὰς ἠπάτησα καὶ σὰς ἐπρόδωσα· εἶμαι ἀθλία καὶ ἀναξία συγγνώμης. Δὲν περιμένω παρ' ὑμῶν μήτε χάριν, μήτε οἰκτον, μήτε ἔλεος. Δύνασθε νὰ μὲ καταπατήσετε ὑπὸ τοὺς πόδας σας, δὲν θὰ ἐκφέρω οὐδὲ ἐν παράπονῳ· δύνασθε νὰ μὲ φονεύσετε, δὲν θὰ ὑπερασπισθῶ ἑμαυτὴν· δι' ἐμὲ, δὲν ζητῶ τίποτε, δὲν θέλω τίποτε.

— Διὰ ποίου λοιπὸν ζητεῖτε, καὶ τί θέλετε; ἐπανέλαβε τραχέως ὁ γέρον.

— Ἐκεῖνὸ τὸ ὅποιον θέλω, ἀνέκραξε ἐν αὐτῇ μετὰ διπλασίας ἐνεργητικότητος, θέλω νὰ μὴ ἐπιρρίψετε τὸ σφάλμα μου ἐπὶ ἄλλου πολὺ ὀλιγώτερον ἐμοῦ ἐνόχου. Θέλω νὰ ἀποσύρετε κατάθεσιν σκληροτέραν δολοφονίας, διότι τὸ ἐγχειρίδιον ἀποσπᾷ μόνον τὴν ζωὴν, ἐνῶ ἡ λαιμητόμος λαμβάνει μεθ' ἑαυτῆς καὶ τὴν τιμὴν. Ἐὰν χρειάζεσθε αἷμα, διατί δὲν κατηγορεῖτε ἐμέ; Ἐπάρχουσι γυναῖκες φονεύουσαι τοὺς συζύγους των. Διατί νὰ μὴ γίνω καὶ ἐγὼ μία ἐκ τῶν τοιούτων γυναικῶν. Καταγγεῖλατέ με, θὰ ὁμολογήσω τὰ πάντα· θὰ ἀπαλλαγῆτε μιᾶς ἐνόχου ἣτις σὰς ἐμποιεῖ φρίκην, καὶ δὲν θὰ ἀποθάνῃ εἰς ἀθῶος.

— Ἴδου τί καλεῖται ἠρωϊσμός, εἶπεν ὁ Κ. Γορσᾶξ μετ' ἀναλλοιώτου σκωπτικότητος· ἀλλ' ἔχω πολὺ καλὴν ἰδέαν περὶ αὐτοῦ καὶ δὲν πιστεύω νὰ ἀνταλλάσῃ τὴν ζωὴν σας διὰ τῆς ἰδικῆς του. Εἶναι καθήκον του ὡς ἄνθρωπος λατρευόμενος νὰ ἀφήσῃ νὰ τὸν καταδικάσωσιν εἰς θάνατον χωρὶς νὰ εἴπῃ λέξι, καὶ εἶμαι βέβαιος ὅτι θὰ τὸ πράξῃ.

— Θὰ τὸ πράξῃ, ἐπανέλαβεν ἡ Λουκία βλέπουσα ὑπερηφάνως τὸν σύζυγόν της· ἀλλ' ὑμεῖς, εὐρισκόμενος τοσοῦτον ἐγγὺς τοῦ θανάτου, θὰ διαπράξετε ἀρά γε φόνον; Δὲν πιστεύετε λοιπὸν εἰς Θεόν;

— Μήπως ὁ Κ. Δωβιὰν σὰς ἐδίδαξε νὰ πιστεύετε; εἶπεν ὁ γέρον.

— Ναί, ἔχετε δίκαιον. Ἐκλέξατε τὰς σκληροτέρας λέξεις, διατρυπήσατε τὴν καρδίαν μου, καὶ ἐκδικηθῆτε· ἀλλ' ἐκδικηθῆτε ἐπ' ἐμοῦ μόνον.

— Ποῦ τότε ἡ δικαιοσύνη; Ἐνεκα τίνος προνομίου νὰ μείνῃ ἀτιμώρητος ὁ μᾶλλον ἔνοχος; Ὅχι, εἰς ὑμᾶς τὰ δάκρυα, εἰς αὐτὸν ὁ θάνατος.

— Ὁ θάνατος!

— Τὰ κάτεργα ἴσως. Ὡ! δὲν πρέπει νὰ τὰ βλέπωμεν ὅλα σκοτεινά.

— Ἄλλ' εἶναι ἀθῶος...

— Ἀθῶος! ἐπανέλαβεν ὁ Κ. Γορσᾶξ ἐγειρόμενος, ἐνῶ δι' ἀποτόμου τιναγμοῦ, ἀπέσπα τὴν σύζυγόν του ἀπὸ τὴν ἰκετευτικὴν στάσιν ἣν ἐτήρει. Ἐὰν σὰς ἤκουε κανεὶς, θὰ ἐνόμιζεν ὅτι δὲν ὑπάρχει ἄλλος ἐγκληματίας εἰμὴ ὁ βυθίζων τὸ ἐγχειρίδιον εἰς τὸ στήθος. Νομίζετε λοιπὸν ὅτι ἡ ψυχὴ δὲν ἔχει ἐπίσης αἷμα ὡς τὸ σῶμα; Τὴν τιμὴν αὐτοῦ τοῦ ψυχικοῦ αἵματος χρειάζομαι, διότι ἐχύθη μέχρι τῆς τελευταίας ρανίδος. Δὲν ἐννοεῖτε λοιπὸν, Λουκία, ὅτι σὰς ἠγάπων! ὅτι ἐπὶ τῆς γῆς ταύτης ὑπήρχετε ἡ ἐσχάτη μου, ἡ μοναδική μου εὐδαιμονία; Καὶ θέλετε νὰ συγχωρήσω! Ποτέ!

Ἀπόθησε διὰ τραχέος κινήματος τὴν νεαρὰν γυναῖκα ἣτις ἔμεινεν ὀρθία βήματά τινα μακρὰν αὐτοῦ καὶ μὲ ὕφος σκεπτικὸν καὶ ζοφερόν.

Κατ' ἐκείνην τὴν στιγμὴν εἰσῆλθεν εἰς τὸ δωμάτιον ὁ ἱατρὸς Μαλλέ.

— Εἶναι καλὸν σημεῖον ὅταν ὁ ἀσθενὴς ἀρχίξῃ νὰ παραβαίνει τὰς διαταγὰς τοῦ ἱατροῦ, εἶπε μετὰ φαιδρότητος προσπεποιημένης. Ἐν τούτοις, κύριε Γορσᾶξ, ἐπιτρέψατέ μοι νὰ σὰς εἴπω ὅτι πράττετε ἀφροσύνην ἐξερχόμενος τοῦ δωματίου σας.

— Εἶναι ἀνάγκη ἐν τούτοις νὰ συνειθίσω, ἀπεκρίθη ὁ γέρον. Πρέπει νὰ ὀδοιπορήσω μετὰ δεκαπέντε ἡμέρας, διὰ λόγους μηδεμίαν ἐπιδεχομένους πρόφασιν.

— Ἄ! ναί, εἶπεν ὁ ἱατρὸς παρατηρῶν ὑποκρῦφως τὴν Λουκίαν· ἡ δίκη τοῦ

Βορδῶ. Θὰ μεταβῶμεν ὁμοῦ, διότι ἐστάλη καὶ εἰς ἐμὲ κλητήριον, ἂν καὶ δὲν ἔχω πολλά πράγματα νὰ εἶπω... Θὰ ἔλθῃ μεθ' ἡμῶν ἡ κυρία Γορσαῶς;

— Εἰς τὴν κατάστασιν εἰς ἣν εὐρίσκεται, ἀπεκρίθη ὁ Κ. Γορσαῶς διὰ φωνῆς προσπεποιημένης, φοβοῦμαι μήπως εἶναι ἀσύνητον, καὶ ἴσως κινδυνώδες. Εἴσθε ἰατρός μας, δὲν θὰ μοῦ ἀρνηθῆτε βεβαίως μαρτυρίαν ἢν δύναμαι νὰ προσάξω ἐνώπιον τοῦ προέδρου τῶν ὀρκωτῶν.

— Θὰ ἴδωμεν, εἶπεν ὁ Κ. Μαλλὲ μετ' ἀσημάντου μειδιάματος. Χάρις τῷ Θεῷ, ἡ κυρία Γορσαῶς εὐρίσκεται ἐν πλήρει ἀναρρώσει, καὶ μικρά τις ἐκδρομὴ ἀντὶ νὰ βλάψῃ θὰ τὴν ὠφελήσῃ ἐξ ἐναντίας πολὺ. Ἄλλὰ θ' ἀποφασίσωμεν τοῦτο ὅταν ἐπιστῇ ἡ ὥρα. Ἔως τότε, προσφιλή μου ἀσθενῆ, ἐὰν θέλετε νὰ καταβῆτε εἰς τὸ δωμάτιόν σας, ἰδοὺ ὁ βραχίον μου. Ἡ κυρία ἠγέρθη πολὺ ἐνωρὶς σήμερον· εἶναι κοπιασμένη καὶ πρέπει νὰ τὴν ἀφήσωμεν νὰ ἀναπαυθῇ.

Χωρὶς νὰ ἐπιφέρῃ παρατηρήσεις, ὁ Κ. Γορσαῶς ἐστηρίχθη ἐπὶ τοῦ βραχίονος τοῦ ἰατροῦ καὶ ἀπεχειρέτισε τὴν σύζυγόν του μετὰ πλαστῆς περιπαθείας. Οἱ δύο ἄνδρες ἐξῆλθον τοῦ δωματίου καὶ μετὰ ἡμίσειαν ὥραν ἐπέστρεψε μόνος ὁ Κ. Μαλλέ.

— Δόκτωρ, θέλω νὰ ὑπάγω εἰς Βορδῶ, τῷ εἶπε μετὰ συντομίας ἡ Λουκία ἣτις ἐφαίνετο περιμένουσα τὴν ἐπιτροπὴν του.

— Τὸ ὑπόπτενον, ἀλλ' ἤθελον νὰ βεβαιωθῶ, ἀπεκρίθη ὁ ἰατρός μειδιῶν θλιβερῶς.

— Δὲν θὰ δώσετε τὴν μαρτυρίαν τὴν ὁποίαν σᾶς ζητοῦσι, ἐπανέλαβε μὲ ὕψος ἐπιτακτικὸν ἐν ταύτῳ καὶ ἰκετευτικόν.

— Δὲν ἠδυνάμην νὰ τὴν δώσω χωρὶς νὰ ψευσθῶ εἰς τὴν συνειδησίμ μου. Εἴσθε τῶνυτι ἀρκετὰ καλὰ διὰ νὰ ὑποστήτε τοὺς κόπους τοσοῦτον βραχείας ὀδοιπορίας· ὥστε δὲν φοβοῦμαι τὴν ὀδοιπορίαν, ἀλλὰ τὴν διαμονήν.

Ἡ Λουκία ἐπλησίασεν ἀποτόμως πρὸς

τὸν δόκτορα καὶ ἔκλεισε τὸ στόμα του διὰ τῆς χειρὸς.

— Πρὸς Θεοῦ! μήτε λέξιν περισσότερον, τῷ εἶπεν. Ὅ,τι καὶ ἂν εἶδατε, ἠκούσατε ἢ ἐμαντεύσατε, διότι ἐν τῇ παραφορᾷ τοῦ πυρετοῦ θὰ ὠμίλησα βεβαίως· ὅ,τι καὶ ἂν ἠξέυρετε τώρα, μὴ με εἰπῆτε τίποτε. Δυπηθῆτε δυστυχῆ γυναῖκα· προσφέρατέ μοι τὰς ἐκδουλεύσεις σας χωρὶς νὰ με ἀναγκάσετε νὰ ἐρυθριάσω. Δύναμαι νὰ βασισθῶ εἰς ὑμᾶς;

— Ὡς εἰς πατέρα, ἀπεκρίθη ὁ Κ. Μαλλὲ μετὰ τρυφερότητος. Καὶ ἔθλιψεν ἐπὶ τῶν χειλέων του τὴν χεῖρα ἣν εἶχεν ἐπιθέσει ἐπ' αὐτῶν ἡ Λουκία.

(Ἀκολουθεῖ.)

ΣΑΙΚΣΠΗΡ

ΙΟΥΛΙΑ ΚΑΙ ΡΩΜΑΙΟΣ

(Συνέχεια.)

ΠΡΑΞΙΣ ΤΡΙΤΗ

ΣΚΗΝΗ Α΄.

Δημοσία πλατεῖα

[Εἰσέρχονται ὁ Μερκούτιος καὶ ὁ Βενβόλιος ἀκολουθούμενοι ὑπὸ οἰκοστολόγων ὑπηρετῶν. Εἰς ἀκόλουθος.]

ΒΕΝΒΟΛΙΟΣ. — Σὲ παρακαλῶ, καλὲ μου Μερκούτιε, ἀπέλθωμεν. Ἡ ἡμέρα εἶναι θερμῆ. Οἱ Καπουλέτι ἐξεκίνησαν. Ἐὰν τοὺς συναντήσωμεν θὰ ἐπέλθῃ ρῆξις. Τὸ αἷμα βράζει, καὶ αἱ φλέβες εἶναι παράφοροι κατ' αὐτὰς τὰς θερινὰς ἡμέρας.

ΜΕΡΚΟΥΤΙΟΣ. — Νομίζω ὅτι βλέπω κατένεα ἐξ ἐκείνων τῶν ἀνδρείων τῶν ἀγαπώντων τὸ καπηλεῖον καὶ τὰ σπαθοκτυπήματα. Ἄμα εἰσέλθουν εἰς τὸ καπηλεῖον, ἀποθέτουσι τὸ ξίφος των ἐπὶ τῆς τραπέζης κράζοντες: «Εἴθε, καλή μου λεπίς, νὰ μὴ λάβω τὴν ἀνάγκην σου.» — Ἐν τῷ μεταξὺ, πίνουσιν ἐν ποτήριον κατόπιν δεύτερον· καὶ πρὸ τῆς τρίτης

πόσεως, ὁ ὑπηρετὴς τοῦ καπηλείου δέχεται τὸ ξίφος τοῦ ὑπομονητικοῦ εὐπατρίδου διὰ τοῦ καχεκτικοῦ σώματός του.

ΒΕΝΒΟΛΙΟΣ. — Νομίζεις ὅτι αὐτὴ εἶναι ἡ ἔξεικόνισίς μου;

ΜΕΡΚΟΥΤΙΟΣ. — Ἐξεικόνισις πανομοίᾳ! Ἡ Ἰταλία δὲν ἔχει ἄλλον δεύτερον ἐρειδεγέρτην. ὦ! τί ἄνθρωπος! τί ἄνθρωπος! τί χαρακτήρ εὐέξαπτος, ζωηρός, εὐμετάβλητος, φίλερις!

ΒΕΝΒΟΛΙΟΣ. — Θὰ σιωπήσης τελευταῖον;

ΜΕΡΚΟΥΤΙΟΣ. — Ὁ Θεὸς ἐν τῇ ἀπειρῶ αὐτοῦ χάριτι δὲν μᾶς ἔδωκεν ἄλλον τοιοῦτου εἶδους. Ἐὰν ὑπῆρχον δύο Βενβόλιοι, θὰ ἐφονεύοντο μεταξύ των, καὶ θὰ ἐσβύνετο ἡ φυλή. Φίλερις! δὲν εἶσαι φίλερις; Θὰ κτυπηθῆς μὲ τοῦτον διότι ἔχει μίαν τρίχα ὀλιγώτερον σοῦ εἰς τὴν σιαγόνα· μὲ τὸν ἄλλον διότι ἔχει μίαν περισσότερον. — Θὰ μοῦ δώσετε λόγον, κύριε! — Διατί; διότι ὁ δυστυχεὴς θραυεὶ λεπτοκάρανα, καὶ διότι οἱ ὀφθαλμοὶ σου ἔχουσι χρῶμα λεπτοκαρύνου. ὦ! ὠραῖος λόγος! ἡτιολογημένη ἔρις! Περισσότεραι εἶναι αἱ αἰτίαι τῶν ἐρίδων ἐν τῷ παραλόγῳ ἔγκεφάλῳ σου ἢ τὰ φύλλα τῶν δένδρων τοῦ δάσους. Σὲ εἶδον ἐπιτιθέμενον καθ' ἐνὸς ἀνθρώπου ὅστις ἔβηχεν ἐν τῇ ὀδῷ, διότι ὁ βῆξ αὐτοῦ ἀφύπνιζε τὸν εἰς τὸν ἥλιον κοιμώμενον κύνά σου. Καὶ τὸν ράπτῃν ἐκεῖνου διατί τὸν ἐκακομεταχειρίσθης; ἐπειδὴ ἐφόρεσε νέον ἐπανωφόριον πρὸ τοῦ Πάσχα· δυστυχεὴ ράπτῃ! Καὶ τὸν ἄλλον ἐκεῖνον; ἐπειδὴ ἔδενε τὰ παλαιάτου σανδάλια μὲ νέας ταινίας. Ἴδου ἐν καλὸν παιδίον διὰ νὰ μὲ χρησιμεύσῃ ὡς μέντωρ καὶ νὰ χαλιναγωγῆσῃ τὸν φιλέριδα χαρακτῆρά μου!

ΒΕΝΒΟΛΙΟΣ. — Πᾶ! ἐὰν ἤμην τόσον κακὴ κεφαλὴ ὡς σὺ, ἡ ζωὴ μου δὲν θὰ ἤξιζεν οὔτε δύο πέννας, καὶ δὲν θὰ ἠδύνατο κανεῖς νὰ τὴν ἀσφάλισῃ πλειότερον τῆς μιᾶς ὥρας καὶ ἡμισείας.

ΜΕΡΚΟΥΤΙΟΣ. — Δύο πέννας! ἔσφαλες εἰπὼν δύο· ἔπρεπε νὰ εἴπῃς μία.

[Εἰσέρχεται ὁ Τυπάλδος συνοδευόμενος ὑπὸ τινῶν φίλων.]

ΒΕΝΒΟΛΙΟΣ. — Μὰ τὴν κεφαλὴν μου, ἰδοὺ οἱ Καπουλέτοι!

ΜΕΡΚΟΥΤΙΟΣ. — Μὰ τὸ ὑπόδημά μου, αὐτὸ μὲ εἶναι ἀδιάφορον!

ΤΥΠΑΛΔΟΣ. (Πρὸς τοὺς φίλους του.) — Θὰ τοῖς ὀμιλήσω, σταθῆτε πλησίον μου. — Χαίρετε, εὐπατρίδαι· ἔχω νὰ εἴπω μίαν λέξιν εἰς ἓνα ἐξ ὑμῶν.

ΜΕΡΚΟΥΤΙΟΣ. — Μίαν λέξιν! δὲν εἶναι μέγα πρᾶγμα! συνοδεύσατε τὴν λέξιν μὲ τὴν χειρονομίαν, τὴν λέξιν μὲ τὸ κτύπημα, καὶ ἰδοὺ ταχεῖα λύσις!

ΤΥΠΑΛΔΟΣ. — Δὲν περιμένω εἰμὴ κατὰλληλον εὐκαιρίαν, προσφιλέςατε κύριε.

ΜΕΡΚΟΥΤΙΟΣ. — Διατί νὰ τὴν περιμένετε; Δημιουργήσατε αὐτὴν.

ΤΥΠΑΛΔΟΣ. — Σὺ, Μερκούτιε, δὲν εἶσαι ὁ στενὸς φίλος τοῦ Ῥωμαίου; Δὲν εἶσαι σύμφωνος μετ' αὐτοῦ;...

ΜΕΡΚΟΥΤΙΟΣ. — Σὺ μῆπως νομίζεις ὅτι εἶμαι ψάλτης ἢ μουσικὸς καπηλείου! Ἄ! τώρα θὰ διαφωνήσωμεν. Πρόσεχε εἰς τὰς ἀσυμφωνίας! (Σύρει τὸ ξίφος του.) Ἴδου τὸ ρυθμόμετρόν μου. Αὐτὸ θὰ σᾶς κάμῃ νὰ χορεύσετε, εὐπατρίδαι μου. Ἄ! σύμφωνος!

ΒΕΝΒΟΛΙΟΣ. — Εἴμεθα ἐπὶ τῆς δημοσίας πλατείας· ὅλος ὁ κόσμος σᾶς βλέπει· ἄς ἐκλέξωμεν μέρος μᾶλλον ἀπομακρυσμένον καὶ ἄς συζητήσωμεν ψυχρῶς τὰ αἴτια τῆς ἔριδος ταύτης. Βλέπετε ὅτι ὅλα τὰ βλέμματα εἶναι ἐστηριγμένα ἐφ' ἡμῶν. Ἄγωνε!

ΜΕΡΚΟΥΤΙΟΣ. — Οἱ ὀφθαλμοὶ ἐπλάσθησαν διὰ νὰ βλέπωσιν. Ἄς βλέπουν ὅσον θέλουν, δὲν θὰ τὸ κινήσω ἀπ' ἐδῶ. Κανεῖς δὲν θὰ μὲ ἀναγκάσῃ νὰ κινήθῶ.

[Εἰσέρχεται ὁ Ῥωμαῖος.]

ΤΥΠΑΛΔΟΣ. — Ὑπαγε ἐν εἰρήνῃ, κύριε! (Δεικνύων τὸν Ῥωμαῖον.) Ἴδου ὁ ἀνθρώπος μου.

ΜΕΡΚΟΥΤΙΟΣ. — Ὁ ἀνθρωπὸς σας! Διάβολε! νὰ μὲ κρεμάσουν ἐὰν αὐτὸς τὸν ὀποῖον καλῆς ἀνθρωπὸς σου φέρῃ τὴν οἰκοστολήν σου. Θὰ ἦναι ἀνθρωπὸς σου ἐπὶ τοῦ πεδίου τῆς μάχης, ὅταν θελήσῃς, ἐντιμότητε κύριε, καὶ οὐδὲν ἄλλο.

[Ὁ Τυπάλδος πλενάζει τὸν Ῥωμαῖον.]

ΤΥΠΑΛΛΟΣ. — Ῥωμαίε, σὲ μισῶ· πᾶν ὄ,τι δύναμαι νὰ σὲ εἶπω, εἶναι ὅτι σὲ μισῶ! Εἶσαι ἄναδρος!

ΡΩΜΑΙΟΣ. — Τυπάλδε, ἔχω λόγους νὰ σὲ ἀγαπῶ. Ὁφείλων δι' ἄλλου τρόπου νὰ σοὶ ἀποκριθῶ, ἀλλὰ δὲν εἰμφορῶ νὰ σὲ εἶπω εἰμὴ ὅτι ὁ Ῥωμαῖος δὲν εἶναι ἄναδρος καὶ ὅτι δὲν τὸν γνωρίζεις. Ὑγίαινε! (Κινεῖται ὅπως ἐξέλιθη.)

ΤΥΠΑΛΛΟΣ. — Παιδάριον! δὲν θὰ μὲ κάμης νὰ λησμονήσω τὰς προσβολὰς τὰς ὁποίας ἔλαβον παρὰ σοῦ. Μεταβολή, καὶ ἔκβαλον τὸ ξίφος.

ΡΩΜΑΙΟΣ. (Ἐπανερχόμενος.) — Ὁρκίζομαι ὅτι οὐδέποτε ἔλαβες παρ' ἐμοῦ οἰανδήποτε προσβολήν. Εἶναι μάλιστα ἀδύνατον νὰ φαντασθῆς πόσον σὲ ἀγαπῶ· μίαν ἡμέραν θὰ τὸ μάθης. Ὑπαγε λοιπὸν ἐν εἰρήνῃ, ἀνδρεῖέ μου Καπουλέτε· τὸ ὄνομα τοῦτο ὡς βλέπεις μὲ εἶναι ἐπίσης προσφιλὲς ὅσον τὸ ἰδικόν μου.

ΜΕΡΚΟΥΤΙΟΣ. — Εἶναι ἀτάραχος! δὲν κινεῖται! ὑποτάσσεται! ὦ! τὴν ἄτιμον ἀνανδρίαν. Ὁ διδάσκαλος οὗτος τῆς ξιφασκίας φεύγει θριαμβεύων. Ἐμπρὸς, ἄθλιε Τυπάλδε! εἰς προσοχήν, ὑπερασπίσθητι!

ΤΥΠΑΛΛΟΣ. — Τί μὲ θέλεις;

ΜΕΡΚΟΥΤΙΟΣ. — Καλέ μου πρίγκηψ, μίαν οὐγγίαν ἐκ τῶν ἐννέα οὐγγιῶν τοῦ αἵματός σου, μίαν μόνην. Θὰ ἴδω ἀκολούθως τί θὰ κάμω τὰς ἄλλας ὀκτώ. Σπεύσον· τὸ ξίφος εἰς τὸν ἀέρα! Δάβε τὸ ξίφος σου ἐκ τῶν ὠτίων, ἢ τὰ ὠτία σου θὰ αἰσθανθῶν τὸ ἰδικόν μου.

ΤΥΠΑΛΛΟΣ. — Λοιπὸν, εἶμαι εἰς τὰς διατάξεις σου. (Τίθενται εἰς προφύλαξιν.)

ΡΩΜΑΙΟΣ. — Ἀνδρεῖέ μου Μερκούτιε, ἐπίστρεψον τὸ ξίφος εἰς τὴν θήκην.

ΜΕΡΚΟΥΤΙΟΣ. — Ἄς ἴδωμεν ὀλίγον τὴν περίφημον ἐκείνην τρίτην, ὠραῖέ μου κύριε Τυπάλδε. (Κτυπῶνται.)

ΡΩΜΑΙΟΣ. — Βενβόλιε, σύρον τὸ ξίφος καὶ ἀνάγκασον αὐτοὺς νὰ θέσωσι τὸ ξίφος εἰς τὴν θήκην. (Πρὸς τοὺς δύο μαχομένους.) — Ἐν ὀνόματι τοῦ οὐρανοῦ, εὐπατρίδαι μου! — Τυπάλδε! — Μερκούτιε! — Σταθῆτε! ἢ ἀπαγόρευσις τοῦ πρίγκηπος εἶναι ῥητή. — Τυπάλδε! — Φίλτατε Μερκούτιε!

[Ὁ Μερκούτιος πίπτει τρωθεὶς θανασίμως. Ὁ Τυπάλδος ἀποσύρεται μετὰ τῶν φίλων του.]

ΜΕΡΚΟΥΤΙΟΣ. — Ἴδου ἐγὼ πληγωμένος! — Εἰς τὸν διάβολον αἱ δύο οἰκογένειαι! Ἐτελείωσεν. Ὁ ἄλλος ἔφυγε... καὶ δὲν ἐπληρώθη διόλου.

ΡΩΜΑΙΟΣ. — Ποῦ εἶναι ἡ πληγὴ σου;

ΜΕΡΚΟΥΤΙΟΣ. — Μικρὰ πράγματα, ἀπλή ἀμυχή... Ἐν τούτοις, δὲν μὲ χρειάζεται ἄλλο τίποτε. (Πρὸς ἕνα ἐκ τῶν ἀκολουθῶν του.) — Ἀκόλουθε! γρήγορα ἕνα χειρουργόν.

[Ὁ ἀκόλουθος ἐξέρχεται.]

ΡΩΜΑΙΟΣ. — Φίλε, θάρρος, ἡ πληγὴ εἶναι ἐλαφρά.

ΜΕΡΚΟΥΤΙΟΣ. — Ὅχι, τίποτε, εἶναι ἐλαφρά. Ὁ ἀχρεῖος μου ἔκαμε μίαν ὀπὴν ὡς τοῦ φρέατος. Ἄλλ' ἀδιάφορον· ἡ ζωὴ θὰ φύγη ἀπ' ἐδῶ. Αὐριον ὅταν θὰ ζητήσετε τὴν διεύθυνσιν τοῦ Μερκουτίου, θὰ σᾶς ἀποκριθῶσιν: Εἰς τὸ κοιμητήριον. — Χαῖρε κόσμε ἐπίγειε. Ἴδου ἐγὼ πασωμένος! — Εἰς τὸν διάβολον αἱ δύο σᾶς οἰκογένειαι. — Ἐγὼ, εἰς ἀνὴρ, νὰ λάβω ἀπὸ αὐτὸ τὸ ζῶον, ἀπὸ αὐτὴν τὴν γάταν, ἀπὸ αὐτὸν τὸν ποντικὸν, ἀπὸ αὐτὸ τὸ μηδὲν, ἀμυχήν καὶ θάνατον! (Πρὸς τὸν Ῥωμαῖον.) — Καὶ σεῖς τί ἐκάμνατε ἐκεῖ; Διατί ἐρρίφθητε μετὰξὺ ἡμῶν; μὲ ἐκρατεῖτε ὑπὸ τὸν βραχίονα ὅταν ἔλαβον τὸ κτύπημα.

ΡΩΜΑΙΟΣ. — Ὁ σκοπός μου ἦτο καλὸς, πτωχέ μου φίλε.

ΜΕΡΚΟΥΤΙΟΣ. (Πρὸς τὸν Βενβόλιον.) — Βενβόλιε, μετάφερε με εἰς μίαν οἰκίαν· αἰσθάνομαι ὅτι λειποθυμῶ. Εἰς τὸν διάβολον αἱ δύο οἰκογένειαι. Εἰς τὸν διάβολον. Χάρις εἰς αὐτάς, ἰδου ἐγὼ κρέας τοῦ κοιμητηρίου. — Τὸ κτύπημα εἶναι καλὸν, εἶναι λαμπρὸν, εἶναι τέλειον! — ὦ! αὐταὶ αἱ δύο οἰκογένειαι!

[Ὁ Βενβόλιος καὶ ὁ Μερκούτιος ἀποσύρονται με βραδέα βήματα.]

ΡΩΜΑΙΟΣ. — Ἴδου εἰς εὐπατρίδης φονευθεὶς, ὁ στενὸς συγγενὴς τοῦ πρίγκηπος, ὁ ἰδιαιτερός φίλος μου... καὶ φονευθεὶς χάριν ἐμοῦ! — Τυπάλδε, Τυπάλδε, πρὸ μιᾶς ὥρας συγγενῆ μου, μὲ ὑβρίζεις! — Ἡ τιμὴ μου ἠμφισβητήθη

παρ' αὐτοῦ, ἢ φήμη μου προσεβλήθη! —
 Ἄ! Ἰουλίᾳ, παμφιλτάτῃ Ἰουλίᾳ! ἢ
 καλλονή σου μὲ καθιστᾷ ἀσθενή γυναι-
 κα· χάριν σου, τὸ θάρρος μου ἔχασε
 τὴν πρώτην ἰσχύν του, καὶ πλέον δὲν
 εἶμαι ὁ ἴδιος!

[Ἐπιστρέφει ὁ Βενδόλιος.]

ΒΕΝΒΟΛΙΟΣ. — Ἄ! Ῥωμαίε, ἀπέθανεν
 ὁ ἀνδρείός μας Μερκούτιος. Ἡ εὐγενὴς
 ἐκείνη ψυχὴ ἀπέπτη εἰς οὐρανόν· ἐγκα-
 τέλιπε ταχέως τὴν γῆν τὴν ὅποιαν πε-
 ριεφρόνει. Δὲν ὑπάρχει πλέον.

ΡΩΜΑΙΟΣ. — Ποία ἡμέρα! Σκοτεινὴ
 εἰμαρμένῃ ἀνοίγεται πρὸ ἔμου· τὴν πα-
 ροῦσαν θὰ ἐπακολουθήσωσιν ἄλλαι ἡμέ-
 ραι οὐχ ἥπτον θλιβεραί· ἢ ἀρχὴ εἶναι
 λυπηρὰ, τὸ τέλος προμηνύεται φρικῶδες.

[Ἐπιστρέφει ὁ Τυπάλδος.]

ΒΕΝΒΟΛΙΟΣ. — Ἰδοὺ αὐτὸς ὁ μανιώδης
 ἐπιστρέφει!

ΡΩΜΑΙΟΣ (Σύρων τὸ ξίφος καὶ ὄρμῶν). — Ζῆ,
 θριαμβεύει, καὶ ὁ Μερκούτιος ἀπέθανεν.
 Ἐπιφύλαξις, σεβασμὸς, ἠπιότης, μα-
 κρὰν ἀπ' ἐμέ, ἐπανέλθετε εἰς τὸν οὐ-
 ρανὸν ὅπου ἀνίκετε. Εἰς ἐμὲ ἔλθε μανία
 ἀκτινοβόλος, εἰς ἐμὲ ὄπλα καὶ αἷμα!
 (Πλησιάζει τὸν Τυπάλδον.) Σὺ, Τυπάλδε, ὅ-
 ρσις μὲ ὠνόμασες ἀναδρου, σοὶ ἀντα-
 ποδίδω τὴν λέξιν ταύτην ἣν εἶπας. Ἡ
 ψυχὴ τοῦ ἀποθανόντος Μερκουτίου εἶναι
 ἐκεῖ, ὑπεράνω τῆς κεφαλῆς μου, σὲ καλεῖ,
 σὲ περιμένει. Πρέπει νὰ τὸν ἀκολουθή-
 σωμεν, ἢ σὺ, ἢ ἐγὼ, ἢ καὶ οἱ δύο. (Ὁ
 Ῥωμαῖος προσβάλλει μανιωδῶς τὸν Τυπάλδον.)

ΤΥΠΑΛΔΟΣ. — Δυστυχῆς παιδάριον!
 δὲν θὰ βραδύνης νὰ ἐνωθῆς μὲ τὸν φί-
 λον τὸν ὅποιον τοσοῦτον ποθεῖς.

ΡΩΜΑΙΟΣ (Σείων τὸ ξίφος). — Αὐτὸ θὰ
 ἀποφασίσῃ.

[Ὁ Ῥωμαῖος κτυπᾶται μετὰ τοῦ Τυπάλδου.

Ὁ Τυπάλδος πίπτει τραθεῖς θανάσιμως.]

ΒΕΝΒΟΛΙΟΣ. — Φύγε ταχέως, φύγε,
 Ῥωμαίε. Ὁ Τυπάλδος ἐφονεύθη, φθά-
 νουσιν οἱ πολῖται. . . Ἐμπρὸς, μὴ ἀνοη-
 σίας! ἐὰν συλληφθῆς, ὁ πρίγκηψ θὰ
 σὲ καταδικάσῃ εἰς θάνατον. Ἐμπρὸς,
 σπεύσον· μακρὰν ἀπ' ἐδῶ!

ΡΩΜΑΙΟΣ. — ὦ! εἶμαι παίγιον τῆς
 τύχης.

ΒΕΝΒΟΛΙΟΣ. — Δὲν φεύγεις! φύγε γρή-
 γωρα. [Ὁ Ῥωμαῖος ἐξέρχεται.]

[Προστρέχουσιν οἱ πολῖται.]

Α'. ΠΟΛΙΤΗΣ. — Πόθεν ἐφυγεν ὁ δολο-
 φόνος, ἐκεῖνος ὅστις ἐφόνευσε τὸν Μερ-
 κούτιον; εἶναι ὁ Τυπάλδος! Πρὸς ποίαν
 διεύθυνσιν ἐτράπη;

ΒΕΝΒΟΛΙΟΣ. — Ὁ Τυπάλδος; Ἰδοὺ αὐ-
 τός! Ἰδοὺ τὸ πτώμά του!

Α'. ΠΟΛΙΤΗΣ. (Σταματῶν τὸν Βενδόλιον.)
 — Ὑμεῖς, κύριε, ἀκολουθήσατέ με· ἐν
 ὀνόματι τοῦ πρίγκηπος, ἔλθετε, πρέπει.

[Ἐισέρχεται ὁ πρίγκηψ μετὰ τῆς ἀκολουθίας
 του· συγχρόνως δὲ εἰσέρχονται οἱ ἀρχηγοὶ τῶν
 οἰκογενεῶν Μοντέγων καὶ Καπουλέτων.]

Ο ΠΡΙΓΚΗΨ. — Ποῦ εἶναι οἱ ἄθλιοι οἱ
 ἀρχίσαντες τὴν ὄχλαγωγίαν;

ΒΕΝΒΟΛΙΟΣ (Φρουρούμενος ὑπὸ πολιτῶν)
 — Ἡξεύρω, εὐγενὴ πρίγκηψ, πῶς ἤρ-
 χισε καὶ πῶς ἐτελείωσεν ἢ ἀπαισία
 αὐτῆ ἔρις· δύναμαι νὰ σᾶς ἀποκαλύψω
 τὸ μυστήριον αὐτῆς καὶ νὰ περιγράψω
 αὐτὴν λεπτομερῶς. Ἐχετε ἐνώπιόν σας
 τὸ αἱματόφυρτον σῶμα τοῦ ἀνθρώπου
 τοῦ φονεύσαντος τὸν Μερκούτιον, τὸν
 συγγενῆ σας· ὁ νέος Ῥωμαῖος ἐκτύπησε
 τὸν φονέα.

ΚΥΡΙΑ ΚΑΘΟΥΛΕΤΟΥ (Πλησιάζουσα τὸ σῶμα
 καὶ ἀναγνωρίζουσα τὸν Τυπάλδον). — ὦ Τυ-
 πάλδε, ἀνεψιέ μου, υἱὲ τοῦ ἀδελφοῦ
 μου. ὦ! τί θλιβερὸν θέαμα! τὸ αἵ-
 μά του ῥέει ἀκόμη, τὸ αἷμα ἐνδὸς τῶν
 στενοτέρων μου συγγενῶν! — Πρίγ-
 κηψ, ἐν ὀνόματι τῆς ἱερᾶς ὑποσχέσεώς
 σου, ἐκδικήθητι τὸ χυθὲν τοῦτο αἷμα,
 τὸ αἷμα τῶν Καπουλέτων· ζητοῦμεν εἰς
 ἀντάλλαγμα τὸ αἷμα τῶν Μοντέγων.

Ο ΠΡΙΓΚΗΨ. — Βενδόλιε, ὀμιλήσατε,
 πῶς ἤρχισεν ἡ δυστυχὴς αὕτη ὑπόθεσις;

ΒΕΝΒΟΛΙΟΣ. — Ὁ προκαλέσας εἶναι ὁ
 Τυπάλδος, ὁ ἐκδικητῆς εἶναι ὁ Ῥω-
 μαῖος· Ὁ Ῥωμαῖος τὸν ὑποδέχεται
 ἠπίως, τὸν παρακαλεῖ νὰ σκεφθῆ τὸ ἀ-
 κροσφαλὲς τῆς θέσεώς του, τὸν κίνδυνον
 τοιαύτης ἔριδος, τῷ ἐνθυμίζει ὡσαύτως
 ὅτι ἠπειλήσατε διὰ τῆς ὀργῆς σας ὄντι-
 να δήποτε ταράξοντα τὴν πόλιν. — Μά-
 ταιοι ἀγῶνες! Εἰς μάτην ἢ φυσιολογῶ-

μία του· είναι συμβιβαστική, ἡ στάσις του εὐπροσήγορος, ἡ φωνή του ἠπία, ὁ τόνος του ἀτάραχος· εἰς μάτην ὅλα ταῦτα, οὐδὲν δύναται νὰ καταπραΐνῃ τὸν παράφορον Τυπάλδου, τὴν μανιώδη ὀργὴν του. Κωφὸς πρὸς τοὺς εἰρηνικοὺς ἐκείνους λόγους, ὁρμᾶ κατὰ τοῦ Μερκούτιου μὲ τὸ ξίφος εἰς τὴν χεῖρα καὶ προσπαθεῖ νὰ διαπεράσῃ τὸ εὐγενὲς ἐκεῖνο στῆθος. Ἰση ὀργὴ ἐξάπτει τοὺς δύο εὐπατρίδας, καὶ οἱ δύο ἐχθρικοὶ σίδηροι προσβάλλονται καὶ συναντῶνται. Ὁ Μερκούτιος ἐν τῇ ἀρεμανίᾳ περιφρονήσει του, γαπεινώνει διὰ τῆς μιᾶς χειρὸς τὴν αἰχμὴν ἣτις δεικνύει πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν του στίλβοντα τὸν ψυχρὸν θάνατον, καὶ διὰ τῆς ἄλλης ζητεῖ νὰ ἀνταποστείλῃ τοῦτον εἰς τὸν ἀντιπαλόν του ὅστις ἀμιλλᾶται μετ' αὐτοῦ κατὰ τὴν ἐπιδεξιότητα. Ἐν τούτοις ὁ Ῥωμαῖος ἐξακολουθεῖ κραυγάζων: Στάθῃτε!— Ἡ γλῶσσά του εἶναι ὀλιγώτερον ταχεῖα τῆς χειρὸς του ἣτις καταβιβάζει συγχρόνως τὰ ἀπαίσια ξίφη. Ὁρμᾶ μεταξὺ τῶν μαχομένων· καὶ ὁ Τυπάλδος, ἀκοντίσας· εὐθὺς κτύπημα κατὰ τοῦ ἀντιπάλου του, ὑπὸ τὸν βραχίονα τοῦ Ῥωμαίου, ἀποσπᾷ τὴν ζωὴν τοῦ ἀνδρείου τούτου εὐπατρίδου, τὸν ἀφίει νεκρὸν καὶ φεύγει. . . . Ἄλλὰ μετ' ὀλίγον ἐπανέρχεται, καὶ εὐρίσκει πάλιν τὸν Ῥωμαῖον. Εἰς τὰ στήθη τοῦ τελευταίου τούτου ἤρχισε νὰ γεννᾶται ἡ ἐπιθυμία τῆς ἐκδικήσεως· κτυπῶνται ἡ ἀστραπὴ εἶναι ὀλιγώτερον ταχεῖα· δὲν λαμβάνω καιρὸν οὔτε νὰ σύρω τὸ ξίφος μου οὔτε νὰ τοὺς διαχωρίσω, καὶ ὁ Τυπάλδος πίπτει τρωθεὶς θανασίμως ἐνῶ ὁ Ῥωμαῖος τρέπεται εἰς φυγὴν. Ἐὰν τοιαύτη δὲν ἦναι ἡ ἀλήθεια, ἀπολεσθήτω ἡ ζωὴ μου.

ΚΥΡΙΑ ΚΑΠΟΥΛΕΤΟΥ. — Ὁ ἄνθρωπος αὐτὸς εἶναι συγγενὴς τῶν Μοντέγων, μὴ τὸν πιστεύετε, ψεύδεται· ὑπερασπίζεται τὴν οἰκογένειάν του. Θὰ τὸν προσέβαλον εἴκοσι· ἐχρειάζοντο εἴκοσι ἐχθροὶ διὰ νὰ τὸν καταβάλλωσιν ἐν τῇ αἰσχυρᾷ αὐτῇ ἐριδι. Ζητῶ, ζητῶ μεγαλοφῶνως δικαιοσύνην. Πρίγκηψ, πρέ-

πει νὰ μὲ τὴν δώσης. Ὁ Τυπάλδος ἐξέλιπεν ὑπὸ τὸ ξίφος τοῦ Ῥωμαίου· πρέπει νὰ ἐκλείψῃ καὶ ὁ Ῥωμαῖος.

Ο ΠΡΙΓΚΗΨ. — Ὁ Ῥωμαῖος ἐφόνευσε τὸν Τυπάλδου, ὁ Μερκούτιος ἀπέθανε πληγωθεὶς ὑπὸ τοῦ Τυπάλδου. Τίς θὰ μὲ ἀποζημιώσῃ ζῶν ἣτις μὲ ἦτο προσφιλεστάτη;

ΜΟΝΤΕΓΟΣ. — Ἦτο προσφιλὴς εἰς τὸν Ῥωμαῖον τοῦ ὁποίου ὁ Μερκούτιος ἦτο φίλος· ὁ Ῥωμαῖος δὲν πρέπει νὰ τιμωρηθῇ. Ποῖον εἶναι τὸ ἐγκλημά του; Φοβεύων τὸν Τυπάλδου, ἔπραξεν ὅ,τι ἠθελε πράξει ὁ νόμος.

Ο ΠΡΙΓΚΗΨ. — Ἦτο ἐγκλημα καὶ ἡ τιμωρία ἦν ἀπαγγέλλω κατ' αὐτοῦ εἶναι ἡ ἐξορία· ἄς ἀναχωρήσῃ πάραυτα. Θέλω νὰ κατευνασθῶσι τὰ μίσση ὑμῶν· πρόκειται περὶ τοῦ συμφέροντός μου· εἶναι αἱμά μου, ἴδιόν μου αἷμα αὐτὸ τὸ ὁποῖον ῥέει ἕνεκα τῶν ἀγενῶν σας ἐρίδων. Ἄλλὰ θὰ μὲ τὸ πληρώσετε τοσοῦτον ἀκριβὰ, ὥστε ἡ ἀπώλεια αὕτη ἔσεται δι' ὑμᾶς μεταμέλεια· δεήσεις, ἰκεσίαι, θὰ μείνω κωφὸς εἰς πᾶν ὅ,τι μὲ εἴπωσι, καὶ αἱ ἀδικίαι σας δὲν θὰ ἐξαγορασθῶσιν οὔτε ὑπὸ τῶν δακρύων σας οὔτε ὑπὸ τῶν παρακαίρων δικαιολογιῶν σας. Παύσατε λοιπὸν πᾶσαν διαμαρτύρησιν. Μακρὰν ἀπ' ἐδῶ ὁ Ῥωμαῖος· ἡ ὥρα καθ' ἣν τὸν συλλάβωσιν ἔσεται ἡ τελευταία αὐτοῦ ὥρα. Ἐγείρατε τὸ πτώμα τοῦτο· βραδύτερον θὰ ἐκφράσω τὴν θέλησίν μου. Ἡ εὐσπλαγχνία ἡ συγχωροῦσα τὸν δολοφόνον εἶναι εὐσπλαγχνία φονικὴ.

[Ἐγείρουσι τὸ πτώμα, ὁ πρίγκηψ ἀποσύρεται μετὰ τῆς ἀκολουθίας του, καὶ οἱ ἄλλοι ἐξέρχονται διὰ διαφόρων μερῶν.]

ΣΚΗΝΗ Β'.

Θάλαμος ἐν τῇ οἰκίᾳ τοῦ
Καπουλέτου.

[Ἐιτέρχεται ἡ Ἰουλία.]

ΙΟΥΛΙΑ. — Ἄ! ἰδοὺ αὐτῇ, ἰδοὺ ἡ τροφός μου. Μὲ φέρει εἰδήσεις. — Ἄ! ὅσοι μὲ ὀμιλοῦν περὶ τοῦ Ῥωμαίου, μὲ ὀμιλοῦσι γλῶσσαν οὐρανίαν. — Παρα-

μάνα, παραμάνα, τί ἔχεις νὰ μὲ εἰπῆς ; Τί κρατεῖς ἐκεῖ ; τὴν μεταξίνην κλίμακα, ἐκείνην τὴν ὅποιαν σὲ εἶπεν ὁ Ῥωμαῖος νὰ προμηθευθῆς ;

ΤΡΟΦΟΣ. (Ῥίπτουσα μετ' ἀγανακτήσεως τὴν μεταξίνην κλίμακα.) — Ναι, νὰ αὐτὴ ἡ σκάλα.

ΙΟΥΔΑΙΑ. — Ἐ λοιπὸν ! τί ἔχεις ; τί τρέχει ; διατί αὐτὰ τὰ κινήματα ; διατί ἐνόηεις τὰς χεῖράς σου καὶ τὰς ὑφόνεις πρὸς τὸν οὐρανόν ; τί ἔχεις νὰ μὲ εἰπῆς ;

ΤΡΟΦΟΣ. (Κλαίουσα καὶ κρᾶζουσα.) — Ἄ ! Χριστὲ καὶ Παναγία ! Ἀπέθανε, ἀπέθανε, κυρία μου ! ἐχαθήκαμεν.

ΙΟΥΔΑΙΑ. — ὦ Θεε ! τί σκληρὸν λόγον εἶπες !

ΤΡΟΦΟΣ. — Ὁ Ῥωμαῖος, αὐτὸς μόνος, ὄχι ὁ Θεός, ὄχι ὁ Θεός, ἀλλ' ὁ Ῥωμαῖος. Καὶ ποῖδς τὸ ἔλεγε !

ΙΟΥΔΑΙΑ. — Τί δαίμων εἶσαι λοιπὸν καὶ μὲ τυραννεῖς κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον ; Αὐτὸ τὸ μαρτύριον μόνον ἢ κόλασις ἔχει τοιαῦτα μαρτύρια. Ἐφονεύθη ὁ Ῥωμαῖος ; ὀμίλει ! Εἶπέ ναι, τίποτε ἄλλο εἰμὴ ναι· αὐτὴ ἡ συλλαβὴ θὰ μὲ φονεύσῃ, ἀλλὰ πρόφερέ την, προφερέ την ταχέως ! Ἐφονεύθη ; ὀμίλησον ! εἶπέ ναι ἢ ὄχι ! Μίαν ἢ δύο λέξεις μόνον· δός μοι τὴν ζῶην ἢ τὸν θάνατον.

ΤΡΟΦΟΣ. — Τὴν εἶδα, κυρία, εἶδα τὴν πληγὴν, τὴν εἶδα μὲ τὰ ἴδιά μου τὰ μάτια ! . . . Ἰησοῦ καὶ σωτήρά μου ! Μία πληγὴ τόσοσ βαθεῖα, ἐκεῖ, κατάμεσα εἰς τὸ ἀνδρικόν του στήθος . . . καὶ τὸ σῶμά του καταματωμένο, καταματωμένο, ὠχρὸ, ὠχρὸ σὰν λείψανον ! . . . ὄλο γεμάτο ἀπὸ αἷμα . . . ἀπὸ αἷμα μαῦρον . . . ἐκόυτεψα νὰ λιγοθυμῶ !

ΙΟΥΔΑΙΑ. — ὦ ! συντρίφθητι, καρδία μου ! ἐγκατάλειψον τὸ δυστυχές τοῦτο καὶ εὐθραστον σῶμα· ὀφθαλμοί μου, ἀποχαιρετίσατε τὴν ἐλευθερίαν καὶ τὸ φῶς· γήϊνον περικάλυμμα, ἐπίστρεψον εἰς τὴν γῆν, τὸ μόνον ἄσυλόν σου. Ἰουδαία, παῖσον νὰ ἀναπνέης καὶ νὰ ζῆς, καὶ τὸ αὐτὸ σάβανον ἄς σὲ ἐνώσῃ μὲ τὸν Ῥωμαῖον.

ΤΡΟΦΟΣ. — Ἄ ! ἦταν ὁ καλλίτερός μου φίλος, ὁ Τυπάλδος μου, τὸ εὐγενικό μου

ἀρχοντόπουλον. Ἀλοίμονον ! τὸν εἶδα τὸν Τυπάλδον, τὸν ἐξαίρετον Τυπάλδον, τὸν εἶδα φονευμένον, καὶ αὐτὸ ὅπου σὰς λέγω εἶναι ἀληθές.

ΙΟΥΔΑΙΑ. — Τί λέγεις ; οἱ λόγοι σου εἶναι μᾶλλον ἀόριστοι τῆς θυέλλης ἣτις πνέει πανταχόθεν συγχρόνως. Ὁ Ῥωμαῖος σφαιραῖς ! ὁ Τυπάλδος φονευθεῖς ! Ὁ εἰς μὲ ἦτο συγγενὴς προσφιλῆς, ὁ ἄλλος σύζυγος χιλιάκις προσφιλέστερος. Μήπως ἐπέστη ἡ τελευταία ἡμέρα τοῦ κόσμου, καὶ ἤχησεν ἡ ἀπαισία σάλπιγξ ; Ἐὰν ἀπέθανον ἀμφότεροι, διατί νὰ ζῶ ἀκόμη ; καὶ τί πράττουσιν ἐπὶ τῆς γῆς οἱ ἐπιζῶντες ;

ΤΡΟΦΟΣ. — Ὁ Τυπάλδος ἀπέθανεν ὁ Ῥωμαῖος ἐξωρίσθη. Ὁ Ῥωμαῖος ἐφόνευσε τὸν Τυπάλδον καὶ τὸν κατεδίκανε εἰς ἔξοριαν.

ΙΟΥΔΑΙΑ. — Ἄ, Θεέ μου ! ὁ Ῥωμαῖος ! Ἡ χεῖρ του ἔχυσε τὸ αἷμα τοῦ Τυπάλδου ;

ΤΡΟΦΟΣ. — Ναι, κυρία· ναι, κυρία· ὁ Ῥωμαῖος, ὁ Ῥωμαῖος.

ΙΟΥΔΑΙΑ. — ὦ, ὑπὸ τὴν θελκτικὴν ἐκείνην μορφήν εἶναι δυνατὸν νὰ ἐκρύπτετο τοιοῦτο τέρας ; Ὑπὸ τὸ ἀγγελικὸν ἐκεῖνο πρόσωπον εἶναι δυνατὸν νὰ ἐκρύπτετο τοσοῦτον ἀγρία καρδία τίγριδος ; Τοσαύτη ἐξωτερικὴ γλυκύτης καὶ ἐσωτερικὴ βαρβαρότης. Ψυχὴ αἰμοχαροῦς λύκου καὶ ἐξωτερικὸν ἀθῶον ἀρνίου. Καλλονὴ ἐξωτερικὴ, πρόσωπον θείου, σὰς περιφρονῶ καὶ σὰς καταρῶμαι. Οὐράνια σύμβολα τῆς τιμῆς καὶ τῆς ἀρετῆς, εἰσθε λοιπὸν μηδέν ; Μὲ ἠπατήσατε ! Ἐκείνον τὸν ὅποιον μετεμορφούτε εἰς τοὺς ὀφθαλμούς μου δὲν ἦτο εἰμὴ κατὰδικος, δολοφόνος καὶ ἄθλιος ! ὦ φύσις, τί ἐπραττες, καὶ ποιοῦν δῶρον ὑπεσχέθης εἰς τοὺς ἀγγέλους τῆς ἀβύσσου, ὅταν, ὑπὸ τὴν οὐρανίαν ἐκείνην μορφήν, ἐκρυπτες τὰ ἐγκλήματα τοῦ ἄδου ; Ἀθλιότης ! ἐλεεινότης ! Ὑπὸ τοσοῦτον ὠραῖον ἐξωτερικόν, τοσοῦτον φρικώδης πραγματικότης ! Εἶναι δυνατὸν τοιαύτη ἀπατηλὴ καὶ μέλαινα ψυχὴ νὰ κατοικῇ τοιοῦτο λαμπρὸν ἀνάκτορον !

ΤΡΟΦΟΣ. — Δὲν ὑπάρχει ἄνθρωπος εἰς τὸν ὅποιον νὰ εἰμπορῆ κανεὶς νὰ ἐμπι-

στευθῆ. "Ολοι οἱ ἄνδρες εἶναι ἄπιστοι καὶ ἄτιμοι· ὅλοι εἶναι προδόται, κακοῦθεις, ἄθλιοι, τέρατα! — Ἄ, Θεέ μου, (Πίπτει ἐπὶ καθέδρᾳ.) Ποῦ εἶναι ὁ Πέτρος; Πέτρε, ποῦ εἶσαι; δός μου ὀλίγο ράκι, Πέτρε! "Ολα αὐτὰ μὲ ἐφόνευσαν πόσαις λύπαις, πόσα βάσανα, πόσαις ἀπελπισίαις! Κοντεύω νὰ γεράσω πρόωρα! — Κατάρρα εἰς τὸν Ῥωμαῖον, αἰσχος εἰς τὸν Ῥωμαῖον!

ΙΟΥΔΑΙΑ. — Κατρηραμένη ἔστω ἡ γλῶσσα ἢ ὀμιλοῦσα οὕτω κατὰ τοῦ Ῥωμαίου! δὲν ἐγεννήθη διὰ τὸ αἰσχος· τὸ αἰσχος θὰ ἡσχύνετο νὰ πλησιάσῃ τὸ εὐγενὲς ἐκεῖνο μέτωπον ὅπου ἡ τιμὴ ἔστησε τὸν θρόνον τῆς καὶ ὅπερ εἶναι ἄξιον νὰ φέρῃ τὸ στέμμα τοῦ κόσμου. Ἐγὼ νὰ τὸν καταρασθῶ! ἐγὼ νὰ τὸν ὑβρίσω!... ὦ, τί ἀγενεὲς πλάσμα ἤμην!

ΤΡΟΦΟΣ. — Αὐτὸς ἐφόνευσε τὸν ἐξάδελφόν σας, καὶ θὰ τὸν ἐπαινέσετε;

ΙΟΥΔΑΙΑ. — Εἶναι σύζυγός μου, καὶ θέλεις νὰ τὸν κακολογήσω! Ἄ! φίλτατε καὶ δυστυχῆ αὐθέντα μου, ἰδοὺ τρεῖς ὥραι ἀφότου σοὶ ἀνήκω, καὶ σχίζω τὴν ὥραιάν φήμην σου! Τίς θὰ τὴν ὑπερασπισθῆ, τίς θὰ τὴν σώσῃ;... (Μετὰ τινα παύσιν.) — Ἄλλ' ὦ δυστυχῆ καὶ ἔνοχῃ Ῥωμαίε, διατί ἐπληξες τὸν Τυπάλδον; — Φεῦ! ὁ Τυπάλδος, ὁ ἀποτρόπαιος Τυπάλδος θὰ ἐφόνευε τὸν Ῥωμαῖόν μου. — Δάκρυα, παράφορα δάκρυα, παύσατε τρέχοντα· εἰσθε τέκνα τῆς θλίψεως· μὴ πληρόνετε εἰς τὴν εὐδαιμονίαν μου τὸν φόρον σας καὶ τὸν σεβασμόν σας. Ζῆ ὁ Ῥωμαῖος, ὁ σύζυγος τὸν ὅποιον ὁ Τυπάλδος ἤθελε νὰ δολοφονήσῃ. Ἀπέθανεν ὁ θελήσας νὰ φονεύσῃ τὸν σύζυγόν μου. Ὁ Τυπάλδος ἐφονεύθη. Δὲν πρέπει νὰ ἤμαι εὐτυχῆς; διατί λοιπὸν νὰ κλαίω; (Διακόπτεται πρὸς στιγμὴν.) — Τὸ ἐνθυμούμαι ἤκουσα μίαν λέξιν τρομερωτέραν τοῦ θανάτου τοῦ Τυπάλδου, εἰς τὴν λέξιν ἐκείνην ἡ ψυχὴ μου μὲ ἐγκατέλειπεν! Ἦθελα, ἤθελα νὰ μὴ τὴν ἐνθυμούμαι πλέον· ἀλλ' ἐνετυπώθη εἰς τὴν μνήμην μου τὴν ὅποιαν πιέζει. Τὴν κουράζει καὶ τὴν καταβιβρώσκει ὡς ἡ ἐνθύμησις τοῦ ἐγκλήματος βαρύνει τὴν ψυχὴν τοῦ ἐγ-

κληματίου. Ὁ Τυπάλδος ἀπέθανεν, μοὶ ἔλεγε, καὶ ὁ Ῥωμαῖος ἐξωρίσθη! — Ἐξωρίσθη! τί λέξεις! ἐν τῇ λέξει ταύτῃ μόνῃ ἐμπεριέχεται ὁ θάνατος χιλίων Τυπάλδων. Δὲν ἤρκει ὅτι ἔχασα τὸν ἐξάδελφόν μου; Διατί ὁ Οὐρανὸς δὲν ἠρέκσθη εἰς τὴν τιμωρίαν ταύτην; Ἄλλ' αἱ δυστυχῆαι ἐπέρχονται ἡμῖν σωρηδόν· βαδίζουσιν ὁμοῦ καὶ καταβάλλουσιν ἡμᾶς διὰ τοῦ ἀριθμοῦ των. Ἐὰν μοὶ ἔλεγον: Ὁ Τυπάλδος ἀπέθανεν· ἡ μήτηρ σου καὶ ὁ πατήρ σου τὸν ἠκολούθησαν. Θὰ ἔκλαιον, πικρῶς θὰ ἔκλαιον. Ἄλλὰ κατόπιν τῶν λέξεων τούτων: Ὁ Τυπάλδος δὲν ὑπάρχει πλέον, ἰδοὺ ἔρχεται ἄλλη εἶδσις: Ὁ Ῥωμαῖος ἐξωρίσθη. Ἄλλ' ἡ ἐξορία εἶναι ὁ θάνατος τοῦ πατρὸς, τῆς μητρὸς, τοῦ Ῥωμαίου, τῆς Ἰουλίας, παντὸς ὅ,τι ὑπάρχει. Ὁ Ῥωμαῖος ἐξωρίσθη! Εἶναι θλίψις ἀτελείωτος, ἀτέρμων, ἀπεριόριστος, θλίψις ἣν οὐδὲν δύναται νὰ ἐκφράσῃ καὶ τὴν ὅποιαν δὲν εὐρίσκει τις λέξεις νὰ παραστήσῃ. (Σταματᾷ καὶ κλαίει.) — Τροφὲ, ποῦ εἶναι ὁ πατήρ μου; ποῦ εἶναι ἡ μήτηρ μου;

ΤΡΟΦΟΣ. — Πλησίον τοῦ σώματος τοῦ Τυπάλδου· καὶ οἱ δύο κλαίουσι καὶ ὀδυρόνται. Ἐλάτε νὰ σᾶς ὀδηγήσω.

ΙΟΥΔΑΙΑ. — Θὰ πλύνωσι τὴν αἱματοφόρον πληγὴν τὰ δάκρυά των; Ἄ! ἀφοῦ ξηρανθῶσιν οἱ ὀφθαλμοὶ των, τότε θὰ κλαύσω τὴν ἐξορίαν ἐκεῖνου τὸν ὅποιον ἀγαπῶ. (Πρὸς τὴν τροφόν.) Λάβε αὐτὴν τὴν κλίμακα. — Δυστυχῆς ὄργανον, δὲν θὰ χρησιμεύσῃ πλέον εἰς τίποτε· ἡ προσδοκία σου ἔσεται ματαία ὡς καὶ ἡ ἐμῆ. Ὁ Ῥωμαῖος θὰ ἀναχωρήσῃ· θὰ σὲ μετεχειρίζετο διὰ τὴν φθᾶσιν μέχρις ἐμοῦ. Τρελὴ ἐλπίς! εἶμαι σύζυγος καὶ παρθένος! χήρα θὰ ἀποθάνω παρθένος ἀκόμη. Ἐμπρὸς, τροφὲ, λάβε αὐτὴν τὴν ἀναβάθραν, ὑπάγω νὰ εὔρω τὴν νυμφικὴν κλίνην μου, τὴν ἐνταφίαν κοιτίδα· καὶ ὁ θάνατος θὰ δρέψῃ τὸ αἶθος τῆς νεότητός μου.

ΤΡΟΦΟΣ. — Πηγαίνετε εἰς τὸ δωμάτιόν σας, ἐγὼ πηγαίνω νὰ εὔρω τὸν Ῥωμαῖον καὶ νὰ σᾶς τὸν στείλω· αὐτὸς θὰ σᾶς

παρηγορήσῃ. Ἐξεύρω πολὺ καλὰ ποῦ θὰ τὸν εὔρω. Ἰουλία, θὰ ἦναι ἐδῶ ἀπόψε, ἀκούετε; Πηγαίνω, θὰ τὸν εὔρω εἰς τοῦ ἀδελφοῦ Λαυρεντίου.

ΙΟΥΛΙΑ. — ὦ! τρέξε, τρέξε· ζήτησον, εὔρέ τον, τὸν σύζυγον τοῦτον, τὸν φίλον αὐτὸν τῆς ψυχῆς μου. Δός του αὐτὸ τὸ δακτυλίδιον, καὶ εἶπέ του νὰ ἔλθῃ διὰ νὰ λάβῃ τοὺς τελευταίους μου ἀποχαιρητισμούς.

[Ἐνθεν μὲν ἐξέρχεται ἡ τροφὸς ἐκεῖθεν δὲ ἡ Ἰουλία.]

ΣΚΗΝΗ Γ'.

Τὸ σπήλαιον τοῦ ἀδελφοῦ
Λαυρεντίου.

[Εἰσέρχονται ὁ ἀδελφὸς Λαυρέντιος καὶ ὁ Ῥωμαῖος.]

ΛΑΥΡΕΝΤΙΟΣ. (Πρὸς τὰ παρασκηνία.) — Ἐξελεθε τῆς κρύπτῃς σου, Ῥωμαῖε, ἐλθέ, δυστυχή μου φίλε. Ἡ δυστυχία ἠράσθη τοῦ πεπρωμένου σου· ἀντὶ συζύγου ἔχεις τὴν ἀτυχίαν.

ΡΩΜΑΙΟΣ. (Προχωρῶν.) — Τί νέα, πάτερ μου; τί ἀπεφάσισεν ὁ πρίγκηψ; ποῖα ἄγνωστος ποιῆ με περιμένει διὰ νὰ δοκιμασθῇ τὸ θάρρος μου;

ΛΑΥΡΕΝΤΙΟΣ. — Αἱ δοκιμασίαι τῆς τύχης, αἱ πικρίαι αὐταὶ τοῦ βίου σοὶ εἶναι ἤδη λίαν γνωσταί, προσφιλες τέκνον. Ἐρχομαι νὰ σὲ εἶπω τί ἀπεφάσισεν ὁ πρίγκηψ.

ΡΩΜΑΙΟΣ. — Τὸν θάνατόν μου, δὲν ἀμφιβάλλω.

ΛΑΥΡΕΝΤΙΟΣ. — Ὅχι, ἡ ἀπόφασίς του εἶναι ἠπιωτέρα· τὰ χεῖλη του σὲ καταδικάζουσιν, ὄχι εἰς θάνατον, ἀλλ' εἰς ἔξορίαν.

ΡΩΜΑΙΟΣ. — Εἰς ἔξορίαν! ἄ! εἰς ἔξορίαν! Ἀυπήσου με, εἶπέ μοι ὅτι με κατεδίκασεν εἰς θάνατον. Μετ' ὀλιγοτέρου τρόμου θὰ προσβλέψω τὸν δήμιον ἢ τὴν ἔξορίαν. Ὅχι, ὄχι, μὴ ἐπαυαλάβῃς αὐτὴν τὴν λέξιν, μὴ ὀμιλήσῃς περὶ ἔξορίας.

ΛΑΥΡΕΝΤΙΟΣ. — Ἀπὸ σήμερον πρέπει νὰ ἐγκαταλείψῃς τὴν Βερόνην. Λάβε

θάρρος· ὁ κόσμος εἶναι εὐρύς, καὶ τὰ βήματά σου ἐλεύθερα.

ΡΩΜΑΙΟΣ. — Ὁ κόσμος! ὁ κόσμος· δι' ἐμὲ εἶναι ἐντὸς τῶν τοιῶν τῆς Βερόνης. Ἄλλοῦ εἶναι καθαριστήριον καὶ κόλασις, βάσανος καὶ μαρτύριον. Τὰ ἐξορίζεσθαι ἐκ τῆς Βερόνης εἶναι ὡς τὸ ἐξορίζεσθαι ἐκ τοῦ κόσμου. Διατί νὰ μεταχειρισθῇς τὴν λέξιν ταύτην τῆς ἔξορίας; εἶπέ τὴν κυρίαν λέξιν· εἶπέ θάνατον. Μὴ μὲ λέγῃς ὅτι ἡ ἔξορία εἶναι συγγνώμη· μὴ μειδιᾷς πρὸς τὸ φονεῦόν με κτύπημα, μὴ ἐπικρεμᾷς ἐπὶ τῆς κεφαλῆς μου χρυσοῦν πέλεκυν ἀπειλοῦντα νὰ ῥίψῃ αὐτὴν αἱματοφύρτον.

ΛΑΥΡΕΝΤΙΟΣ. — Ἀχάριστε! πράττεις θανάσιμον ἁμάρτημα. Κατὰ τοὺς ἡμετέρους νόμους τὸ ἐγκλημά σου ἐπιφέρει θάνατον, καὶ ὁ πρίγκηψ ἀποστρέφω ὑπὲρ σοῦ τὴν αὐστηρότητα τοῦ νόμου, μεταβάλλει τὴν τραχείαν ἀπόφασιν καὶ ἐξαλείφει τὴν ὀλεθρίαν αὐτὴν λέξιν τὸν θάνατον. Ἀπαγγέλλει κατὰ σοῦ ποιήν ἠπιωτέραν, τὴν ἔξορίαν, καὶ δὲν βλέπεις ὅτι τοῦτο εἶναι εὐσπλαγχνία· δὲν τὸ αἰσθάνεσαι.

ΡΩΜΑΙΟΣ. — Εὐσπλαγχνία! ἐξ ἐναντίας εἶναι μαρτύριον. Ὅπου ἀναπνέει ἡ Ἰουλία, ἐκεῖ εἶναι ὁ οὐρανός. Τὸ ἀγενέστερον ζῶον τὸ μένον εἰς Βερόνην καὶ δυνάμενον νὰ βλέπῃ τὴν Ἰουλίαν, εἶναι εὐτυχές· φθονῶ τὴν γαλήν, τὸ πτηνὸν καὶ τὸν κρυπτόμενον μῦν. Ὁ παράδεισος εἶναι πλησίον τῆς Ἰουλίας καὶ ἐγὼ ἐκδιώκομαι ἀπ' αὐτοῦ. Ἡ μνία εἶναι εὐτυχεστέρα τοῦ Ῥωμαίου· εἶναι πλουσιωτέρα καὶ μᾶλλον τιμωμένη· δύναται νὰ σταθῇ ἐπὶ τῆς ἐξαισίας ἐπὶ λεπτοφυῆ καὶ λευκότητι χειρὸς τῆς Ἰουλίας. Δύναται νὰ ὑφαρπάσῃ ἐκ τῶν χειλῶν της ἐν φίλημα, καὶ νὰ τὴν ἀναγκάσῃ νὰ ἐρυθριάσῃ, αὐτὴν τὴν τοσοῦτον ἀγνὴν καὶ τοσοῦτον μετριόφρονα, καὶ τίς ὁ πιατεύσων ὅτι ἠμάρτησεν. Ὁ Ῥωμαῖος ἐξορίζεται, τῷ ἀπαγορεύεται ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον ἐπιτρέπεται καὶ εἰς αὐτὸ τὸ μᾶλλον ἄθλιον ἔντομον. Ἐξορίζεται! ἐξορίζεται! — Καὶ τολμᾷς νὰ μὲ λέγῃς ὅτι ἡ ἔξορία δὲν εἶναι θάνα-

τος· δὲν ἔχεις ἀκαριαῖόν τι δηλητήριον, ἠκουισμένην τινὰ λεπίδα, μέσον τι ταχὺ καὶ ἀσφαλὲς δυνάμενον νὰ ἐπιφέρει τὸν θάνατον, οἰουδήποτε θάνατον! Ἐξορίζεται! ἅ! ἐξορίζεται! Ἱερεῦ, τὴν λέξιν ταύτην προφέρουσιν οἱ εἰς τὴν κόλασιν καταδικασμένοι. Ὡρύνονται προφέροντες αὐτήν. Καὶ ἔχεις τὸ θάρρος σὺ, ὁ φίλος μου, ὁ θεῖός μου ὁδηγός, ὁ πνευματικός μου, σὺ ὅστις μὲ ἀπολύεις ἐκ τῶν ἁμαρτιῶν μου, ἔχεις τὸ θάρρος νὰ μὲ δολοφονῆς εἰς τεμάχια λέγων μοι ὅτι ἐξωρίσθην.

ΛΑΥΡΕΝΤΙΟΣ. — Ὁ ἔρωσ σὲ καθιστᾷ παράφρονα. Ἡσύχασον, τέκνον μου, καὶ ἄκουσον μίαν λέξιν, μίαν μόνην.

ΡΩΜΑΙΟΣ. — Μίαν λέξιν; τὴν ἐξορίαν, ἀλήθεια;

ΛΑΥΡΕΝΤΙΟΣ. — Ὁ λόγος μου εἶναι θώραξ κατὰ τῶν πόνων διὰ τοὺς ὁποίους παραπονεῖσαι· σοὶ φέρω τὴν φιλοσοφίαν, τὴν παρήγορον τῶν θλίψεων, τὸ γάλα τῆς κακοδαιμονίας· αὐτὴ θέλει σὲ ὑποστηρίξει.

ΡΩΜΑΙΟΣ. — Καταδικασμένος εἰς ἀειφυγίαν!... Κατηραμένη ἔστω ἡ φιλοσοφία σου. Δύναται αὕτη νὰ πλάσῃ ἄλλην Ἰουλίαν; δύναται νὰ μεταβάλλῃ τὴν ἀπόφασιν τοῦ πρίγκηπος; δύναται νὰ κινήσῃ τοὺς λίθους; ὦ! ἄνευ τούτου, τί εἶναι; τί μὲ θέλει; παῦσον νὰ μὲ τὴν ἀναφέρῃς.

ΛΑΥΡΕΝΤΙΟΣ. — Ἐμπρὸς, οἱ τρελοὶ εἶναι κωφοί.

ΡΩΜΑΙΟΣ. — Καὶ οἱ φρόνιμοι εἶναι ἀόματοι.

ΛΑΥΡΕΝΤΙΟΣ. — Ἀφῆσόν με νὰ σκεφθῶμεν περὶ τῆς θέσεώς σου.

ΡΩΜΑΙΟΣ. — Δὲν δύνασαι νὰ ὁμιλήσῃς περὶ πράγματος τὸ ὁποῖον δὲν αισθάνεσαι. Ἐὰν ἦσο νέος ὡς ἐμὲ, ἐὰν ἠγάπας τὴν Ἰουλίαν, ἐὰν ὁ γάμος σου ἐχρονολογεῖτο ἀπὸ μιᾶς ὥρας, ἐὰν ἐφόνευες τοῦ Τυπάλδου, ἐὰν τὸ πάθος μου ἦτο εἰς τὴν ψυχὴν σου καὶ ἡ νεότης μου ἐπὶ τῆς κεφαλῆς σου... ὦ! τότε θὰ σοὶ ἐπέτρεπον νὰ ὁμιλήσῃς. Τότε θὰ ἀπέσπας τὴν κόμην σου καὶ θὰ ἐκυλίεσο ἐπὶ τοῦ ἐδάφους ἐν τῇ θλίψει σου, καὶ θὰ κατεμέ-

τρεις ἐκ τῶν προτέρων τὸν τάφον τὸν ὁποῖον ὄφειλες νὰ καθέξῃς μίαν ἡμέραν, καὶ θὰ ἀπηλπίζεσο ὡς ἐγώ. (Ἀκούονται κτυπήματα εἰς τὴν θύραν.)

ΛΑΥΡΕΝΤΙΟΣ. — Ἐγέρθητι, κάποιος κτυπᾷ τὴν θύραν. Ἀγαπητὲ Ῥωμαῖε, εἴσελθε, κρύφθητι.

ΡΩΜΑΙΟΣ. (Διατηρῶν τὴν αὐτὴν στάσιν.) — Ὅχι, ἄς μὲ κρύψωσιν οἱ στεναγμοὶ μου, ἐὰν δύναται· ἄς μὲ περιβάλλῃ ὁ ἀτμὸς αὐτῶν καὶ ἄς μὲ ἀποκρύψῃ ἀπὸ τὰ βλέμματά των. [Ἀκούονται πάλιν κτυπήματα.]

ΛΑΥΡΕΝΤΙΟΣ. — Ἄλλ' ἀκούεις πῶς κτυποῦν; Ἐγέρθητι λοιπόν! (Πρὸς τὴν θύραν.) — Τίς εἶναι ἐκεῖ; (Πρὸς τὸν Ῥωμαῖον.) — Ἐγέρθητι, σοὶ λέγω, ἢ ἐχάθης! (Πρὸς τὴν θύραν.) — Μίαν στιγμὴν, σᾶς παρακαλῶ. (Πρὸς τὸν Ῥωμαῖον.) — Τρέξε γρήγορα εἰς τὸ κελλίον ὅπου μελετῶ.

(Πρὸς τὴν θύραν.) — Ἀμέσως. [Πρὸς τὸν κείμενον κατὰ γῆς Ῥωμαῖον.] Γενηθήτω τὸ θέλημα τοῦ οὐρανοῦ. Τί ἐπιμονή. (Διευθύνεται πρὸς τὴν θύραν.) Ἐφθασα, ἐφθασα. Ποῖος λοιπὸν κτυπᾷ τόσο δυνατὰ; Ποῖος εἰσθε; Πόθεν ἔρχεσθε; Τί θέλετε;

ΤΡΟΦΟΣ. (Ἐξωθεν.) — Ἀφῆστέ με νὰ ἔμβω· ἔρχομαι ἀπὸ μέρους τῆς κυρίας Ἰουλίας.

ΛΑΥΡΕΝΤΙΟΣ. (Ἀνοίγων.) Ἀγαθὴ τύχη! Καλῶς ἤλθατε.

ΤΡΟΦΟΣ. (Εἰσερχομένη.) — ὦ ἄγιε καλόγερε, ὦ καλὲ καλόγερε, εἰπέτε μου ποῦ εἶναι ὁ σύζυγος τῆς νέας μου κυρίας, ποῦ εἶναι ὁ Ῥωμαῖος;

ΛΑΥΡΕΝΤΙΟΣ. (Δεικνύων τὸν Ῥωμαῖον.) — Ἰδοὺ αὐτὸς, κείμενος ἐπὶ τῆς γῆς, δακρυρροῶν καὶ ἀναίσθητος ὑπὸ τῆς θλίψεως.

ΤΡΟΦΟΣ. Ἀχ, Παναγία μου! Τὸ ἴδιον σὰν τὴν κυρίαν μου, τὸ ἴδιον σὰν τὴν κυρίαν μου.

ΛΑΥΡΕΝΤΙΟΣ. Θλιβερὰ συμπάθεια, ὀδυνηρὰ ὁμοιότης.

ΤΡΟΦΟΣ. Ναι, ἔτσι εἶναι κ' ἐκείνη κλαίει κ' ἀναστενάζει, ἀναστενάζει καὶ κλαίει. (Πρὸς τὸν Ῥωμαῖον.) — Σηκωθῆτε ὄρθιος, ἐὰν ἦσθε ἄνδρας. Ἐὰν ἀγαπᾶτε τὴν Ἰουλίαν, σηκωθῆτε καὶ ἔχετε θάρρος. Γιατὶ αὕτη ἡ μεγάλη λύπη·

Τί τρέλα νὰ ἀπελλιζέσθε; (Ὁ Ῥωμαῖος ἀναγνωρίζει τὴν τροφὴν καὶ ἐγείρεται.)

ΡΩΜΑΙΟΣ. — Ἄ! τροφέ.

ΤΡΟΦΟΣ. Ἄ, κύριε, δυστυχῆ μου εὐπατρίδη. Ὁ θάνατος εἶναι τὸ τέλος ὄλων μας· κανεὶς δὲν εἰμπορεῖ νὰ τὸν ἀποφύγῃ.

ΡΩΜΑΙΟΣ. — Δὲν μοῦ ἐφάνη ὅτι ἐπρόφερες τὸ ὄνομα τῆς Ἰουλίας; Τί σκέπτεται ἡ ἀγαπητῆ μου; Τί λέγει; Δὲν μὲ θεωρεῖ ὡς ἄθλιον δολοφόνον; Ἐκηλίδωσα δι' αἵματος τὰς πρώτας ἡμέρας τῆς εὐδαιμονίας μας, τὴν νηπιότητα τῶν ἐρώτων μας· καὶ τὸ αἷμα τοῦτο εἶναι ἐνὸς τῶν στενοτέρων συγγενῶν της. Τί λέγεις; πῶς εἶναι; Μυστηριώδης σύζυγος τοῦ μυστηριώδους καὶ ἀγίου ἔρωτός μου!

ΤΡΟΦΟΣ. — Δὲν λέγει τίποτε, κύριε· δὲν κάμνει ἄλλο παρὰ νὰ κλαίῃ· πέφτει στὸ κρεβάτι της καὶ μένει ξαπλωμένη· ἔπειτα σηκώνεται ἔξαφνα καὶ φωνάζει: Τυπάλδε! Κατόπι φωνάζει τὸν Ῥωμαῖον καὶ ὕστερα ξαναπέφτει.

ΡΩΜΑΙΟΣ. — Τὸν Ῥωμαῖον! τὸ ὄνομά μου τὴν φονεῦει, εἶναι ἡ φοικὴ σφαῖρα ἡ ἐκπεπομένη ἐκ τοῦ σωλήνος τοῦ ὄπλου καὶ ἡ δολοφονοῦσα τὴν ἀγαπητὴν μου. Τὸ ὄνομά μου εἶναι τὸ καταραμένον ὄνομα τοῦ ἀνθρώπου ὅστις ἐφόνευσε τὸν Τυπάλδον. (Πρὸς τὸν ἀδελφὸν Λαυρέντιον.) — Ἄ! εἶπέ μοι, ἀγαθὲ μου πάτερ, εἶπέ μοι ποῦ θὰ εὔρω τὸ ἀπαίσιον τοῦτο ὄνομα, εἰς ποῖον μέρος τοῦ σώματός μου πρέπει νὰ τὸ ἀναζητήσῃ τὸ ἐγχειρίδιον τοῦτο! Θὰ ἀναδιψῶ τὰ μισητὰ ταῦτα σπλάγχνα καὶ θὰ καταστρέψω πᾶν ὅ,τι καλεῖται Ῥωμαῖος. (Ἐξέρχεται ἐγχειρίδιον.)

ΛΑΥΡΕΝΤΙΟΣ. — Στήθι! κατένυσον τὴν ἀπεπτιαν σου! Εἶσαι ἀνὴρ! Ὅταν σὲ παρατηρῶ, νομίζω ὅτι βλέπω ἄνδρα· μόνον ἡ γυνὴ κλαίει· μόνον τὸ μανιῶδες καὶ ἄλογον ζῶον ἐνδίδει εἰς τὰς παραφοράς του. Δὲν εἶσαι ἄξιος νὰ κληθῆς οὔτε γυνὴ οὔτε ἄγριον θηρίον. Ῥωμαῖε, μὲ ἐκπλήττεις. Μὰ τὸν ἱερὸν χαρακτήρά μου, σὲ εἶχον κρίνει καλλίτερον, ἄλλην ιδέαν εἶχον περὶ τῆς ἰσχύος σου, περὶ

τῆς μετριότητός σου, περὶ τῆς ψυχῆς σου. Σὺ εἶσαι ὁ φονεύσας τὸν Τυπάλδον, ὁ θέλων νὰ φονευθῆς ἀκολούθως, καὶ διὰ τῆς ἀξιοκατακρίτου ταύτης πράξεως νὰ φονεύσῃς ἐπίσης ἐκείνην ἣτις σὲ ἀγαπᾷ καὶ ζῆ διὰ σέ; Διατί βλασφημεῖς κατὰ τοῦ οὐρανοῦ καὶ τῆς γῆς, κατὰ τῆς ὥρας καθ' ἣν ἐγεννήθης; Βλασφημεῖς σεαυτὸν. Ὅλα ταῦτα εἶσαι σὺ αὐτός. — Σύνελθε· διὰ τῆς πράξεως ταύτης καταίσχύνεις πᾶν ὅ,τι σοὶ ἔδωκεν ὁ Θεός. Ἡ ὑπαρξίς σου, ὁ ἔρωσ σου, ἡ διάνοιά σου, εἰς τί σὲ χρησιμεύουσιν ὅλα ταῦτα; Ὅμοιάζεις μὲ τοὺς φιλαργύρους ἐκείνους οἵτινες ἔχουσι πολλὰ καὶ οὐδὲν μεταχειρίζονται ἀρμοδίως καὶ προσηκόντως. Βλέπων σέ τις, θὰ σὲ ἐνόμιζεν εὐγενῆ καὶ γενναῖον· καὶ μολαταῦτα ἡ εὐγενῆς αὕτη μορφή εἶναι εἰκὼν ἐκ κηροῦ ἐστερημένη ἐνεργητικότητος καὶ ἀξίας. Ἀγαπᾷς, ὠρκίσθης εἰς τὴν Ἰουλίαν ὅτι θὰ τὴν ἀγαπᾷς· ὁ ὄρκος οὗτος ἔσται μάταιος καὶ κενός, ἔσται ἐπιπορκία. Θὰ δολοφονήσῃς ἐκείνην πρὸς τὴν ὁποῖαν ὠρκίσθης ἔρωτα καὶ πίστιν. Ὁ νοῦς σου ἔπρεπε νὰ συμπληρώσῃ τὴν εὐγένειαν τῶν τρόπων σου καὶ τοῦ ἔρωτός σου· ἀλλ' ἀντὶ οὗτος νὰ τὴν κοσμή τὴν ἀποπλανᾷ. Ἀναίσθητος καὶ τρελός, σὲ πληγόνει καὶ σὲ μωλωπίζει, ὡς ἡ πυρίτις ἡ ἐμπειπιστευμένη εἰς ἀδέξιον στρατιώτην πληγόνει τὸν κάτοχον ἀντὶ νὰ τὸν ὑπερασπίζεται. Ἐμπρὸς λοιπὸν, ἀφυπνίσθητι, ἔγειρον τὴν ψυχὴν σου, ἔσο ἀνὴρ, ἡ Ἰουλίαν σου ζῆ· πρὸ ὀλίγου ἀπέθνησκες δι' αὐτήν. Δὲν εἶσαι εὐτυχής! Ὁ Τυπάλδος ἤθελε νὰ φονεύσῃ τὸν Ῥωμαῖον, ἀλλ' ὁ Τυπάλδος ἐφονεύθη. Δὲν εἶσαι καὶ πάλιν εὐτυχής; Ὁ νόμος ἀπειλῶνσε διὰ θανάτου σοὶ φέρεται ὡς φίλος καὶ ἀρκείται εἰς τὴν ἑξορίαν σου. Δὲν εἶσαι εὐτυχής, μυριάκις εὐτυχής; Ἀλλὰ φέρεσαι ὡς παιδίον, ὡς νεᾶνις τὴν ὁποῖαν παραπολὺ ἐχάδενσαν οἱ γονεῖς της· ἐξανίστασαι κατὰ τῆς εὐδαιμονίας σου, καὶ φαίνεσαι ἀχάριστος κατὰ τῆς τύχης. Πρόσεξον, Ῥωμαῖε, πρόσεξον· μὲ τοιοῦτον χαρακτήρα ἀποθνήσκει τις ἐλεεινῶς. Πράξον ὅ,τι σὲ εἶπα, ὑπαγε πλησίον τῆς

Ἰουλίαν· ἀνάβηθι εἰς τὸ δωμάτιόν της, παρηγόρησον αὐτήν. Ἀλλὰ πρόσεξον μὴ μείνης παρ' αὐτῇ μετὰ τὸ ἀνακλητήριον· παρελθούσης τῆς ὥρας ταύτης δὲν δύνασαι πλέον νὰ ἐξέλθης, νὰ ἐγκαταλείψῃς τὴν πόλιν καὶ νὰ φύγῃς εἰς Μαντούην. Μείνον ἐκεῖ, θὰ εὐρωμεν εὐνοϊκῆν τινα στιγμήν νὰ φανερώσωμεν τὸν γάμον σου, νὰ καταπραΰνωμεν τὴν οἰκογένειάν σου καὶ τὴν τῆς Ἰουλίας, νὰ ἐπιτύχωμεν τὴν χάριν σου καὶ νὰ σὲ ἀνακαλέσωμεν ἐνταῦθα. Ὡ! τότε θὰ ἐπανέλθῃς εὐτυχέστερος, μυριάκις εὐτυχέστερος παρ' ὅσον εἶσαι δυστυχῆς ἀναχωρῶν. (Πρὸς τὴν τροφόν.) — Προπορεύθητι, τροφέ, καὶ ἐνθύμῳσόν με εἰς τὴν κυρίαν σου. Παρακινήσέ την νὰ κατορθώσῃ ὥστε ἡ οἰκογένειά της, τῆς ὁποίας ἡ κεφαλὴ κλίνει ὑπὸ τὸ βάρος τῆς θλίψεως, νὰ ἀποσυρθῇ ἐνωρίς· εἶπέ την ὅτι ἔρχεται ὁ Ῥωμαῖος.

ΤΡΟΦΟΣ. — Θεέ μου! τί καλὰ ποὺ μιλάτε! Θὰ ἔμενα ἐδῶ ὅλη τὴ νύχτα γιὰ νὰ σὰς ἀκούω. Ὡ! τί θαυμασταῖς συμβουλαὶς! Νὰ τί θὰ εἶπῃ νὰ ἦναι κανένας σοφός. (Πρὸς τὸν Ῥωμαῖον.) — Καλέ μου κύριε, τρέχω νὰ ἀναγγείλω τὸν ἐρχομόν σας.

ΡΩΜΑΙΟΣ. — Ναί, καλή μου· εἶπέ εἰς τὴν Ἰουλίαν, εἰς τὸν ἔρωτά μου, νὰ ἐτοιμασθῇ νὰ μὲ ἐπιπλήξῃ πολὺ.

ΤΡΟΦΟΣ. — Καλὰ ποὺ τὸ θυμήθηκα· (Δίδουσα αὐτῇ δακτυλίδιον.) Νὰ ἓνα δακτυλίδι ποὺ μοῦ εἶπε νὰ σὰς δώσω. Ἀλλὰ κάμετε γρήγορα διότι εἶναι ἀργά· ἐλάτε γρήγορα. (Ἐξέρχεται.)

ΡΩΜΑΙΟΣ. (Κρατῶν τὸ δακτυλίδιον.) — Ἴδου τί μοι ἀποδίδει ὅλην τὴν εὐδαιμονίαν μου.

ΛΑΥΡΕΝΤΙΟΣ. — Ἐξέλθετε· καλὴν νύκτα. — Ἐνθυμηθῆτε καλῶς τὴν θέσιν εἰς ἣν εὕρισκεσθε· ἢ ἀναχωρήσατε πρὸ τοῦ ἀνακλητηρίου, ἢ ἐξέλθετε τῆς πόλεως περὶ τὰ χαράγματα, ὑπὸ ἄλλο ἔνδυμα. Μείνατε εἰς Μαντούην. Ὁ ὑπὲρ της σας, τὸν ὅποιον θὰ δυνηθῶ νὰ εὐρω, θὰ σὰς πληροφορήσῃ περὶ πάντων τῶν συμβησομένων εἰς Βερόνην. Ἐμπρὸς, νεανία μου, τὴν χειρά σου. Εἶναι ἀργά, ὑγίαινε, καλὴν νύκτα.

ΡΩΜΑΙΟΣ. — Πάτερ μου, θὰ ἐθλιβόμην

πολὺ ἀποχωριζόμενος ὑμῶν τόσοσ ταχέως εἰάν ἄλλη χαρὰ μείζων ὄλων τῶν ἡδονῶν δὲν ὠμίλει ἐν τῇ καρδίᾳ μου καὶ δὲν μὲ ἐκάλει πλησίον τῆς Ἰουλίας. Ὑγίαινε. (Ἐνθεν ἐξέρχεται ὁ Ῥωμαῖος, ἐκεῖθεν ὁ ἀδελφὸς Λαυρέντιος.

(Ἀκολουθεῖ.)

Ἡ ΕΝ ΑΛΕΞΑΝΔΡΕΙΑ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ

Μεγίστη καὶ πλουσιωτάτη πασῶν τῶν ἀρχαίων βιβλιοθηκῶν ὑπῆρξεν ἡ τῆς Ἀλεξανδρείας. Διηρεῖτο αὐτὴ εἰς δύο διακεκριμένα μέρη τῶν ὁποίων τὸ μὲν ἐφυλάσσετο εἰς τὸ Σεραπεῖον, τὸ δὲ εἰς Βρύχιον· θεμελιωτῆς δὲ αὐτῆς ὑπῆρξε Πτολεμαῖος ὁ Σωτήρ. Δημήτριος ὁ Φαληρεὺς ἠγόραζε μὲ μεγίστην τιμὴν ὅλα τὰ βιβλία ὅσα εὕρισκεν εἰς τὰς ἄλλας πόλεις τῆς οἰκουμένης διὰ νὰ τὰ μεταφέρῃ εἰς τὴν Ἀλεξανδρείαν, ὁ δὲ Πτολεμαῖος ὁ Φιλάδελφος ἐπέφερε τὴν μεγίστην τάξιν καὶ αὐξήσιν εἰς τὴν βιβλιοθήκην ταύτην, ἡ ὁποία κατὰ τὸν Ἄουλον Γέλλιον περιείχεν 700,000 τόμων. Ὁ Φλάβιος Ἰώσηπος λέγει μόνον 500,000, καὶ ὁ Σενέκας μόνον 400 χιλ. Μέρος τῆς βιβλιοθήκης ταύτης εἶχε καὶ ἐπὶ τῆς πολιορκίας τοῦ Ἰουλίου Καίσαρος, ἀλλ' ἀνεπληρώθη πάλιν ὕστερον. Ἀφοῦ δὲ ἡ Ἀλεξανδρεία ἔπεσεν εἰς χεῖρας τοῦ ἀρχηγοῦ τῶν Σαρακηνῶν Ἀμρὸν, Ἰωάννης ὁ Γραμματικὸς ἐζήτησε τότε παρ' αὐτοῦ νὰ τῷ δοθῶσι φιλοσοφικά τινα συγγράμματα, ὁ δὲ Ἀμρὸν ἔγραψε περὶ τούτου πρὸς τὸν Καλίφην Ὁμάρ. « Ἄν τὰ βιβλία, εἶπε, περιέχουν ὅσα καὶ τὸ κοράνιον, εἶναι περιττά· εἰδεμῆ, ἀντιβαίνουν εἰς αὐτὸ, καὶ ἐπομένως πρέπει νὰ καοῦν. » διεμοιράσθησαν λοιπὸν πολλαὶ μυριάδες βιβλίων εἰς τὰ λουτρά τῆς πόλεως, τὰ ὁποία λέγεται ὅτι ἐθερμαίνοντο ἐξ αὐτῶν ἐπὶ ἕξ ὀλοκλήρους μῆνας.

ΛΥΣΙΣ ΤΩΝ ΕΝ ΤΩ Ε' ΦΥΛΛΑΔΙΩ ΑΙΝΙΓΜΑΤΩΝ

Γόρδιος. — Μοῦσα.

Οἱ πρῶτοι λύσαντες ταῦτα καὶ λαβόντες τὴν ὑποσχεθεῖσαν ἀμοιβὴν ἦσαν οἱ ΚΚ. Α. Βαλέτας καὶ Δ. Ἀντωνόπουλος.

Μετὰ τοὺς κυρίους τούτους ἐπέστειλαν ἡμῖν τὴν λύσιν οἱ ἀκόλουθοι: Φωκίων Φωτιάδης, Ι. Κ. Κουτὸς, Ν. Μοσχοβάκης καὶ Ι. Μπενάκης.

ΑΙΝΙΓΜΑΤΑ

Αἶνιγμα γ'.

Ὅταν ἐκεῖνος μ' ἔφερε, καὶ ἔφερα ἐκεῖνον
τότε καὶ γῆ καὶ οὐρανὸς ἓνα ἀφῆκαν θρῆνον.
Νὰ μὴ σὲ φέρω πώποτε!! ἀνίσως πλὴν μὲ φέρης,
πόσῃν αισθάνεσαι χαρὰν, πόσον δικαίως χαίρεις!
Εἶμι θανάτου σύμβολον, πλὴν καὶ ζωῆς συγχρόνως,
εἰς κεφαλὴν μὲ φέρουσι τὸ μνήμα καὶ ὁ θρόνος.
Θὰ μ' ἀποκτήσης βέβαια τὸ αἶνιγμα ἂν λύσης,
καὶ δι' ἐμοῦ τὸ στήθός σου εὐθύμως θὰ στολίσης.

Αἶνιγμα δ'.

Πότ' ἐγεννήθην γράφουσιν ἐπὶ τῆς ὄψεώς μου
καὶ τὴν ἀξίαν μου αὐτὴν ἐπὶ τῆς ῥάγχειός μου,
Πολλάκις εἰς τὰς χεῖράς σου χωρὶς ἀρχὴν καὶ τέλος
μ' ἐκράτησες, μὲ ἔψαυσες, οὐδὲν πλὴν εὐρες μέλος·
ἀλλὰ καὶ τὴν καρδίαν μου ἐὰν μοῦ ἀποσπάσης,
ὅλος θὰ μείνω· πλὴν ποτὲ καὶ δὲν θὰ μὲ χάλασῃς.
ὦ! τί νὰ πράξω δύναμαι εἰς μαιφόνου χεῖρα·
πλὴν πόσον εἴμ' εὐλογητὸς ὅταν μὲ δίδῃ χεῖρα.
Τὸ αἶνιγμά μου λύσε το, νὰ ἀποκτήσης ὅλον,
καὶ τρέξ' ἀμέσως δόσε με στὸν ἐθνικὸν μας στόλον.

ΑΧ. ΗΛΙΑΔΗΣ

Ὁ πρῶτος πέμψων τὴν λύσιν ἑκατέρου τῶν ἄνω αἰνιγμάτων, θέλει λάβει ἀνάλογον δῶρον ὅπερ ἤδη ἀπέστειλεν ὁ Κ. Ἡλιάδης ἐντὸς κυτίων ἐσφραγισμένων εἰς τὸ γραφεῖόν μας.

Ἡ ὀρθότης τῆς λύσεως ἐλεγχθήσεται διὰ τῆς ἀποσφραγίσεως τῶν ἀποσταλέντων δώρων.

